

T.C.
TRAKYA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TARİH ANABİLİM DALI
GENEL TÜRK TARİHİ BİLİM DALI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

**TABGAÇ DEVLETİ (386-550) SİYASİ VE
KÜLTÜREL TARİHİ HAKKINDA ÇİN HALK
CUMHURİYETİ'NDE YAPILAN ARAŞTIRMA
ESERLERİ DEĞERLENDİRMELİ
BİBLİYOGRAFYASI**

TUĞBA GÖKÇE BALCI

TEZ DANIŞMANI
DOÇ. DR. TİLLA DENİZ BAYKUZU

EDİRNE 2010

Tezin Adı: Tabgaç Devleti (386-550) Siyasi ve Kültürel Tarihi Hakkında Çin Halk Cumhuriyeti'nde Yapılan Araştırma Eserleri Değerlendirmeli Bibliyografyası

Hazırlayan: Tuğba Gökçe BALCI

ÖZET

T'o-pa Boylar'ı tarafından kurulan Kuzey Wei Tabgaç Devleti (386-550) hem Eski Çin Tarihi'nin, hem de İslamiyetten Önceki Türk Tarihi'nin en önemli devletlerinden bir tanesidir. Kuzey Wei Tabgaç Devleti 439 yılında On Altı Devlet Dönemi'ne son vererek, Merkezi Çin topraklarını kendi siyasi birlikleri altında toplamışlardır.

Kuzey Wei Tabgaç Devleti hakkında ülkemizde ve Çin Halk Cumhuriyeti dışındaki diğer yabancı ülkelerde bugüne dek kapsamlı bir araştırma yapılmamıştır. Ancak Çin Halk Cumhuriyeti'nde bu konuda yazılmış çok sayıda kitap, tez ve makale bulunmaktadır.

Bu tez çalışmasında Tabgaç Devleti siyasi ve kültürel tarihi hakkında Çin Halk Cumhuriyeti'nde yapılan araştırma eserlerini bir araya toplayarak, değerlendirmeli bir bibliyografya hazırlamış bulunmaktayım. Çalışmamda Kuzey Wei Tabgaç Devleti siyasi ve kültürel tarihi hakkında yazılmış 34 kitap, 37 tez ve 238 makale yer almaktadır.

Anahtar Kelimeler: T'o-pa, Kuzey Wei, Tabgaç, Hsien-pi, bibliyografya.

Name of Thesis: Annotated Bibliography of Research Works Which Were Published in People's Republic of China About Political And Cultural History of Northern Wei Dynasty (386-550)

Prepared by: Tuğba Gökçe BALCI

ABSTRACT

Northern Wei Dynasty which was established by T'o-pa tribes is one of the remarkable states of both Ancient Chinese History and the Turkish History Before Islam. In 439 Northern Wei Dynasty ended the Period of Sixteen States and set up a union on the Central Plains in China under their authority.

Any detailed study about Northern Wei Dynasty have not been made in our country and the other countries except People's Republic of China, till now. However, in this country there are many books, thesis and essays about this subject.

In this thesis, I have prepared an annotated bibliography about the political and cultural history of Northern Wei Dynasty by using the research works which were published in People's Republic of China. The thesis is including 34 books, 37 thesis and 238 essays.

Key Words: T'o-pa, Northern Wei, Tabgach, Hsien-pi, bibliography.

ÖN SÖZ

220’de Han Hanedanlığı’nın yıkılmasıyla Çin topraklarında başlayan ve iki yüz yıldan fazla sürecek olan karışıklık döneminde, Shu Han 蜀漢 (221-263), Wei 魏 (220-265) ve Wu 吳 (222-277) olmak üzere, üç ayrı devlet ortaya çıkmıştır. Bu dönem tarihçiler tarafından “Üç Devlet Devri” 三國 olarak adlandırılmaktadır. Bitmek bilmeyen karışıklıklar nedeniyle bu devletlerden hiçbiri uzun ömürlü olmamış, iktidarı eline alan Batı Chin 西晉 Devleti (265-317) hepsini ortadan kaldırmıştır. Chin Devleti hakimiyetinin ilk dönemlerinden itibaren ise yabancı kavimlerin bağımsızlık mücadeleleri başlamıştır. Güney Hunlar’ına ait boylar IV. yüzyılın başlarında isyan ederek, 304 yılında merkezi Çin topraklarında bağımsızlıklarını ilan etmişlerdir. Bu olayın hemen akabinde Türk, Moğol, Tunguz ve Tibetli kavimler tarafından kurulmuş, irili ufaklı birçok devlet ortaya çıkmıştır. Sayıları yirmiden fazla olan devletlerin, en güçlülerinin sayısı on altı olduğundan bu döneme “On Altı Devlet Dönemi” 十六國(304-439) adı verilmektedir. 439 yılında ise Kuzey Wei 北魏 Tabgaç Devleti bütün merkezi Çin’deki ufak devletleri kendi hakimiyetine alarak, On Altı Devlet Dönemi’ni sonlandırmış ve asıl Çin topraklarını tek bir imparatorluk çatısı altında toplamıştır.

Tez çalışmamda Geç Hunlar ile Göktürkler arasındaki dönemde Türk tarihinin hem siyasi, hem de kültürel açıdan en önemli parçası olan Kuzey Wei Tabgaç Devleti’nin siyasi ve kültürel tarihi ile ilgili Çin Halk Cumhuriyeti’nde yapılmış araştırma eserleri değerlendirmeli bibliyografyasını hazırlamış bulunmaktayım.

Öncelikle lisans döneminden itibaren hiçbir konuda benden yardımını esirgemeyen Danışman Hocam Doç. Dr. Tilla Deniz Baykuzu’ya, yine birçok anlamda desteğini gördüğüm Doç. Dr. Osman Yorulmaz’a, araştırma görevlisi olarak çalıştığım Kırklareli Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Dekan Yardımcısı Doç. Dr. O. Faruk Akyol’a, Tarih Bölümün’deki değerli hocalarıma, manevi destek ve yardımlarını benden hiçbir zaman eksik etmeyen arkadaşlarım Evren Kahraman,

Zhan Duo 詹夺, Yü Dan Dan 于丹丹, Li Cui Ping 李翠萍, Wang Lan Fang 王兰芳
ve Yang Fang 杨芳 ile aileme teşekkürü bir borç bilirim.

Kırklareli-2010

İÇİNDEKİLER

ÖZET	i
ABSTRACT	ii
ÖN SÖZ	iii
İÇİNDEKİLER	v
1. GİRİŞ	1
2. TABGAÇLAR HAKKINDA BİLGİ VEREN ÇİN KAYNAKLARI	6
2.1. Chin Shu 晉書	6
2.2. Wei Shu 魏書	8
2.3. Pei Shih 北史	9
2.4. Sung Shu 宋書	10
2.5. Nan Ch'i Shu 南齊書	12
2.6. Liang Shu 梁書	14
2.7. Pei Ch'i Shu 北齊書	15
2.8. Ch'en Shu 陳書	16
3. T'O-PA BOYLARININ SİYASİ TARİHİ	18
3.1. Tai Devleti (315-376)	19
3.2. Kuzey Wei Tabgaç Devleti (386-550)	21
3.2.1. Tao Wu-Ti 道武帝(T'o-pa Kui 拓拔珪- 386-408) Dönemi	22
3.2.2. Ming Yüan-ti 明元帝 (T'o-pa Ssu 拓拔嗣- 409-424) Dönemi	24

3.2.3.	T'ai Wu-Ti 太武帝 (T'o-pa Tao 拓拔燾- 424-454) Dönemi	25
3.2.4.	Wen Ch'eng-ti 文成帝 (T'o-pa Chün 拓拔濬- 454-466) Dönemi ..	26
3.2.5.	Hsien Wen-Ti 獻文帝 (T'o-pa Hung 拓拔弘- 466-471) Dönemi ..	27
3.2.6.	Hsiao Wen-Ti 孝文帝 (Yüan Hung 元宏- 472-499) Dönemi	27
3.2.7.	Hsüan Wu-ti 宣武帝 (Yüan-Ke 元恪- 500-515) Dönemi	29
3.2.8.	Hsiao Ming-ti 孝明帝 (Yüan-hsü 元詡- 516-528) Dönemi	29
3.2.9.	Hsiao Chuang-ti 孝庄帝 (Yüan Tze-You 元子攸 -528-530) Dönemi	30
4.	KUZEY WEİ TABGAÇ DEVLETİ HAKKINDA ÇİN HALK CUMHURİYETİ'NDE YAZILAN KİTAPLAR	31
4.1.	Siyasi	31
4.2.	İdari	37
4.3.	Askeri	38
4.4.	Din	38
4.5.	Kültür ve Sanat	39
5.	KUZEY WEİ TABGAÇ DEVLETİ HAKKINDA ÇİN HALK CUMHURİYETİ'NDE YAZILAN TEZLER	41
5.1.	Yüksek Lisans Tezleri	41
5.2.	Doktora Tezleri	53
6.	KUZEY WEİ TABGAÇ DEVLETİ HAKKINDA ÇİN HALK CUMHURİYETİ'NDE YAZILAN MAKALELER	58

6.1. Siyasi	58
6.1.1. Kuzey Wei Tabgaç Devleti'nin Kuruluş Dönemi Siyasi Tarihi ...	58
6.1.2. Kuzey Wei Tabgaç Devleti'nin Yükseliş Dönemi Siyasi Tarihi ...	62
6.1.3. Kuzey Wei Tabgaç Devleti'nin Yıkılış Dönemi Siyasi Tarihi	69
6.1.4. Kuzey Wei Tabgaç Devleti'nde İç Politika	70
6.1.5. Kuzey Wei Tabgaç Devleti İçindeki Boy ve Aileler	72
6.1.6. Kuzey Wei Tabgaç Devleti İle Komşuları Arasındaki Siyasi İlişkiler	77
6.2. İdari	80
6.2.1. İdare Sistemi	80
6.2.2. Şehir Yönetimi	90
6.2.2.1. P'ing-ch'eng Şehri	90
6.2.2.2. Luo-yang Şehri	92
6.2.3. Hukuk	96
6.3. Askeri Sistem	98
6.4. Ekonomi	101
6.4.1. Ticaret	105
6.4.2. Toprak Reformu	106
6.4.3. Tarım ve Hayvancılık	108
6.4.4. Tuz Endüstrisi	109
6.4.5. Ulaşım	110
6.5. Tarihi Coğrafya	111
6.6. Din	112
6.6.1. Konfüçyanizm	115
6.6.2. Budhizm	115
6.6.3. Taoizm	119
6.7. Dil	119
6.8. Edebiyat	120
6.9. Eğitim	125
6.10. Kültür ve Sanat	127
6.10.1. Kültür	127
6.10.2. Sanat ve Arkeoloji	131

6.10.2.1. Resim	131
6.10.2.2. Müzik	134
6.10.2.3. Heykel	134
6.10.2.4. Seramik	139
6.10.2.5. Kaligrafi	139
6.10.2.6. Şarkı-Şiir Sanatı	141
6.10.2.7. Mezarlar	141
6.10.2.8. Dini Yapılar	143
6.10.2.9. Kitabeler	145
6.10.2.10. Şehir Buluntuları	147
6.10.2.11. Taş Eserler	149
6.10.2.12. Madeni Eserler	150
6.11. Kıyafet	150
7. SONUÇ	152
KAYNAKÇA	154

HARİTA VE TABLOLAR

EK-1 M.S. 500 YILINDA TABGAÇ DEVLETİ	200
EK-2 TAİ DEVLETİ 代国 (315-376) İMPARATOR LİSTESİ	201
EK-3 KUZEY WEİ 北魏 TABGAÇ DEVLETİ (386-550) İMPARATOR LİSTESİ	202

1.GİRİŞ

T'o-pa¹ 拓跋 boyları tarafından kurulduğu için T'o-pa, Wei Bölgesi'nde kurulduğu için Kuzey Wei 北魏 Devleti olarak da anılan Kuzey Wei Tabgaç² Devleti (386-550)³, hem Eski Çin Tarihi, hem de İslamiyet Öncesi Türk Tarihi açısından çok önemli bir yere sahiptir. Ancak ne yazık ki, Türkiye'de bu devlet hakkında yapılan bilimsel çalışmalar oldukça sınırlı sayıda olup, hakkında verilen bilgiler İslamiyetten Önceki Türk Tarihi ile ilgili kitapların içinde yer alan kısa bölümlerden ibarettir. Türk tarihçilerinin bu alana ilgisiz kalmasının nedenlerinin başında muhtemelen Tabgaç tarihi araştırmalarında, İslamiyetten Önceki Türk Tarihi alanındaki diğer konularda olduğu gibi kaynak dili olarak Çince'yi kullanmanın elzem olması gelmektedir. Yine Türk tarihçileri arasında Kuzey Wei Tabgaç Devleti'nin sonradan Çinlileşmiş bir Türk devleti olduğu görüşü hakimdir. Dolayısıyla bu durum söz konusu devlet tarihine ön yargılı bir tutumun oluşmasına sebebiyet vermiştir.

Bununla birlikte ülkemizde bu konuda W. Eberhard'ın önemli çalışmaları vardır. *Çin Tarihi, Çin'in Şimal Komşuları ile T'o-pa ve Şa-t'o Devletlerinin Harici Münasebetleri* adlı eserlerinde T'o-pa boyları ve Kuzey

¹ W. Eberhard eserinde T'o-palar'ın Hsiung-nu boyundan bir kısım olduğunu ve Hsien-piler'den türediklerini söylemektedir. Yine aynı eserin devamında, onların bir Çin erkeği ile, bir Hun kadının evlenmesinden türedikleri yazmaktadır. Eberhard'a göre; Hsiung-nular'da ana egemenliği mevcut bulunduğundan, T'o-palar Çinli sayılmazlar; Wolfram Eberhard, *Çin'in Şimal Komşuları*, Ankara, 1996, s. 80; Pulat Otkan'a göre ise; T'o-palar Hsien-pi baba, Hsiung-nu anneden gelmektedirler ve baba soyu ağırlık taşıdığından Hsien-pi olarak anılmaktadırlar; Pulat Otkan, "IV. Yüzyılda Kuzey Çin'deki Yabancı Halkların Yerleşim Alanları Ve Nüfusu", *Erdem*, S. 15, s. 784.

² Çinliler'in T'o-pa dedikleri topluluğa, Türkler "Tabgaç" adını vermişlerdir. Orhun Kitabeleri'nde de geçen ve Göktürkler aracılığı ile Bizans kaynaklarına "Taugast" şeklinde intikal eden kelimenin anlamı "ulu, muhterem, saygıdeğer" demektir; İbrahim Kafesoğlu, *Türk Milli Kültürü*, İstanbul, 1986, s. 85; Kaynaklarda "Tabgaç" kelimesi genellikle "Çin ülkesini" kastetmek için kullanılmıştır; "Tabgaç" kelimesine ilk defa 3. yüzyılda rastlanmaktadır; Gumilev, Lev Nikolayevich Gumilev, *Hunlar*, İstanbul, 2002., s. 339.

³ Devletin hükümrانlık tarihleri, Wolfram Eberhard, *Çin Tarihi.*, Ankara, 1987, s.159'da 385-550; John King Fairbank-Merle Goldman, *China- A New History*, London, 2006, s. 73'de 386-536; Rene Grousset, *The Rise and The Splendour of The Chinese Empire*, London, 1970, s.111'de ise 396-439 olarak verilmiştir.

Wei Tabgaç Devleti hakkında çok önemli bilgiler mevcuttur. Yine “Eski Türk Devletlerinin Ekonomisi Hakkında İncelemeler” kapsamında ele aldığı, “Toba’ların Hayvancılığı”, “Toba’larda Ziraat”, “Tobalar’da Köle Usulü” ve devamında bulunan “Toba’larda Ulaştırma” adlı makaleleri ile “Toba Devrinde (385-550) Buddhist Kilisesinin Ekonomik Önemi” Kuzey Wei Tabgaç Devleti’nin ekonomisi hakkında değerli bilgiler vermektedir. “Toba’lar Etnik Bakımdan Hangi Zümreye Girer?” adlı makalesi de Tabgaç tarihi açısından önemli eserlendendir.

Yine İ. Kafesoğlu’nun Türk Milli Kültürü’nde ve P. Otkan’ın “IV. Yüzyılda Kuzey Çin’deki Yabancı Halkların Yerleşim Alanları ve Nüfusu” adlı makalesinde Kuzey Wei Tabgaç Devleti ve T’o-pa boyları ile ilgili bilgiler bulmak mümkündür. Ayrıca İslamiyetten Önceki Türk Tarihi’nin çeşitli alanlarında yapılan bazı tezler de Kuzey Wei Tabgaç Devleti tarihine değinilmektedir. T. D. Baykuzu’nun yüksek lisans tezi; *Kuzey Liang’da Kurulan Bir Hun Devleti*, A. Onat’ın doçentlik tezi; *V. Asırda Çin’de Kurulan Hsia Hun Devleti (M.S. 407-431)*, D. C. Woo’nun doktora tezi; *Juan-juanlar* söz konusu bu tezler arasında yer almaktadır.

Batı ülkeleri ve Rusya’da da durum esasen bizim ülkemizden pek farklı değildir. Yine bu bölgelerde Kuzey Wei Tabgaç Devleti hakkındaki müstakil araştırmalar kısıtlı olup, kitapların ve makalelerin alt başlıklarında verilen bilgilerle sınırlıdır. J. K. Fairbank-M. Goldman’ın *China A New History*, R. Grousset’in *The Rise And The Splendor Of The Chinese Empire*, P. A. Boodberg’in “Marginalia To The Histories Of The Northern Dynasties” adlı eserleri bunların arasında yer almaktadır. Bu konuda dilimize çevrilen çalışmalar arasında ise, L. N. Gumilev’in; *Hunlar*, D. Sinor’un; *Erken İç Asya Tarihi*, R. Huang’ın; *Çin Tarihi, Bir Makro Tarih Yaklaşımı*, I. Vasary’nin; *Eski İç Asya’nın Tarihi* ve J. P. Roux’un; *Orta Asya-Tarih ve Uygarlık* adlı kitapları bulunmaktadır.

Çin Halk Cumhuriyeti'nde ise bu konuda yapılan araştırmalar son derece fazladır. Tez çalışmam esnasında Kuzey Wei Tabgaç Devleti ile ilgili hemen hemen her konuda makalenin mevcut olduğunu gördüm. Yine bu konuda yazılan tezlerin sayısı da az değildir. Kitaplar da ise durum biraz farklıdır. Zira Tabgaç siyasi tarihi, genel olarak “Güney-Kuzey Hanedanlıkları” tarihi kapsamında ele alınarak bu konuda yazılan kitapların içinde ele alınmıştır. Çünkü Çin Halk Cumhuriyeti'nde Tabgaç tarihi konusunda çalışan bilim adamları çoğunlukla “Güney-Kuzey Hanedanlıkları” tarihi uzmanlarıdır. Ancak Tabgaç kültür, sanat ve arkeolojisi hakkında az sayıda da olsa müstakil kitap bulmak mümkündür.

Türkiye'de ve Çin Halk Cumhuriyeti dışında diğer yabancı ülkelerde üzerinde çok fazla çalışılmayan bu devlet tarihi ve kültürü hakkında araştırma yapmaya başlamamın en önemli nedeni, Tabgaç Devleti'nin Geç Hunlar ile Göktürk dönemi arasındaki dönemde tarihimiz açasından çok önemli bir yere sahip olmasıdır. Bu tezi hazırlamaktaki amacım ise, Kuzey Wei Tabgaç Devleti siyasi tarihi ve kültürü hakkında Çin Halk Cumhuriyeti'nde yapılan araştırma eserlerini bir araya toplayarak, gerek ilerdeki çalışmalarına ışık tutacak, gerekse bu konuda araştırma yapacak Türk araştırmacılarına yardımcı olacak bir bibliyografya eseri sunmaktır.

Gerek lisans, gerekse yüksek lisans döneminde her türlü konuda desteğini gördüğüm Danışman Hocam Doç. Dr. Tilla Deniz Baykuzu'nun yönlendirmesi ile başladığım Tabgaç tarihi ve kültürü hakkındaki araştırmalarım Çin Halk Cumhuriyeti Hükümeti dil ve araştırma bursu ile gittiğim Shenyang, Liaoning Üniversitesi'nde başladım. Burada ilk sene yabancı öğrencilerin gittiği kolejde (International College For Chinese Language Studies Liaoning University) Çince dil eğitimi aldım. İkinci sene ise aynı üniversitenin Tarih Bölümü'nde yüksek lisans derslerine katıldım. Bu süre zarfında özellikle Liaoning Üniversitesi'nin ve Çin Akademik Yayınları Elektronik Yayınevi'nin (China Academic Journals Electronic Publishing House) web tabanını kullanarak Çin'in çeşitli üniversitelerinde

ve üniversite dergilerinde yayınlanan tez ile makaleleri topladım. Yine başta Liaoning Üniversitesi Kütüphanesi olmak üzere çeşitli kütüphanelerde ve kitabevelerinde bulunan Tabgaç tarihi ve kültürü hakkındaki kitapları edindim. Okulumun tatil olduğu dönemlerde, Çin'e gitmeden önce danışman hocamla birlikte tespit ettiğimiz, Eski Tabgaç başkentleri Ta-tung ve Luo-yang şehirleri, Ching Ling 景陵 ve Yung-ku Ling 永固陵 imparator kurganları, Yüng-kang 云冈 ve Lung-men 龙门 Bin Budha Mağaraları ile Tabgaç dönemi eserlerin bulunduğu çeşitli müzelerde edindiğim müze katalogları ile çektiğim fotoğraf, video gibi basılı ve görsel malzemeyi arşivime ekledim.

Bu süre zarfında gerek Liaoning Üniversitesi Tarih Bölümü'ndeki, gerekse diğer bölümlerde okuyan ve üniversite dışından edindiğim Çinli arkadaşlarım ile okulda yabancı öğrencilerden sorumlu ofiste görevli hocalarımla birçok anlamda desteğini gördüm.

Türkiye'ye döndükten sonra topladığım materyalleri tasnif ettim. Tasnif aşamasında kitap ve makaleleri konularına göre sınıflandırırken, tezleri yüksek lisans ve doktora tezleri olarak ayırmayı uygun gördüm. Elimde bulunan 450 makaleden 238 tanesi tezde kullanılmıştır. Bunun dışında çalışmada, 22 tane siyasi, 3 tane idari, 1 tane askeri, 1 tane din, 5 tane kültür- sanat ile ilgili olmak üzere toplamda 34 adet kitap, 29 tane yüksek lisans ve 8 tane doktora olmak üzere toplamda 37 adet tez değerlendirmeleri ile birlikte yer almaktadır. Eserlerin değerlendirme kısmında; söz konusu araştırma eserinin genel olarak neden bahsettiği, hangi konulara dikkat çektiği, yazarın yorumları belirtilerek açıklamanın gerekli olduğu hallerde dipnot kullanılarak konu aydınlatılmaya çalışılmıştır.

Bu tezi hazırlarken çeşitli tarihi kavramların ve Tabgaçlar'a ait hem bozkır, hem de Çin kültürünün sentezi sonucu ortaya çıkan yeni idari terimlerin Türkçe karşılığını bulmakta ve bunların Türkçe açıklamasını

yapmakta oldukça zorlandım. Bu terim ve kavramları gerek uygun Türkçe kelimelerle ifade etmek, gerekse haklarında açıklama yapmak ülkemizde daha önce denenmemiş olduğu için, bu kısımlar çalışmamızın en meşakkatli tarafını oluşturmuştur. Ancak bundan sonra yapmayı düşündüğüm akademik çalışmalarında bu konuyla ilgili terminolojinin yerine oturmasına gayret edeceğim.

Tez çalışması esnasında ülkemizde ve dünyanın birçok yerinde hakkında çok fazla araştırma yapılmamış Kuzey Wei Tabgaç Devleti hakkında Çin Halk Cumhuriyeti'nde bütün detayları ile çalışılmış olduğunu fark ettim. Ülkemizde sınırlı sayıdaki, geçmiş tarihlerde yazılmış eserde, genel hatlarıyla ele alınan bu devlet tarihi ve kültürü üzerinde Çin Halk Cumhuriyeti'nde oldukça ayrıntılı bir biçimde araştırma yapılmıştır. Özellikle makalelerde tarihi veriler ile arkeolojik materyaller çok iyi incelenerek bu devlet hakkında spesifik konular işlenmiştir. Ancak Türkiye'de Genel Türk Tarihi alanında çalışan Çince'ye hakim az sayıda bilim adamının bulunması, Çince kaynakların ve araştırma eserlerinden faydalanma konusunda önemli sorunlara yol açmaktadır.

Çin Halk Cumhuriyeti'nde Kuzey Wei Tabgaç Devleti ile ilgili araştırma eserlerinin bibliyografyasını hazırladığım bu tezde tarihi kavramların Türkçe tercümelelerinde çok büyük yanlışlıklar yapmamış olmayı ve bu tezin gerek ileride yapacağım akademik çalışmalarda, gerekse bu alanda çalışılan bilim adamlarının yapacağı araştırmalarda faydalı olmasını umut ediyorum.

2. TABGAÇLAR HAKKINDA BİLGİ VEREN ÇİN KAYNAKLARI

2.1. Chin Shu 晉書

Eser, T'ang 唐 Hanedanlığı (618-907) döneminde, başvezir Fang Hsüen-ling'in 房玄齡 başkanlığında, 21 kişilik bir heyet tarafından⁴, 646⁵'da yazılmaya başlanmış ve 648 yılında yazımı tamamlanmıştır. T'ang Hanedanlığı İmparatoru T'ai Tzung 太宗 (627-650) Chin 晉 Hanedanlığı (265-420) döneminde hazırlanan "Chin Shu" iyi olmadığından eserin yeniden hazırlanmasını emretmiştir⁶. 10 bölüm Pen Chih⁷ 本記, 20 bölüm Chih 志, 70 bölüm Lieh Chuan⁸ 列傳 ve 30 bölüm Tsai Chih 載記 olmak üzere, 130 bölümden oluşan eserin, Hsüen Ti 宣帝 ve Wu Ti 武帝 kayıtları ile Lu Chih ve Wang Hsi-chih 王羲之 biyografileri, bizzat İmparator T'ai Tzung tarafından yazılmıştır.

⁴ Çin tarih yazıcılığında ilk olarak bu kaynak birçok kişiden oluşan bir heyet tarafından yazılmıştır. Eserin hazırlanmasında birçok kişi yer aldığı için yazım tarzında bazı farklılıklar ortaya çıkmıştır; Sema Orsoy, *Çin Kaynaklarına Göre M. S. V. Yüzyıl Başlarına Kadar Orta Asya'da Ti ve Ch'iang Kavimleri*, Basılmamış Doktora Tezi, Ankara, 2003, s. 10-11; Eser aslında imparator tarafından önce on sekiz kişilik bir heyete yazdırılmış, ancak beğenilmemiş, bu yüzden yeniden yazılması emredilmiştir. Göreve getirilen başvezir Fang, eseri düzeltmiş, onun ölümünden sonra ise Li Chun-feng, Astronomi, Müzik, Takvim ve Beş Unsur bölümlerini hazırlayıp eklemiştir; Baykuzu, *IV. yüzyılda Çin'de Kurulan İki Hun Devleti İlk Chao ve Sonraki Chao Devletleri*, Basılmamış Doktora Tezi, İstanbul, 2003, s. 5.

⁵ Bir başka görüşe göre, eser 644 yılında yazılmaya başlanmıştır; Sema Orsoy, "Çin Resmi Hanedanlık Kayıtlarında Türk Kavimlerine Ait Monografiler", *Türkler*, C. 1, Ankara, 2002, s. 571; T'ang Chi, "Türk Tarihine Aid Çin Kaynakları", *İ.Ü. Ed. Fak. Tarih Enstitüsü Dergisi*, 1971, S. 181-210, s. 196.

⁶ gös.yer; T'ang Hanedanlığı'ndan önce, Chin Hanedanlığı tarihi ile ilgili olarak yirmiden fazla kitap yazılmış ancak T'ang Hanedanlığı başlarında bazıları kaybolmuştu. Chin Hanedanlığı tarihi ile ilgili mevcut kitaplar sayıca çok olmasına rağmen içerdikleri bilgiler yetersiz olduğundan, T'ai Tzung, Chin Shu'nun tekrar yazılması için emir vermiştir; Orsoy, *a.g.e.*, s. 11; ayrıca bak. Orsoy, *a.g.m.*, s. 557.

⁷ Pen Chih'de yıllara bağlı olarak imparatorlar ve ailelerinin yaşantıları ve başarıları ile ilgili kayıtlar bulunmaktadır. Aynı zamanda her alandaki önemli olaylar da kaydedilmiştir; *a.g.m.*, s. 571.

⁸ Lieh Chuan'da toplumun her tabakasından yararlı işler yapmış kişilere ait biyografiler yer almaktadır. Ayrıca Çin'deki azınlık milletler ile Çin'in karşılıklı ilişkilerini anlatan metinler de bu kısımda bulunabilir; T'ang, *a.g.m.*, s. 202-203.

Kitap yazılırken Chin Hanedanlığı'nın dökümanlarından yararlanılmıştır. Daha önceki dönemde bu hanedanlık ile ilgili 20'den fazla eser bulunmaktadır. Kaynak hazırlanırken bunların 17'si esas alınmıştır⁹. Özel tarihler dışında, ayrıca mevkiler, törenler, günlük yaşam hakkında da bilgilere yer verilmiştir. Dökümanlar kullanılırken seçici davranılmış, böylece titiz bir çalışma ortaya çıkmıştır. Kitabın yazımında sadece Tsang Jung-hsü'nün 臧榮緒 yazdığı “Chin Shu” temel kaynak olarak kullanılmıştır¹⁰. Aynı zamanda toplanan çeşitli hikayeler de kaydedilmiş ve ilaveler yapılmıştır. Böylece oluşturulan “Chin Tarihi” hem iyi bir döküman, hem de referans kaynağı olmuştur.

Batı Chin 西晉 (265-317) ve Doğu Chin 東晉 (317-419) Hanedanlıkları tarihi olaylarının kaydedildiği Chin Shu'nun 30 bölümlük “Tsai Chih”¹¹ kısmında, hanedanlık sınırları dışındaki olaylara da yer verilmiş özellikle On Altı Devlet 十六國 Dönemi (304-439) hakkında bilgiler kaydedilmiştir. Özellikle dönemin önemli kavimleri Hsiung-nu 匈奴, Hsien-pi¹² 鮮卑, Ti ve Ch'ianglar'ın kurduğu devletler ile ilgili olaylar detaylı olarak anlatılmıştır¹³.

Eserin 1-10 ciltlerinde yer alan imparator biyografilerinde, Tabgaçlar hakkında da tarihi malumat vardır. Cilt 126'da yer alan Güney Liang 南凉 Devleti (397-414) tarihinde Hsien-piler'den T'u-fa 秃髮 ve Hsiung-

⁹ Tang Guo-Zhong, *Çince Kaynaklara Göre Kuzey Liang Hun Devleti'nin Siyasi, Kültürel ve Ekonomik Tarihi*, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 1999, s. v.

¹⁰ gös. yer.

¹¹ Hükümet tarafından yazdırılan Chin Shu, Çin'in resmi tarih kitabı olduğundan, Kuzey Çin'de kurulmuş olan devletler, “asi” olarak telakki edilmiş, bu nedenle de, bu devletler ile ilgili tarihi olaylar, eserin en sonunda yer alan “Tsai Chih” (Ek Kayıtlar) bölümünde zikredilmiştir; T'ang, a.g.m., s. 198.

¹² Hsien-piler proto-Moğol olup, Hsiung-nular'la çok fazla karışmışlardır; Wolfram Eberhard, *Çin Tarihi*, Ankara, 1987, s. 135; Hsien-piler, Hsiung-nular'ın doğal ardıllarıdır. Barthold ve Hambis'e göre bunlar proto-Türk, diğer bazı bilim adamlarına göre ise proto-Moğollar'dır; Jean Paul Roux, *Orta Asya-Tarih ve Uygarlık*, İstanbul, 2001, s. 120; ayrıca tafsilat için bak. Wolfram Eberhard, *Çin'in Şimal Komşuları*, Ankara, 1996, s. 45-46.

¹³ Orsoy, a.g.e., s. 12; On Altı Devlet Dönemi'nde kurulmuş olan Hun Devletleri'nden İlk Chao 前趙 ve Sonraki Chao 後趙 Devletleri hakkında en geniş bilgileri veren Çin kaynağı Chin Shu'dur; Baykuzu, a.g.e., s. 5.

nular'dan Chüh Ch'üler arasındaki savaşlar kaydedilmiştir. Burada bahsi geçen T'u-fa Hanedanı, Tabgaçlar ile aynı nesilden gelmektedir.

2.2. Wei Shu 魏書

Eser Wei Shou¹⁴ 魏收 tarafından, Kuzey Ch'i 北齊 Hanedanlığı (550-577), döneminde, 551-554 tarihleri arasında yazılmıştır. Tabgaç Devleti tarihinin kaydedildiği eser, 12 bölüm Pen Chih, 92 bölüm Lieh Chuan ve 20 bölüm Chih olmak üzere toplam 124 bölümdür. Ancak Sung 宋 Hanedanlığı (420-479) döneminde 29 bölümü kaybolmuştur. Sung Hanedanlığı tarihçileri eseri yeniden ele alarak, düzenlemişlerdir. Bugün Wei Shu'da 114 bölüm mevcut bulunmaktadır¹⁵.

Esasında daha Tabgaçlar zamanında birçok tarihçi, bu devrin tarihi ile ilgilenerak sayısız çalışmalar yapmışlardı¹⁶. Tao Wu-ti 道武帝 (386-408), devleti kurduğunda Teng Yüen 鄧淵, 10 bölümlük Tai Chih'yi 代記 derleyip yazmıştı. Daha sonra birçok kişi kronolojik sistemi kullanarak Wei tarihini düzenleyip, yazmıştır. İmparator Hsiao Wen-ti 孝文帝 (471-499) döneminde, 487 yılında Li Pao'nun 李彪 tarih çalışmalarına katılması ile birlikte biyografik sistem kullanılmaya başlanmıştır. Genel olarak derlemeler Hsien Wen-ti 獻文帝 (465- 470) yönetimine kadar yapılmış, ayrıca hükümdarların günlük faaliyet raporları da düzenlenmiştir.

Wei Shu, Tabgaç tarihinin bugün korunan ilk ve önemli kaynağı olma özelliğini taşımaktadır. Ancak, değinildiği gibi, eserin kaybolan bölümlerine daha sonra başka belgeler ile karşılaştırılarak, kayıp bölümlerin

¹⁴ Wei Shou Kuzey Ch'i döneminin ünlü aydınlardındandı. Tabgaç Devleti'nin sonlarında "Devlet Tarihi" ve imparatorların günlük faaliyet raporlarının derlenmesi çalışmalarına katılmıştı; Orsoy, *a.g.e.*, s. 13; Saray başkatibi olan Wei Shou, Tabgaç Devleti'nin son yıllarında yazmaya başladığı esere, Kuzey Ch'i Hanedanlığı döneminde devam ederek, bitirmiştir; Baykuzu, *a.g.e.*, s. 6.

¹⁵ Ayşe Onat, *V. Asırda Çin'de Kurulan Hsia Hun Devleti (M.S. 407-431)*, Ankara, 1977, s.v-vi; Eser 114 cilt-130 bölümden oluşmaktadır; Baykuzu, *a.g.e.*, s. 6.

¹⁶ Duck-Chan Woo, *Juan-Juan'lar*, Basılmamış Doktora Tezi, Ankara, 1995, s. 3.

tamamlanmasına çalışıldığı da bilinmektedir. Örneğin, 102. bölümde yer alan “Batı Bölgeleri” kayıtları kaybolunca, daha sonra yeniden derlenmişse de, eser orjinalliginden çok şey yitirmiştir¹⁷.

2.3. Pei Shih 北史

Li Yen-shou 李延壽 tarafından, T'ang Hanedanlığı döneminde, 659 yılında yazılmıştır. Pei Shih'da, Wei Shu, Pei Ch'i Shu 北齊書 ve Chou Shu'da 周書 yazılanlar özetlenerek, 386 yılından, 618 yılına kadar olan tarihi olaylar kaydedilmiştir.

Eser 5 bölüm Wei Pen Chih, 3 bölüm Ch'i Pen Chih, 2 bölüm Sui Pen Chih ve 88 bölüm Lieh Chuan olmak üzere toplam 98¹⁸ bölümden oluşmaktadır.

Pei Shih ile ilgili ilk çalışmaları Li Yen-shou'nun babası yapmıştır. Kendisi kuzey bölgesinden bir kişi olduğu için, aktardığı bilgiler Güney Hanedanlıkları tarihinin kaydedildiği Nan Shih'a 南史 göre daha detaylıdır. Babasının çalışmalarını temel alan Li Yen-shou, Pei Shih'da; Sung, Ch'i 齊 (479-501), Liang 梁 (502-556), Ch'en 陳 (557-587), Wei, Kuzey Ch'i, Chou 周 ve Sui 隋 (581-618) olmak üzere sekiz hanedanlığın tarihleri temel alınmış ancak bazı bölümler çıkarılmış veya özet olarak verilmiştir. Ayrıca bunlara ilaveten yeni belgelerden de derlemeler yapılmıştır.

¹⁷ Orsoy, *a.g.e.*, s. 14.

¹⁸ Bir başka görüşe göre eser 110 bölümden oluşmaktadır; Onat, *a.g.e.*, s. vi; Tang, *a.g.e.*, s. vii; Woo, *a.g.e.*, s. 4.

2.4. Sung Shu 宋書

Shen Yüeh¹⁹ 沈約 (441-513) tarafından Güney Ch'i 南齊 Hanedanlığı (479-502) döneminde, 488 yılında yazılmıştır²⁰. Doğu Chin Hanedanlığı 'ndan sonra güneyde kurulmuş olan Sung Hanedanlığı 60 yıllık tarihinin kaydedildiği Sung Shu, 10 bölüm Pen Chih, 30 bölüm Chih, 60 bölüm Lieh Chuan olmak üzere 100 bölümdür.

Sung Shu, diğer kitapların bir araya getirilerek oluşturulduğu bir derlemedir. 60 yıl içinde meydana gelen olaylar kaydedilmiş, çok sayıda tarihi kaynak korunmuş, aynı zamanda da dönemin çok sayıda imparatorluğa ait hatırat, mektup ve makalesi toplanmıştır. Bu nedenle kitapta, o dönemdeki toplumsal, siyasal ve ekonomik durum açıkça görülmektedir²¹.

1-10 bölümlerinde yer alan İmparatorlar Biyografisi'nde Sung Hanedanlığı ve Kuzey Wei Tabgaç Devleti arasındaki savaşlar, Tabgaçlar'ın Sung Hanedanlığı üzerine sefere çıkması, Juan-juan 蠕蠕 ve Tabgaçlar'ın Sung Hanedanlığı'na elçi göndermeleri, Sung Hanedanlığı'nın, Juan-juanlar'la birleşerek, Tabgaçlar'a karşı koyma siyaseti hakkında bilgiler bulunmaktadır²².

Kanun, örf ve adetlere ait ciltlerde, Tabgaç İmparatoru T'ai Wu-ti'nin 太武帝 (423-451) emriyle pusula arabasının imal edilmesi, askeri şapka, Hsiung-nular'ı korumak amacıyla teşkil edilmiş olan garnizon kumandanlığı

¹⁹ Shen Yüeh, Sung, Ch'i ve Liang Hanedanlıkları hizmetinde bulunmuştur; T'ang, a.g.m., s. 202-203; Shen Yüeh 462 yılında "Basım Müdürü" anlamına gelen "Chu Tzuo Lang" görevine getirilmiştir; Orsoy, a.g.m., s. 558; Shen Yüeh, Liang Hanedanlığı döneminde İçişleri Bakanlığı yapmaktaydı; Baykuzu, a.g.e., s. 7.

²⁰ T'ang Chi'nin makalesinde eserin Liang Hanedanlığı döneminde yazıldığı söylenmektedir. Makalenin ilerleyen bölümünde, eserin yazımının 488'de tamamlandığı belirtildiğinden herhalde burada bir yazım hatası yapılmış olacaktır, bak., T'ang, a.g.m., s. 202-203.

²¹ Orsoy, a.g.m., s. 558.

²² T'ang, a.g.m., s. 203.

ve Batı Bölgesi'nde bulunan garnizon kumandanlığı hakkında malumat vardır.

Astronomi Kitabı, bölüm 26'da, Tabgaçlar'ın Sung Hanedanlığı'na saldırması ve bugünkü Chiang-ssu 江蘇 Eyaleti'nin kuzeyinde dört vilayeti ele geçirmesi hakkında bilgiler kaydedilmiştir²³.

Beş Unsur Kitabı, bölüm 33'de, 450 yılında Tabgaçlar'ın güneye doğru ilerlemesi kaydedilmiştir.

Bölüm 44'de, 423 yılında güneye sefere çıkan Tabgaçlar'ın P'ing-ch'eng²⁴ da 平城 mağlup olması, bölüm 47'de Sung Hanedanlığı'nın kuzeye sefere çıkması, bölüm 48'de Tabgaçlar'ın Sarı Irmak'ın kuzeyinde karargah kurması ve aralarındaki savaşlar tafsilatlı olarak anlatılmıştır. 450 yılındaki Tabgaç seferi ve Sung Hanedanlığı ile olan savaşları, Sung Hanedanlığı'nın kuzey seferi esnasında mağlup olmaları bölüm 50'de ayrıntılı olarak kaydedilmiştir. Bölüm 51, 52, 54, 57 ve 59'da Tabgaç generallerinin Ssu-chou 蘇州 Bölgesi'ne saldırması, T'ai Wu-ti'nin güney seferi, Sung Hanedanlığı ile olan savaşları, iki taraf arasında gelip giden elçiler, gönderilen hediyeler, Tabgaç İmparatoru'nun Sung Hanedanlığı'ndan, müzik aletleri ve satranç takımı istemesi gibi olaylar anlatılmıştır. Cilt 61, 64, 65, 67, 68, 71, 74, 75, 76, 77, 78, 81, 82, 83, 86, 87 ve 88'de yine Sung Hanedanlığı ile Tabgaçlar arasındaki savaşlar tafsilatlı olarak kaydedilmiştir. Bunlardan 74. cilt çok önemlidir. Bu ciltte, Tabgaçlar'ın güney seferi, orduyu meydana getiren kabileler, Juan-juanlar ile olan savaşları hakkında malumat vardır.

²³ a.g.m., s. 204.

²⁴ Günümüzdeki Ta-tung 大同 şehri.

Özellikle bölüm 95 ve 55. Lieh Chuan'da yer alan Ssu Lu²⁵ kısmında da Tabgaçlar hakkında önemli bilgiler bulunmaktadır²⁶. Burada Tabgaçlar'ın menşei, şeceresi, örf ve adetleri, 386'da Tao Wu-ti'nin Kuzey Wei Tabgaç Devleti'ni kurması, Çinliler ile olan münasebetleri, Kuzey Çin'i ele geçirmeleri ve kuzeydeki diğer kabileler ile olan münasebetleri anlatılmaktadır.

2.5. Nan Ch'i Shu 南齊書

Hsiao Tzu Hsien 蕭子顯 (489-537) tarafından, Liang Hanedanlığı döneminde, 502-519 yılları arasında yazılmıştır. Diğer kitaplardan malumat toplanarak hazırlanan kitap, toplamda 60 bölümdür. Ancak bugün 59 bölümü mevcut bulunmaktadır²⁷.

Güney Hanedanlıkları'ndan olan Güney Ch'i Hanedanlığı'nın tarihinin kaydedildiği kitabın başlangıçtaki ismi "Ch'i Shu" idi. Ancak Sung Hanedanlığı döneminden sonra bunun başına "Nan" (güney) sözcüğü eklenmiştir²⁸. Esasında Hsiao Tzu Hsien'in yazdığı Ch'i tarihinden önce de birçok Güney Ch'i eski tarihi bulunmaktaydı. Ayrıca tüm imparatorların günlük yaşamları ile tuttıkları notlar bulunuyordu. İşte tüm bunlar ona eseri hazırlarken, temel kaynak oluşturmuştur. Eserdeki yöre kayıtlarında her yörenin coğrafi gelişimi dışında, aydın kesimin durumunu gösteren notlar da bulunmaktadır. Bu da eserin tarihi döküman olarak değerini oldukça yükseltmektedir²⁹.

²⁵ Bu kelime "Örgülü Barbar" anlamına gelmektedir. Tabgaçlar'ın saçları örgülü olduğundan, Çinliler onlara bu ismi vermişlerdir; a.g.m., s. 205.

²⁶ Orsoy, a.g.m., s. 558.

²⁷ Kaybolan bölüm, tanıtıcı listelerin bulunduğu bölüm olabilir. Ayrıca bazı biyografilerin içinde de eksik metinler bulunmaktadır; a.g.m., s. 571.

²⁸ a.g.m., s. 558; Tabgaç Devleti sonradan Kuzey Ch'i 北齊(550-557) ve Kuzey Chou 北周(557-581) olarak iki küçük devlete ayrılmıştır. T'ang Hanedanlığı döneminde, Kuzey Ch'i Shu 北齊書 yazılmıştır. İki Ch'i'yi birbirinden ayırmak için de, birine "Pei" 北 (kuzey), diğerine "Nan" 南 (güney) sözcüğü eklenmiştir; T'ang, a.g.m., s. 206.

²⁹ Orsoy, a.g.m., 559.

Bölüm 1-18'de yer alan İmparatorlar Biyografisi, bölüm 1'de Ch'i İmparatoru Kao-ti'nin 高帝 (479-482), imparator olmadan evvel 430'da Tabgaçlar'ın üzerine yürümesi, 450'de T'ai Wu-ti'nin güney seferi ve bundan sonra iki taraf arasında gerçekleşen savaşlar, bölüm 2'de, 480 yılında Tabgaçlar'ın, Ch'i Hanedanlığı'na düzenledikleri seferler, bölüm 6'da, 495-499 arasında Tabgaçlar'ın Ch'i Hanedanlığı ile olan savaşları, bölüm 4 ve 8'de Ch'i sarayında kuzey kabilelerinin müzik ve dansözleriyle eğlenilmesi ve 502'de Ch'i Hanedanlığı prensinin Tabgaçlar'a teslim olması anlatılmaktadır³⁰.

Bölüm 14 ve 15'de Güney Ch'i Hanedanlığı ile Tabgaçlar arasındaki hudut vilayetleri, bölüm 19'da Tabgaçlar'ın güneye sefere çıkması hakkında bilgi verilmiştir.

Bölüm 24, 27, 28, 29 ve 30'da Ch'i Hanedanlığı ve Tabgaçlar arasındaki büyük savaşlar, 480 yılında Tabgaçlar'dan Liang prensinin 20 tümen askerle Ch'i üzerine sefere çıkması, bölüm 26, 27, 28, 41, 44, 49, 51'de, hudutta oturan Tabgaçlar'ın 487'de Ch'i Hanedanlığı'na karşı isyan etmesi, 493 ve 495'de Tabgaçlar'ın, Ch'i'ye saldırması, 498 ve 499'da Ch'i ordusunun kuzeye doğru Tabgaçlar'ın üzerine yürümesi, bölüm 34, 41, 48'de Ch'i ve Tabgaçlar arasında gidip gelen elçiler, bölüm 41, 49'da Ch'iler'in Tabgaçlar'a karşı koymak için aldıkları tedbirler ve savunma düşünceleri anlatılmıştır. Bunlardan en önemli olanlar 25, 27, 29 ve 51. bölümlerdir. Ayrıca bölüm 37 ve 38'de Ch'iler'den isyan edenlerin Tabgaçlar'a kaçması hakkında, az da olsa malumat bulunmaktadır³¹.

57. bölüm ise bizim açımızdan çok önemlidir. Bu bölümde, Tabgaçlar'ın atalarının menşei, şeceresi, devletin kurulması, kuzey bölgesinde kuvvetlenmesi, kuzey bölgesindeki diğer bozkır kabileleriyle olan münasebetleri, inşa edilmiş başkent ve sarayları, yaşayışları, dini

³⁰ T'ang, a.g.m., s. 206.

³¹ a.g.m., s. 207.

törenleri, yazıları, memuriyetleri, yemekleri, inşaat işleri, araba usulü, Chin, Sung ve diğer Güney Hanedanlıkları ile olan savaş-barış münasebetleri, siyasi ve askeri faaliyetleri, Kuzey Çin'i idare etmeleri, Budhizm'i kabul etmeleri, 479 yılındaki Budhist ve Taoistler arasında gerçekleşen mücadeleler, devletin Çinlileşmesi ve Çince "Yüan" soyadını kabul etmeleri ile ilgili kayıtlar vardır. Burada geçen bazı memuriyet ünvanları, bugünkü Türkçe'ye göre çok az bir değişiklikle yazılmıştır³².

Bölüm 58'de Kore, Tabgaç ve Güney Çin devletleri arasındaki münasebetler, 10-20 tümenlik Tabgaç ordusunun Kore üzerine sefere çıkması anlatılmıştır. Bölüm 59'da, Tabgaçlar Çin Seddi'nin içine yerleştikten sonra, Juan-juanlar'ın onların eski yerini işgal etmesi, Juan-juanlar'ın yaşayışları, devamlı olarak Sung ve Ch'i ile işbirliği yaparak, Tabgaçlar'a saldırması, 479'da 30 tümenlik Juan-juan ordusunun Tabgaçlar üzerine yürümesi ile ilgili malumat bulunmaktadır.

2.6. Liang Shu 梁書

Liang Hanedanlığı tarihinin kaydedildiği Liang Shu 550-630 tarihlerini kapsamaktadır. Yao Sse Lien 姚思廉 tarafından, T'ang Hanedanlığı döneminde, imparatorun emriyle 629-636 tarihleri arasında yazılmıştır. Kitap, 6 bölüm Pen Chih, 50 bölüm Lieh Chuan olmak üzere toplam 56 bölümden oluşmaktadır.

1-6. bölümlerdeki İmparator Biyografileri'nde, Tabgaçlar'ın 495'de Güney Çin'e sefere çıkması tafsilatlı olarak, Liang Devleti'nin kuruluş döneminde Tabgaçlar'a karşı olan barış siyaseti, sonrasında Liang Hanedanlığı ve Tabgaçlar arasında olan savaşlar, Tabgaçlar'ın iç kavgaları, Liang Hanedanlığı'na teslim olan prensler, valiler ve diğer büyükler, Liang Hanedanlığı'nın Tabgaçlar'a karşı izlediği "parçala-idare et" siyaseti,

³² gös.yer.

Tabgaçlar'ın Doğu ve Batı Wei olarak ikiye ayrılması ve bu iki Wei Devleti'nin Liang Hanedanlığı ile olan münasebetleri anlatılmıştır.

Bölüm 9'da Liang Hanedanlığı'nın 494-495 yılları arasında Tabgaçlar ile olan savaşları, Sung Hanedanlığı'nın son dönemlerinde, isyan eden Sung valisinin Tabgaçlar'dan yardım istemesi, bölüm 10, 11, 16, 17, 18, 19, 23 ve 28'de Tabgaçlar'ın güneydeki vilayetlere olan seferleri, bölüm 22'de Liang ordusunun 505 ve 547 yıllarında, Tabgaçlar'a saldırması, bölüm 25'de Liang ve Tabgaçlar arasında gidip gelen elçiler, bölüm 28 ve 29'da iki devlet arasındaki savaşlar, bölüm 32, 38 ve 39'da Tabgaçlar'ın iç savaşları, Tabgaç prenslerinin Liang Hanedanlığı'na teslim olması, bölüm 41, 42 ve 46'da Kuzey ve Güney Çin ile Doğu Wei arasındaki münasebetler, Liang Hanedanlığı'nın iki Wei Devleti olan ilişkileri hakkında bilgiler verilmiştir.

Bölüm 54'de Juan-juanlar'ın, 479 yılında 300 bin süvari ile Tabgaçlar'a saldırmasından bahsedilmiştir. Bölüm 55'de Liang Hanedanlığı'na teslim olan asi Tabgaç prensleri, Tabgaçlar'a kaçan Liang prensleri, Batı Wei'nin güneye saldırması anlatılmıştır. Bölüm 56'da yer alan biyografide ise Tabgaçlar'ın son zamanlarındaki iç kavgaları, Kuzey ve Güney Çin arasındaki münasebetler, Tabgaçlar'ın son devrindeki askeri durum hakkında malumat bulunmaktadır³³.

2.7. Pei Ch'i Shu 北齊書

T'ang Hanedanlığı döneminde, Li Pai Yao 李百藥 (565-648) tarafından, 627-636 yılları arasında yazılmıştır. Eser, 8 bölümü Chih, 42 bölümü Lieh Chuan olmak üzere 50 bölümden oluşmaktadır. Pei Ch'i Shu'da Doğu Wei 東魏 (534-550) ve Kuzey Ch'i Hanedanlıkları'nın tarihi bulunmaktadır.

³³ a.g.m., s. 208-209.

534 yılında Shan Chien'in 善見 Tabgaç imparatoru olması ile Kuzey Wei Hanedanlığı doğu ve batı olmak üzere ikiye ayrıldı. Shan Chien'in yönetimi Doğu Wei Hanedanlığı olarak bilinmektedir. 550 yılında ise, Kao Yan 高演 Doğu Wei Hanedanlığı'nı yıkarak, Kuzey Ch'i Hanedanlığı'nı kurmuştur.

Li Pai Yao eseri hazırlarken, babasının daha önce yazmış olduğu Ch'i tarihinden de faydalanmıştır. Kitap içindeki birçok metinde o dönemin konuşma dili kullanılmıştır. Her bölümün sonunda tarihçinin yorumunun ardından, kafiyeli olarak yazılmış övgü bölümleri bulunmaktadır.

Kuzey Sung dönemine gelindiğinde Pei Ch'i Shu'nun birçok bölümü kaybolmuştu. Orjinal metnin sadece 17 bölümü korunmaktaydı. Günümüzde kullanılan kitap, daha sonradan düzenlenmiştir. Bu nedenle yazıların düzeninde birçok karışıklık çıkmaktadır. Ayrıca kaydedilen olaylarda da tezatlıklar bulunmaktadır³⁴.

2.8. Ch'en Shu 陳書

T'ang Hanedanlığı döneminde, Yao Sse Lien tarafından 622-627 tarihleri arasında yazılmıştır. Chen Shu, 6 bölüm Pen Chih, 30 bölüm Lieh Chuan olmak üzere toplam 36 bölümdür ve bu özelliği ile "24 Hanedan Tarihi"³⁵ içinde, bölüm sayısı en az olan kitaptır. Eseri aslında Yao Ch'a³⁶ 姚察 yazmaya başlamış, ancak eser, o öldükten sonra oğlu Yao Sse Lien tarafından tamamlanmıştır.

³⁴ Orsoy, a.g.m., s. 561.

³⁵ 24 Resmi Hanedan Tarihlerinin Listesi için bak. Ahmet Taşağıl, "Türk Tarihi İle İlgili Çin Kaynaklarının Türkçe Neşri Üzerine Düşünceler", Türk Tarihinin Kaynakları Semineri, *İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Tarih Araştırma Merkezi Yayını*, İstanbul 1997, s.117.

³⁶ Yao Sse Lien'in babası Yao Cha, Liang Hanedanlığı'nın ünlü edebiyatçılarındandı. Chen ve Sui Hanedanlıkları döneminde çeşitli görevlerde bulunmuştu. 606 yılında Yao Ch'a ölünce, oğlu Yao Sse Lien bu iki hanedanlığın tarihleri ile ilgili çalışmalara devam etmiştir; Orsoy, a.g.m., s. 559.

Ch'en Shu'da kuzey kabileleri hakkında çok az malumat bulunmaktadır. Bölüm 1-6'da, T'o-pa boyları tarafından kurulan Sonraki Choular (557-581) hakkında bilgiler vardır. Ayrıca bölüm 34'de, Kuzey Wei sülalesinin son zamanında Doğu Wei ve Batı Wei 西魏 (535-556) olarak ikiye ayrılması, Türkleşmiş, Çinli Kao 高 ailesinin Doğu Wei Devleti'ne yardım edip, Hsien-piler'den, Çinlileşmiş olan Yü-wen 于文 ailesinin Batı Wei Devletini'ni müdafa etmesi anlatılmaktadır³⁷.

³⁷ T'ang, a.g.m., s. 210.

3. T'O-PA BOYLARININ SİYASİ TARİHİ

T'o-palar, M.Ö. 1. yüzyılda Baykal ötesinin güney kesimlerinde göçebe olarak yaşamakta idiler. Bunlar 1. ve 2. yüzyıllarda Hsiung-nu Devleti bünyesinde yer alan Baykal halkları arasına karışmış bulunuyorlardı. 3. yüzyılın başlarında da yine Baykal'ın doğusundaki Argun sahillerinde yaşıyorlardı³⁸.

T'o-pa boylarının hükümdar kabilesi Kuzey Moğolistan ile Kuzey Mançurya arasındaki hudut bölgesinden olup, 3. yüzyılda³⁹ büyük kuraklık sonucunda güneye göç ederek Doğu Ordos'a yerleşmişlerdi⁴⁰. 248 yılında T'o-palar'ın 200 bin atlı savaşçısı bulunmaktaydı⁴¹. Çinliler ile kurdukları diplomatik ilişkiler esnasında, Çinli devlet adamlarının çevirdiği bir takım entrikalar neticesi 277 yılında T'o-pa Prensi Sha-mo öldürülmüş, ardından da babası T'o-pa Kralı Li-wei 拓跋力微 de üzüntüsünden ölmüş, yerine oğlu Hsi-lu 拓跋悉鹿 geçmiştir⁴². 286 yılında ölen Hsi-lu'nun yerine kardeşi Ch'o, 293 yılında onun ölümü üzerine de oğlu Fu 弗, T'o-palar'ın başına geçmiştir. 294 yılında Fu'nun amcası Lu-kuan'ın 拓跋禄官 başa geçmesinden sonra 295 yılında, devletleri üçe bölünen T'o-palar'ın kollarından birinin lideri Yih-tu, Batı Sibirya'da, Selenge ile Obi nehirleri arasında yaşayan on üçten fazla kabileyi hakimiyet altına almıştır. Her ne kadar bu hakimiyetin sonrasına dair herhangi bir tarihi kayıt bulunmasa da, Batı Sibirya'da bir T'o-pa Hanlığı kurulmadığı bilinmektedir⁴³.

³⁸ Gumilev, a.g.e., s. 107.

³⁹ krş. Ray Huang, *Çin Tarihi, Bir Makro Tarih Yaklaşımı*, İstanbul, 2005, s. 97; T'o-palar'ın Mançurya'dan 2. yüzyılda göç etmeye başladıkları yazılmaktadır.

⁴⁰krş. Roux, a.g.e., s. 121'de; T'o-palar'ın 260'dan sonra Shan-hsi'ye yerleştikleri yazılmaktadır.

⁴¹ Bu sayı 295 yılında 400 bine, 318 yılında ise 1 milyona ulaşmıştır; Otkan, a.g.m., s. 788.

⁴² Wolfram Eberhard, "Chin Devrindeki (M.S. 265-316) Beş Kavmin Tarihine Kronolojik Bir Bakış", *DTCF Tarih Araştırmaları Tarih Enstitüsü Neşriyatı*, No: 4, s. 164.

⁴³ Gumilev, a.g.e., s. 339.

307 yılında T'o-pa Lu-kuan öldükten sonra, T'o-pa İ-lu 猗廬, T'o-palar'ın üç kolunu birleştirerek, Hsien-piler'in Mu-jung⁴⁴ 慕容 koluyla ittifak kurmuştur⁴⁵. 310 yılında Liu K'un, Liu Hu ve "beyaz gurupla" savaşmak için İ-lu'dan asker istemiştir. Bundan sonra Liu Hu ve beyaz gurupları mağlup eden Liu K'un, İ-lu'ya "Büyük Ch'an-yü⁴⁶ 單于" ve "Tai Kralı" ünvanlarını vermiştir. İ-lu buraya, on bin aile yerleştirmiştir. İ-lu bin kişiden fazla olan adamlarını Yün-chung'dan Yen-men'e götürmüş ve Liu K'un'dan Ching-pei'yi istemiştir. Liu K'un, Lou-fan, Ma-i, Yin-kuan, Fan-chih ve Ko şehirleri halkını Ching-nan'a yerleştirerek, memleketlerini İ-lu'ya vermiştir⁴⁷. 312 yılında İlk Chao 前趙 (304-329) İmparatoru Liu Yao 刘耀, Chin-yang'a saldırarak şehri ele geçirdikten sonra, İ-lu, Liu K'un'a yardım ederek, Liu Yao'yu mağlup etmiştir. Bu şekilde Liu K'un, Chin-yang'a tekrar girebilmiştir. İ-lu ayrıca, Liu K'un'a biner adet at, sığır, koyun ile yüz tane araba hediye etmiştir⁴⁸. 313 yılında, İ-lu, Sheng-lu'nun etrafına sur yaptırarak burayı kuzey hükümet merkezi, P'ing-cheng'i ise güney hükümet merkezi yapmıştır. 315 yılında Batı Chin Hanedanlığı İ-lu'yu "Tai Kralı" ilan etti. Bu esnada Tai ve Ch'ang-shan vilayetleri ona ait bulunmaktaydı.

3.1. Tai Devleti 代國 (315-376)

315 yılında T'o-palar, Tai⁴⁹ Devleti'ni kurmuşlardır. 316 yılında İ-lu, Liu Hsiu tarafından katledilmiştir. Bunun üzerine P'u-ken 普根, Liu Hsiu'ya saldırarak, onu öldürmüştür. Sonrasında kendi T'o-pa tahtına

⁴⁴ Hsien-pi kabilesi, bak. Wolfram Eberhard, *Çin Tarihi*, Ankara, 1987, s. 135; Hsien-piler'den ayrılma bir gurupturlar; Wolfram Eberhard, *Çin'in Şimal Komşuları*, Ankara, 1996, s. 47.

⁴⁵ Eberhard, a.g.m., s. 185.

⁴⁶ "Ch'an-yü" ünvanı milattan önceki dönemlerden, M.S. 5. yüzyıla kadar Hun hükümdarlarına verilen ünvanıdır. M.S. 5. yüzyıldan sonra ise bu ünvanın yerini, "Kagan" ünvanı almıştır; Tilla Deniz Baykuzu, "Hunların Kayıp Kitapları ve Sutralar", *Bilig*, Kış/2008, S. 44, s. 205.

⁴⁷ Eberhard, a.g.m., s. 192, 195-196.

⁴⁸ a.g.m., s. 204.

⁴⁹ Gumilev, T'o-palar'ın ilk dönemde kullandıkları Çince "Tai" ismini daha sonra "Wei"ye çevirdiklerini söyler. Bunun nedeni ise, Tai'nin küçük bir prenslik olmasına karşın, Wei'nin 800 yıl önce kurulmuş güçlü bir hükümdarlık oluşudur; Gumilev, *a.g.e.*, s. 432.

çıkmiş ancak memleketinde karışıklıklar baş göstererek, halkı Liu K'un'a iltica etmeye başlamıştı. Dördüncü ayda ölen P'u-ken'in yerine oğlu geçmiş, ancak onun da ölmesi üzerine, halk amcası T'o-pa Yü-lü'yü 拓跋鬱律 başa geçirmiştir⁵⁰. T'o-pa Yü-lü komplocular tarafından öldürülünce, hanın karısı küçük yaşta veliahtı saklayarak hayatta kalmasını sağlamıştı. Her ne kadar söz konusu bu veliaht T'o-pa Í-huai 拓跋翳槐 (?-338) 329 yılında tahta çıkmayı başardıysa da, bu durum fazla uzun sürmemiş, 335 yılında isyancılar tarafından tahttan indirilmiştir. Bunun üzerine T'o-pa Hanı çareyi, Sonraki Chao 後趙 Devleti (319-352) İmparatoru Shih Hu'ya 石虎 sığınmakta bulmuş, Shih Hu da ona yardım ederek, 337'de yeniden tahta oturmasını sağlamıştır. Sonraki Chao Devleti esnasında T'o-palar onlara hiç sorun çıkarmamışlardır. Esasında onlar, bu dönemde kendi iç çekişmeleriyle meşgul olduklarından, çevrelerindeki hiçbir devlet ile fiilen savaşa girmemişlerdir.

Yaşanan bu kargaşa ortamı esnasında, kendilerinden destek almak amacıyla, bir Hsien-pi kabilesi olan Mu-junglar ile evlilik yoluyla akrabalık kurdular. Chao Ch'eng-ti 昭成皇帝 yani T'o-pa Shih-yü-chien 拓跋什翼犍 (320-376), İlk Yen Devleti 前燕 (337-370) Kralı Mu-jung Huang'ın 慕容皝 (297-348) kız kardeşiyle evlenerek mevcut durumunu sağlamlaştırmıştır. Böylelikle 340 yılında T'o-palar Çin içlerine kadar yerleşmiş oldular. Bu esnada, Sonraki Chao Devleti hükümdarı Shih Hu Mu-junglar ile meşgul olduğundan, T'o-palar'ın bu ilerleyişine mani olamamıştır⁵¹.

Yönetimi sırasında T'o-palar'ı biraraya getirerek, güçlendiren T'o-pa Shih-yü-chien ülkesini kırk yıl yönetmiştir. Bu dönemde sürekli mücadele halinde oldukları İlk Ch'in 前秦 Devleti (351-394) lideri Fu-chien'in 苻健 (357-385) 200 bin kişilik ordusu Tai Devleti'nin güney sınırlarını yağmalamaya başladı. İmparator bu duruma hazırlıklı olmadığı için tüm

⁵⁰ Eberhard, a.g.m., s. 216.

⁵¹ Gumilev, a.g.e., s. 388.

devlet adamları ve yakınlarıyla Yin Shan Dağları'nın kuzey eteklerine kaçarak saklandı. Tai Devleti'nin içine düştüğü bunalımdan yararlanan Kao-chelar'ın⁵²高車 karışık boyları isyan etti, her yeri yağmaladılar. İlk Ch'in ordusu bir süre sonra geri çekilince imparator Yun-chung şehrine geri döndü. Bu sırada imparatorun büyük oğlu isyan etti ve sekiz kardeşini de öldürdü. Ondan kaçan saray halkı İlk Ch'in Devleti'ne sığındı. Böylece T'o-palar'ın Tai Devleti'nin yıkıldığı ilan edildi. Bu isyan sırasında T'o-pa Shih-yü-chien öldü ve hiç oğlu kalmadığından T'o-palar'ın başına altı yaşındaki torunu T'o-pa Kui 拓拔珪 geçti.

3.2. Kuzey Wei Tabgaç Devleti (386-550)

376 yılında Tai Devleti yıkılmış, sonrasında Fu-chien T'o-palar'ın topraklarını bölümlere ayırmış ve bir kısmını Hsiung-nu lideri Liu Wei Chen'in 劉衛辰 idaresine vermişti⁵³. Bu şekilde, Hsiung-nular ile T'o-palar arasındaki eski muhalefetten dolayı, T'o-palar'ın tekrar dirilmelerinin önüne geçileceği zannedilmişti⁵⁴. Ancak Fu-chien'in ölümünün ardından, 386 yılında, bugünkü Shan-hsi 山西 Eyaleti'nin kuzeyinde T'o-pa'lar yeni bir devlet olarak ortaya çıkmıştır. IV. yüzyılın son yarısında güçlenen T'o-palar, hükümdarları Tao Wu-ti'nin (T'o-pa Kui), Hsiung-nu tehdidini ortadan kaldırmasının ardından kurdukları yeni bir devlet ile karşımıza çıkmaktadır. Tabgaç Devleti T'o-pa boyları tarafından kurulduğu için "T'o-pa" lar veya Wei bölgesinde kuruldukları için Kuzey Wei Devleti olarak bilinmektedir.

Aradan çok geçmeden, kuzeyde yaşayan birçok kabile bu yeni kurulan devlete katılmıştır. Sayıları 119'a kadar çıkan bu kabilelerin⁵⁵

⁵² Aslında Hunlar'ın neslinden gelmekte ve aynı lisanı konuşmakta idiler; Onat, *a.g.e.*, s. 162.

⁵³ Gumilev, *a.g.e.*, s. 434.

⁵⁴ Wolfram Eberhard, *Çin Tarihi.*, Ankara, 1987, s. 160.

⁵⁵ Nüfus itibarıyla çok az olduklarından bunlar 119 kabileden ziyade, 119 kabilenin bakiyeleri olarak görülmektedir. Söz konusu kabilelerin yalnız bir kısmı göçebe hayatı yaşamaktaydı, diğerleri ise Çin köylülerin efendileri olarak, onlarla birlikte yaşamaya alışmışlardı; Eberhard, *a.g.e.*; s. 160.

arasında Hsiung-nu ve Hsien-pi kabileleri de bulunmaktaydı. Bu 119 kabileden 39'unun menşeyini tanımlamak mümkündür. Bunlardan yirmisi Hsien-pi veya onların yakın akrabası olan T'u-yü-hun⁵⁶ 'lardır. Yedisi Kao Ch'e, altısı Juan-juan, üçü Hsiung-nu, biri Wu-huan (proto-Moğol), biri Yüe-che ve diğeri proto-Tunguz'dur⁵⁷. W. Eberhard'a göre; T'o-palar'ın ya hükümdar kabilesi veya kabilelerin büyük kısmı Türk'tür. Çünkü T'o-pa kültüründeki Türk tesiri, Moğol tesirinden fazla gözükmetedir⁵⁸.

T'o-palar'ın konuştıkları dil hususunda da bilimadamları bir fikir birliğine varamamışlardır. Bu hususta iki görüş geçerliliğini korumaktadır. P. Pelliot, P. Boodberg, G. Clauson gibi bilimadamları T'o-palar'ın Türkçe konuştıklarını savunurken, L. Ligeti ve L. N. Gumilev gibi bilimadamları da onların Moğolca konuştıklarını söylemektedir⁵⁹.

3.2.1. Tao Wu-Ti 道武帝 (T'o-pa Kui 拓拔珪 - 386-408)

Dönemi

Dedesı T'o-pa Shih-yü-chien'in ölümünden sonra altı yaşında tahta geçen T'o-pa Kui on yıl kadar Tu-ku 独孤 ve Ho-lan 賀蘭 boylarının arasında yaşadı. 386 yılında yeniden Tai Devleti'ni kurdu ve başına geçtiğini ilan etti. Kısa bir süre sonra ise devletin adı "Wei" olarak değiştirildi.

⁵⁶ Münferit Hsien-pi kabileleri yüksek Tibet Dağları'na kadar göçetmiş ve hükümdar tabakası olarak buradaki kabilelere hakim olmuşlardır. Bu bölgede Moğol ve Tibetliler'den oluşan yeni bir kavim meydana gelmiştir. Bu kavimde Türk unsurlar da bulunmaktadır; *a.g.e.*, s.152.

⁵⁷ Tunguz kanı T'o-palar'da pek az miktarda mevcuttur. Buna karşılık ilk Türk ve ilk Moğol kanları çok miktarda bulunmaktadır; Wolfram Eberhard, *Çin'in Şimal Komşuları*, Ankara, 1996, s. 85.

⁵⁸ Wolfram Eberhard, *Çin Tarihi*, Ankara 1995, s. 160.

⁵⁹ Gumilev, *a.g.e.*, s. 338-339; W. Eberhard'a göre ise, Türkler ile Moğollar arasında çok eski zamanlardan beri bir yakınlık mevcuttur. Dil konusu da bu yakınlığın bir yönünü teşkil eder. Aynı zamanda bu iki ırk arasında kuvvetli karışmalar da meydana gelmiştir. Özellikle Hsiung-nular, Hsien-pi halkına karışmışlardır. Önceden Hsiung-nular'da görülen adlar, daha sonra Hsien-piler'de görülmektedir; Wolfram Eberhard, *Çin'in Şimal Komşuları*, Ankara, 1996, s. 91.

T'o-pa Kui yani Tao Wu-ti öncelikli olarak 391 yılında giderek güçlenmeye başlayan Juan-juanlar'a karşı saldırıya geçti. Ele geçirilen Juan-juanlar T'o-pa ordusuna dahil edildiler ama bir süre sonra isyan ettiler. Bu esnada Çin topraklarında T'o-palar'la birlikte giderek güçlenen diğer bir boy ise Mu-junglar idi. Bu iki boyun gizli çekişmeleri 395 yılında nihayet patlak verdi. Uzun ve ağır bir savaş sonucunda Mu-junglar yenilgiye uğradılar. Ancak 407 yılında, ileride T'o-palar'a rakip olacak başka bir grup güç kazanmış olarak ortaya çıktı. Hsiung-nu lideri Liu Wei-ch'en'in oğlu Liu (Ho-lien Po-po 赫連勃勃) Hsia 夏 Devleti'ni kurdu⁶⁰.

Tabgaç Devleti'nde hem Budhizm, hem de Taoizm yüksek tabaka arasında kabul görüyordu. Çünkü Taoizm zaten şamanizm temelleri üzerine kurulmuş bir inanç iken, Budhizm şamanistik bir üsluba dönüşmüştü. 398 yılında ilk Budhist tapınak inşa edildi. Çünkü rahip Tao-ku İmparator Tao Wu-ti'yi "Maitreya" 彌勒菩薩 ilan etti ve böylece Budhizm devlet tarafından güvenceye alınmış oldu.

Dağlık Shan-hsi Bölgesi T'o-palar için yeterli mahsül sağlamıyordu. Bu yüzden 409 yılında doğuya sefer düzenlenerek, verimli doğu toprakları ele geçirildi. Ancak yeni alınan bu toprakların idaresinin boylara verilmesi halinde söz konusu bu boylar güçlenecek ve bu durum boylar arasındaki dengenin bozulmasına neden olacaktı. Bu yüzden bu bölge idaresinin başına Çinli yöneticilerin getirilmesi uygun görüldü. Bölge halkı köle yapılmayarak, vergiye tabii halk statüsünde bırakıldı. Böylece gerekli buğdayın temini Çinli aydın kesim ve Çinli memurlar vasıtasıyla sağlanmaya başlandı. Bölgedeki T'o-pa boyları ise asker olarak başkentte görevlendirilerek, merkeze bağlandılar. T'o-pa Devleti'nin asil tabakası ise sarayın askeri haline getirildi. Boy sisteminde yapılan bu tür değişiklikler boyların özgürlüğünün tamamen kaybolması anlamına gelmekteydi. Bu yüzden bazı isyanlar çıktıysa da merkez tarafından bastırıldı. Çıkan isyanlar

⁶⁰ Hsia Devleti hakkında tafsilat için bak. Onat, *a.g.e.*

yüzünden saray artık kendi boylarına güvenmiyordu. Bu yüzden daha fazla Çinli memur alımı başladı. Görevde bulunan Çinli memurlar kendi akrabalarını da yanlarına çektiği için saray giderek Çinlileşiyordu⁶¹.

Tao Wu-ti, 409 yılında oğlu 16 yaşındaki T'o-pa Shao 拓跋紹 tarafından öldürüldü.

3.2.2. Ming Yüan-ti 明元帝 (T'o-pa Ssu 拓拔嗣- 409-424)

Dönemi

Tao Wu-ti'nin büyük oğlu olan Ming Yüan-ti 417 yılında Güney Çin Devleti, Sonraki Ch'in 后秦 Devleti'ni (384-417) yok etti. Bu devletin yüksek tabakasının büyük bir kısmı Tabgaç Devleti'ne sığındı. Bu dönemde Juan-juanlar kuzey topraklarında, Hunlar ise Ordos'ta 鄂爾多斯 kuvvetlenmişlerdi. Ancak Juan-juanlar, Tabgaçlar için Hunlar'dan daha tehlikeli idiler. Bu tehlike yüzünden Tabgaçlar Güney Çin'le savaşa kalkışmıyorlardı. Fakat güneyde Sung Hanedanlığı da tehlikeli hale gelmeye başlayınca Ming Yüan-ti, 423 yılında güneye karşı saldırarak, zafer kazandı.

Çok geçmeden Ming Yüan-ti 32 yaşında öldü ve yerine oğlu T'o-pa Tao geçti.

3.2.3. T'ai Wu-Ti 太武帝 (T'o-pa Tao 拓拔燾- 424-454)

Dönemi

Ming Yüan-ti'nin büyük oğlu olan T'ai Wu-ti, başa geçer geçmez Taoizm'in hamisi olmuştur. 424 yılında Juan-juanlar'ın başkent P'ing-ch'eng'a saldırıları püskürtülerek, devletin sınırları sağlamlaştırıldı. Hsia

⁶¹ Eberhard, a.g. e., s.161-162.

Devleti'nin güçlü imparatoru Ho-lien Po-po'nun 425'te ölümüne kadar Ordos Bölgesi'ne girmeye cesaret edemeyen T'ai Wu-ti, 426 yılında Hsia Devleti başkenti T'ung-wan Ch'eng⁶²'e 統萬城 saldırıya geçti. Tabgaçlar başkent ve civarını yakıp yıkararak, binlerce Hun'u esir aldılar. Bu olaylar sırasında bir Tabgaç ordusu da Ch'ang-an⁶³ 長安 şehrini aldı ve şehirde yaşayan Tibetli ve Tangutlar'ı da Tabgaçlara bağladı. Bundan sonra Kuzey Çin'de Kan-ssu'da 甘肅 yaşamakta olan Kuzey Liang Hun Devleti⁶⁴ 北凉 (397-439) ve Tibetliler'in Batı Ch'in 西秦 (385-400, 409-431) Devleti, Tabgaçlar ile yaptıkları ittifaklara sadık kaldılar.

Her taraftan çevresi sarılan Hsia Devleti tüm gücünü toplayarak 427 yılında Ch'ang-an şehrini kuşattı. İki taraf arasında süren savaşlar esnasında Tabgaç İmparatoru yaralandı ve tedavi için başkent P'ing-ch'eng'a döndü. Bunu fırsat bilen Hunlar Tabgaçlar'a saldırdı ve onları yendi. Savaş sonunda 7000 Tabgaç askeri esir edildi ve Ch'ang-an şehri geri alındı.

Bundan sonra Hsia Devleti'nin, Sung Hanedanlığı ile ittifak kurması üzerine Tabgaçlar da Kuzey Liang Hun Devleti ve Batı Ch'in Devleti ile güç birliği anlaşması yaptı. Bu sırada kuzeydeki büyük güç haline gelen Juan-juanlar sorununu çözmeye karar veren T'ai Wu-ti, aniden saldırıya geçerek, onları hazırlıksız yakaladı ve vergi ödemeye mecbur bıraktı.

Tabgaçlar ile daha önceki ittifak antlaşmaları dahilinde yapılan evliliklerle⁶⁵ akrabalık ilişkileri bulunan Kuzey Liang Hun Devleti lideri Mu-chien 沮渠牧犍, Tabgaçlar'a karşı, Batı Bölgeleri ve Juan-juanlar ile antlaşma çabalarına girişince, T'ai Wu-ti 439 yılında Mu-chien'e saldırarak,

⁶² T'ung-wan Ch'eng şehri hakkında tafsilat için bak. Tilla Deniz Baykuzu, "Bir Hun Başkenti *T'ung-wan Ch'eng*", *Modern Türklük Araştırmaları Dergisi*, C. 6, S. 3, Eylül 2009, s.110-126.

⁶³ Çin tarihinde ondan fazla hanedanlığa başkentlik yapmış olan şehrin adı Ming Hanedanlığı'ndan itibaren Hsi-an 西安 olarak değiştirilmiştir; Nciku, 長安, <http://www.nciku.com/search/zh/detail/%E9%95%BF%E5%AE%89/1322071>, (26.06.2010).

⁶⁴ Kuzey Liang Hun Devleti hakkında tafsilat için bak., Tilla Deniz Baykuzu, *Kuzey Liang'da Kurulan Bir Hun Devleti*, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 1997.

⁶⁵ Tafsilat için bak., Baykuzu, *a.g.e.*, s. 32.

Kuzey Liang Hun Devleti'ni ortadan kaldırıldı. Halkının çoğu esir edilerek Tabgaç başkentine getirildi. Böylece On Altı Devlet Dönemi 135 yıl sonra Tabgaçlar tarafından sonlandırılmış oldu. Bu tarihten başlayarak Çin, Güney-Kuzey Hanedanlıkları'nın 南北朝 (420-589) hakimiyetinde iki bölge olarak anılmaya başlandı. Böylece 440 yılında Tabgaçlar istisnasız bütün merkezi Çin'e hakim, Doğu Asya'nın en büyük devleti oldular.

446 yılında Budhizm, imparator tarafından yasaklandı ve bu durum 453 yılına kadar devam etti.

T'ai Wu-ti, 454 yılında 45 yaşında ölmüştür.

3.2.4. Wen Ch'eng-ti 文成帝 (T'o-pa Chün 拓拔濬- 454-466)

Dönemi

T'ai Wu-ti 'nin ölümünün üzerine tahta geçen, genç imparatorlar birbiri ardından öldürüldü ve sonunda tahta Wen Ch'eng-ti geçti. T'ai Wu-ti'nin torunu olan Wen Ch'eng-ti, beş yaşında iken onunla kuzey seferine çıkmıştı.

Wen Ch'eng-ti tahta geçer geçmez Budhizm yasağını kaldırttı ve bu dine karşı kendisinin de ilgisi olduğunu belirtti. İmparator bir süre sonra Budhizm'in yanı sıra Taoizm'e de serbestlik getirdi.

Wen Ch'eng-ti 466 yılında henüz 26 yaşındayken öldü.

3.2.5. Hsien Wen-Ti 獻文帝 (T'o-pa Hung 拓拔弘- 466-471)

Dönemi

İmparator Wen Ch'eng-ti'nin büyük oğlu olan Hsien Wen-ti, 12 yaşında imparatorluk tahtına çıkmıştır. Dindar bir Budhist olmasıyla bilinen imparator, saltanatı süresince Budhist mimari ve heykeltiriliğine çok önem vermiştir.

Tabgaçlar, Sung Hanedanlığı üzerine yaptıkları saldırılarda başarılı olunca Sung Hanedanlığı yenildi ve toprak kaybetti. Böylece Tabgaç sınırları Huai Nehri'ne kadar genişledi. 470 yılında batıda Tu-yü-hun ve kuzeyde Juan-juanlar'ı yenerek, onları geri çekilmeye zorladılar. Bu şekilde başarılı bir dış siyaset izlerken, dini inançları ağır basan Hsien Wen-ti, 471 yılında inzivaya çekildiğini bildirdi ve tahtı oğlu Hsiao Wen-ti'ye devretti. Ancak bir yandan gizlice ülkeyi yönetmeye devam etti. Hırslı İmparatoriçe Feng⁶⁶ 馮皇后 (442-490), üvey oğlu Hsien Wen-ti'nin kendi adamlarına ve kendine zarar vermeye başladığını görünce onu zehirletti ve 476'da iktidarı ele geçirdi.

3.2.6. Hsiao Wen-Ti 孝文帝 (Yüan Hung 元宏- 472-499)

Dönemi

Hsien Wen-ti'nin büyük oğludur. 472 yılında imparator ilan edildiğinde henüz 5 yaşındaydı. Bu nedenle devlet yönetimi uzun yıllar Ana İmparatoriçe Feng'ın idaresinde kaldı. İmparatoriçe döneminde saray

⁶⁶ İmparator Wen Ch'eng-ti'nin karısı olan İmparatoriçe Feng, Kuzey Yan 北燕 Devleti son imparatoru Feng Hung'ın 馮弘 torunudur. 456 yılında imparatoriçe olan ve Hsien Wen-ti tahta geçtikten sonra İmparatoriçe Wen-ch'eng Wen-ming 文成文明皇后 ünvanını almıştır, Baidu 百度, 馮皇后, http://baike.baidu.com/view/1084453.htm?fr=ala0_1, (20.06.2010).

giderek Çinlileşmeye başlamıştır. Nihayet 490 yılında imparatoriçe ölünce, Hsiao Wen-ti idareyi eline alabilmiştir.

Çin kültürü ile yetiştirilmiş olan imparator 494'te Çin'in eski başkenti Luo-yang'ı 洛阳 başkent ilan etti. Kısa süre sonra, 496'da sarayda kuzey gelenekleri ve dili yasaklandı. Bu yasağa uymayanların memuriyetlerinin iptal edileceği ilan edildi. Hanedanın "T'o-pa" olan soyadı Çince "Yüan 元" soyadı ile değiştirildi. Ülke içindeki bu Çinleştirme politikası büyük karışıklıklara neden olmuş, önce Tatabılar, daha sonra da Teleütler isyan ederek Juan-juanlar'ın hakimiyetine girmişlerdir.

497 yılında başkentin taşınmasına ve Çinlileşmeye karşı çıkan bozkır kabileleri isyan başlattılar. Bunların içinde hanedandan Prens Yüan P'i de bulunmaktaydı. Hsiao Wen-ti her ne kadar isyanları bastırdıysa da, isyancılara bir takım tavizler vermek zorunda da kalmıştır. Bunun üzerine önce Tabgaç boy beyleri ile yazın kuzeye dönme üzerine anlaşma yapılmış, fakat bir süre sonra bu da yasaklanmıştır.

Luo-yang'a taşınıldıktan sonra kuzeyden gelecek ani süvari saldırılarına maruz kalma tehlikesi ortadan kalktığı için savunma masrafları azalmıştır. Üstelik ürünlerin taşınması için araba yerine su yolları kullanılmaya başlandığı için iâşe ucuzladı. Böylece Çin soyluları zenginleşirken, Tabgaç soyluları fakirleşmeye başladı.

Bundan sonra kuzeyin besicilik yapan halkı artık memnuniyetsizliklerini isyanlar halinde göstermeye başladılar. Bu yüzden İmparatoriçe Hu, bunların üzerine büyük bir ordu gönderdi fakat ordu başarısız oldu. Buna rağmen kuzeyli halkın sürüleri savaş sırasında telef oldu. Tamamen perişan olan halk çeteler halinde yaşamaya başladı.

Hsiao Wen-ti 499 yılında öldü.

3.2.7. Hsüan Wu-ti 宣武帝 (Yüan-Ke 元恪- 500-515) Dönemi

Hsiao Wen-ti'den sonra yerine oğlu Hsüan Wu-ti geçti. Onun döneminde güney Çinliler'in yaptığı saldırılar püskürtülmüş, Tabgaç ordusu Huai ve Yang-tze Nehirleri arasındaki savaşları kazanmıştır. Kuzeydeki tehlike Juan-juanlar ise kendi iç işlerindeki Telelüt sorunundan dolayı dikkatlerini Tabgaç topraklarından çekmek zorunda kalmıştır.

İmparator Hsüan Wu-ti, 515 yılında hastalandı ve çok geçmeden öldü. Öldüğünde 33 yaşındaydı.

3.2.8. Hsiao Ming-ti 孝明帝(Yüan-hsü 元詡- 516-528) Dönemi

Babası öldüğünde Hsiao Ming-ti henüz küçük bir çocuk olduğu için, annesi hırslı İmparatoriçe Hu 胡 yönetimi ele geçirdi.

Öncelikle Çinli Kao ailesinin sarayda giderek nüfuz kazanması üzerine, bu aileyle mücadele edilerek aile yok edildi. İmparatoriçe, 518 yılında Budhizm'i resmi devlet dini ilan etti. Ancak Budhist topluluğun güçlenmesi, devlet hazinesinin önemli bölümünün tapınak, heykel ve anıt yapımına harcanması ülke içinde bazı hoşnutsuzluk tepkilerine yol açtı. T'o-pa boyundan bir prens olan Yüan Í 元義, 520 yılında sarayı basarak, İmparatoriçe Hu'yu tutuklayıp, hapse attı. 525 yılına kadar iktidarda kalan Yüan Í, hapisten kaçmanın bir yolunu bulan imparatoriçenin adamları tarafından öldürüldü.

Yeniden yönetimin başına geçen İmparatoriçe Hu, oğlunu kontrol altında tutuyordu. Bu sırada ülke Güney Çin ile savaşıyor ve sürekli toprak kaybediyordu. Daha da önemlisi, Eftalitler (Akhunlar) 白匈奴 (420-567)

Güney Çin ile anlaşmanın bir yolunu bulmuş, İpek yolunun kontrolünü ele geçirmişlerdi. Böylece Tabgaç Devleti ekonomik anlamda darbe almıştı. Kuzeyde ise Teleüt sorununu halleden Juan-juanlar yeniden güçlenmişlerdi. İç isyanlar ise her yere yayılmaya başlamıştı. Annesinin yönetiminden kurtulmak isteyen Hsiao Ming-ti, bazı isyancılarla annesinin ortadan kaldırılması konusunda anlaşmıştı. Fakat İmparatoriçe bu isyancı birlikler henüz saraya varmadan haberi alarak, oğlunu zehirletmeyi başardı. Bununla birlikte oğlunun ölümü kendi kurtuluşunu sağlamadı ve yandaşı 2000 kişiyle birlikte isyancılar tarafından öldürüldü.

3.2.9. Hsiao Chuang-ti 孝庄帝 (Yüan Tze-You 元子攸-528-530) Dönemi

Hsiao Chuang-ti, Vezir Erh Chu'nun 爾朱榮 desteğiyle tahta çıkmıştır. İmparator Hsiao Ming-ti ve İmparatoriçe Hu'yu öldüren isyancıların başı olan bu Vezir, Çinlileşmeyi reddeden Hun kökenli bir liderdi. Tahta çıkardığı yeni imparatora kızını vererek bir şekilde yönetime ortaklığını resmileştirdi. Erh-chu, bu sırada bir isyan çıkararak kendini yeni imparator ilan eden başka bir Tabgaç liderinin isyanını bastırmak için Güney Çin ile ittifak kurdu ve isyanı bastırmaya muvaffak oldu. Erh-chu bu zafer için taltif edilmesine rağmen bir süre sonra bizzat imparator tarafından öldürüldü. Ancak Erh-chu'nun ailesinin gücünü göz ardı etmiş olan Hsiao Chuang-ti çok geçmeden Erh-chu'nun kardeşi tarafından boğularak öldürülmüştür.

Beş yıl içerisinde birbiri ardına Yüan Yeh 元暉, Yüan Kung 元恭, Yüan Lang 元朗 ve Yüan Hsü 元脩 imparator olarak tahta geçti. Oysa iktidar için asıl mücadele edenler Erh-chu ailesi ile Çinli Kao ailesiydi. Bu kıyasıya mücadele Kao ailesinin lehine sonuçlandı. Böylece 535 yılında Tabgaç Devleti “Doğu Wei” 東魏 (534-550) ve “Batı Wei” 西魏 (535-557) olarak ikiye ayrıldı.

4. Kuzey Wei Tabgaç Devleti Hakkında Çin Halk Cumhuriyeti'nde Yazılan Kitaplar

4.1. Siyasi

1. Chou İ-liang 周一良, *Wei Chin Nan-pei Ch'ao Shih Tza-chi*, 魏晉南北朝史札記, *Wei Chin ve Güney-Kuzey Hanedanlıkları Tarihi*, Shang-hai 上海, 1985.

On iki bölümden oluşan kitapta Güney-Kuzey Hanedanlıkları ve Tabgaç Devleti dönemi analiz edilmiştir. Bu dönemle ilgili resmi tarih, idari sistem, tarihi terimler ve dil konusu ele alınmıştır. Sung ve Ch'ing Hanedanlıkları dönemi tarihçileri de bu kitaptaki bilgilerden faydalanarak, kendi dönemlerini daha iyi inceleme fırsatı bulmuşlardır.

2. Cheng Hsin 郑欣, *Wei Chin Nan-pei Ch'ao Shih T'an-suo*, 魏晉南北朝史探索, *Wei, Chin, Güney-Kuzey Hanedanlıkları Tarihi Araştırması*, Shan-tung 山东, 1992.

Wei, Chin, Güney-Kuzey Hanedanlıkları tarihinin anlatıldığı kitapta Tabgaç Devleti tarihine de değinilmektedir.

3. Chou İ-liang 周一良, *Wei Chin Nan-pei Ch'ao Shih-lun Chih*, 魏晉南北朝史论集, *Wei, Chin, Güney-Kuzey Hanedanlıkları Tarih Antolojisi*, Pei-ching 北京, 1997.

Wei, Chin, Güney-Kuzey Hanedanlıkları'nın tarihi olaylarının anlatıldığı kitapta Kuzey Hanedanlıkları dönemindeki kuzeyli halklar ve Tabgaç Devleti tarihi ele alınmaktadır.

4. Li Hu 黎虎, *Wei Chin Nan-pei Ch'ao Shih-lun*, 魏晉南北朝史論, *Wei, Chin, Güney-Kuzey Hanedanlıkları Tarihi*, Pei-ching 北京, 1999.

Wei, Chin, Güney-Kuzey Hanedanlıkları ile ilgili tarihi bilgilerin bulunduğu kitapta Tabgaç Devleti'nin erken döneminden itibaren devletin tarihi ve ekonomisi üzerinde durulmaktadır.

5. Shen Ch'i-wei 沈起炜, *Hsi-shuo Liang Chin Nan-pei Ch'ao- Hsi-shuo Chung-kuo Li-shih Tsung-shu*, 细说两晋南北朝——细说中国历史丛书, *Doğu Chin, Batı Chin ve Güney-Kuzey Hanedanlıkları Analizi: Çin Tarihi Analizi*, Shang-hai 上海, 2002.

Bu kitapta esas itibariyle Sung Hanedanlığı dönemi incelenmekle beraber Tabgaç dönemi birliği, Tabgaç İmparatoru Hsiao Wen-ti reformu, Hsüan Wu-ti dönemi, Tabgaç imparatoriçeleri ve Güney-Kuzey Hanedanlıkları bilim ve sanat nitelikleri üzerinde de durulmaktadır.

6. Chang Chin-lung 张金龙, *Pei-wei Cheng-chieh yü Chih-tu Lun Kao*, 北魏政治与制度论稿, *Tabgaç Devleti'nin Politik Sistemi*, Kan-ssu 甘肃, 2003.

Kitapta Tabgaç dönemi öncesi kuzey topraklarının durumu, Tabgaçlar'ın burada uyguladıkları savunma sistemi, Juan-juanlar ile olan askeri ilişkileri, Tabgaç İmparatoru Hsiao Wen-ti reformu, bu dönem politikaları, Tabgaç döneminde Ho-hsi'nin vaziyeti, Tabgaç dönemindeki idari sistem ve Tabgaç başkenti Luo-yang üzerinde incelemeler yapılmıştır.

7. Kao Min 高敏, *Wei Chin Nan-pei Ch'ao Shih Fa-wei*, 魏晉南北朝史发微, *Wei, Chin, Güney-Kuzey Hanedanlıkları Tarihi İle İlgili Kayıtlar*, Pei-ching 北京, 2005.

Kitabın Tabgaç Devleti tarihi ile ilgili bölümlerinde İmparator Hsiao Wen-ti dönemi ile toprak reformu ve çeşitli idari sistemlerden bahsedilmektedir.

8. Chu Pien 主编, Ku Hsien 股究, Fu Chu Pien 副主编, Liu Ch'i 刘驰, *Pei-ch'ao Shih Yen-chiu*, 北朝史研究, *Kuzey Hanedanlıkları Tarihi*, Pei-ching 北京, 2005.

Kuzey Hanedanlıkları tarihinin anlatıldığı kitapta Tabgaç İmparatoru Wen Ch'eng-ti dönemi ve Tabgaçlar'ın Güney Hanedanlıkları ile olan ilişkileri üzerinde durulmaktadır.

9. Ch'en Hsien 陈羨, *You-you Nan-pei Ch'ao: Sung Ch'i Pei-wei te Fen-cheng Shih*, 悠悠南北朝: 宋齐北魏的纷争史, *Güney-Kuzey Hanedanlıkları Tarihi: Sung, Ch'i Hanedanlıkları ve Tabgaç Devleti'nin Tartışmalı Tarihi*, Ch'ong-ch'ing 重庆, 2007.

Kitapta T'o-pa boyları ile T'ai Wu-ti dönemi, İmparatoriçe Feng, Hsien Wen-ti dönemi ve saltanatı terki, Hsiao Wen-ti reformu ve Han kültürünün yerleşmesinden bahsedilmektedir.

10. Kung Shu-tuo 龚书铎, Liu Te-lin 刘德麟, *T'u-shuo T'ien Hsia: San Kuo, Liang Chin, Nan-pei Ch'ao / Chung-kuo Li-shih Hsi-lieh*, 图说天下: 三国两晋南北朝/中国历史系列, *Resimli Dünya Tarihi: Üç Krallık, Doğu Chin, Batı Chin, Güney-Kuzey Hanedanlıkları- Çin Tarihi Serisi*, Chi-lin 吉林, 2007.

Kitapta Üç Krallık olarak anılan Wu, Wei, Shu Devletleri, Doğu ve Batı Chin Hanedanlıkları ile Güney-Kuzey Hanedanlıkları tarihi genel nitelikleri ile ele alınmaktadır. Tabgaç Devleti tarihinin ele alındığı bölümde

ise özellikle Hsien-piler, İmparatoriçe Feng ve Hsiao Wen-ti dönemi üzerinde durulmaktadır.

11. Liu Ching-ch'eng 刘精诚, *Chung-kuo Li-shih Ta Chiang-t'ang: Liang Chin Nan-pei Ch'ao Shih-hua*, *中国历史大讲堂: 两晋南北朝史话*, *Çin Tarihi Dersleri: Doğu Chin, Batı Chin Güney-Kuzey Hanedanlıkları'nın Tarihi Hikayeleri*, Pei-ching 北京, 2007.

Kitapta Tabgaç tarihinin ele alındığı bölümlerde T'o-pa boylarının Tabgaç Devleti'ni kurmaları ve Tabgaç Devleti'nin ikiye ayrılmasından bahsedilmektedir.

12. Shen Ch'i-wei 沈起炜, *Li Tung-fang Chiang Shih: Hsi-shuo Liang Chin Nan-pei Ch'ao*, *黎东方讲史: 细说两晋南北朝*, *Kuzey Toprakları Tarihi: Doğu Chin, Batı Chin, Güney-Kuzey Hanedanlıkları Tarihi*, Shang-hai 上海, 2007.

Kitapta To'-pa boylarının Tabgaç Devleti'ni kurması, Tabgaçlar'ın kuzey toprakları üzerinde sağladığı siyasi birlik, İmparatoriçe Feng, Hsiao Wen-ti reformu ve Hsüan Wu-ti dönemi ele alınmaktadır.

13. Wan Sheng-nan 万绳楠, *Ch'en Yin K'e- Wei Chin Nan-pei Ch'ao Shih Chiang Yen Lu*, *陈寅恪——魏晋南北朝史讲演录*, *Ch'en Yin K'e'nün Wei, Chin, Güney-Kuzey Hanedanlıkları Tarihi Üzerine Verdiği Konferanstan Notlar*, Kui-chou 贵州, 2007.

Ch'en Yin K'e'nün, Wei, Chin, Güney-Kuzey Hanedanlıkları tarihi üzerine verdiği konferans notlarından oluşturulan kitapta, Tabgaç Devleti'nin ilk dönemlerindeki Han kültürü ile Hsiao Wen-ti reformundan sonraki durumu ele alınmıştır.

14. Chang Chin-lung 张金龙, *Pei-wei Cheng-chih Shih*, *北魏政治史*, *Tabgaç Siyasi Tarihi*, Kan-ssu 甘肃, 2008.

Kitapta T'o-pa boylarının Tabgaç Devleti kurulmadan önceki durumları ile Tabgaç Devleti'nin kuruluşundan yıkılışına kadar olan siyasi tarihi ele alınmıştır. Ayrıca Tabgaç imparatorlarının listesi verilmiştir.

15. Juo Mu 若木, *Hui-wei Nan-pei Ch'ao*, *回味南北朝*, *Güney-Kuzey Hanedanlıkları Tarihi*, Pei-ching 北京, 2008.

Kitapta T'o-pa boylarının erken dönem siyasi tarihleri, bunların Tabgaç Devleti'ni kurlmaları ve Tabgaçlar'ın Çin tarihinde, etnik bir millet tarafından kurulmuş olan ilk hanedanlık olması, Tabgaç Devleti'nin gelişimi, T'ai Wu-ti ve Hsiao Wen-ti dönemleri, Hsiao Wen-ti reformunun kapsamı ve tarihi nitelikleri, İmparatoriçe Feng ve Budhizm'in gelişimden bahsedilmektedir.

16. Kuo Pu-nan 郭伯南, *Shang Hsia I Wan Nien T'u-shuo Chung-kuo T'ung-shih: Liu Ch'ao Feng-yün (San Kuo, Chin, Nan-pei Ch'ao) Shen-chou Ting-sheng (Sui, T'ang, Wu Tai Shi Kuo) Ch'ing Shao-nien Li-shih Hsiu-yang Shou-hsüen Shu*, *上下一万年 图说中国通史: 六朝风云 (三国、晋、南北朝) 神州鼎盛 (隋、唐、五代十国) 青少年历史修养首选书*, *Bin Yıllık Resimli Çin Tarihi: Altı Hanedanlık Dönemi Kaosu (Üç Krallık, Chin, Güney-Kuzey Hanedanlıkları), Gelişme Dönemi (Sui, T'ang, Beş Hanedanlık)*, Shaan-hsi 陕西, 2008.

Wu, Shu, Wei Hanedanlıkları ile Chin, Güney-Kuzey Hanedanlıkları, Sui, T'ang, Beş Hanedanlık ve On Krallık dönemi tarihinin anlatıldığı kitapta Tabgaçlar'ın yükseliş dönemi ve Hsiao Wen-ti reformu da ele alınmaktadır.

17. Mei Yi 梅毅, *Hua-li Hsüeh Shih-tai: Liang Chin Nan-pei Ch'ao te Ling-lei Li-shih*, *华丽血时代: 两晋南北朝的另类历史*, *Göz Kamaştırıcı Tarihi Dönem: Doğu Chin, Batı Chin, Güney-Kuzey Hanedanlıkları'nın Sıra dışı Tarihi*, Hua-yi Yayınları 华艺出版社, 2008.

Kitapta Tabgaç İmparatoru T'ai Wu-ti, Hsiao Wen-ti, İmparatoriçe Feng ve Hsien-pi kültürü ile Han kültürünün karışması gibi konular ele alınmaktadır.

18. Tsai Tung-fan 蔡东藩, Wang Hung-lin 王洪林, *Nan-pei Ch'ao te Ku-shih/Tsai Tung Fan Li-shih Chiang-t'an*, *南北朝的故事/蔡东藩历史讲坛, Güney-kuzey Hanedanlıkları'nın Hikayesi: Tarihi Forum*, Pei-ching 北京, 2008.

Kitapta T'ai Wu-ti, Hsiao Wen-ti'nin Tabgaç başkentini Luo-yang'a taşıması ve Tabgaçlar'ın ikiye ayrılması konuları ele alınmaktadır.

19. Yang Chün 杨军, Lü Ching-che 吕净植, *Hsien-pei Ti-kuo Ch'uan-ch'i*, *鲜卑帝国传奇, Efsanevi Hsien-pi İmparatorluğu*, Pei-ching 北京, 2008.

Hsien-pi tarihinin anlatıldığı kitapta, Tao Wu-ti dönemi, Tabgaçlar'ın P'ing-ch'eng şehri, Hsiao Wen-ti reformu ve Tabgaç Devleti'nde Çin kültürünün yerleşmesi ele alınmaktadır.

20. Yün-hai Ku-yüe 云海孤月, *Nan-pei Ch'ao Na-hsie Shih-er*, *南北朝那些事儿, Güney-Kuzey Hanedanlıkları Meseleleri*, Pei-ching 北京, 2009.

Güney-Kuzey Hanedanlıkları tarihi meselelerinin ele alındığı kitapta Hsien-pi tarihi de anlatılmaktadır.

21. Liu Ching-ch'eng 刘精诚, *Liang Chin Nan-pei Ch'ao Shih-hua- Chung-kuo Tu-pen*, *两晋南北朝史话——中国读本*, *Doğu Chin, Batı Chin, Güney-Kuzey Hanedanlıkları Tarihi Olayları: Çin Tarihi Kitabı*, Pei-ching 北京, 2009.

Kitapta Tabgaç İmparatoriçesi Feng, Hsiao Wen-ti reformu, Hsien-pi kültürü ile Çin kültürününün karışması, Tabgaçlar'ın toprak reformu ve topluma olan yansımaları, Tabgaç başkentinin Luo-yang'a taşınması, Tabgaçlar'ın son döneminde toplumun durumu ele alınmaktadır.

22. Li Pu-ch'in 李伯钦, Li Chao-hsiang 李肇翔, *Chung-kuo T'ung-shih (San Kuo, Liang Chin, Nan-pei Ch'ao)*, *中国通史 (三国两晋南北朝)*, *Genel Çin Tarihi (Üç Krallık, Doğu Chin, Batı Chin, Güney-Kuzey Hanedanlıkları Dönemi)*, Shen-yang 沈阳, 2009.

Kitapta Tabgaçlar'ın kuzey topraklarında siyasi birliği sağlaması, T'ai Wu-ti dönemi, Tabgaçlar'ın Han kültürü, Tabgaçlar'ın Luo-yang şehri anlatılmaktadır.

4.2. İdari

1. T'ao Hsin-hua 陶新华, *Pei-wei Hsiao Wen-ti I-hou Pei Ch'ao Kuan-liao Kuan-li Chih-tu Yen-chiu*, *北魏孝文帝以后北朝官僚管理制度研究*, *Tabgaç İmparatoru Hsiao Wen-ti'den Sonra Kuzey Hanedanlıkları'nda Bürokrat Sisteminin Analizi*, Ch'eng-tu 成都, 2004.

Kitapta Hsiao Wen-ti dönemi ve sonraki dönemde bürokrat sınav sistemi ve Tabgaç Devleti'nde idari sistemle ilgili konular ele alınmaktadır.

2. Meng Sse-ming 蒙思明, *Wei Chin Nan-pei Ch'ao te She-hui*, 魏晋南北朝的社会, *Wei, Chin, Güney-Kuzey Hanedanlıkları Toplumu*, Shang-hai 上海, 2007.

Wei, Chin, Güney-Kuzey Hanedanlıkları dönemi toplum yapısının ele alındığı kitapta Tabgaç Devleti'nde yapılan toprak reformunun ve kullanılan bazı idari sistemlerin topluma olan yansımaları üzerinde durulmaktadır.

3. Yü Lu-nien 俞鹿年, *Pei-wei Chih-kuan Chih-tu K'ao*, 北魏职官制度考, *Tabgaçlar'da İdari Sistem*, Pei-ching 北京, 2008.

Kitapta Tabgaçlar'ın kuruluş, yükseliş ve son dönemindeki bürokrat sistemi ile Tabgaç Devleti'nde kullanılan diğer idari sistemler üzerinde durulmaktadır.

4.3. Askeri

1. Chih Hung-chien 纪红建, *Chung-kuo Ch'eng Pao-wei Chan*, 中国都城保卫战, *Çin Şehir Savunma Sistemi*, Pei-ching 北京, 2009.

Hsia Hanedanlığı'ndan itibaren Çin tarihinde kullanılan askeri savunma sistemlerinin anlatıldığı kitapta, Tabgaç başkentleri P'ing-ch'eng ve Luo-yang'ın savunma sistemi ile şehir surları da ele alınmaktadır.

4.4. Din

1. T'ang Yung-t'ung 汤用彤, *Han-wei Liang Chin Nan-pei Ch'ao Fu-chiao Shih*, 汉魏两晋南北朝佛教史, *Han, Wei, Doğu Chin, Batı Chin ve Güney-*

Kuzey Hanedanlıkları Budhizm Tarihi, K'un-lun Yayınları 昆仑出版社, 2006. 48

Han, Wei, Doğu Chin, Batı Chin ve Güney-Kuzey Hanedanlıkları döneminde Budhizm'in gelişimi ve niteliklerinin anlatıldığı kitapta Tabgaç Devleti dönemindeki Budhizm'in durumu da değinilmektedir.

4.5. Kültür ve Sanat

1. Wei Shu-pao 威叔宝, Hsü Pao-hsün 许寶驯, Wang Chuang-hung 王壮弘, Hsüen Chi 選辑, *Pei-wei Mu-chih Pai Chung*, 北魏墓志百种, *Tabgaç Mezar Kitabeleri*, Shang-hai 上海, 1987.

Kitapta Tabgaç Devleti dönemine ait mezar kitabeleri liste halinde verilerek bunların nitelikleri üzerinde durulmaktadır.

2. Liu Heng 刘恒, *Pei-wei "Li Chan Mu-chih" Tung-wei "Lü Sheng Mu-chih"*, 北魏《李瞻墓志》 东魏《吕盛墓志》, *Tabgaçlar'ın "Li Chan Mezar Kitabesi"*, *Doğu Wei Hanedanlığı "Lü Sheng Mezar Kitabesi"*, Jung Pao-chai Yayınları 荣宝斋出版社, 2003.

Kitapta Tabgaç Devleti dönemine ait Li Chan mezar kitabesi ile Doğu Wei Hanedanlığı'na ait Lü Sheng mezar kitabesinin içeriği ve özellikleri üzerinde durulmaktadır.

3. Sung Ch'i-jui 宋其蕤, *Pei-wei Nü-chu Lun* 北魏女主论, *Tabgaçlar'da Kadın*, Pei-ching 北京, 2006.

Kitapta Tabgaç Devleti döneminde kadının pozisyonu, toplum içindeki yeri ve Tabgaç Devleti imparatoriçelerinden bahsedilmektedir.

4. Tzou Ch'ing-ch'üen 邹清泉, *Pei-wei Hsiao-tzi Hua-hsiang Yen-chiu*, 北魏孝子画像研究, *Tabgaçlar'da İyi Evlat Kavramı⁶⁷ İle İlgili Resimler*, Pei-ching 北京, 2007.

Kitapta, Tabgaçlar'da iyi evlat kavramının işlendiği resimler tarihi ve arkeolojik materyaller ışığında incelenmiş ve bu resimlerin nitelikleri üzerinde durulmuştur.

5. Hsüeh Jui-Tze 薛瑞泽, *Ch'in Han Wei Chin Nan-pei Ch'ao Huang-ho Wen-ming yü Tsao-yüan Wen-hua te Chiao-jung*, 秦汉魏晋南北朝黄河文明与草原文化的交融, *Ch'in, Han, Wei, Chin ve Güney-Kuzey Hanedanlıkları Medeniyeti ve Bozkır Kültürünün Karışması*, Pei-ching 北京, 2010.

Kitapta Tabgaçlar'ın erken dönemindeki kültürü, Hsiao Wen-ti reformu ve reformun Tabgaçlar'ın kültürü üzerindeki etkileri ile Hsien-piler'in bozkır kültürü ve bu kültürün Han kültürü ile sentezinin nitelikleri üzerinde durulmaktadır.

⁶⁷ “İyi evlat” 孝子, Konfüçyanizm ile ilgili bir terim olup, çocuğun anne ve babası ile ilgili çeşitli yükümlülükleri üstlenmesini gerektirmektedir; Chazidian, 孝子, http://www.chazidian.com/r_ci_168222d03ad69e8cdc29d6509e0158fc, 27.06.2010.

5. Kuzey Wei Tabgaç Devleti Tarihi Hakkında Çin Halk Cumhuriyeti'nde Yazılan Tezler

5.1. Yüksek Lisans Tezleri

1. Shih Wei 史卫, *Pei-wei P'ing-ch'eng Shih-tai te Tsai-cheng*, 北魏平成时代的财政, *Tabgaçlar'ın P'ing-ch'eng Dönemi Finansı*, Pei-ching 北京, 2001.

Tezde, Tabgaç Devleti'nin başkenti P'ing-cheng şehrinin ekonomik durumu ele alınmaktadır. Buna göre; başlangıçta şehrin gelirlerinin büyük kısmını hayvancılık ve avcılık gibi geleneksel yöntemlerden sağlanmaktaydı. Daha sonra bu gelirlere tarım ve vergiler de dahil olmuştur. Tezde P'ing-ch'eng şehrinin finans nitelikleri dönemlere ayrılarak ele alınmıştır.

2. Chai Kui-chin 翟桂金, *Pei-wei Kuo-chia Chien-min Chie-tseng Yen-chiu*, 北魏国家贱民阶层研究, *Tabgaç Devleti'nde Alt Tabakaya Dair*, Shaan-hsi 陕西, 2002.

Tezde, Tabgaç Devleti'nde alt tabakaya mensup insanların sosyal statülerinin kökeni ve gelişimi, güvenilir tarihi kaynaklar ile başta kitabeler olmak üzere çeşitli arkeolojik materyallere dayanarak, marksizm ve modern kültür antropolojisinin teorileri ışığında ele alınmıştır.

Tez dört bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde, Tabgaçlar'da alt sınıfın tanımı, nitelikleri ve hakları, ikinci bölümde zaman içerisinde üç aşamada gerçekleşen teşekkülü, üçüncü bölümde sınıf statüsünün değişimi ve devletin bu sınıfı yönetme sistemi ele alınarak, son bölümde elde edilen veriler ışığında değerlendirme yapılmıştır.

3. Chang Chung-yin 张中印, *Tung-han- Pei-wei Shih-ch'i Luo-yang Ch'eng-shih Hsing-t'ai yü Nei-pu K'ung-chien Chie-kou Yen-pien*, 东汉-北魏时期洛阳城市形态与内部空间结构演变, *Doğu Han ve Tabgaç Devleti Döneminde Luo-yang Şehri Formunun ve İç Bölgelerin Kompozisyonunun Değişimi*, Shaan-hsi 陕西, 2003.

Doğu Han Hanedanlığı'ndan, Tabgaç Devleti dönemini de kapsayan zaman dilimi Luo-yang şehrinin geçirdiği en parlak dönemdir. Bu dönemde Luo-yang, Merkezi ve Kuzey Çin'in siyasi, ekonomik ve kültür merkezi olarak çok önemli bir konumda idi. Ancak bu döneme ait arkeolojik buluntuların sınırlı olmasından ötürü, söz konusu çalışma tarihi coğrafya verileri temel alınarak oluşturulmuştur.

Tez iki ana bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde şehrin mimari gelişimi, ikinci bölümde ise şehirde yer alan mekanların yapıları üzerinde durulmaktadır.

4. Chin Ai-hsiu 金爱秀, *Pei-wei Sang-tzang Chih-tu T'an-t'ao*, 北魏丧葬制度探讨, *Tabgaçlar'da Ölü Gömme Geleneklerine Dair*, Hsi-an 西安, 2005.

Tabgaçlar'ın ilk dönemlerinde kullanılan cenaze kıyafetlerinde Han kültürünün az da olsa etkileri görülmekle birlikte esas itibari ile Hsien-pi ve Hsiung-nu kültürünün izlerini taşımaktadır. İmparator Hsiao Wen-ti döneminden itibaren özellikle başkentin Luo-yang'a taşınmasının ardından Tabgaç kültürünün Han kültürünün etkisine daha fazla girmesi, cenaze kıyafetlerine de yansımış ve Han, Wei, Batı Chin, Doğu Chin ve Güney Hanedanlıkları'nın izleri görülmeye başlanmıştır.

Tezde tarihi kaynaklara ve arkeolojik verilere dayanarak Tabgaçlar'ın cenaze kıyafetlerinin nitelik ve değişimi konu edilmiştir. Dört bölümden oluşan tezde, Tabgaçlar'ın erken döneminde cenaze

kostümlerinin özellikleri, Han kültürünün devlet içinde etkisinin artması ile birlikte görülen değişimler, Han, Wei, Güney Hanedanlıkları'nın etkileri ile bu hususta Tabgaçlar'ın Sui ve T'ang gibi diğer hanedanlıklara olan etkileri üzerinde durulmaktadır.

5. Chou Wei-ming 周伟明, *Lun Pei-wei P'ing-liang Hu*, 论北魏平凉户, *Tabgaçlar'ın P'ing-liang Bölgesi*, Hu-nan 湖南, 2005.

439 yılında Tabgaçlar Liang Devleti topraklarını fethettikten sonra, bu devletin tabiyetinde bulunan yüz bin kadar kişiyi P'ing-ch'eng ve civarına yerleştirmiştir. Bundan sonra bu kişiler "P'ing-liang aileleri" adıyla anılmaya başlanmıştır.

Üç bölümden oluşan tezde, geçmişte bu konuda yapılan araştırmaların ışığında, bu insanların kökenleri, tarihi geçmişleri, sayıları, Tabgaç Devleti'ndeki pozisyonları ile siyasi ve kültürel etkileri üzerinde durulmaktadır.

6. Ho Chien-kuo 何建国, *Pei-wei Chün Chen Yen-chiu* 北魏军镇研究, *Tabgaçlar'da Askeri Garnizon Sistemi*, Shan-hsi 山西, 2005.

Dört bölümden oluşan tezde Tabgaç Devleti'nde askeri amaçlarla oluşturulmuş şehir garnizonları konu edilmiştir. Buna göre, bu şehirlerin sayısı, yerleri, askeri fonksiyonları ele alınmaktadır.

7. Huang Ying 黄英, *Shih-lun Pei-wei Feng T'ai-hou*, 试论北魏冯太后, *Tabgaç İmparatoriçesi Feng*, Ch'eng-tu 成都, 2005.

Kuzey Yen hanedanına mensup olan İmparatoriçe Feng Han kültürüne hakim bir kişiliktir. Ailesinin başına gelen talihsiz olaylardan sonra tecrübeleri ve zekası ile Tabgaç İmparatoru Hsien Wen-ti'yi bertaraf ederek

yirmi yıl boyunca Tabgaç Devleti'nde siyasi otorite haline gelmiştir. Onun döneminde Han kültürü devlet içinde etkili olmaya başlayarak birçok reform yapılmış ve Han kökenli birçok kişi önemli görevlere getirilmiştir. Kendisi tarafından yetiştirilen İmparator Hsiao Wen-ti döneminde ise Han kültürünün devlet içindeki etkisi zirveye ulaşmıştır.

Tezde İmparatoriçe Feng ve Tabgaç Devleti tarihindeki yeri ele alınmaktadır.

8. Sung Yen-chüan 宋妍娟, *Pei-wei Chou-chün Yen-pien K'ao-lun*, 北魏州郡演变考论, *Tabgaç Devleti'nin Teşekkülüne Dair*, Shan-hsi 山西, 2005.

Tezde Tabgaç Devleti'nin teşekkülü ile devletin idari sisteminin, siyasi egemenlik üzerindeki etkileri ele alınmaktadır. Buna göre; Tabgaç İmparatorları'nın dönem dönem devletin siyasi otoritesindeki rolleri üzerinde durulmuştur.

9. Sung Yen-mei 宋艳梅, *Pei-wei Fen-pu Ta-jen Chih te Li-shih K'ao-ch'a*, 北魏分部大人制的历史考察, *Tabgaç Devleti'nde Yüksek Tabakaya Dair*, Shan-hsi 山西, 2005.

T'o-palar'ın konar göçer kültürüne bağlı olarak boy liderleri devlet içinde önemli bir mevkiye sahip olarak, yüksek tabakaya mensup idiler. Tezde buna bağlı olarak Tabgaç Devleti'nin boy sisteminin kökeni ve gelişimi üzerinde durulmaktadır. Dört bölümden oluşan tezde, boy sistemi, boy liderlerinin pozisyonları ve siyasi alandaki etkileri ele alınmaktadır.

10. Wang Ch'ün-hung 王春红, *Shih-tzu Tzai Pei-wei Feng-chien Hua Chin-ch'eng Chung te Tzuo-yung*, 士族在北魏封建化进程中的作用, *Elit Tabakanın Tabgaç Feodalizminin Gelişimindeki Rolü*, Fu-chien 福建, 2005.

Teze göre; Tabgaç Devleti azınlık bir millet tarafından kurularak Merkezi Çin topraklarına hakim olmuş ilk devlettir. Bu açıdan daha sonraki dönemde azınlıklar tarafından kurulan Liao, Yüan, Ch'ing gibi hanedanlıklara pek çok yönden örnek olmuştur. Tabgaç Devleti'nin bu başarısında teşkil ettikleri feodal sistemin etkisi büyüktür. Feodal sistemin oluşumunda çeşitli iç ve dış etkiler mevcuttur. Bunlardan en önemlisi ise boy sistemi ile bağlantılı olarak ortaya çıkan elit tabakanın etkisidir.

11. Chung Yi-wang 钟裔旺, *Pei-wei Ping-chih te Shan-pien Chih Ying-hsiang* 北魏兵制的嬗变及影响, *Tabgaçlar'da Askeri Sistemin Gelişimi ve Etkileri*, Nan-ch'ang 南昌, 2006.

Tezde Tabgaç devleti'nin ilk döneminden itibaren askeri sistemde yapılan değişiklikler ile sistemin gelişimi ele alınmıştır. T'o-palar'ın konar göçer kültürünün bir sonucu olarak ortaya çıkan devletin erken dönemindeki askeri karakterinin ve bununla bağlantılı askeri sistemin daha sonraki periyotlardaki değişimi konu edilmektedir.

12. Kuan Ping 管萍, *Pei-wei P'ing-ch'eng Cheng-ch'üan te Hu-hua yü Han-hua*, 北魏平成政权的胡化与汉化, *Tabgaçlar'ın P'ing-ch'eng Şehri Bozkır ve Han Kültürü*, Shan-hsi 山西, 2006.

398 yılında Tabgaçlar P'ing-ch'eng şehrini kendilerine başkent yapmışlardır. Bu tarihten itibaren altı imparator döneminde P'ing-ch'eng devlete yüz yıl boyunca başkentlik yapmıştır.

Dört ana bölümden oluşan tezde P'ing-ch'eng'in jeopolitik konumu ile buradaki bozkır ve Han kültürü ele alınmaktadır. Ayrıca Tabgaç başkentinin Luo-yang'a taşınması ile Han kültürünün devlet içinde önemli bir konuma gelmesi üzerinde durulmuştur.

13. Wang Jen-lei 王仁磊, *Shih-lun Ho-pei Ti-ch'ü Tzai Pei-wei Ch'ien-ch'i Cheng-chü Chung te Ti-wei yü Ying-hsiang*, 试论河北地区在北魏前期政局中的地位与影响, *Ho-pei Bölgesi'nin Tabgaç Devleti Siyasi Arenasındaki Yeri ve Etkileri*, Cheng-chou 郑州, 2006.

Geç Han, Wei, Chin Hanedanlıkları ile On Altı Devlet dönemlerinde Ho-pei Bölgesi, siyasi, askeri, kültürel ve ekonomik anlamda Kuzey Çin'in merkezi konumunda olmuştur. Bu durum Tabgaç Devleti döneminde de devam etmiştir.

Teze göre; Tao Wu-ti döneminde Ho-pei Bölgesi'nin alınmasından sonra Tabgaçlar'ın siyasi otoritesi Kuzey Çin'de sağlamlaşmış, devlet toprakları stratejik anlamda çok önemli bir pozisyon elde ederek, aynı zamanda ekonomik ve kültürel anlamda büyük gelişme sağlamıştır. Tezde ayrıca, devletin yiyecek ve silah sağladığı söz konusu bu bölgede yaşayan boylarla kurulan işbirliği üzerinde durulmaktadır.

14. Yüan Fang 袁方, *Lüeh-lun Pei-wei Tzung-chu Cheng-tse*, 略论北魏宗主政策, *Tabgaçlar'da Hanedan Soyunun Gücünün Devamı İle İlgili Politikalar*, Cheng-chou 郑州, 2006.

Teze göre; Tabgaç Devleti'nin hanedan soyu ile ilgili yürüttüğü politikalar üç aşamayı kapsamaktadır. İlk aşama Tabgaçlar'ın erken dönemine tekabül etmektedir ve bu dönemde devlet sağlam bir feodal yapıya sahip değildir. Mevcut bulunan boy sistemi nedeniyle imparatorun siyasi otoritesi yeterince sağlam değilken, hanedan mensupları siyasi gücü ellerinde bulundurmaktadır. Aynı zamanda askeri güçleri yöneten bu kimseler, süregelen savaşlar nedeniyle devlet içinde çok önemli bir pozisyonda idiler. Ancak feodal hakimiyetin gelişerek, merkezi otoritenin artmasının ardından, imparatorun egemenliğini tehdit eder hale gelen bu kimselerin güçlerini zayıflatmak için çeşitli tedbirler alınmıştır. İkinci aşama,

İmparator Hsiao Wen-ti döneminde gerçekleşmiştir. Bu dönemde uygulanan soy ile ilgili politikalar oldukça değişiklik göstermektedir. Hsiao Wen-ti hanedan ünvanlarında değişiklik yapmış, hanedan mensuplarına ekonomik anlamda avantajlar sağlayarak, merkezi otoritenin yürütülmesinde yardımlarına başvurmuştur. Ayrıca Han kökenli Kao-men ailesi ile hanedan mensuplarının ilişkilerini kuvvetlendirerek, bu kimselerin Han kültürünün yerleşmesinde önemli roller üstlenmesini sağlamıştır. Üçüncü aşama ise Tabgaçlar'ın geç dönemine tekabül etmektedir. Bu dönemde devletin soy politikası yeniden değiştirilmiş ve hanedan mensupları imparator için tehlikeli görülmeye başlanmıştır. Bu dönem imparatorlarının uyguladığı politikalar ile hanedan mensuplarının siyasi ve askeri desteği yitirilmiş ve bu sınıf giderek gücünü kaybetmiştir.

Tezde, söz konusu bu aşamaların birbirinden farklı tarihsel nedenleri ve Tabgaç Devleti üzerindeki etkileri üzerinde durulmaktadır.

15. Chou Sheng-hua 周升华, *Pei-ch'ao Tza Hu Yen-chiu*, 北朝杂户研究, *Kuzey Hanedanlıkları Hane Halklarına Dair*, Nan-ch'ang 南昌, 2007.

Tezde Kuzey Hanedanlıkları döneminde çeşitli kökenlere mensup halklar üzerinde durulmaktadır. Bu halkların askeri ve ekonomik karakterleri ile, Tabgaç Devleti hakimiyetine girdikten sonraki durumları ele alınmıştır.

16. Hung Chi 洪吉, *Pei-wei Huang-ti te Hsün Hsing*, 北魏皇帝的巡幸, Tabgaç İmparatorlarının Ülke İçinde Yaptığı Yolculuklar, Shang-hai 上海, 2007.

Tezde siyasi, askeri ve kültürel nedenlerle Tabgaç imparatorlarının seyrüseferi üzerinde durulmaktadır. Bu bağlamda başkentin değiştirilmesi, imparatorun çeşitli nedenlerle ülke içinde gösterdiği hareketlilikler ele alınmıştır.

17. Luo Hsin 罗欣, *Pei-wei Hsüan Kuan Chih-tu te Pien-ch'ien*, 北魏选官制度的变迁, *Tabgaçlar'da İdari Sistemin Değişimi*, Nan-ch'ang 南昌, 2007.

Tezde azınlıklar tarafından kurularak, Sarı Irmak Bölgesi'nde sağlam bir siyasi otorite kuran ilk devlet olan Tabgaç Devleti'nin bu başarısında önemli bir rol oynayan idari sistemi üzerinde durulmaktadır. Tabgaç Devleti'nin uyguladığı idari sistemler üç aşamada ele alınarak, sistemin bu süreçte geçirdiği değişim ve etkileri anlatılmıştır.

18. Shih Huan-ying 师焕英, *Tsung P'ing-ch'eng Tao Luo-yang*, 从平成到洛阳, *P'ing-ch'eng'dan Luo-yang'a*, Shan-tung 山东 2007.

Tezde Tabgaç Devleti'nin P'ing-ch'eng döneminden Luo-yang'ın başkent olmasına kadarki dönemde geçirdiği siyasi ve kültürel gelişim ve değişimler ele alınmaktadır. Özellikle mezar buluntuları esas alınarak hazırlanan ve altı bölümden oluşan tezde devletin siyasi ve kültürel anlamda yaşadığı değişiklikler ele alınmıştır.

19. Ch'in Niao-niao 秦萋萋, *Pei-wei Yü-wai Kuan-yüan te Liu-tung*, 北魏域外官员的流动, *Tabgaçlar'da Dış İşleri Faaliyetleri*, Shan-hsi 山西, 2008.

Tezde Tabgaç Devleti'nde çeşitli dönemlerde değişiklik gösteren dış işleri faaliyetleri ve bu faaliyetlerde rol alan kimseler üzerinde durulmaktadır.

20. Kuo P'eng 郭鹏, *Pei-wei Tu-tu Chih Lun K'ao* 北魏都督制论考, *Tabgaç Devleti'nde Tu-tu Sistemi*, Shan-hsi 山西, 2008.

Tu-tu sistemi Batı Chin Hanedanlığı döneminde geliştirilmiş bir sistemdir. Batı Chin Hanedanlığı'ndan alınan bu sistem, Tabgaç Devleti'nde

İmparator Tao Wu-ti döneminde uygulanmaya başlanarak yeni özellikler eklenmiştir. İmparator T'ai Wu-ti dönemine gelindiğinde devlet içinde birçok Tu-tu bulunmaktaydı. Tu-tu bölgeleri sadece askeri yetkiye değil, aynı zamanda idari yetkiye de sahipti.

Tezde Tabgaç Devleti içinde Tu-tu sisteminin nitelikleri, işleyişi ve çeşitleri üzerinde durulmaktadır.

21. Miao Lin-lin 苗霖霖, *Pei-wei Hou-fei Chih-tu K'ao Shu* 北魏后妃制度考述, *Tabgaçlar'da İmparatoriçelik Müessesesi*, Chi-lin 吉林, 2008.

Tezde Tabgaç Devleti'nde imparatoriçe ve cariyelerin durumu ele alınmaktadır. Buna göre; Tabgaçlar'dan önce bu iki sınıfı kapsayan bir sistem mevcut değildi. Tabgaç Devleti döneminden itibaren ise bu sınıfı kapsayan bir sistem oluşturulmaya başlandı. İmparator Tai Wu-ti döneminde bu husustaki çalışmalar artmış, İmparator Hsiao Wen-ti döneminde ise sarayda reform yapılarak, söz konusu sistem geliştirilmiştir.

Tabgaçlar'da cariyeler başlangıçta Hsien-piler'in komşu bölgelerinden seçilirken, Han kültürünün devlet içinde önem kazanması ile bu kimseler asil Han hanımları arasından seçilmeye başlanmıştır. Bununla birlikte bazıları, saraya cariyeye yetiştiren evlerden, önemli kişilerin evlerinden ve halk arasından seçilerek saraya getirilmişlerdir.

Tezde ayrıca imparatoriçe ve saray cariyelerinin hiyerarşileri ile bu kimselerin işlerinden sorumlu memuriyetler üzerinde durulmaktadır.

22. Shih Hua 石华, *Pei-wei Fu-nü Fu-shih Yen-chiu* 北魏妇女服饰研究, *Tabgaçlar'da Kadın Kıyafetleri ve Aksesuarları*, Shan-tung 山东, 2008.

Tezde Tabgaçlar'da kadın kıyafetleri ve aksesuarları arkeoloji ve sanat metodları kullanılarak ele alınmıştır. Bu bağlamda Tabgaç kadınlarının kıyafet ve aksesuarları incelenerek, bunların sosyal yapı ve kültürel gelişmelerle bağlantılı tarafları ortaya koyulmuştur. Ayrıca tezde kıyafet ve takılarda Hsien-pi ve Han kültürünün dönem içerisinde değişen etkileri üzerinde durulmaktadır.

23. Tsui Chi-yung 崔智勇, “*Pei-wei Lü*” *Lun-li Sse-hsiang Yen-chiu*, 《北魏律》伦理思想研究, *Tabgaç Kanunları Etiği*, Ch’ung-ch’ing 重庆, 2008.

Teze göre; Tabgaç Devleti döneminde, Han Hanedanlığı döneminden itibaren etkili olan geleneksel Konfüçyanizm kanunları, üzerine yeni fikirler eklenerek bir adım daha üste taşınmıştır. Buna göre Han, Wei ve Chin Hanedanlıkları kanunlarına yönelen Tabgaçlar’ın oluşturdukları sistem Kuzey Ch’i ve T’ang Hanedanlığı’na da başarı ile aktarılmıştır. Bu niteliği ile Tabgaç Devleti Çin kanunlarının aktarılmasında kilit bir öneme sahiptir.

Tezde ayrıca Konfüçyanist kanunlar ışığında, Tabgaç Devleti’nde suç kavramı ve işlenen suçlara verilen cezalar üzerinde durulmaktadır.

24. Wang Hui-chüan 王慧涓, *Pei-wei Han-hua Tao-lu Shang te Shang-shu Chih-tu Yen-chiu*, 北魏汉化道路上的尚书制度研究, *Tabgaç Devleti’nde Han Kültürü Kapsamında Shang-shu Sistemi Üzerine*, Shan-hsi 山西, 2008.

“Shang-shu” makamı Eski Çin Tarihi’nde Ch’in Hanedanlığı’ndan itibaren kullanılan yüksek dereceli idari bir görevdir. Bu makamın gelişim sürecinde Wei, Chin, Güney-Kuzey Hanedanlıkları dönemi oldukça önemlidir. Teze göre; Tabgaç Devleti azınlık bir millet tarafından kurulan bir devlet olduğundan, söz konusu idari makamın nitelikleri Tabgaç döneminde değişiklik göstermektedir. Tezde özellikle Shang-shu

makamının, Tabgaç Devleti'nin Han kültürünün etkili olduğu dönemde gelişimi üzerinde durulmakta ve makamın imparator sırasına göre nitelikleri anlatılmaktadır.

25. Ch'eng Chao 程钊, *Pei-wei Chün Chen Chih-tu Yen-chiu*, 北魏军镇制度探究, *Tabgaçlar'da Garnizon Şehirleri Hakkında*, Nan-ch'ang 南昌, 2009.

Askeri amaçla şehir kurma On Altı Devlet ve Kuzey Hanedanlıkları döneminde ortaya çıkmıştır. Yedi bölümden oluşan tezde, askeri amaçlarla kurulan bu şehirlerin ilk olarak ortaya çıktığı yer ve dönem, bu şehirlerin sayıları, kumandanları, şehirde yaşayan halk, ekonomileri ve Tabgaç Devleti dönemindeki karakterleri üzerinde durulmaktadır.

26. Ch'i Liang 齐亮, *Tsung Wen-hsien Chih-tzai K'an Pei-wei Kung-chu te Hun-yin T'e-tien*, 从文献记载看北魏公主的婚姻, *Tarihi Kayıtlar Perspektifinden Tabgaçlar'da Prenseslerin Yaptığı Evlilikler*, Shen-yang 沈阳, 2009. 17

Tezde, hanedan mensubu olarak imparatorun himayesinde ayrıcalıklı bir sınıf olan ve hayatları devletin siyasi, sosyal ve ekonomik durumu ile yakından ilgili olan Tabgaç prensesleri konu edilmiştir. Üç bölümden oluşan tezde, prenseslerin tabi olduğu sistem ve devletin siyasi ve sosyal durumu ile bağlantılı olan evlilikleri üzerinde durulmaktadır.

27. Hsie Mei-ching 谢美婧, *Pei-wei Luo-yang Ch'eng te Ying-chien*, 北魏洛阳城的营建, *Tabgaçlar'ın Luo-yang Şehri İmarı*, Ch'ang-ch'un 长春, 2009.

Luo-yang şehri Çin tarihinin en önemli şehirlerinden bir tanesidir. Tabgaç İmparatoru Hsiao Wen-ti'nin başkenti buraya taşımamasından sonra, başta Hsien-piler olmak üzere birçok kuzeyli halk bu bölgeye yerleşmiş, dolayısıyla burada maddi ve manevi anlamda oluşan üstün kültür T'ang

Hanedanlığı'na miras kalmıştır. Tabgaçlar Luo-yang'ın imarında kuzey halkları ile Han karışımı bir tarz kullanmışlardır.

Mevcut tarihi ve arkeolojik malzemelerin eksikliği nedeniyle Luo-yang şehri yapısının bütününe kapsayan çalışmaların yapılması konusunda oldukça zorluk çekilmektedir. Bu nedenle Luo-yang şehri ile ilgili yapılan çalışmalar, şehir planı, budhist mimari gibi kısmi konuları kapsamaktadır. Ancak söz konusu bu tezde, yeni yapılan tarihi, arkeolojik ve coğrafi keşifler ışığında şehir, coğrafi, mimari, yerleşim gibi bütün yönleriyle ele alınmıştır. Üç bölümden oluşan tezde, Hsiao Wen-ti'nin başkenti Luo-yang'a taşınmasında etkili olan faktörler, Luo-yang'ın Tabgaçlar tarafından imarı ve planı, Luo-yang'ın Çin tarihindeki yeri üzerinde durulmaktadır.

Ayrıca, tezde Çin'de ve Çin dışında Luo-yang üzerine yapılan çalışmalar ile, şehrin Tabgaç dönemindeki halini gösteren bir illüstrasyonu bulunmaktadır.

28. Li Ch'ing-lin 李清霖, *Min-tzu Jung-he Shih-yü Hsia te Pei-wei Shih-ke*, 民族融合视阈下的北魏诗歌, *Etnik Milletlerin Karışması Perspektifinden Tabgaçlar'da Şiir Sanatı*, Kuang-hsi 广西, 2009.

Teze göre; Tabgaç Devleti içerisinde Hsien-pi, Han ve diğer milletlerin bir arada yaşaması ile ortaya çıkan sentez kültür edebiyat alanında kendisini göstermiştir. Dolayısıyla şiir sanatı da çeşitli formlarda karşımıza çıkmaktadır. Kuzey-güney arasındaki kültürel etkileşim sonucu kuzeyin geleneksel tarzı ile güneyin bir takım özellikleri Tabgaç şiir sanatında birleştirilmiştir.

29. Wang Meng 王萌, *Pei-wei Shih-ch'i Huang-ti Tse Yen K'ao*, 北魏时期皇帝赐宴考, *Tabgaçlar'da İmparator Tarafından Verilen Ziyafetler*, Chi-lin 吉林, 2009.

Tabgaç Devleti imparatorlar sık sık ziyafet düzenlerlerdi. Dört bölümden oluşan tezde başta kitabeler olmak üzere arkeolojik materyaller ile daha önce yapılmış çalışmalar dikkate alınarak Tabgaç imparatorları tarafından verilen ziyafetler anlatılmaktadır. Buna göre; Tabgaç imparatorlarının verdiği ziyafetler ikiye ayrılıyordu: saray ziyafetleri ve resmi ziyafetler. Saray ziyafetleri hanedan mensupları ve akraba boylar ile mevcut bağları güçlendirmek için verilirdi. Siyasi destek sağlamak ve diplomatik ilişkiler kurmak için ise resmi ziyafetler verilmekteydi. Bununla birlikte verilen bu ziyafetlerin çeşitleri devletin içinde bulunduğu siyasi duruma ve imparatorun idari stratejilerine göre çeşitli farklılıklar göstermektedir.

Tezde ayrıca, ziyafetlerde kullanılan oturma planı, hizmette kullanılan görevliler, ziyafetlerde gözde olan yiyecek ve içecekler, sergilenen faaliyetler ile ziyafetlerin sosyal fonksiyonları üzerinde durulmaktadır.

5.2. Doktora Tezleri

1. Wang Ta-liang 王大良, *Pei-wei Kuan-li Shou-ju yü Chien-ch'a Chih-chih*, 北魏官吏收入与监察机制, *Tabgaçlar'da Devlet Görevlilerinin Gelirleri ve Bunları Denetleme Mekanizması*, Pei-ching 北京, 2000.

Tezde Tabgaç Devleti'nde devlet görevlilerin gelirleri, İmparator Hsien Wen-ti ve Hsiao Wen-ti döneminde yapılan maaş düzenlemesi ve

sonrasındaki durum ve devlet görevlilerinin gelirlerinin denetlenmesi üzerinde durulmaktadır.

2. Chang Chien 张箭, *San Wu I Tzung Mie Fu Yen-chiu*, 三武一宗灭佛研究, *Budhizm'in Dört İmparator Tarafından Yok edilmesi*, Ch'eng-tu 成都, 2001.

Dört imparatorun Budhizm'i ortadan kaldırmak için giriştikleri faaliyetler hem Çin tarihinin, hem de Budhist tarihin önemli olaylarındandır. Tabgaçlar'da Budhizm'i yasaklayan İmparator Tao Wu-ti'dir. Tezde Tao Wu-ti'nin Budhizm'i yasaklama nedenleri ile bunun ülke ve toplum açısından avantaj ve dezavantajları anlatılmaktadır. Ayrıca Budhizm'e yasak getiren Kuzey Chou Hanedanlığı İmparatoru Zhou Wu, T'ang Hanedanlığı İmparatoru Wu-tzung ve Sonraki Zhou Hanedanlığı İmparatoru Shih-tzung dönemlerinden bahsedilmektedir.

3. Chang Fu-jung 张甫荣, *Pei-wei Chung Ying Chih-ch'üan Kuo-ch'eng Yen-chiu*, 北魏中英集权过程研究, *Tabgaç Devleti'nde Gücün Merkezde Toplanmasının Geçirdiği Süreç Hakkında*, Pei-ching 北京, 2002.

Tabgaç Devleti siyasi egemenliğinin zirvesindeyken birçok reformun yapıldığı bir devlettir. Tezin yazarına göre; tarihte kendi ırkına mensup insanların sahip olduğu kültürü değiştirmeye çalışan başka bir devlet yoktur. Dolayısıyla bu tezde, Tabgaç Devleti'nin, Hsien-pi toplumunun dili, kıyafetleri gibi kültürel niteliklerini değiştirme nedenleri araştırılmaktadır. Yakın zamana kadar Çin tarihçilerinin bu konudaki görüşü, devletin Han kültürünü benimsemek istemesi yönündeydi. Ancak tezin yazarına göre; yapılan reformlardaki asıl amaç merkeziyetçiliğin sağlanmak istemesidir. Çünkü yapılan reformlar ile hem ülke zenginleşmiş, hem de devlet askeri anlamda güçlenmiştir. Bu durumda reformların başarı ya da başarısızlığı tamamen merkezi sistemle alakalı bir durumdur. Merkeziyetçilik sadece

merkez yönetim ile yerel yönetim arasındaki siyasi ilişkiyi değil aynı zamanda ekonomik, kültürel ve sosyal alanları da kapsamaktaydı.

Dört bölümden oluşan tezde Tabgaç Devleti'nin başından, sonuna kadar, başa geçen imparatorların faaliyetleri ışığında, merkezi hakimiyetin gelişimi ele alınmıştır.

4. Chang Min 张敏, *Tzi-jan Huan-ching Pien-ch'ien yü Pei-wei te Hsing-shuai-Chien Lun Shih-liu Kuo Ke-chü Chü-mien te Ch'u- hsien*, 自然环境变迁与北魏的兴衰-兼论十六国割据局面的出现, *Doğal Çevrenin Değişimi ve Tabgaçlar'ın Yükselişi ve Çöküşü- On Altı Devlet Döneminde Ortaya Çıkan Birbirinden Bağımsız Devletlerin Pozisyonu*, Pei-ching 北京, 2002.

Çin topraklarının doğal nitelikleri, bu topraklarda gelişen tarihi olaylar üzerinde oldukça etkili olmuştur. Tezde bu niteliklerin On Altı Devlet dönemi ile Tabgaç Devleti dönemindeki etkileri üzerinde durulmaktadır. Üç bölümden oluşan tezde, Batı Chin Hanedanlığı yıkıldıktan sonra on altı devletin ortaya çıkması sürecindeki doğal koşullar, Tabgaç Devleti döneminde doğal şartlarla bağlantılı olarak yapılan toprak reformu ve Tabgaç Devleti ile Güney Hanedanlığı arasında yapılan savaşlarda yaşanan soğuk, sel gibi doğal felaketlerin etkileri üzerinde durulmaktadır.

5. Tai Wei-hung 戴卫红, *Pei-wei K'ao-k'e Chih-tu Yen-chiu*, 北魏考课制度研究, *Tabgaç Devleti'nde Memuriyet Sınavı Sistemi Üzerine*, Pei-ching 北京, 2006.

Söz konusu bu sınav sistemi devlet görevlilerinin idari yetenek ve ahlaki değerlerini belirleyen bir sistem olarak Çin siyasi tarihinin önemli unsurlarından bir tanesidir. Tezde, bu sistemin Tabgaç Devleti'nde teşekkülü, gelişimi ve tahribi üzerinde durulmaktadır. İmparator Tao Wu-ti

döneminde uygulanmaya başlanan sistemin Han kültürünün yerleşmesi ile bağlantılı gelişimi, uygulanma alanları ve siyasi otoritenin özümleye başlamasıyla birlikte sistemin bozulması anlatılmaktadır.

6. Chang Hsien 张鹞, *Pei-wei Ju-hsue yü Wen-hsue*, 北魏儒学与文学, *Tabgaçlar'da Konfüçyanizm ve Edebiyat*, Shaan-hsi 陕西, 2008.

Tezde, Tabgaç Devleti'nde Konfüçyanizm ve edebiyatın ilişkisi üzerinde durulmaktadır. Konunun daha iyi anlaşılması için öncelikle Han Hanedanlığı'ndan Chin Hanedanlığı'na Konfüçyanizm'in politika, düşünce, gelenek ve alim-bürokratlar üzerindeki etkileri üzerinde durulmuştur. Söz konusu etkiler Tabgaç Devleti üzerinde de görülmektedir.

Teze göre Tabgaçlar'da edebiyat üç bölüme ayrılmaktadır: 477 yılından önce Han menşeli yazarların edebi eserleri, 477-550 yılları arasında Han yazarların edebi eserleri ve hanedan mensuplarının edebi eserleri. İlk bölümde Konfüçyanizm edebiyatı oldukça sınırlayarak, yazarların sadece politik konulara yönelmelerine neden olmuştur. İkinci bölümde Konfüçyanizmin politika ve düşünce üzerindeki etkileri eser yazımı konusunda kendisini göstermiştir. Bu dönem Tabgaç edebiyatı yine politika ile yakından bağlantılıdır. Yazarlar eleştiri ve imrenme gibi vasıflar kazanarak edebi görüşlerini bu yönde yoğunlaştırmışlardır. Bu dönem edebiyatında önem kazanan estetik kaygılar ve zerafet yine Konfüçyanizm etkileri taşımaktadır. Hanedan mensuplarının ortaya koyduğu edebi eserlerden de yola çıkarak tezde, Konfüçyanizm'in Tabgaç Devleti'nde Han kültürünün yerleşmesinde büyük payı olduğu gibi, edebiyat üzerinde de çok etkili olduğu ve Tabgaç hanedanının mantalitesini tamamen değiştirdiği sonucuna varılmıştır.

7. Han Hsüeh-sung 韩雪松, *Pei-wei Wai-chiao Chih-tu Yen-chiu*, 北魏外交
度研究, *Tabgaç Devleti'nde Diplomasi Sistemi Üzerine*, Chi-lin 吉林, 2009.

Tezde, Tabgaç Devleti diplomasisi, tarih ve diplomasi bilimleri perspektifinden bakılarak ele alınmıştır. Bu bağlamda, başlangıçta konargöçer, küçük bir devlet olan Tabgaç Devleti'nin güçlenerek büyük bir devlet haline gelme sürecinde yaşanan diplomatik olaylar ve diplomatik kurumlar incelenmiştir.

8. Liu Chün 刘军, *Pei-wei Tzung-shih Chie-tseng Yen-chiu*, 北魏宗师阶层研究, *Tabgaç Hanedan Boyu*, Chi-lin 吉林, 2009.

Tezde Tabgaç Devleti'nin hanedan boyu incelenmektedir. Buna göre; hanedan boyu T'o-pa Li-wei'e dayanmaktadır. Bu dönemde Tai Devleti adı altında Kuzey Çin'i yöneten T'o-palar'ın hanedan boyu ve asilzadeleri, Tabgaç Devleti'nin temelini teşkil etmektedirler.

Sekiz bölümden oluşan tezde hanedan boyunun yapısı, boya mensup kimselerin ünvanları, siyasi olaylar üzerindeki etkileri, buldukları askeri ve idari görevler, ekonomik durumları, kanuni hakları, idarelerinden sorumlu memuriyetler ve kültürel durumları üzerinde durulmaktadır.

6. Kuzey Wei Tabgaç Devleti Hakkında Çin Halk Cumhuriyeti'nde Yazılan Makaleler

6.1. Siyasi

6.1.1. Kuzey Wei Tabgaç Devleti'nin Kuruluş Dönemi Siyasi Tarihi

1. Wang Ching-hsien 王庆宪, "T'o-pa Tao Kung-ku Pei-wei Cheng-ch'üan te Nei-wai Cheng-tse Tsuo-shih", 拓跋焘巩固北魏政权的内外政策措施, "T'o-pa Tao'nun Tabgaç Devleti Gücünü Sağlamaştırmasının İç ve Dış Politikaya Etkileri", *İç Moğolistan Üniversitesi Dergisi 内蒙古大学学报*, C. 32, S. 1, 2000, s. 28-32.

Makalede Tabgaç İmparatoru T'ai Wu-ti'nin, Tabgaç Devleti otoritesini sağlamaştırmasının iç ve dış politikaya olan etkileri üzerinde durulmaktadır.

2. Chang Ch'eng-tzung 张承宗, Chu Tsi-en 朱慈恩, "Lun Pei-wei Ch'ien-ch'i te "Hsin-min" ", 论北魏前期的“新民”, "Tabgaçlar'ın Erken Dönemindeki "Yeni Halkı" ", *Shan-hsi Eğitim Bilimleri Üniversitesi Dergisi 山西师范大学学报*, C. 28, S. 3, 2001, s. 23-27.

Makalede Tabgaç Devleti'nin ilk döneminde itaat altına alınmış ve Tabgaçlar'ın ilk başkenti P'ing-ch'eng şehri ile komşu bölgelere yerleştirilmiş olan insanlardan "yeni halk" adı altında bahsedilmektedir. Konu edilen bu insanların çoğu tarımla uğraşan insanlardır ve Tabgaçlar'ın kuzey topraklarını siyasi hakimiyetlerine aldıkları esnada başkente yerleştirilmişlerdir.

3. Chang Te-shou 张德寿, “Pei-wei Tao Wu-ti Tui Han Shih-jen te Jen-yung”, 北魏道武帝对汉士人的任用, “Tabgaç İmparatoru Tao Wu-ti’nin Çinli Görevlileri İstihdam Politikası”, *Yün-nan Sosyal Bilimler* 云南社会科学, S. S1, 2001, s. 261-264.

Makalede Tabgaç İmparatoru Tao Wu-ti’nin Çinli görevlileri çeşitli makamlara istihdamının nedenleri ve sonuçları üzerinde durulmaktadır.

4. Liu Ch’ang-hsü 刘长旭, “Wu Shih T’u-ch’en yü Pei-wei Ch’ien-ch’i te Cheng-chih Tou-cheng”, 巫筮图讖与北魏前期的政治斗争, “T’u-ch’en Kehaneti ve Tabgaçlar’ın Erken Dönem Politik Mücadeleri”, *Hsü-ch’ang Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi* 许昌师专学报, C. 20, S. 4, 2001, s. 52-55. 349

Tabgaç Devleti’nde kehanet ve büyü devlet işlerinde önemli bir yer tutmaktaydı. Makalede siyasi mücadeleleri etkileyen kehanet ve büyülerden bahsedilmektedir.

5. An Chieh-sheng 安介生, “Pei-wei Tao Wu-ti Tzao-nien Ching-li K’ao Pien - yü Li-p’ing Hsien-sheng Shang-ch’üeh”, 北魏道武帝早年经历考辨——与李凭先生商榷, “Tabgaç İmparatoru Tao Wu-ti’nin Erken Dönem Yönetimi: Li P’ing İle Münazara”, *Etnik Milletler Araştırmaları* 民族研究, S. 4, 2002, s.73-81.

Wei Shu⁶⁸, Tao Wu-ti’nin (T’o-pa Kui) erken dönemleri hakkında kısa fakat diğer tarihi materyaller tarafından desteklenen çok güvenilir bilgiler vermektedir. Bu makalede Tao Wu-ti’nin, devletin başkentini Ch’ang-an veya Sse-ch’üan Bölgesi’ne taşımadığı, daima Shan-hsi’nin kuzeyinde yer alan Yan-peï’de kaldığından bahsetmektedir.

⁶⁸ bak., s. 8-9.

6. Chang Te-shou 张德寿, “Pei-wei Tzao-ch’i Ch’ao-t’ing T’i-chih te Pien-tung yü Han-hua te Ch’ü-che T’ui-chin”, 北魏早期朝廷体制的变动与汉化的曲折推进, “Tabgaçlar’ın Erken Dönem Yönetim Sisteminin Değişimi ve Çin Kültürünün Karmaşık İlerleyişi”, *Akademik Araştırmalar 学术探索*, S. 4, 2002, s. 98-99.

Makalede Tabgaç Devleti’nin erken dönemlerinden itibaren sistemde yaşanan değişiklikler, bunların nedenleri ile bu dönemde Çin kültürünün devlet içindeki durumu ele alınmaktadır.

7. K’ung Yi 孔毅, “Pei-wei Ch’ien-ch’i Pei-fang Shih-tzu Tzai Cheng-ch’üan Chung te Ti-li Tzai Jen-shi”, 北魏前期北方世族在政权中的地位再认识, “Tabgaçlar’ın Erken Döneminde Kuzey Milletlerinin Politikadaki Pozisyonunun Yeniden Tanımlanması”, *Ch’ung-ch’ing Eğitim Bilimleri Üniversitesi Dergisi 重庆师范大学学报*, S. 1, 2004, s. 13-22.

Makalede Tabgaç Devleti’nin ilk dönemlerinde, devletin kurucu boyu olan T’o-palar’ın siyaset arenasındaki pozisyonları, aldıkları görevler ve siyasete olan etkileri üzerinde durulmaktadır.

8. Yüan Fang 袁方, “Lüeh Lun Pei-wei Ch’ien-ch’i Huang-ti Tui Tzung Wang te Hsien-chi ho Ta-chih”, 略论北魏前期皇帝对宗王的限制和打击, “Tabgaçlar’ın Erken Dönem İmparatorlarının Krallıklara Karşı Getirdiği Sınırlamalar ve Onlara Yaptıkları Saldırıları” *Chao-t’ung Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi 昭通师范高等专科学校学报*, C. 28, S. 4, 2006, s. 33-35.

Tabgaç imparatorları Tao Wu-ti, Ming Yüan-ti, T’ai Wu-ti ve Wen Ch’eng-ti devlet otoritesi sağlamak için siyasi güç sahibi prenslere karşı baskı ve sınırlandırma politikası izlemişlerdir. Örneğin; Tao Wu-ti, Kral

Wei ve T'o-pa İ'ye karşı, T'ai Wu-ti Kral Yüe-p'ing, Kral Yüe-an ve T'o-pa Fan'a karşı, Wen Ch'eng-ti ise Kral Lin-huai, T'o-pa T'an, Kral Yung-ch'ang , T'o-pa Jen'e karşı çeşitli sınırlandırmalar getirmişlerdir.

Makalede Tabgaç imparatorlarının kendi otoritelerini sağlamlaştırmak ve merkezîyetçiliği sağlamak üzere asilzadelere yönelik uygulanan çeşitli sınırlandırmalardan bahsetmektedir.

9. Li P'ing 李凭, “Tzai Lun Pei-wei Tao Wu-ti Tzao-nien Ching-li – Ta An Chieh-sheng Hsien-sheng”, 再论北魏道武帝早年经历——答安介生先生, “Tabgaç İmparatoru Tao Wu-ti'nin Erken Dönem Yönetimi Konusunun Yeniden Ele Alınışı: Chieh-sheng Bey'e Cevap”, *Etnik Milletler Araştırmaları 民族研究*, S.4, 2007, s. 59-64.

Bu makale yukarıda bahsi geçen, “Pei-wei Tao Wu-ti Tzao-nien Ching-li K'ao Pien - yü Li-p'ing Hsien-sheng Shang-ch'üeh”, 北魏道武帝早年经历考辨——与李凭先生商榷, “Tabgaç İmparatoru Tao Wu-ti'nin Erken Dönem Yönetimi: Li P'ing İle Münazara” adlı makaleye cevaben yazılmış bir makaledir.

Makalenin yazarı Li P'ing 李凭, söz konusu diğer makalenin yazarı An Chieh-sheng'ın 安介生 , Tabgaç İmparatoru Tao Wu-ti'nin izlediği devlet politikası yönündeki görüşlerini desteklemektedir.

10. Li P'ing 李凭, “Pei-wei Ming Yüan-ti Liang Huang-hou Chih Ssu yü Pao Tai-hou Te-Shih”, 北魏明元帝两皇后之死与保太后得势, “Tabgaç İmparatoru Ming Yüan-ti'nin İki İmparatoriçesi'nin Ölümü ve İmparatoriçe Pao'nun Gücü Ele Geçirmesi”, *Tarih Bilimi Dergisi 史学月刊*, S.5, 2007, s. 21-25.

İmparatoriçe Mi 密皇后 (Tu 杜 soyadlı) ve İmparatoriçe Chao-ai 昭哀皇后 (Yao 姚 soyadlı) Tabgaç İmparatoru Ming Yüan-ti'den üç sene önce ölmüşlerdir. Böylece sarayda hiç imparatoriçe kalmamıştır. Ming Yüan-ti'nin ölümünden sonra, T'ai Wu-ti'nin süt annesi Tou 竇, İmparatoriçe Pao 保 olarak sarayda önemli bir pozisyonu ele geçirmekle kalmamış aynı zamanda devlet politikasını etkileyecek duruma da gelmiştir.

Bu makalede esasen, Tabgaç Devleti'nde, imparatoriçelerin devlet işlerine karışmalarını engellemek için, “veliaht ilan edilen prensin annesinin öldürülmesi” sisteminin oluşturulmasının, bu seferde prensi büyüten süt annenin siyasete karışmasına neden olmasından bahsedilmektedir. Netice itibariyle ilk baştaki düzenleme esasen yeni bir sorunun oluşmasına neden olmuştur.

6.1.2. Kuzey Wei Tabgaç Devleti'nin Yükseliş Dönemi Siyasi Tarihi

1. T'an Hsin-lin 檀新林, “Feng T'ai-hou Tui Pei-wei Feng-chien Hua te Li-shih Tzuo-yung”, 冯太后对北魏封建化的历史作用, “Ana İmparatoriçe Feng'in Tabgaçlar'ın Feodalleşmesindeki Tarihi Etkisi”, *Tarih Eğitimi 历史教学*, S. 7, 1997, s. 43-45.

Makalede İmparatoriçe Feng'in Tabgaç Devleti siyasetindeki pozisyonu, devlet yönetimi üzerindeki etkileri ve Tabgaç feodalizminin oluşmasındaki payı anlatılmaktadır.

2. Wang Hsiao-wei 王晓卫, “Lun Pei-wei Wen-ming T'ai-hou te Tzu-shu chih Suo Shou Chiao-yü”, 论北魏文明太后的族属及所受教育, “Ana İmparatoriçe Wen-ming'in Kökeni ve Aldığı Eğitim”, *Tarih Eğitimi 历史教学*, S. 1, 1998, s. 11-15.

Makalenin yazarına göre, Hu, Han ve Kore kanlarını taşıyan İmparatoriçe Wen-ming siyasi gücü ele geçirmeden önce göçebe tarzında bir eğitim almıştır. Bu makalede siyasi gücü ele geçirdikten sonra Han kültürüne eğilim gösteren imparatoriçenin İmparator Hsiao Wen-ti'nin yaptığı reforma olan etkilerine de değinilmektedir.

3. Chao Yü-chung 赵玉钟, Chang Yü-ch'in 张玉勤, "Lun Feng T'ai-hou Tzai Pei-wei T'ai-ho Kai-ke Chung te Chu-tao Tzuo-yung", 论冯太后在北魏太和改革中的主导作用, "Ana İmparatoriçe Feng'in Tabgaçlar'ın T'ai-ho Reformundaki Baş Rolü", *Shan-hsi Eğitim Bilimleri Üniversitesi Dergisi 山西师范大学学报*, C. 29, S. 4, 2003, s. 110-113.

Makaleye göre; Han kültürünün Tabgaç Devleti içindeki yayılışında ve T'ai-ho⁶⁹ dönemi reformunda İmparatoriçe Feng'in çok önemli etkileri bulunmaktadır. Esasında devlet siyasetinin Han kültürü etkisi altına girmesi onun sayesinde olmuştur. Reformun gerçekleşmesinde katkısı bulunan kişilerin eğitimine büyük önem göstermesi onun bu reformun gerçekleşmesinde ne kadar etkili olduğunun en önemli göstergelerinden birisidir.

4. Chou Sse-yüan 周思源, "Pei-wei Hsien Wen-ti Sse-yin K'ao- Wei Wen-ming T'ai-hou Pien Wu", 北魏献文帝死因考——为文明太后辨诬, "Tabgaç İmparatoru Hsien Wen-ti'nin Ölüm Sebebi Araştırması: İmparatoriçe Wen-ming'in Büyü Yapması Hakkında", *Çin Kültürü Araştırmaları 中国文化研究*, S. 3, 2005, s. 144-147.

Makalede Tabgaç İmparatoru Hsien Wen-ti'nin son dönemleri, ölümü ve İmparatoriçe Feng'in Hsien Wen-ti'nin ölümündeki rolü üzerinde durulmaktadır.

⁶⁹ T'ai-ho Dönemi, İmparator Hsiao Wen-ti'nin 477-499 yılları arasında tahtta olduğu dönemdir, bak. EK-3, Kuzey Wei Tabgaç İmparator Listesi, s. 203.

5. Wang Jen-lei 王仁磊, “Hsien Wen-ti T’o-pa Hung yü Pei-wei Feng-chien Hua”, 献文帝拓跋弘与北魏封建化, “Hsien Wen-ti, Tuo-pa Hung ve Tabgaç Feodalizmi”, *Ho-nan Bilim ve Teknoloji Üniversitesi Dergisi 河南科技大学学报*, C. 23, S. 1, 2005, s. 10-13.

Tabgaç İmparatoru Hsien Wen-ti (T’o-pa Hung) Tabgaç feodalizminin seyrinde önemli yer teşkil eden imparatorlardan birisidir. On bir yıl tahtta kalmış olmasına rağmen devleti en iyi şekilde yönetmek için çaba sarfetmiştir. Kendisinden önceki imparatorlar Tao Wu-ti ve T’ai Wu-ti tarafından oluşturulan Tabgaç feodalizminin olumlu niteliklerini korumaya çalışmıştır. Makaleye göre; Hsien Wen-ti’nin devleti iyi bir biçimde idare ederek, kendisinden sonra gelen Hsiao Wen-ti’nin işini oldukça kolaylaştırmış ve daha sonraki dönemlerde devletin gidişatını olumlu bir yönde etkilemiştir.

6. Liu Teng-feng 刘登峰, “Tsong Min-tzu Hsüeh te Chiao-tu K’an Pei-wei Hsiao Wen-ti Kai-ke te Tzuo-yung”, 从民族学的角度看北魏孝文帝改革的作用, “Etnolojik Açıdan Tabgaç İmparatoru Hsiao Wen-ti Reformunun Niteliği”, *İç Moğolistan Eğitim Bilimleri Üniversitesi Gazetesi 内蒙古师范大学学报*, S. 3, 1998, s. 101.

Makalede İmparator Hsiao Wen-ti reformunun sebepleri, kapsamı ve Hsien-piler üzerindeki etkileri üzerinde durulmaktadır.

7. Yü Shao-hua 余少华, “Pei-wei Hsiao Wen-ti Kai-ke Shu-lun”, 北魏孝文帝改革述论, “Tabgaç İmparatoru Hsiao Wen-ti Reformu”, *Tarih Eğitimi Sorunları 历史教学问题*, S. 3, 2000, s. 59-61.

Makalede İmparator Hsiao Wen-ti reformunun, sebepleri, gelişimi ve toplum üzerindeki etkileri üzerinde durulmaktadır.

8. T'ang Tuo-hsien 汤夺先, "Pei-wei Hsiao Wen-ti Kai-ke Hsien-pei Tzu Sheng-huo Fang-shih", 北魏孝文帝改革鲜卑族生活方式, "Tabgaç İmparatoru Hsiao Wen-ti'nin Hsien-piler'in Hayat Tarzını Reforme Etmesi", *Etnik Milletler Eğitim Araştırmaları 民族教育研究*, C. 12, S. 2, 2001, s. 76-79.

Hsiao Wen-ti reformu Hsien-piler'in mevcut hayat tarzını değiştirerek, onları Han kültürüne adapte etme hususunu içinde barındırmaktaydı. Bu durum Han soyadı alma, onların dilini konuşma, Han kıyafetleri giyme, Han mensupları ile evlilikler yapma, Han cenaze geleneklerini benimseme gibi çeşitli uygulamaları da beraberinde getirmiştir. Makaleye göre; reformun zorunlu kıldığı bu uygulamalar, siyasi ve ekonomik değişimlerin yanı sıra, Hsien-pi toplumunda önemli sosyal değişikliklere de neden olmuştur. Sonuç olarak; Hsien-pi toplumu Han kültürü içerisinde eriyerek özünü kaybetmiştir. Ayrıca makalede Hsien-pi toplumuna yönelik bahsi geçen uygulamalar "kültürel asimilizasyon" şeklinde belirtilmektedir.

9. Yü Ch'un-mei 于春梅, "Chung-kuo Wen-hua Ch'uan-t'ung yü Pei-wei Hsiao Wen-ti Kai-ke", 中国文化传统与北魏孝文帝改革, "Çin Kültürü ve Hsiao Wen-ti Reformu", *Ch'i Ch'i Ha-erh Üniversitesi Dergisi 齐齐哈尔大学学报*, S. 1, 2001, s. 38-40. 343

Makalede Hsiao Wen-ti reformunun nitelikleri ve reformun Çin kültürünün yerleşmesindeki etkisi üzerinde durulmaktadır.

10. Chang Fu-hsiang 张富祥, “Pei-wei Hsiao Wen-ti te An-min Chih Tse”, 北魏孝文帝的安民之策, “Tabgaç İmparatoru Hsiao Wen-ti’nin Toplum Refahını Sağlama Politikası”, *Chi-nan Üniversitesi Dergisi 济南大学学报*, C. 11, S. 4, 2001, s. 6-10.

İmparator Hsiao Wen-ti başa geçtikten sonra devlet içindeki refahı sağlamak için çeşitli uygulamalarda bulunmuştur: Maaş sisteminde yapılan değişiklik, üçlü lider sistemini getirmesi, başkenti değiştirmesi ve toprak reformu bunlardan bazılarıdır. Makaleye göre; bu değişiklikler devlet içerisinde Han kültürünün gelişimine katkıda bulunmakla beraber, toplumun birleşmesini sağlamış ve refah getirmiştir.

11. Tsao Shu-p’ing 曹淑萍, “Lun Pei-wei ‘Hsiao-wen Kai-chih’ te Li-shih T’e-tien”, 论北魏“孝文改制”的历史特点, “Tabgaç İmparatoru Hsiao Wen Reformunun Tarihsel Özellikleri”, *Su-chou Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi 宿州师专学报*, C. 17, S. 3, 2002, s. 32, 64.

Makalede Hsiao Wen-ti reformunun sebepleri, gelişimi ve tarihsel nitelikleri üzerinde durulmaktadır.

12. Chao Yeh-ch’ün 赵野春, “Hsien-pei Han-hua - Lun Pei-wei Hsiao Wen-ti Kai-ke Tui Min-tzu Kuan-hsi te T’iao-cheng”, 鲜卑汉化——论北魏孝文帝改革对民族关系的调整, “Hsien-piler’in Çinlileşmesi: Tabgaç İmparatoru Hsiao Wen-ti Devriminin Etnik Milletleri Asimilasyonu”, *Kuzeybatı Etnik Milletler Araştırmaları 西北民族研究*, C.2, 2003, s.32-40.

Hsiao Wen-ti döneminde toplum refahını sağlamak ve Hsien-piler ile Han toplumu arasındaki ilişkiyi güçlendirmek için, Hsien-piler’in asimilasyonuna neden olan çeşitli düzenlemeler getirilmiştir. Makalenin yazarına göre; söz konusu bu reform girişimi toplumda bir süre refahı

sağlamış gibi gözükse de Tabgaç Devleti'nin sonunu getiren en önemli nedenlerden birisi haline gelmiştir.

13. Fu İ-han 傅义汉, “Tsung T'ai-tzu Hsün Pei Sha K'an Pei-wei te ch'ien-tu Tou-cheng”, 从太子恂被杀看北魏的迁都斗争, “Veliht Hsün'ün Öldürülmesi Açısından Tabgaçlar'ın Başkenti Değiştirme Mücadelelerine Bakış”, *Ta-t'ung Mesleki ve Teknik Eğitim Fakültesi Dergisi 大同职业技术学院学报*, C. 17, S. 3, 2003, s. 35-42.

Tabgaç Devleti'nin başkentinin P'ing-ch'eng'dan, Luo-yang'a taşınması sürecinde yaşanan siyasi çalkantılar ve bunların nedenleri üzerinde durulmaktadır.

14. Kao Sheng-chih 高生记, “Pei-wei Hsiao Wen-ti Ting Hsing Tzu Chih-tu San-lun”, 北魏孝文帝定姓族制度散论, “Tabgaç İmparatoru Hsiao Wen-ti'nin Devletin Kurucu Boyunu Düzenlemesi”, *T'ai-yüan Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi 太原师范学院学报*, C.2, S.2, 2003, s.73-75.

Hsiao Wen-ti devletin asli unsuru olan Hsien-piler'in, Han kültürüne adaptasyonunu sağlayacak çeşitli düzenlemeler getirmiştir. Makaleye göre; bu düzenlemeler devlet içindeki kültür ayrılıklarını ortadan kaldırarak, devlet otoritesini sağlamlaştırmıştır. Makalede “azınlık” olarak anılan Hsien-piler'in kültür ayrılıkları da bu sayede giderilmiş ve onların standartlara uyması sağlanmıştır. Devletin asli unsuruna karşı uygulanan bu politikalar çeşitli dönemlere göre değişiklik göstermektedir. Makalenin yazarına göre; Hsien-pi boyuna uygulanan bu politikalar Tabgaç Devleti'nin yıkılışını direk olarak etkileyen nedenlerden birisi değildir.

15. Ssu Wan-ch'ing, 苏万青, "Chien-kou Wen-t'i Kan-wu - "Pei-wei Hsiao Wen-ti Kai-ke" K'e-li Fen-hsi", 建构·问题·感悟——《北魏孝文帝改革》课例分析, "Kurgu, Sorgu, Anlama: Hsiao Wen-ti Reformunu Örneklerle Analiz", *Pekin Eğitim 北京教育*, S. 12, 2003, s. 32-33.

Makalede Hsiao Wen-ti reformunun sebepleri, nitelikleri ve toplum üzerindeki etkileri örneklerle analiz edilmiştir.

16. Chu Hsi-ho 朱兴和, "Lüeh-lun Pei-wei Hsiao Wen-ti Kai-ke Chung te Ch'ao Yi", 略论北魏孝文帝改革中的朝议, "Tabgaç İmparatoru Hsiao Wen-ti Reformunu Münazara", *Shang-hai Eğitim Bilimleri Üniversitesi Dergisi 上海师范大学学*, C. 33, S. 2, 2004, s. 128-132.

Makalede Tabgaç İmparatoru Hsiao Wen-ti reformunun nitelikleri ayrıntılı bir biçimde analiz edilmiştir.

17. Cheng Hai-feng 郑海峰, "Pei-wei Hsiao Wen-ti Yin-ling Min-yi Tui Tang-tai te Ch'i-shih", 北魏孝文帝引领民意对当代的启示, "Tabgaç İmparatoru Hsiao Wen-ti'nin Halka Liderlik Etmesinin Günümüzdeki Yansımaları", *Liderlik Bilimi 领导科学*, S.16, 2006, s.48-49.

Makalede İmparatoru Hsiao Wen-ti'nin liderlik nitelikleri ve bu niteliklerin toplum üzerinde olan etkileri üzerinde durulmaktadır.

18. Li K'e-chien 李克建, Ch'en Yü-p'ing 陈玉屏, "Tzai Lun Pei-wei Hsiao Wen-ti Kai-ke- Chien T'an Kai-ke Tui Min-tzu Jung-ho Kui-lü te Ch'i-shih", 再论北魏孝文帝改革——兼谈改革对民族融合规律的启示, "Tabgaç İmparatoru Hsiao Wen-ti Reformunu Yeniden Münazara: Reformun Farklı Milletlerin Entegrasyonuna Olan Etkileri", *Hei-lung Chiang Etnik Milletler Araştırmaları Dergisi 黑龙江民族丛刊*, S.2, 2007, s.79-86.

Hsiao Wen-ti reformu Hsien-piler üzerinde siyasi, ekonomik ve özellikle kültür alanında önemli değişiklikler yaratmasına neden olmuştur. Söz konusu bu reform Hsien-piler'i, Han kültürüne adapte olmaya zorlamıştır. Makalenin yazarına göre; bu durum aynı zamanda hem devlete, hem de Hsien-pi tarihine çok olumlu katkılarda bulunmuştur. Ancak Hsien-piler'in etnik kökenlerini kaybetme ile karşı karşıya kalmaları yine yazara göre devletin çöküşünü hazırlayan nedenlerden birisidir.

19. Yao Hung-yan 姚红艳, “Hsiao Wen-ti Ke-hsing Hsin-li yü Pei-wei T'ai-ho Kai-ke”, 孝文帝个性心理与北魏太和改革, “Hsiao Wen-ti'nin Psikolojik Tahlili ve T'ai-ho Reformu”, *Ning-hsia Eğitim Bilimleri Üniversitesi Dergisi* 宁夏师范学院学报, C. 28, S.4, 2007, s. 81-85.

Makalede Tabgaç İmparatoru Hsiao Wen-ti'nin kişilik özellikleri, kişiliğinin, izlediği devlet politikasındaki ve yaptığı reform hareketlerindeki etkileri üzerinde durulmaktadır.

6.1.3. Kuzey Wei Tabgaç Devleti'nin Yıkılış Dönemi Siyasi Tarihi

1. Hao Sung-chi 郝松枝, “Ch'üen-p'an Han-hua yü Pei-wei Wang-ch'ao te Ssu Wang- Pei-wei Hsiao Wen-ti Kai-ke te Ching-yan yü Chiao-hsün”, 全盘汉化与北魏王朝的速亡——北魏孝文帝改革的经验与教训, “Han Kültürünün Bütünüyle Yayılması ve Tabgaçlar'ın Hızla Çöküşü: Tabgaç İmparatoru Hsiao Wen-ti Reformundan Edinilen Tecrübe ve Çıkarılan Dersler”, *Shan-hsi Eğitim Bilimleri Üniversitesi Dergisi* 陕西师范大学学报, C. 32, S. 1, 2003, s. 73-77.

Makaleye göre; Hsiao Wen-ti reformu Çin tarihinde gerçekleşen en başarılı reform hareketlerinden birisidir. Gerçekleştirilen bu reform siyasi ve

sosyal gelişme için çok gerekli idi. Ancak bugün bile anlayışlamayan mevzulardan birisi, bu kadar başarılı bir reform hareketini gerçekleştiren imparatorun ölümünden sadece otuz sene sonra devletin neden yıkıldığıdır.

2. Wang Chian-shun 王建舜, “P’ing-ch’eng Ch’i-shou yü Pei-wei Mie-wang-Tu “Tai-ho Shi-wu Nien- Pei-wei Cheng-chih Wen-hua Pian-ke Yen-chiu”, 平城弃守与北魏灭亡——读《太和十五年——北魏政治文化变革研究》, “P’ing-ch’eng’in Terki ve Tabgaçlar’ın Yıkılışı: T’ai-ho Onbeşinci Yıl; Tabgaçlar’ın Siyasi ve Kültürel Değişimi Araştırması”, *Yen-pei Eğitim Bilimleri Üniversitesi Dergisi 雁北师范学院学报*, C. 19, S. 4, 2003, s. 38-40.

Makaleye göre; Tabgaç başkentinin P’ing-ch’eng’den, Luo-yang’a taşınması devleti sadece siyasi anlamda değil kültürel anlamda da çok etkilemiştir. Makalede söz konusu bu siyasi ve kültürel değişikliklerden bahsedilmektedir.

6.1.4. Kuzey Wei Tabgaç Devleti’nde İç Politika

1. Tuan T’a-li 段塔丽, “Pei-wei Chih Sui T’ang Shih-ch’i Nü-hsing Tsan-cheng te Ti-yü Fen-pu Chih-ch’i T’e-cheng”, 北魏至隋唐时期女性参政的地域分布及其特征, “Tabgaçlar’dan Sui-T’ang Dönemine Kadar Kadınların Politikada Yer Almasının Bölgesel Yayılımı ve Karakteri”, *Çin Tarihi Coğrafyası Makale Koleksiyonu 中国历史地理论丛*, C. 16, S.1, 2001, s. 46-52.

Geleneksel Çin toplumunda siyaset ve politikanın merkezinde erkekler yer almaktaydı. Kadınların politikanın içinde yer alması ise neredeyse imkansız idi. Ancak Tabgaçlar’dan itibaren Sui ve T’ang Hanedanlıkları’nı da içine alan dönemde kadınlar siyasetin içinde cesurca

yer alarak, bu alanda kendilerini kısıtlayan erkek otokrasisini kırmışlardır. Bu makalede, kadınların politikada yer almasının getirdiği farklılıklar ve ortaya çıkan sorunlar tarihi coğrafya methotlarından faydalanılarak incelenmiştir.

2. Chang Hsiao-hu 张小虎, “Lun Pei-wei Chuan-chih Huang-ch’üan te Hsing-ch’eng”, 论北魏专制皇权的形成, “Tabgaçlar’da Merkezi Otoritenin Teşekkülüne Dair”, *Kuzeybatı Eğitim Bilimleri Üniversitesi Dergisi 西北师大学报*, C. 39, S. 3, 2002, s. 80-85. 286

Tabgaç İmparatoru Tao Wu-ti’nin merkezi Çin topraklarını ele geçirmesinden sonra Tabgaç Devleti boylar birliğinin oluşturduğu bir birlikten, temeli imparatorluk gücüne dayalı olan, merkeziyetçi feodal bir devlete dönüşmüştür. Bu değişim sürecinde en göze çarpan gelişmeler başkentin değiştirilmesi, boyların dağıtılması, bürokrasi sisteminin teşkil edilmesi ve son olarak en büyük prensin ilk karısının tahtta söz sahibi olmasının onaylanmasıdır. Makalede Tabgaçlar’ın feodal bir devlete dönüşmesi esnasında yaşanan bu değişimlerden bahsetmektedir.

3. Chao Hsin-jui 赵心瑞, “Pei-wei Cheng-chih Chia Tsui Hao Sse-yin Tzai T’an”, 北魏政治家崔浩死因再探, “Tabgaçlar’ın Politik Sınıfı Tsui Hao’nun Çöküş Nedenlerini Yeniden Münazara”, *Ta-t’ung Mesleki ve Teknik Eğitim Fakültesi Dergisi 大同职业技术学院学报*, C. 17, S. 3, 2003, s. 31-34.

Makalede Tabgaç Devleti politik sınıfları ve bunlardan Tsui Hao’nun ortadan kalkma nedenleri üzerinde durulmaktadır.

6.1.5. Kuzey Wei Tabgaç Devleti İçindeki Boy ve Aileler

1. T'ien Yü-ch'ing 田余庆, "Ho-lan Pu-luo Li-san Wen-t'i –Pei-wei Li-san Wen-t'i Ke An K'ao-ch'a Chih-i", 贺兰部落离散问题——北魏“离散部落”个案考察之一, “Ho-lan Boyu'nun Ayrılığı Problemi- Tabgaçlar'da Boyların Ayrılığı Meselesine Dair”, *Tarih Araştırmaları 历史研究*, S. 2, 1997, s. 31-39. 449

Makalede Tabgaç Devleti içindeki boylar ve bu boyların ayrılığı üzerinde inceleme yapılmaktadır.

2. Kao K'ai 高凯, "Tsong Hsing Pi-li Shih-T'iao K'an Pei-wei Shih-ch'i T'o-pa Hsien-p'i yü Han-tzu te Min-tzu Jung-he", 从性比例失调看北魏时期拓跋鲜卑与汉族的民族融合, “Cinsiyet Faktörü Göz Önünde Bulundurulmadan Tabgaç Devleti Döneminde Hsien-pi T'o-pa İle Çinli Halkların Karışmasına Bakış”, *Tarihsel Teori Araştırmaları 史学理论研究*, S. 2, 2000, s. 51-61. 364

Wei, Chin, Güney-Kuzey Hanedanlıkları tarihi araştırmalarında milletlerin karışması sorunu başından beri tarihçilerin çok önemsedığı bir konudur. Bu konuda geleneksel araştırma yöntemleri ile çok ayrıntılı çalışmalar yapılmıştır. Ancak demografi bilimi açısından, cinsiyet faktörü göz önünde bulundurulmadan milletlerin karışması durumu ne önceki, ne de şimdiki tarihçiler tarafından açıklanamamıştır. Makalenin yazarı bu çalışmada söz konusu bu sorunu çözmekten çok, konuyu biraz daha aydınlatma amacı taşımaktadır.

3. Ch'en Chin-feng 陈金凤, Ch'iang Min 姜敏, “Nan-pei Ch'ao Shih-ch'i Pei-wei yü Chung-chien Ti-tai Man-tzu Ho-tzuo T'an Wei - İ Pei-wei ho Huan Tan, T'ien Yi-tzung Ho-tzuo Wei Chung-hsin”, 南北朝时期北魏与中间地

带蛮族合作探微——以北魏和桓诞、田益宗合作为中心, “Güney Kuzey Hanedanlıkları Döneminde Tabgaçlar İle Mançular Arasındaki İşbirliği: Tabgaç Devleti İle Huan Tan ve T'ien Yi-tzung Arasındaki İşbirliği”, *Merkezi Güney Etnik Milletler Üniversitesi Dergisi 中南民族大学学报*, C. 22, S. 6, 2002, s. 68-72.

Makalede Tabgaç Devleti'nin, güneye karşı üstünlük sağlamak üzere, kendileri ile Güney Hanedanlıkları arasındaki bölgede bulunan Mançular'ın liderleri Huan Tan ve T'ien Yi-tzung ile işbirliği yapmasından bahsedilmektedir. Makaleye göre; Mançular'ın Tabgaç Devleti'ne yakınlaşmaları varlıklarını sürdürmenin ve gelişim sağlamanın gereksinimi idi. Tabgaçlar'ın ise söz konusu bu kritik bölgede Güney Hanedanlıkları'na üstünlük sağlamak için Mançular'ın askeri desteğine ihtiyacı vardı. Bu nedenle Tabgaçlar Mançu liderleri ile işbirliği içerisine girmişlerdir.

4. Yin Chien-tung 尹建东, “Shih-lun Pei-wei Í-lai Kuan-tung Ta-tzu te “P'ang-chih”- Í Fan-yang Lu-shih, Pu-hai Kao-shih ho Chao-chün Li-shih Wei Chung-hsin”, 试论北魏以来关东大族的“旁支”——以范阳卢氏、渤海高氏和赵郡李氏为中心, “Tabgaçlar Döneminde Kuan-tung Bölgesi'ndeki Büyük Ailelerin Kolları Üzerine: Fang-yang Bölgesi'ndeki Lu Ailesi, Pu-hai Bölgesi'ndeki Kao Ailesi ve Chao-chün Bölgesi'ndeki Li Ailesi”, *T'ien-chin Üniversitesi Dergisi 天津大学学报*, C. 5, S. 3, 2003, s. 266-270.

Makalede Tabgaç Devleti döneminde Kuan-tung Bölgesi'nde yaşayan büyük ailelerin kolları ile bunların gelişimi ve Tabgaçlar'ın son döneminde yaşanan kaos ortamındaki rollerinden söz edilmektedir. Ayrıca bu ailelerin askeri güçlerini kullanarak güçlendikleri ve siyasi olaylarda etkili oldukları anlatılmaktadır.

5. Sung Yen-juan 宋妍娟, “T’o-pa Shih yüan Chin yü Pei-wei Cheng-t’ung Wen-t’i”, 拓跋氏援晋与北魏正统问题, “T’o-pa Boyunun Chin Hanedanlığı’na Teslim Olması ve Tabgaç Birliğini Kurma Sorunu”, *Tsan Sang 沧桑*, S. Z1, 2004, s.58-59.

Makalede T’o-palar’ın, Chin Hanedanlığı’na teslim olması ve Tabgaç Devleti’nin ilk dönemlerinde siyasi birliğin kurulma süreci üzerinde durulmaktadır.

6. Chang Li 张丽, “Hsien-pei Chiao-tzi Hung-hu Chih Chih Kai-ke Jung-hui Li-ching T’u-chih”, 鲜卑骄子鸿鹄之志 改革融合励精图治, “Hsien-pi Soylularının Notlarından Reform ve Entegrasyon İçin Yaptıkları”, *Shan-hsi CPPCC Gazetesi* 山西政协报, S. OOC, 2006, s. 1.

Makalede Hsien-pi soylularının tuttuğu kayıtlardan faydalanılarak, bu kişilerin Hsiao Wen-ti reformu ve Hsien-pi ile Han kültürünün karışması hususundaki faaliyetleri ele alınmaktadır.

7. Wang Hui 王汇, Wang Jen-lei 王仁磊, “Lüeh-lun Han-tzu Shih-jen yü Pei-wei Ho-tzuo Kuan-hsi te Chien-li”, 略论汉族士人与北魏合作关系的建立, “Han Menşeiili Aydınlar İle Tabgaçlar Arasında Kurulan İşbirliği Hakkında”, *Chung-chou Üniversitesi Dergisi* 中州大学学报, C. 23, S. 3, 2006, s. 43-45.

Makalede Han kökenli aydınların Tabgaç Devleti içerisindeki pozisyonları, aldıkları görevler, Tabgaç Devleti siyaseti ve kültürü üzerindeki etkileri üzerinde durulmaktadır.

8. Yang En-yü 杨恩玉, “Pei-wei Li-san Pu-luo yü She-hui Chuan-hsing – Chiu Li-an te Shi-chien, Nei-han Chi Mu te yü T’ang Ch’ang-chü, Chou İ-liang, T’ien Yü-ch’ing Chu Ming-chia Shang-ch’üe”, 北魏离散部落与社会转型

——就离散的时间、内涵及目的与唐长孺、周一良、田余庆诸名家商榷, “Tabgaçlar’ın Boyları Dağıtması ve Toplumun Değişimi: T’ang Ch’ang-chü, Chou Yi-liang, T’ien Yü-ch’in İle Münazara”, *Edebiyat ve Tarih Dergisi* 文史哲, S. 6, 2006, s. 105-11.

Tabgaç Devleti döneminde boylar, devlet hakimiyeti altına alınmıştır. Boylar öncelikle daha küçük birliklere bölünmüş ve askerlik ile vergi yükümlülüğü bulunan merkeze bağlı bir kumandanın yönetimine verilmişlerdir. Bu sistem Tabgaçlar’da adım adım ilerleyen bir süreci kapsamaktadır ve tarımla uğraşan insanlar söz konusu bu sistemin dışında tutulmuşlardır. Devletin bu yöndeki uygulamaları göçebe boy asilzadelerini zayıflatarak, ekonomik ve askeri şartları değiştirmekle kalmamış aynı zamanda onların merkezi otorite altına girmek mecburiyetinde bırakmıştır.

9. Yang Li 杨丽, “Pei-wei Chih T’ang Chung Ch’ien-ch’i Ho-shuo Ti-Ch’ü Han Jen “Hu Hua” T’an-wei”, 北魏至唐中前期河朔地区汉人“胡化”探微, “Tabgaç Döneminden T’ang Hanedanlığı’nın Ortalarına Kadar Olan Dönemde Ho-shuo Bölgesi’nde Bulunan Han Kökenli İnsanların Yabancılaşmaya Olan Temayülü”, *Huang-ho Bilim ve Teknoloji Üniversitesi Dergisi* 黄河科技大学学报, C. 8, S. 4, 2006, s. 60-63.

Tabgaç Devleti döneminde önceleri etnik milletler Sarı Irmak’ın kuzeyinde denetim altına alınmış fakat sonradan “Han” kültürü devlet içinde önemli bir yer tutmaya başlamıştır. Ancak makaleye göre; T’ang Hanedanlığı’nın erken dönemlerinden itibaren politik, askeri, sosyal ve ekonomik şartların etkisiyle Han kültürü giderek zayıflayarak yerini göçebe kültürün hakimiyetine bırakmıştır.

10. Chu Ling-fang 朱林芳, “T’ai-yüan Wang Shih Pei Lieh-wei Pei-wei Ssu Hsing te Yüan-yin”, 太原王氏被列为北魏四姓的原因, “T’ai-yüan Wang

Boyu'nun Tabgaçlar'ın Dört Önemli Boyundan Biri Olmasının Sebepleri”, *Lan-chou Akademik Dergisi* 兰州学刊, S. 4, 2007, s.188-190.

Tabgaç Devleti bünyesinde bulunan Tsui, Lu, Chang ve Wang boyları diğer boylar arasında sivrilerek yönetimde söz sahibi haline gelmişlerdir. T'o-palar'ın bu ailelerden kız aldıkları da bilinmektedir. T'ai-yüan Wang Boyu da T'o-palar ile kurdukları evlilik ilişkileri ile devlet içinde güçlü bir pozisyona sahip olmuşlardır.

Hsiao Wen-ti döneminde bir dizi Çinileştirme reformuna girişilmiştir. Bu reformların başında boylara soyadı verme gelmektedir. Söz konusu bu reform ile kanunlarla soyadları belirli hale getirilmiştir. Makalede, Wang Boyu'nun, İmparator Hsiao Wen-ti'ye boy soyadlarını belirlemede yardım ederek, dört önemli boydan biri haline gelmesi üzerinde durulmaktadır.

11. Lin Fan 林凡, “Pei-wei Hung-nung Yang Shih Chia-tzu Chih Cheng-feng, Chia Feng Tzai P'ing-tien”, 北魏弘农杨氏家族之政风、家风再评点, “Tabgaçlar'da Yang Ailesi'nin Devlet ve Aile Geleneği Üzerine Eleştirel Bir Yaklaşım”, *Bilim Eğitimi Makale Koleksiyonu* 科教文汇, S.8, 2007, s. 188.

Makalade Tabgaç Devleti bünyesinde bulunan Yang Ailesi'nin sahip olduğu gelenekler ve kültür üzerinde incelemeler yapılmıştır.

6.1.6. Kuzey Wei Tabgaç Devleti İle Komşuları Arasındaki Siyasi İlişkiler

1. Hsie Jui-tze 薛瑞泽, “Pei-wei Lin-li Kuan-hsi Yen-chiu”, 北魏邻里关系研究, “Tabgaçlar'ın Sınır Komşuları İle Olan İlişkileri Üzerine”, *Merkezi*

Güney Etnik Milletler Üniversitesi Dergisi 中南民族大学学报, C. 22, S. 4, 2002, s. 85-88.

Tabgaç Devleti sınır bölgelerini, bu bölgelerin gelişiminde büyük rol oynayan “üçlü kumandan sistemi” yönetimi altında tutmaktaydı. Makalede bu sistemden ve Tabgaçlar’ın sosyal kültür niteliklerinden bahsedilmektedir.

2. Li P’ing 李凭, “Wei Yen Chan-cheng Chien-hou Pei-wei yü Kao Jü-lin te Chiao-wang”, 魏燕战争前后北魏与高句丽的交往, “Tabgaç-Yen Savaşından Önce ve Sonra Tabgaçlar ile Koguryo Krallığı Arasındaki İlişkiler”, *Shang-hai Eğitim Bilimleri Üniversitesi Dergisi 上海师范大学学报*, C. 31, S. 6, 2002, s. 74-79. 305

435 yılında Koguryo Kralı Kao Li 高丽, An Tung adlı kumandanı Tabgaçlar’a, Tabgaçlar’da kumandan Li Ao’yu Koguryo Krallığı’na göndermiştir. Bununla birlikte Tabgaçlar ile Kuzey Yen Devleti arasındaki savaş nedeniyle, iki devlet arasındaki söz konusu ilişkiler kesintiye uğramıştır. Tabgaçlar’ın Yen Devleti’ni yenmesinin ardından ise, Yen Kralı Feng Hung’un Koguryo tarafından himayesi, iki devlet ilişkilerini bir anda çıkmaza sokmuştur. Ancak iki yıl sonra Feng Hung’un öldürülmesi tansiyonu düşürmüştü ve iki devlet arasındaki dostluk ilişkileri Tabgaç Devleti’nin sonuna kadar sürmüştür.

3. Wang Ai-hua 王爱华, “Pei-wei Hou-ch’i Nan Lai Wu P’ei yü Ho-tung P’ei Shih Chih Pi-chiao”, 北魏后期南来吴裴与河东裴氏之比较, “Tabgaçlar’ın Son Döneminde Güneyden Gelen Wu P’ei Ailesi İle Ho-tung’daki Pei Ailesi Karşılaştırması”, *Hsü-ch’ang Üniversitesi Dergisi 许昌学院学报*, C. 22, S. 4, 2003, s. 58-61.

Ho-tung Bölgesi'nde bulunan P'ei Krallığı'nın bir kolu Shou-yang'a taşınmıştır. Tabgaçlar'ın son dönemlerinde bu kolun tekrar kuzeye dönmesinin ardından bunlar "Güneyden Gelen Wu'ların P'ei Krallığı" olarak anılmaya başlamışlardır. Hem güneyden gelen Wu'ların P'ei Krallığı, hem de Ho-tung P'ei Krallığı, Wei ve Chin Hanedanlıkları döneminde sahip oldukları yüksek statülerini kaybetmişlerdir. Makalede bu iki toplum arasında zamanla ortaya çıkan politik, askeri ve kültürel farklardan bahsedilmektedir.

4. Wang Yung 王勇, "Hsiao Í Jou-jan yü Pei-wei te Kuan-hsi", 小议柔然与北魏的关系, "Juan-juan ve Tabgaç Devleti İlişkileri Hakkında Özel Bilgiler", *Tsang-chou Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi 沧州师范专科学校学报*, C. 19, S. 1, 2003, s. 30-32.

Makalede, yarım yüzyıl boyunca bazen dostça ilişkiler kuran, bazen de birbirleri ile savaşan Hsien-piler ve Juan-juanlar'ın ilişkilerini anlatmaktadır.

5. Huang Tze-ch'un 黄泽纯, "Ch'ien Í Chiang Fu Pei-wei te Jou-jan Jen", 浅议降附北魏的柔然人, "Tabgaç Devleti'ne Teslim Olan Juan-juanlar", *Ch'iu Suo 求索*, S. 4, 2004, s. 228-229.

Makalede Tabgaç Devleti'nin en önemli dış sorunlarından biri olan Juan-juanlar ile olan ilişkileri ve Tabgaç Devleti'ne teslim olan Juan-juanlar üzerinde durulmaktadır.

6. Li P'ing 李凭, "Wei Yen Chan-cheng Í-hou te Pei-wei yü Kao-li", 魏燕战争以后的北魏与高丽, "Tabgaçlar ve Yen Devleti Arasındaki Savaşın Sonra Tabgaçlar'ın ve Koguryo Krallığı'nın Durumu", *Edebiyat ve Tarih Dergisi 文史哲*, S. 4, 2004, s. 42-46.

Tabgaçlar ile Yen Devleti arasındaki savaşta Yen Devleti'nin yenilmesinin ardından, Yen Kralı'nın, Koguryo Kralı Kao Li tarafından himayesi, iki devlet arasındaki ilişkileri bozmuştu. Bundan sonra, 25 yıl boyunca iki devlet arasında herhangi bir siyasi ilişki kurulmamış, ardından Wen Ch'eng-ti döneminde Kao Li'nin Tabgaçlar'a iki defa elçi göndermesi iki devlet ilişkilerini düzeltmeye yetmemiştir. Ancak Hsien Wen-ti döneminden itibaren iki devlet ilişkilerinde olumlu yönde gelişmeler başladı.

7. Chin Chin-tzi 金锦子, “Lun Pai-chih yü Pei-wei te Kuan-hsi- İ Pai-chih te Shang-piao Wen wei Chung-hsin”, 论百济与北魏的关系——以百济的上表文为中心, “Paekche Krallığı ve Tabgaç Devleti İlişkileri: Paekche Krallığı'nın Tabgaçlar'dan Bulunduğu İstek”, *Tung-Chiang Akademik Dergisi 东疆学刊*, C. 23, S. 4, 2006, s.49-53.

4. yüzyılın sonlarında Kore Yarımadası'nda tansiyonun yükselmesi ile beraber Paekche Krallığı ve Tabgaç Devleti dışarıda siyasi çareler aramaya başlamışlardır. 472 yılında Paekche Krallığı, Tabgaç İmparatoru Hsiao Wen-ti'den, Koguryo Krallığı'na saldırmak üzere asker istemiş fakat bu istekleri reddedilmiştir. Makaleye göre; her ne kadar iki devlet arasında askeri bir ortaklık kurulmadıysa da, diplomatik ilişkiler devam etmiştir.

6.2. İdari

6.2.1. İdare Sistemi

1. Meng Chih-wei 孟志伟, “Pei-wei Nei-kuan Chih-tu Tza K'ao”, 北魏内官制度杂考, “Tabgaçlar'da Gözdelik Sistemi Üzerine”, *Kuzey Forum Dergisi 北方论丛*, S. 2, 1997, s. 52-56.

Makalede Tabgaç Devleti içerisindeki gözdelik sisteminin nitelikleri, bu sistem içerisinde yer alan sınıflar ve bunların devlet içerisindeki pozisyonları ele alınmaktadır.

2. Yang Yü-hsia 杨钰侠, “Pei-wei Ti-fang Kuan-li K’ao-k’e Chih-tu Shu Lun”, 北魏地方官吏考课制度述论, “Tabgaç Yerel İdarecileri Sınav Sistemi”, *Çin Renmin Üniversitesi Dergisi 中国人民大学学报*, S.6, 1997, s. 50-54.

Makalede Tabgaç Devleti’nde yerel idarecilerin tabi tutulduğu sınavın özellikleri üzerinde durulmaktadır.

3. Chang Chin-lung 张金龙, “Pei-wei Hou-ch’i Chin-wei Wu-kuan Chih-tu K’ao-lun”, 北魏后期禁卫武官制度考论, “Tabgaçlar’ın Son Döneminde İmparatorluk Muhafız Bürokrasisi Sistemi Üzerine”, *Lan-chou Üniversitesi Dergisi 兰州大学学报*, C. 29, S. 6, 2001, s. 37-44.

Tabgaç İmparatoru Hsiao Wen-ti 493 ve 499 yıllarındaki iki reformla, Wei, Chin ve Güney Hanedanlığı’na benzer bir imparatorluk muhafız sistemi kurmuştur. Sistemin başında bulunan kumandan (ling-chün 领军) politikai konularda söz sahibi olan hanedan mensuplarından seçiliyordu. Bu kumandanın altındaki görevliler ise hanedan boyu mensupları ile saray mahremiyetinden sorumlu bakanlardan seçiliyordu.

4. Chang Chin-lung 张金龙, “Pei-wei Ch’ien-ch’i Chin-wei Wu-kuan Chih-tu Kao Lun – Yi Shih-chih Chih-tzai Wei Chung-hsin”, 北魏前期禁卫武官制度考论——以史籍记载为中心, “Tabgaçlar’ın Erken Döneminde Saray Muhafız Memurları Sistemi: Tarih Kayıtlarına Dayalı Münazara”, *Tarih Araştırmaları 历史研究*, S. 3, 2003, s. 106-127.

“Chuang Chiang Lang Wei” 幢将郎卫 sistemi Tabgaçlar döneminde oluşturulmuş askeri bir sistemdir. Sistemin başında bulunan ve “Nei Tu Chuang Chiang” 内都幢将 diye adlandırılan görevli sarayın ve özellikle imparatorun korunmasından sorumlu idi. “Chuang Chiang” 幢将, gibi “Nei San Lang” 内三郎, “Yü Lin” 羽林 ve “Hu Pen” 虎贲 gibi sistemin diğer görevlileri de çoğunlukla Hsien-pi kökenli asilzadeler arasından seçilirdi. Söz konusu bu sistem yüz sene kadar Tabgaçlar tarafından kullanılmıştır. Bundan sonra ise; İmparator T'ai Wu-ti döneminde “Tien Chung Shang Shu” 殿中尚书 ve “Sse Wei Chien” 司卫监 makamları oluşturulmuştur. Tien Chung Shang Shu saray muhafızlarının başı, Sse Wei Chien ise Tien Chung Shang Shu'nun idaresinden sorumlu idi. Makaleye göre; her iki makam sahipleri T'o-pa veya ona bağlı boy mensuplarından seçilmekteydi. Makalede bahsedilen iki sistemin de ortak özelliği sarayı ve imparatoru koruma sorumluluğunun bulunması idi. Ayrıca saray muhafızlarının askeri gücü devletin ilk dönemlerinde siyasi ilişkiler ile çok yakından alakalı idi.

5. Chin Ch'ien-wen 金前文, Sui Liang 隋亮, “Kuan-yü Pei-wei Wei Shou Hang T'ai Chih-kou Chih-ch'i Nei-pu Chu-yao Chih-kuan te K'ao-ch'a”, 关于北魏委授行台机构及其内部主要职官的考察, “Tabgaçlar'da Taşra Teşkilatı ve İçerdeki Önemli Bürokratlar Üzerindeki Etkisi Hakkında”, *Tsang-chou Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi 沧州师范专科学校学报*, C. 18, S. 1, 2002, s. 33-35.

Tabgaçlar'ın son döneminde çeşitli sosyal ve tarihi şartlar altında taşra teşkilatı siyasi arenada oldukça etkili olmaktadır. Her ne kadar bu konuda kapsamlı bir araştırma yapılmamış olsa da, makalenin yazarı bu konuda muhtasar bir çalışma yaparak, Tabgaçlar'ın taşra teşkilatı hakkında bilgiler vermiştir.

6. Wang Ta-liang 王大良, “Shih-lun Pei-wei Ch’ien-ch’i te Kuan-shih Sheng-huo Pao-chang Chih-tu”, 试论北魏前期的官吏生活保障制度, “Tabgaçlar’ın Erken Döneminde Bürokratların Yaşam Şartlarının Güvence Altına Alınması Sistem Hakkında”, *Pekin Kimya Üniversitesi Dergisi 北京化工大学学报*, S. 2, 2002, s. 33-37.

Tabgaçlar’ın ilk dönemlerinde bürokratlar kurallar ve düzenlemeler ile kısıtlı sosyal bir çevrede yaşamakta idiler. Hayatları öncelikle savaşlarda kazandıkları ganimetlere dayanmaktaydı. Bunun sonucu olarak ortaya çıkan yağma, rüşvet alma, kara dayalı alışveriş, devlete gidecek gelirleri kendine saklama gibi durumlar devletin idari sistemine zarar vermekteydi. Makaleye göre; tüm bunlar İmparator Hsien Wen-ti ve Hsiao Wen-ti tarafından idari sistemde yapılan reformların en önemli nedenlerinden sayılmaktadır.

7. Kao Min 高敏, “Pei-wei “Tzung Chu Tu Hu” Chih Shih-hang Shih-chien Shih-t’an: Chien-lun “Tzung Chu Tu Hu” Chih te Shih-hui Ying-hsiang”, 北魏“宗主督护”制始行时间试探——兼论“宗主督护”制的社会影响, “Tabgaçlar’da “Tzung Chu Tu-hu” Sisteminin Başlaması Üzerine: “Tzung Chu Tu-hu” Sisteminin Sosyal Etkileri”, *Kuang-chou Üniversitesi Dergisi 广州大学学报*, C. 1, S. 1, 2002, s. 1-7.

Makalede, Güney-Kuzey Hanedanlıkları döneminde kırsal temele dayalı yaşayan bölgelerde oluşturulan idari sistem hakkında kapsamlı bir araştırma yapılmıştır. Bu araştırmaya göre; söz konusu sistem iki yönden ele alınmalıdır: Birincisi; göçler kırsal kesimlerin iskan yerleri fonksiyonlarını yitirmelerine neden olmuştur. İkincisi; feodal sistemin bir getirisi olarak, ekonomik gücü ve boy liderliğini elinde bulunduran çok sayıda kişinin bu bölgelere askeri savunma sistemleri kurmalarındır. Sonuç olarak çok sayıda mesken alanı bu kişiler tarafından kontrol edilmeye başlanmıştır. Makalenin yazarına göre; “Tzung Chu Tu Hu” diye adlandırılan bu sistem sanılanın aksine Tabgaçlar’ın erken döneminde değil, Batı Chin Hanedanlığı’nın geç

dönemlerinde teşkil edilmiştir. Hatta Tabgaç İmparatoru Hsiao Wen-ti döneminde bu sistem lağvedilerek yerine “Üçlü Şef” sistemi getirilmiştir. Bu sistemle boy liderleri yine varlıklarını sürdürerek, boyları üzerindeki kontrol yetkilerini ve bölgesel siyasi güçlerini sürdürmüşlerdir.

8. Chou Chao-wang 周兆望, “Pei-wei “San Tu Ta Kuan” Juo-kan Wen-t’i Kao-pien” 北魏“三都大官”若干问题考辨, “Tabgaçlar’da “San-tu Ta-kuan” Sistemi Hakkındaki Çeşitli Problemlerin Analizi”, *Edebiyat ve Tarih Dergisi* 文史哲, S. 1, 2002, s. 118-123.

“San Tu Ta Kuan” sistemi, Hsiao Wen-ti döneminde oluşturulan çok itibarlı bir müessese idi. San Tu Ta Kuan bakanlığın çok önemli bir parçası olarak, “Wai Tu Ta Kuan” 外都大官, “Nei Tu Ta Kuan” 内都大官 ve “Chung Tu Ta kuan” 中都大官 birimlerini kapsamakta idi. Söz konusu bu birim siyasi kararlar alma, yasama, kanunlar koyma ve gerektiğinde orduyu yönetme yetkilerine sahipti. Bu birimde hanedan prensleri, diğer hanedan mensupları, boy beyleri ve Tabgaç imparatoruna sadık kişiler görev alabiliyorlardı.

9. Wa T’ien Ch’ing Wen 寇添庆文, “Kuan-yü Pei-wei te T’ai-tze Chien Kuo Chih-tu”, 关于北魏的太子监国制度, “Tabgaçlar’da Veliht Prens Yönetimdeki Yeri Hakkında”, *Edebiyat ve Tarih Dergisi* 文史哲, S. 1, 2002, s. 124-129.

Tabgaç imparatorları Ming Yüan-ti ve T’ai Wu-ti dönemlerinde veliaht prensler memleket işlerini halletmek ve imparator başkentte bulunduğu orduyu idare etmekle yükümlü idiler. Önceki dönemlerde Tabgaç imparatorları orduyu, veliaht prensler ise resmi işleri yönetiyorlardı. Fakat İmparator Ming Yüan-ti zamanında siyasi kararlar imparatorlar tarafından alınırken, veliaht prensler bazı askeri yetkilerle donatılmışlardır. İmparator T’ai Wu-ti döneminde ise, veliaht prenslerin askeri yetkileri

ellerinden alınmış, askeri kararlarla ilgili tüm yetkiler imparatorun şahsında toplanmıştır. Makaleye göre; bu dönemden itibaren imparatorluk ile ilgili askeri ve siyasi kararlar imparatorun iradesine bırakılarak, veliaht prenslerin yetkileri oldukça kısıtlanmıştır.

10. Hsü Mei-li 徐美莉, “Shih-lun Pei-wei Ch’ien-Ch’i te Kuan-yüan Hsin-ch’ou Fen-p’ei Mu-shih”, 试论北魏前期的官员薪酬分配模式, “Tabgaçlar’ın Erken Döneminde Devlet Görevlilerini Mükafatlandırma Sistemine Dair”, *Etnik Milletler Araştırmaları 民族研究*, S. 6, 2003, s. 86-92.

Tabgaç İmparatoru T’o-pa Kui döneminde devlet görevlilerini mükafatlandırma sistemi oluşturulmuştur. Her ne kadar bu sistem çeşitli guruplara yönelik farklı uygulamalar şeklinde işliyorsa da, genellikle üç şekilde uygulamaya konulmaktaydı. Öncelikle belli durumlarda devlet görevlilerin en temel ihtiyacı olan hububat verilmekteydi. İkincisi genellikle seferlerde kazanılan başarılarından sonra gurupların, üçüncüsü ise bireylerin mükafatlandırılması şeklinde oluyordu.

11. Kao Hsien-tung 高贤栋, “Pei-wei Hsiao Wen-ti Shih-ch’i te Li-chih Chien-shih”, 北魏孝文帝时期的礼制建设, “Tabgaç İmparatoru Hsiao Wen-ti Döneminde Sosyal Kurumların İnşası”, *Yan-t’ai Üniversitesi Dergisi 烟台大学学报*, C. 16, S. 4, 2003, s. 453-455.

Makalede İmparator Hsiao Wen-ti döneminde siyasi ve sosyal anlamda yaşanan değişikliklerden ve bunların Tabgaçlar’ın göçebe devlet karakterini nasıl değiştirdiğinden bahdedilmektedir.

12. Lü Hsin 吕焮, “Chien Lun Pei-wei Huang-shih ‘Tze Chiang Wei Ch’u Er, Ch’i Mu Chie Tse Sse’ Chih-tu”, 简论北魏皇室“子将为储贰,其母皆赐

死”制度, “Tabgaç Sarayında Veliht İlan Edilen Çocuğun Annesinin Öldürülmesi Sistemi Üzerine”, *Ch'ing-hai Etnik Milletler Üniversitesi Dergisi* 青海民族学院学报, C. 29, S. 3, 2003, s. 44-47.

Tabgaç Devleti'nde bir prens veliaht ilan edildikten sonra annesi ölüme mahkum edilirdi. Her ne kadar bu sistemin uygulamaları konusunda daha sonraki dönemlerde değişiklik olduysa da devletin ilk dönemlerinde sistemin uygulanması bu şekildedir. Makalede bu sistemin özellikleri üzerinde durulmaktadır.

13. Ssu Li-ch'ang 苏利嫦, “Shih-lun Pei-wei Wen Ch'eng-ti te Wen-chih Zheng-tse”, 试论北魏文成帝的文治政策, “Tabgaç İmparatoru Wen Ch'eng-ti'nin İzlediği İdari Politika”, *Ta-t'ung Mesleki ve Teknik Eğitim Fakültesi Dergisi* 大同职业技术学院学报, C. 17, S. 1, 2003, s. 28-32.

Makalede Tabgaç İmparatoru Wen Ch'eng-ti'nin idari politikasının nitelikleri üzerinde durulmaktadır.

14. Tao Hsin-hua 陶新华, “Pei-wei Hsiao Wen-ti Í-hou Pei-ch'ao te Ch'ing-chuo Kuan, Liu Wai Kuan ho Li”, 北魏孝文帝以后北朝的清浊官、流外官和吏, “Tabgaç İmparatoru Hsiao Wen-ti'den İtibaren Kuzey Hanedanlıkları Ch'ing Chuo Bürokratları, Liu Dışında Yer Alan Bürokratlar ve Li Bürokratları”, *Sse-chou Üniversitesi Dergisi* 四川大学学报, S. 4, 2003, s. 102-110.

Hsiao Wen-ti başkenti Luo-yang'a taşıdıktan sonra Ch'ing ve Chuo bürokratlarına ciddi anlamda değer vermeye başlamıştır. Bu bürokratlar Liu sistemi dışında yer alarak onlardan ayrılıyorlardı. Liu sistemi dışındaki bürokratları sınıflandırma biçimi Ch'i ve Sui Hanedanlıkları dönemlerinde de Tabgaçlar ile temelde aynı idi ancak rütbe sayısı Tabgaçlar'da yedi,

Kuzey Ch'i ve Sui Hanedanlıkları'nda ise dokuz idi. Liu içindeki ve dışındaki bürokratlara karşı devletin tavrı birbirinden farklı idi. Bu farklılık bazen çok net olmamakla birlikte Liu dışındaki bürokratlar, Liu içindeki yedi ve sekizinci rütbede olanlar ile eşit muamele görüyorlardı.

15. Tsao Kan-hua 曹刚华, "Pei-wei Nei-wai Mi-shu K'ao-lüeh", 北魏内外秘书考略, "Tabgaçlar'da İç ve Dış İdari Birimlerin İncelenmesi", *Etnik Milletler Araştırmaları 民族研究*, S. 2, 2003, s. 98-100.

Makalede Tabgaç Devleti'nin iç ve dış idari birimlerinin nitelikleri ve görevleri üzerinde durulmaktadır.

16. Chai Kui-chin 翟桂金, "Pei-wei Chüeh-lu Chih-tu Yen-chiu", 北魏爵禄制度研究, "Tabgaçlar'da Rütbelere Göre Maaş Sisteminin Analizi", *Hsü-ch'ang Üniversitesi Dergisi 许昌学院学报*, C. 23, S. 6, 2004, s. 50-54.

Tabgaçlar'da rütbelere göre maaş sistemi uygulaması tamamen ekonomik şartların gelişimine dayanmakta idi. Toprak beyleri kendi halklarını yönetme hakkına sahip değillerdi. Onlar sadece ismen bu halkların sahibi idiler. Beyler ve halk arasında herhangi bir yükümlülük uygulaması yoktu. Toprak kiralari ise bu beylerin maaşlarına tekabül etmekte idi.

17. Kao Min 高敏, "You-kuan Pei-wei Ch'ien-ch'i Pai-kuan Wu Lu Chih te Liang Ke Wen-t'i", 有关北魏前期百官无禄制的两个问题, "Tabgaçlar'ın Erken Döneminde Memur Maaş Sisteminin İki Problemi Hakkında", *Tarih Eğitimi Sorunları 历史教学问题*, S. 1, 2004, s. 4-8.

Makalede Tabgaç Devleti'nin ilk dönemlerinde memur maaş sisteminin özellikleri, siyasi ve idari nitelikler açısından değerlendirilmektedir.

18. Luo Hsin 罗新, “Pei-wei Chih-chih K'ao”, 北魏直勤考, “Tabgaçlar'da Chih-chih Sisteminin Analizi”, *Tarih Araştırmaları 历史研究*, S. 5, 2004, s. 124-138.

Güney Hanedanlıkları kayıtları ve Kuzey Hanedanlıkları kitabelerine göre; “Chih-chih” sistemi daha önceki dönem imparatorlarından Li Wei ve Shen-yüan tarafından oluşturulmuştu. Bu kayıtlar, Wei Shu'da da yer alan kayıtlar ile paralellik göstermektedir. Makaleye göre; bu sistemin analizi T'o-pa boy sisteminin aşama aşama değiştiğinin ve Merkezi Çin sistemi tarafından eritildiğini göstermektedir.

19. Chang Hung-hui 张宏慧, “Pei-wei Hsiao Wen-ti Fan-t'an Liang-cheng Shu Lun”, 北魏孝文帝反贪廉政述论, “Tabgaç İmparatoru Hsiao Wen-ti'nin Yolsuzluklara Karşı Yürüttüğü Politikanın Analizi”, *Hsü-ch'ang Üniversitesi Dergisi 许昌学院学报*, S. 4, 2005, s. 40-42.

Makaleye göre; Tabgaçlar'ın ilk dönemlerinde devletin denetleme sistemi iyi değildi. Bu durum bazı idari organlarının yolsuzluk yapmasına neden olabiliyordu. Hsiao Wen-ti döneminde terfi sistemi getirilerek, idari birimlerin katı bir biçimde düzenlemesi yapıldı ve yolsuzluklara karşı mücadele başlatıldı. Ayrıca, idari birimlerin maaşları düzenlenerek yolsuzluklar azaltılmaya çalışıldı. Ayrıca bir denetleme bakanlığının oluşturulması olumsuz uygulamaların azaltılması yönünde büyük katkı sağlamıştır.

20. Ch'in Hung-wei 秦红卫, “Pei-wei Tui Hsi-yü te Chin-ying Chih-ch'i T'e-tien”, 北魏对西域的经营及其特点, “Tabgaçlar'ın Batı Şehirleri İdaresi ve

Özellikleri”, *İ-li Eğitim Fakültesi Dergisi* 伊犁教育学院学报, S. 2, 2005, s. 13-16.

Makalede Tabgaçlar’ın batı şehirlerinin idaresini gerçekleştirmek için Juan-juanlar’a karşı mücadeleye giriştiği ancak bu konuda başarılı olamadığı ileri sürülmektedir. Fakat buna rağmen Tabgaçlar, Batı şehirleri ile dostane ilişkiler yürütmüşlerdir.

21. Kao Hsien-tung 高贤栋, “Lun Hsiao-t’i Kuan-nien Tzai Pei-wei te Ch’üeli”, 论孝悌观念在北魏的确立, “Evlat Görevlerinin Tabgaçlar’da İnşası”, *Liao-ning Üniversitesi Dergisi* 辽宁大学学报, C. 33, S. 4, 2005, s. 80-83.

“Evlat görevleri” kavramı Hsien-pi geleneklerinde bulunmamakla birlikte İmparator Hsiao Wen-ti döneminde uygulanmaya başlamıştır. İmparator bu müesseseyi beş ölçüte göre teşkil etmiştir. Söz konusu bu ölçütler, Hsien-piler’in, evlatlık müessesinin çok önemli bir yer tuttuğu Konfüçyanist gelenekleri kabul etmelerine neden olmuştur.

22. Yen Chien-liang 闫廷亮, “Pei-wei Tui Ho-hsi te Ching-ying ho K’ai-fa”, 北魏对河西的经营和开发, “Tabgaçlar’ın Ho-hsi Yönetiminin Gelişimi”, *Ho-hsi Ünivertesisi Dergisi* 河西学院学报, C. 21, S. 4, s. 57-59, 2005.

Makalede Tabgaç Devleti’nin Ho-hsi Bölgesi’nin idari yapısı ve bu bölge yönetiminin nitelikleri üzerinde durulmaktadır.

23. Chai Kui-chin 翟桂金, “Lun Pei-wei Kuo-chia Chien-min Chih-tu Chih Yen-pien”, 论北魏国家贱民制度之演变, “Tabgaç Ülkesinde Alt Tabaka Sisteminin Değişimi Hakkında”, *Hsü-ch’ang Üniversitesi Dergisi* 许昌学院学报, S. 1, 2006, s. 31-35.

Tabgaç Devleti'nde alt tabakaya mensup insanlar üç farklı ölçüte göre adım adım idari bir sisteme bağlanmışlardır. Tabgaç İmparatoru T'opa T'ao'nun dördüncü yılında alt tabaka idari sistemi kesin olarak belirlenerek, bu sistem bundan sonra sürekli olarak kullanılır hale gelmiştir. Makaleye göre; alt tabaka idari sisteminde yapılan değişiklikler Tabgaç Devleti'nin idari anlamda mükemmellik ve olgunluğa eriştiğinin kanıtıdır.

24. T'ao Hsin-hua 陶新华, “Pei-wei Hou-ch'i Kuan-liao Kuan-li Chih-tu te Liang Ke T'e-tien”, 北魏后期官僚管理制度的两个特点, “Tabgaçlar'ın Son Döneminde Bürokrat İdare Sisteminin İki Sınıfı”, *Fu-chien Eğitim Bilimleri Üniversitesi Dergisi 福建师范大学学报*, S. 4, 2006, s. 132-137.

Tabgaçlar'da yerel bürokratlar ile merkezde bulunan bürokratların nitelikleri birbirinden farklı idi. Makalede bu iki tür bürokrat sınıfının birbirlerinden farkları üzerinde durulmuştur.

25. Wang Wan-yin 王万盈, “Pei-wei Chih-tu Chuan-hsing Lun-hsi”, 北魏制度转型论析, “Tabgaçlar'da Sistem Değişiminin Analizi”, *Kuzeybatı Eğitim Bilimleri Üniversitesi Dergisi 西北师大学报*, C. 43, S. 5, 2006, s. 104-109.

Tabgaçlar'da sistem değişiminin esası sistemde yapılan değişikliklere dayanmaktadır. Tabgaçlar'ın idari sistemi Hu ve Han karışımı ikili bir sistemden Han sistemine bir geçiş göstermiştir. Makaleye göre; bu sistem değişimi etnik milletleri Çin halkı ile bir birlik oluşturmasına olanak sağlamıştır. Dolayısıyla etnik milletlerin askeri sisteme ve hayvancılığa dayalı ekonomik sistemleri tarıma dayalı hale gelmiştir. Bunun sonucu olarak da, devlet gelirlerinde tarımdan elde edilen vergiler önemli bir yer tutmaya başlamıştır. Bu kültürel değişim aynı zamanda etnik milletlerin kendi dil, din ve geleneklerini terk ederek Han kültürünü benimsemelerine yol açmıştır.

26. Shih Yün-t'ao 石云涛, "Pei-wei Chung-hsi Chiao-t'ung te K'ai-chan", 北魏中西交通的开展, "Tabgaçlar'ın Merkez ve Batı Topraklarının İlişkisinin Gelişimi", *Sosyal Bilimler Dergisi 社会科学辑刊*, S. 1, s. 145-152, 2007. 24

Makalede Tabgaç Devleti'nin batıda sahip olduğu bölgeler ile bu bölgelerin merkezi topraklarla olan siyasi ve idari ilişkileri üzerinde durulmaktadır.

6.2.2. Şehir Yönetimi

6.2.2.1. P'ing-ch'eng Şehri

1. Tsao Hsiao-li 操晓理, "Pei-wei P'ing-ch'eng Ti-ch'ü te I-min yü Chih-huang", 北魏平城地区的移民与饥荒, "Tabgaçlar'ın P'ing-ch'eng Şehri Civarındaki Mülteciler ve Yaşanan Kıtık", *Başkent Eğitim Bilimleri Üniversitesi Dergisi 首都师范大学学报*, S. 2, 2002, s. 19-23.

Makalede Tabgaç Devleti başkenti P'ing-ch'eng'a yerleştirilen mülteci halkın durumu ve yaşanan kıtlık üzerinde durulmaktadır.

2. Ma Chi-chiang 马志强, Chang Chuo 张焯, "Pei-wei P'ing-ch'eng Ching-chih Hsing-cheng Chü-hua te Yen-pien", 北魏平城京畿行政区划的演变, "Tabgaç Başkenti P'ing-ch'eng'in İdari Taksimatının Değişimi", *Luo-yang Üniversitesi Dergisi 洛阳大学学报*, C. 18, S. 1, 2003, s. 84-89.

P'ing-ch'eng şehri araştırmaları, tarihi kayıtların eksikliğinden kaynaklı dolaylı yoldan yapılmak zorundadır. Tabgaçlar P'ing-ch'eng şehrini başkent olarak kurmuşlardır. İmparator Hsiao Wen-ti döneminde

Sse-chou 司州 ise başkent in banliyösü olarak kullanılmaya başlanmıştır. T'ai Wu-ti döneminde başkent in sınırları tüm yönlerden azaltılmıştır. Bu sınırlandırma kuzeyde altı şehir, doğuda T'ai-heng 太行, güneyde Heng-shan 恒山, batıda ise Sarı Irmak 黄河 ve Shuo-chou 朔州 kalacak şekilde yapılmıştır. Hsiao Wen-ti döneminde Sse-chou'nun yeniden inşasından sonra söz konusu bölge Ta-tung 大同, Shuo-chou ve İç Moğolistan'da yer alan Chi-ning 集宁 şehrinin güneyi ile sınırlandırılmıştır.

3. Wang Yin-t'ien 王银田, “Sa-shan Po-si yü Pei-wei P'ing-ch'eng”, 萨珊波斯与北魏平城, “Sasani İran'ı ve Tabgaçlar'ın P'ing-ch'eng Şehri”, *Tung-huang Araştırmaları 敦煌研究*, S. 2, 2005, s. 52-57.

Tabgaçlar'ın başkenti olan P'ing-ch'eng şehri 5. yüzyılda eski İpek Yolu boyunca Çin'in doğu kısmında yer almaktaydı. Bu konumu nedeniyle P'ing-ch'eng Sasani İran'ı ile direk ticari bağlantılara sahip idi. Söz konusu makalenin yazıldığı tarihe yakın bir tarihte Ta-tung şehrine yakın bir bölgede yapılan arkeolojik kazılarda altın ve gümüş şarap kadehleri ile çeşitli cam eşyaların Merkezi ve Batı Asya'ya ait materyaller olduğu saptanmıştır. Bulunan bu materyaller P'ing-ch'eng ile İran arasında, 5. yüzyıl boyunca mevcut bulunan kültürel ve ticari bağların en önemli kanıtı niteliği taşımaktadırlar. Aynı zamanda söz konusu bu iletişim Tabgaçlar'ın cam yapım tekniği geliştirmelerini sağlamıştır. Sınır bölgelerinin Çin kültürüne olan bu tür etkileri Tabgaçlar'dan sonra Sui ve T'ang Hanedanlıkları döneminde de devam etmiştir.

4. Kao Hsiao-fang 高晓凤, “Pei-wei Chien-tu P'ing-ch'eng Chih Wu-chien”, 北魏建都平城之我见, “P'ing-ch'eng'in Başkent Yapılma Nedenlerine Dair Görüşlerim”, *Ta-t'ung Mesleki ve Teknik Eğitim Fakültesi Dergisi 大同职业技术学院学报*, C. 20, S. 3, 2006, s. 28-29.

Tabgaçlar'ın, 398 yılında P'ing-ch'eng'ı başkent yapmalarının birçok nedeni vardır. Makalede söz konusu bu tarihi, politik, ekonomik, kültürel ve en önemlilerinden birisi olan coğrafi nedenler üzerinde durulmaktadır.

5. Liu Mei-yün 刘美云, "Pei-wei Ch'ien-tu Ch'ien Hou P'ing-ch'eng te K'ai-fa yü Chien-she", 北魏迁都前后平城的开发与建设, "Tabgaç Başkentinin Değişmesinden Önce ve Sonra P'ing-ch'eng'ın Gelişimi ve İnşası", Tsang-sang 沧桑, S. 4, 2007, s. 24-25.

Makalede P'ing-ch'eng'ın Tabgaç başkenti olduğu dönemde ve başkentin Luo-yang'a taşınması sonrasında geçirdiği değişimler üzerinde durulmaktadır.

6.2.2.2. Luo-yang Şehri

1. Wu Shao-min 吴少珉, "Pei-wei Ching-shih Luo-yang İ Ho-luo Wen-hua", 北魏京师洛阳与河洛文化, "Tabgaç Başkenti Luo-yang ve Ho-luo Kültürü", *Luo-yang Üniversitesi Dergisi* 洛阳大学学报, S. 12, S. 3, 1997, s. 8-14. 17

Tabgaçlar'ın başkenti Luo-yang Ho-Luo Kültürü'nün doğduğu ve geliştiği yerdir. Ho-luo Kültürü, Konfüçyanist gelenekler ile Hsien-pi kültürünün nadide nitelikleri ve diğer etnik kültürlerin birleşimi ve çeşitli dinler ile bazı yabancı kültürlerin kaynaşmasından oluşmuştur.

2. P'u Han-chih 朴汉济, Chu Liang 朱亮, "Pei-wei Luo-yang She-hui yü Huan Ti-chih", 北魏洛阳社会与胡汉体制, "Tabgaçlar'ın Luo-yang Şehri Toplumu ve Bozkır-Han Sistemi", *Merkezi Çin Kültür Mirası* 中原文物, S. 4, 1998, s. 94-107.

Makalede Luo-yang şehrinin sosyal yapısı ve bu şehirde mevcut bulunan bozkır ve Han kültürleri ile bu iki kültürün sentezinden bahsedilmektedir.

3. Shih Hung-shuai 史红帅, “Luo-yang Ch’ie-lan Chih” Suo-chien Pei-wei Luo-yang Yin-shih Feng-mao”, 《洛阳伽蓝记》所见北魏洛阳饮食风貌, “Luo-Yang Ch’ie-lan Kayıtları⁷⁰’na Göre Luo-yang’ın Yeme-İçme Kültürü”, *Çin Tarihi Coğrafyası Makale Koleksiyonu 中国历史地理论丛*, S. 3, 1999, s. 176, 186.

Makalede Luo-yang Ch’ie-lan Kayıtları’na göre, Luo-yang’da Tabgaç döneminde mevcut bulunan yeme-içme kültürünün özellikleri üzerinde durulmaktadır.

4. Chang Chin-lung 张金龙, “Pei-wei Luo-yang Li Fang Chih-tu T’an Wei”, 北魏洛阳里坊制度探微, “Tabgaçlar’ın Luo-yang Şehri Yol Sistemi”, *Tarih Araştırmaları 历史研究*, S. 6, 1999, s. 52-67.

Makalede Tabgaç döneminde Luo-yang şehrinin yolları ve bu yolların yapıları üzerinde durulmaktadır.

5. Chao Hai-li 赵海丽, “Tsunq “Luo-yang Ch’ie-lan Chih” K’an Pei-wei Luo-yang Li Fang Hsing-chih”, 从《洛阳伽蓝记》看北魏洛阳里坊形制, “Luo-yang Ch’ie-lan Kayıtları’na Göre Tabgaçlar’ın Luo-yang Şehri Yollarının Yapısı”, *Chi-nan İletişim Fakültesi Dergisi 济南交通高等专科学校学报*, C. 9, S. 2, 2001, s. 49-53.

⁷⁰ Luo-Yang Ch’ie-lan Kayıtları, Tabgaç dönemine ait, tarih, coğrafya ve edebi bilgileri kapsayan çok ünlü bir kitaptır; Baidu 百度, 洛阳伽蓝记, <http://baike.baidu.com/view/32805.htm>, 28.06.2010.

Makalede Tabgaçlar döneminde Luo-yang şehri sokaklarının biçim ve sistemi, rakam, stil, yer, intizam, yönetim açılarından ele alınarak incelenmiştir.

6. Chin Ta-chen 金大珍, “Pei-wei Tu-ch’eng Luo-yang Tzai Chung-kuo Li-shih Wen-hua Shang te Ti-wei- “Luo-yang Ch’ie-lan Chih” Yen-chiu Chih-i”, 北魏都城洛阳在中国历史文化上的地位——《洛阳伽蓝记》研究之一, “Tabgaç Başkenti Luo-yang’ın Çin Tarih ve Kültüründeki Yeri: “Luo-yang Ch’ie-lan Kayıtları” Araştırmalarından Bir Örnek”, *Ta-t’ung Teknik ve Mesleki Eğitim Fakültesi Dergisi*, 大同职业技术学院学报, C. 17, S. 3, 2003, s. 37-39.

Makalede Tabgaç başkenti olduğu dönemde Luo-yang’ın durumu ile bu şehrin Çin tarihi ve kültüründeki yeri üzerinde durulmaktadır.

7. Chin Ta-chen 金大珍, “Shih-lun Pei-wei Luo-yang Ch’eng-chien Kui-mu chih T’e-tien”, 试论北魏洛阳城建规模及特点, “Luo-yang’ın İnşasının Kapsamı ve Nitelikleri”, *Yang-chou Üniversitesi Dergisi* 扬州大学学报, C. 8, S. 6, 2004, s. 90-94.

Makalede arkeolojik materyaller ve edebi veriler ışığında başkent Luo-yang’ın inşasının kapsam ve nitelikleri üzerinde durulmaktadır. Başkent Luo-yang’ın inşası esnasında, daha önceki başkent inşası tecrübelerinden faydalandığı görülmüştür. Söz konusu başkent inşası nitelikleri o dönem toplumunun sosyal durumunu yansıtmaktadır.

8. Tai Yü-lin 戴雨林, “Pei-wei Hsiao Wen-ti Ch’ien-tu Luo-yang Wen-t’i Yen-chiu Tzung-shu”, 北魏孝文帝迁都洛阳问题研究综述, “Tabgaç İmparatoru Hsiao Wen-ti’nin Başkenti Luo-yang’a Taşıma Sorununun

Araştırma Özeti”, *Luo-yang Üniversitesi Dergisi* 洛阳大学学报, C. 20, S. 1, 2005, s. 96-99.

Tabgaç İmparatoru Hsiao Wen-ti'nin başkenti Luo-yang'a taşınmasının en önemli nedeni Luo-yang'ın o dönemki kültürel pozisyonu idi. Eski başkent P'ing-ch'eng ekonomik anlamda Luo-yang'a göre daha avantajlı bir konumda olmasına rağmen, bir imparatorluğun sahip olduğu siyasi güce ev sahipliği yapma tecrübesinden yoksundu. Makaleye göre; Tabgaç başkentinin taşınmasının olumlu tarafları, olumsuz taraflarından daha fazladır ve söz konusu bu transfer Çin tarihine de önemli katkılar sağlamıştır.

9. Ch'en Ying 陈英, “Pei-wei Hsiao Wen-ti Ch'ien-tu Luo-yang chih Han-hua Hsin-li P'ou-hsi”, 北魏孝文帝迁都洛阳及汉化心理剖析, “Tabgaç İmparatoru Hsiao Wen-ti'nin Başkenti Luo-yang'a Taşınması ve Burasının Han Kültürünün Merkezi Olmasının Analizi”, *Kan-su Sosyal Bilimler 甘肃社会科学*, S. 2, 2005, s. 141-143, 146.

Makalede Tabgaç İmparatoru Hsiao Wen-ti döneminde Tabgaç başkentinin P'ing-ch'eng'dan, Luo-yang'a taşınmasının nedenleri ve sonuçları ile bu dönemde Han kültürünün devlet içerisindeki gelişimi incelenmektedir.

10. Li Chiu-Ch'ang 李久昌, “Pei-wei Luo-yang Li Fang Chih-tu Chih-Ch'i T'e-tien”, 北魏洛阳里坊制度及其特点, “Tabgaçlar'ın Luo-yang Şehri Yol Sistemi Nitelikleri”, *Akademik Değişim 学术交流*, C. 160, S. 7, 2007, s. 172-175.

Makalede Luo-yang şehrinin yolları ve bu yolların yapıları üzerinde durulmaktadır.

6.2.3. Hukuk

1. Yao Jui-fen 要瑞芬, “Pei-wei Ch’ien-ch’i Fa-lü Chih-tu te T’e-cheng Chih-ch’i Shih-chih”, 北魏前期法律制度的特征及其实质, “Tabgaçlar’ın İlk Dönemlerinde Hukuk Sisteminin Karakteri ve Önemi”, *Merkezi Etnik Milletler Üniversitesi Dergisi 中央民族大学学报*, S. 3, 1997, s. 45-50.

Makalede Tabgaçlar’ın ilk dönemlerinde mevcut bulunan hukuk sisteminin nitelikleri ve gelişimi incelenmektedir.

2. Wei Wai 魏巍, “Pei-wei Fa-lü te Feng-chien Hua Chin-ch’eng”, 北魏法律的封建化进程, “Tabgaç Kanunlarında Feodalizmin Gelişimi”, *Edebiyat ve Tarih Dergisi 文史杂志*, S. 3, 2001, s. 70-71.

Makalede Tabgaç Devleti’nin feodalleşme sürecinin kanunlar üzerindeki etkisi ve yol açtığı değişiklikler üzerinde durulmaktadır.

3. Chang Hsü-hua 张旭华, “Pei-wei Chung-yang yü Ti-fang Chung-zheng Chih-chih te Fen Chang Chih-ch’i İ-i”, 北魏中央与地方中正组织的分张及其意义, “Tabgaçlar’da Merkezi Hükümet ve Yerel Bölgelerde Tarafsızlık Sisteminin Niteliği”, *Cheng-chou Üniversitesi Dergisi 郑州大学学报*, C. 37, S. 5, 2004, s. 19-24.

Tabgaçlar döneminde devlet memuriyetleri dokuz rütbelik bir sisteme göre ayarlanarak, kurumlara tarafsızlık ilkesi getirilmiştir. Makalede bu sistemin yargıya ve kanunlara olan etkisinden bahsedilmektedir.

4. Chang Hung-wang 张红方, “Pei-wei Cheng-ch’üan Fa-lü Sse-hsiang Pien-ch’ien Hsi”, 北魏政权法律思想变迁析, “Tabgaçlar’da Politik Hukuk

Düşüncelerinin Değişiminin Analizi”, *Ch'iong-chou Üniversitesi Dergisi* 琼州大学学报, C. 11, S. 1, 2004, s. 57-59.

Makaleye göre; Tabgaç Devleti etnik bir azınlık tarafından kurulmuş bir devlet olma niteliği ile kanunlardaki değişim sürecinde yapılan dokuz revizyonun her biri Hsien-pi kanunlarının Han kültürüne dönüşümü şeklinde ortaya çıkmıştır. Yine yazara göre; bu süreç kendinden kültürel anlamda baskın olan bir topluma adapte olmanın en güzel örneğini teşkil etmektedir.

5. Wei Chih-ching 魏志静, “Pei-wei Hsiao Wen-ti Fa-lü Kai-ke Shu-p'ing”, 北魏孝文帝法律改革述评, “Tabgaç İmparatoru Hsiao Wen-ti'nin Hukuk Reformunun Analizi”, *Pao-ting Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi* 保定师范学院专科学校学报, S. 4, 2005, s. 3-6.

Makalede Tabgaç İmparatoru Hsiao Wen-ti'nin kanunlarda yaptığı reformların nedenleri ve bu reformların siyasi ve sosyal etkileri incelenmektedir.

6. Liu Wen-chie 刘文杰, “Lun Pei-wei Feng-chien Hua Chung te Fa-lü Yen-pien”, 论北魏封建化中的法律演变, “Tabgaçlar'ın Feodalleşme Sürecinde Hukukun Değişimine Dair”, *Hsin K'e-ch'eng* 新课程, S. 8, 2005, s. 47.

Makalede Tabgaç Devleti'nin feodalleşmesinin, mevcut bulunan kanunlara olan yansımaları ve yol açtığı değişimler üzerinde durulmaktadır.

7. Hsin Yü-ho 辛宇鹤, “Hsiao” te Kuan-nien Tzai Pei-wei Fa-lü Chih-tu Chung te Fan-ying”, “孝”的观念在北魏法律制度中的反映, “Hsiao Wen-ti'nin Politik Tavrının Tabgaç Kanun Sistemindeki Yansımaları”, *Yün-ch'eng Üniversitesi Dergisi* 运城学院学报, C. 24, S. 1, 2006, s. 50-52.

Makalede Tabgaç İmparatoru Hsiao Wen-ti'nin izlediği siyasetin ve yaptığı reformların Tabgaçlar'ın hukuk sistemi üzerindeki etkileri üzerinde durulmaktadır.

6.3. Askeri Sistem

1. Li Pao-t'ung 李宝通, "Pei-wei T'ai-ho Shih-erh Nien (488) Li Piao T'un-t'ien Shih-shih Lüeh K'ao", 北魏太和十二年(488)李彪屯田史实略考, "Tabgaçlar'ın T'ai-ho On İkinci Yılında (488) Li Piao'un Garnizonunun Tarihi Gerçeği", *Çin Ekonomi Tarihi Araştırmaları 中国经济史研究*, S. 1, 1998, s. 87-92.

Makalede İmparator Hsiao Wen-ti döneminde, 488 yılında Li Piao'nun askeri garnizonunun durumu anlatılmaktadır.

2. K'ang Hung-kan 康宏淦, "Pei-wei Chün-tui te Chih-yang Wen-t'i", 北魏军队的给养问题, "Tabgaç Ordularının Levazım Sorununa Dair", *Ching-kang Shan Üniversitesi Dergisi 井冈山师范学院学报*, S. 4, 2001, s. 32-36.

Makalede Tabgaç Devleti ordularının levazım ihtiyacı ve bu ihtiyaçların karşılanması hususu üzerinde durulmaktadır.

3. Chang Ho-chüan 张鹤泉, "Pei-wei Cheng-t'ao Tu-tu K'ao-lüeh", 北魏征讨都督考略, "Tabgaçlar'ın Hücum Kumandanlığı", *Sosyal Bilimler Dergisi 社会科学战线*, S. 4, 2002, s. 135-142.

Makalede Tabgaç Devleti'nin hücum kumandanlığının nitelikleri üzerinde durulmaktadır.

4. Chang Chin-lung 张金龙, “Wen Ch’eng-ti “Nan Hsün Pei” Suo-chien Pei-wei Chien-ch’i Chin-wei Wu-kuan Chih-tu”, 文成帝《南巡碑》所见北魏前期禁卫武官制度, “İmparator Wen Ch’eng-ti’nin Nan Hsün Kitabesi’ne Göre Tabgaçlar’ın Erken Dönem Saray Muhafız Ordusunun Askeri Sistemi”, *Etnik Milletler Araştırmaları 民族研究*, S. 4, 2003, s. 84-93.

Tabgaç İmparatoru Wen Ch’eng-ti tarafından yazılan Nan Hsün Pei, Tabgaçlar’daki saray muhafız ordusunun askeri sistemi hakkında çok detaylı bilgiler vermektedir. Bu makalede, söz konusu garnizonda görev alan kişilerin etnik kimliği üzerinde durulmaktadır. Tarihi kayıtlara göre; Tabgaçlar’ın erken döneminde toplum çok zengin bir etnik çeşitlilik barındırmaktadır.

5. Chang Min 张敏, “Shih-liu Kuo Pei-wei Chün-tui Tung-fu Pao-chang Chih-ch’i Tui Chan-cheng Chih Ying-hsiang”, 十六国北魏军队冬装保障及其对战争之影响, “On Altı Devlet Dönemi ve Tabgaçlar’da Ordunun Kışlık Kıyafetlerinin Koruyucu Özellikleri ve Savaşlara Etkisi”, *Hsü-ch’ang Üniversitesi Dergisi 许昌学院学报*, S. 4, 2003, s. 51-53.

Wei, Chin ve Güney-Kuzey Hanedanlıkları dönemi düşük sıcaklıkların hakim olduğu dönemlerdir. On Altı Devlet ve Tabgaç Devleti daha ziyade Kuzey Çin’de yüksek yerlerde hüküm sürmüşlerdir. Dolayısıyla ordu kıyafetlerinin soğuk hava şartlarına dayanıklı olması gerekiyordu. Makaleye göre; bu gereksinimin uygun şekilde karşılanması ile savaşlarda karşı tarafa üstünlük sağlamada bir avantaj sağlamıştır.

6. Chang Min 张敏, “Lun Pei-wei Ch’ang-ch’eng Chün-chen Fang-yü Ti-hsi te Chien-li”, 论北魏长城—军镇防御体系的建立, “Tabgaçlar’ın Çin Seddi Muhafız Garnizonunun Savunma Sisteminin Niteliği”, *Çin Sınır Toprakları*

Tarih ve Coğrafya Araştırmaları 中国边疆史地研究 C. 13, S. 2, 2003, s. 13-18.

5. yüzyılın başlarında Juan-juanlar Moğol Çölü'nde ilerlemeye başladıktan sonra, Tabgaçlar kendileri için tehdit oluşturan bu durumdan kurtulmak üzere Çin Seddi inşa etmişlerdir. Fakat inşa edilen bu set Juan-juan saldırılarını uzun süre durduramamıştır. Bunun üzerine Tabgaçlar birçok askeri şehir ve müstakil bir set şehir kurmak durumunda kalmışlardır.

7. T'ao Hsin-hua 陶新华, "Pei-wei Ti-fang Tu-tu Chih Pu Lun", 北魏地方都督制补论, "Tabgaçlar'da Askeri Eyalet Yönetimi Sistemi", *Ch'iu-suo 求索*, S. 2, 2004, s. 222-225.

Makalede Tabgaç Devleti'nde askeri amaçlarla kurulmuş şehir ve bölgeler ile buraların yönetimi üzerinde durulmaktadır.

8. Wang Yen-wu 王延武, "You "Wei-shu Hsing Luan Chuan" K'an Pei-wei Chün-shih Chih-tu Kai-ke te Chi-hou", 由《魏书·邢峦传》看北魏军事制度改革之滞后, "Wei Shu Hsing Luan Biyografisi'ne Göre Tabgaçlar'da Askeri Sistem Reformu'nun Gecikmesi", *Merkez Güney Etnik Milletler Üniversitesi Dergisi 中南民族大学学报*, C. 25, S. 6, 2005, s. 109-112.

Wei Shu'da yer alan Hsing Luan Biyografisi'ne göre; Hsing Luan İmparator Hsiao Wen-ti ve ardından Hsüen Wu-ti'nin emrinde çalışmış bir kişidir. Makalede söz konusu bu biyografiden yararlanılarak, Tabgaçlar'ın siyasi ve kültürel reformları esnasında, idari düzenlemelerin gerisinde kalmasına rağmen boy sistemine dayalı askeri sistemi mümkün olduğunca korumaya çalıştıkları sonucuna varılmıştır.

6.4. Ekonomi

1. Chang Chen-yü 张振玉, “Pei-wei Shou-tu Luo-yang Ch’eng-shih Ching-chih”, 北魏首都洛阳城市经济, “Tabgaç Başkenti Luo-yang Şehrinin Ekonomisi”, *Çin Kültürü 华夏文化*, S. 4, 1997, s. 18-19.

Makalede Tabgaç Devleti başkenti Luo-yang’ın ekonomik durumu ve bunun etkileri üzerinde durulmaktadır.

2. Wang Ching-hsien 王庆宪, “T’o-pa Tao te Yung-jen Chih-tao Chih-ch’i T’ung-chih Shih-ch’i Pei-wei Shih-hui Ching-chi te Fa-cheng”, 拓跋焘的用人之道及其统治时期北魏社会经济的发展, “T’o-pa Tao’nun İstihdam Politikası Doktrini ve Onun Döneminde Tabgaç Toplumunun Ekonomik Gelişimi”, *İç Moğolistan Üniversitesi Dergisi 内蒙古大学学报*, S. 3, 1998, s. 16-21.

Makalede İmparator T’ai Wu-ti’nin izlediği istihdam politikaları ile bu dönemde Tabgaç Devleti ekonomisinin gelişimi üzerinde durulmaktadır.

3. Chieh Chan Lu 解占录, “Shih-lun Pei-wei te Lüeh-tuo Ching-chih”, 试论北魏的掠夺经济, “Tabgaçlar’ın Yağma Ekonomisi Üzerine”, *Ching-hai Sosyal Bilimler 青海社会科学*, S. 4, s. 88-92, 2000.

Makalede bozkır kültürü ekonomisinin önemli hususiyetlerinden biri olan yağmanın Tabgaç Devleti’ndeki durumu üzerinde durulmaktadır.

4. Chao Hsiang-chün 赵向群, “Pei-wei T’ai Wu-ti Shih-ch’i te Hsi-ch’eng Ching-chih Chan-lüeh”, 北魏太武帝时期的西域经济战略, “Tabgaç İmparatoru T’ai Wu-ti Dönemi Batı Bölgeleri Ekonomi Stratejisi”, *Edebiyat ve Tarih Dergisi 文史哲*, S. 3, 2002, s. 135-138.

Makaleye göre; Tabgaç İmparatoru T'ai Wu-ti mükemmel bir tarihi şahsiyettir. İmparator ekonomi stratejisini belirlerken, idaresi altındaki tüm yerleri göz önünde bulundurmakla kalmamış, aynı zamanda idaresi altına alacağı bölgeleri de hesaba katarak plan yapmıştır. İmparator'un batı bölgeleri üzerine geliştirdiği başarılı stratejiler, devlet ekonomisinin gelişmesine ve ülkenin zenginleşmesine çok önemli katkılarda bulunmuştur.

5. Li Shu-chih 李书吉, "Pei-wei Ch'ien-ch'i te Ching-chih Hsing-t'ai ho Shih-hui Hsing-chih- Chien Lun Pei-wei Mu-shih", 北魏前期的经济形态和社会性质——兼论北魏模式, "Tabgaçlar'ın Erken Dönemindeki Ekonomik Durum ve Toplumun Karakteri Hakkında", *Çin Ekonomi Tarihi Araştırmaları 中国经济史研究*, S. 2, s. 87-91, 2002.

Makalede Tabgaç Devleti'nin ilk dönemlerinde ekonomik vaziyet ile bu durumun sosyal yansımaları üzerinde durulmaktadır.

6. Wei Wen-chiang 卫文江, "Pei-wei te Huo-pi Liu-t'ung", 北魏的货币流通, "Tabgaçlar'da Para Sirkülasyonu", *Chin-yang Akademi Dergisi 晋阳学刊*, S. 1, , 2002, s. 106-107.

Makalede Tabgaç Devleti'nde paranın kullanımı ve özellikleri üzerinde durulmaktadır.

7. Chung Ch'eng 钟盛, "Tsong "Luo-yang Ch'ie-lan Chih" K'an Pei-wei Shih-ch'i Luo-yang te Ching-chi Fa-chan Chuang-k'uang", 从《洛阳伽蓝记》看北魏时期洛阳的经济发展状况, "Luo-yang Ch'ie-lan Kayıtları" na Göre Tabgaç Döneminde Luo-yang'ın Ekonomik Gelişim Durumu", *Chia Mu-si Üniversitesi Dergisi 佳木斯大学社会科学学报*, C. 22, S. 1, 2004, s. 74-76. 175

Makalede, Luo-yang Ch'ie-lan Kayıtları'ndan faydalanılarak Tabgaç Devleti döneminde Luo-yang şehrinin ekonomik gelişimi üzerinde durulmaktadır.

8. Shih Wei 史卫, "Pei-wei P'ing-ch'eng Cheng-ch'üan Tung-t'ai te Tsai-cheng P'ing-heng", 北魏平城政权动态的财政平衡, "Tabgaçlar'ın P'ing-ch'eng Şehrinin Politik Gücünün Gelişiminde Finans Faktörü", *Ch'ing-hai Eğitim Bilimleri Üniversitesi Dergisi 青海师范大学学报*, S. 3, 2004, s. 52-55.

Makalede P'ing-ch'eng'in ekonomisinin nasıl iç dengeye ulaştırıldığı incelenmektedir. Ayrıca askeri giderler ve devlet maaşları gibi başlıca devlet giderleri göz önünde bulundurularak, söz konusu bu dengenin bir analizi yapılmıştır.

9. Shih Wei 史卫, "Pei-wei Huo-pi Shih-yung Yen-chiu", 北魏货币使用研究, "Tabgaçlar'da Paranın Kullanımı Araştırması", *Hsü-ch'ang Üniversitesi Dergisi 许昌学院学报*, S. 1, 2004, s. 41-44.

Tabgaçlar'da mal takası çok kullanılmamakla birlikte, para karşılığı alışverişte çok yaygın değildi. Alışveriş genellikle madeni eşyalar ile ipek, hububat ve at ve öküz gibi hayvanların takası ile gerçekleşiyordu. Devlet para tedavülünü bu nedenle oldukça düşük seviyede tutmaktaydı fakat yine de para bazı durumlarda kullanılıyordu.

10. Ho Shih-ting 何世鼎, Wang Wan-yin 王万盈, "Pei-wei Shih-ch'i te P'in-fu Fen-hua Chih-ch'i Ying-hsiang T'an-hsi", 北魏时期的贫富分化及其影响探析, "Tabgaçlar Döneminde Zengin-Fakir Ayrılığı ve Bunun Etkilerinin Analizi", *Kuzeybatı Eğitim Bilimleri Üniversitesi Dergisi 西北师大学报*, C. 42, S. 4, 2005, s. 104-108.

Zengin ve fakir halk arasındaki kutuplaşma Tabgaçlar döneminde ciddi bir ekonomik problem idi. Makaleye göre; bunun en büyük nedenlerinden bir tanesi sistem revizyonları idi. Örneğin; finans sektörü iç işlerine eğilip, dış işleri ile ilgili meseleleri ile ilgilenmediği dönemlerde bu makamlarda çalışan kişiler maaşlarını alamıyor dolayısı ile ailelerini geçindiremiyorlardı. Bu şekilde zenginlik sürekli belli gurupların insiyatifinde bulunan bir kavram haline gelmişti. Dolayısıyla zengin-fakir arasındaki kutuplaşma artarak, bu durum Tabgaç toplumunda krize neden olmuştur.

11. Yang T'ao 杨涛, "Pei-wei P'ing-ch'eng Kung-t'ing Ching-chih Hsing-shuai Chien-lun", 北魏平城宫廷经济兴衰简论, "Tabgaçlar'ın P'ing-ch'eng Şehri Saray Ekonomisinin Yükseliş ve Düşüşü Hakkında Özet Bir Çalışma", *Ta-t'ung Mesleki ve Teknik Eğitim Fakültesi Dergisi 大同职业技术学院学报*, C. 20, S. 1, 2006, s. 38-39, 80.

Tabgaçlar'da saray ekonomisinin gelişimi çeşitli tarihi ve siyasi olayların gidişatına bağlı olmuştur. Makalede P'ing-ch'eng şehri saray ekonomisinin gelişimi bu şartlara bağlı olarak incelenmiştir.

6.4.1. Ticaret

1. Li Ching-li 李靖莉, "Tsung "Luo-yang Ch'ie-lan Chih" K'an Pei-wei Tu-ch'eng Kung-shang te Fan-jung", 从《洛阳伽蓝记》看北魏都城工商业的繁荣, "Luo-yang Ch'ie-lan Kayıtları" na Dayanarak Tabgaç Başkenti Ticari Faaliyetlerinin Gelişimi", *Shan-tung Ziraat Fakültesi Dergisi 山东省农业管理干部学院学报*, S. 4, 2001, s. 84-85.

Makalede Luo-yang Ch'ie-lan Kayıtları'ndan faydalanılarak Tabgaç başkenti Luo-yang'daki ticari faaliyetler üzerinde durulmaktadır.

6.4.2. Toprak Reformu⁷¹

1. Chang Lin 张丽, “Lun Pei-wei Chün T’ien-chih te Hsing-chi”, 论北魏均田制的性质, “Tabgaçlar’da Toprak Reformunun Niteliği Hakkında”, *Sınır Bölgeleri Ekonomi ve Kültürü 边疆经济与文化*, S. 3, 2007, s. 95-96.

Makalede Tabgaç Devleti’nde yapılan toprak reformunun sebepleri ve hususiyetleri üzerinde durulmaktadır.

2. Chang Chiang 张强, “Chian Hsi Chün T’ien-chih Hsing-chih yü Pei-wei te Pi-yao Yao-hsing”, 浅析均田制兴起于北魏的必要性, “Toprak Reformunun Gelişimi ve Tabgaçlar’ın Gereksinimleri”, *Haftalık Akademi Dergisi 周末文汇学术导刊*, S. 1, 2006, s. 103-105.

Makalede Tabgaç Devleti’nin ihtiyaçları doğrultusunda gerçekleşen toprak reformunun nitelikleri üzerinde durulmaktadır.

3. Yang Yung 杨勇, “Pei-wei Chün T’ien-chih Hsia Ch’an-chüan Chih-tu Pien-chien Fen-hsi”, 北魏均田制下产权制度变迁分析, “Tabgaçlar’da Toprak Reformunda Mülkiyet Hakları Sistemi Değişiminin Analizi”, *Tarih Dergisi 史学月刊*, S. 8, 2005, s. 25-30.

Makalede yeni ekonomik şartlara dayanarak, Tabgaç Devleti toprak reformunun analizi yapılmıştır. Buna göre; toprak reformu zorlayıcı bir reform niteliği taşıdığından devlet yaptırımını ile gerçekleştirilmiştir.

4. Chien Tzung-fan 钱宗范, “Pei-wei Tao Sui-T’ang Li-tai Chün T’ien Chih-tu te Pi-chiao Yen-chiu”, 北魏至隋唐历代均田制度的比较研究, “Tabgaç

⁷¹ Tabgaç Devleti’nde toprak reformu hakkında tafsilat için bak. Wolfram Eberhard, “Eski Türk Devletlerinin Ekonomisi Hakkında İncelemeler: 2, Toba’larda Ziraat”, *Bellekten*, C. X, S. 6, s. 87-89.

Döneminden Sui-T'ang Dönemine Kadar Toprak Reform Sisteminin Karşılaştırmalı Çalışması”, *Kuang-hsi You-chiang Etnik Milletler Eğitim Bilimleri Üniversitesi Dergisi* 广西右江民族师专学报, C. 14, S. 4, 2001, s. 53-56.

Toprak reformu Tabgaçlar'dan, Sui ve T'ang Hanedanlıkları dönemine kadar olan süre zarfında, benzerlikler göstermekle birlikte çeşitli nedenlerden kaynaklı uygulamalar esnasında farklılıklar da sergilemektedir. Makalede bu benzerlikler ve farklılıklar üzerinde durulmaktadır.

5. Chang P'ing 张萍, “Pei-wei İ-lai Chün T'ien Ling te Yen-pien yü Hsiu-ting”, 北魏以来均田令的演变与修订, “Tabgaç Döneminden İtibaren Toprak Reform Sisteminin Gelişimi ve Revizyonu”, *Yün-nan Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* 云南民族学院学报, C. 18, S. 5, 2001, s. 122-125.

Makalede en son yapılan araştırmalar baz alınarak, Tabgaç Devleti döneminde yapılan toprak reform sisteminin gelişimi incelenmiştir.

6. Hsüeh Chen 薛振, “Lun Pei-wei Chün T'ien-chih Ch'ang-sheng te Shih-hui Yüan-yin”, 论北魏均田制产生的社会原因, “Tabgaçlar'da Toprak Reformunu Ortaya Çıkaran Sosyal Nedenler Üzerine”, Pekin Lien-ho Üniversitesi Dergisi 北京联合大学学报, C. 11, S. 2, 1997, s. 62-69.

T'o-pa boyu 4. ve 5. yüzyıllarda Merkezi Çin topraklarına hakim olmaya başladıktan sonra sosyo-ekonomik şartlar feodalizme doğru adım adım kaymaya başlamıştır. 451 yılında Tabgaçlar'ın Sung Hanedanlığı'na yenilmesinden sonra sosyo-ekonomik şartların ganimet ve yağma temeline dayanan niteliklerinin tarıma doğru kayması toplumda tansiyonu arttırmıştır. Toplum arasında artan tansiyonu azaltmak, tarım üretimini arttırmak ve devletin siyasi gücünü pekiştirmek için Tabgaç imparatoru Hsiao Wen-ti toprak reformunu gerçekleştirmiştir.

6.4.3. Tarım ve Hayvancılık

1. Ch'en Li 陈丽, Chang Shi-huan 张士欢, "Pei-wei Fa-chen Nung-yeh Sheng-ch'an Tsuo-shih Shu-lun", 北魏发展农业生产措施述论, "Tabgaçlar'da Tarımın Gelişim Nitelikleri Üzerine", *Hsü-ch'ang Üniversitesi Dergisi 许昌学院学报*, S. 3, 2006, s. 29-32.

Feodalizmle birlikte Tabgaç Devleti siyasi gücünün pekişmesinin ardından tarımsal ekonominin gelişimi konusunda daha fazla bilgi sahibi olunmuştur. Bundan sonra tarım arazisi taksimatı ile köylüleri vergilendirerek, çorak bölgeleri tarıma açma hususunda önemli başarılar elde edilmiştir. Tüm bu gelişmeler ile birlikte, tarımsal üretim artarak, sosyo-ekonomik durum zenginleşmiştir.

2. Hsüeh Jui-tze 薛瑞泽, "Pei-wei te Nung-t'ien Shui-li Chien-she", 北魏的农田水利建设, "Tabgaçlar'da Tarım Arazilerinde Sulama Sistemi İnşası", *Anhui Tarih Dergisi 安徽史学*, S. 3, 2002, s. 15-18.

Makalede Tabgaç Devleti'ndeki tarım arazilerinin sulama sisteminin yapımı ve özellikleri üzerinde durulmaktadır.

3. Wang Lei 王磊, Chang Fa-jui 张法瑞, Ch'ai Fu-chen 柴福珍, "Lun Pei-wei te Hsü Mu-ye", 论北魏的畜牧业, "Tabgaçlar'da Hayvancılık", *Antik ve Modern Tarım 古今农业*, S. 1, 2004, s. 38-44.

Tabgaçlar'ın hayvancılığı ve miri arazi sistemi Çin tarihinde çok önemli bir yere sahiptir. Bu dönemde koyun yetiştiriciliğinin en gelişmiş hayvancılık şekli olarak sonraki dönemlerde bu alanda görülen gelişmelere önemli bir etkisi bulunmaktadır. Ayrıca Tabgaçlar'da bu gelişmiş

hayvancılık ile tarımsal üretim arasında sıkı bir ilişki mevcuttu. Makalede hayvancılığın tarıma olan olumlu etkilerinden de söz edilmektedir.

4. Chang Min 张敏, “Pei-wei Ch’ien-ch’i Nung-mu Kuan-hsi te Yen-pien”, 北魏前期农牧关系的演变, “Tabgaçlar’ın Erken Dönemlerinde Tarım ve Hayvancılık Arasındaki İlişkinin Gelişimi”, Hsü-ch’ang Üniversitesi Dergisi 许昌学院学报, S. 4, 2005, s. 36-39.

Tabgaçlar’ın erken döneminde, Hsien-piler konar göçerlik yerine tarımla ilgilenmeye başladılar. Bunun nedenlerinden bir tanesi sık yaşanan seller veya kuraklıklar yüzünden baş gösteren kıtlıklardı. Kıtlık sonucu baş gösteren yiyecek sıkıntısını çözenin yolu tarımı geliştirmekten geçmekteydi. Hsien-piler’in kendilerini tarıma adapte etmelerinin nedenlerinden bir tanesi de güneye doğru kaymaları idi. Burada sadece hayvancılıkla geçinmeleri zor olduğu için, hayat şartlarını değiştirmek zorunda kalmışlardır. Fakat tüm bunlara rağmen Tabgaçlar’da hayvancılık aynı zamanda askerlikle de bağlantılı olduğu için sosyo-ekonomik hayattaki yerini daima korumayı sürdürmüştür.

6.4.4. Tuz Endüstrisi

1. Li San-mou 李三谋, Li Chu-lin 李竹林, “Pei-wei Chih Pei-chou Shih-ch’i te Ho-tung Yen-ye Ching-chih Huo-tung” 北魏至北周时期的河东盐业经济活动, “Tabgaç Döneminden Kuzey Chou Dönemine Kadar Ho-tung Tuz Endüstrisi Ekonomik Faaliyetleri”, Tuz Endüstrisi Tarihi Araştırmaları 盐业史研究, S. 2, 2007, s. 20-27.

Tarihte Tabgaçlar, Batı Wei ve Kuzey Chou Ho-tung tuz gölünü değişik çeşitli yöntemler ile kullanmışlardır. Özellikle Tabgaçlar döneminde bu konuda sabit bir uygulama olmamıştır. Makalede Tabgaç döneminden,

Kuzey Chou dönemine kadar Ho-tung'daki tuz endüstrisinin durumu incelenmiştir.

2. Hsüe Jui-tze 薛瑞泽, "Pei-wei te Yen-ye Ching-ying chih Wen-hua Í-i", 北魏的盐业经营及文化意义, "Tabgaçlar'da Tuz Endüstrisi ve Kültürünün Önemi", *Pao-chi Sosyal Bilimler Fakültesi Dergisi 宝鸡文理学院学报*, C. 22, S. 2, 2002, s. 66-71.

Tabgaç Devleti özellikle ülkenin kuzeybatısında bulunan tuz kaynakları bakımından oldukça zengin idi. Bu dönemde tuz üretimi iki şekilde yapılıyordu: denizden ve gölden. Yine sosyo-ekonomik şartlara bağlı olarak devlet denetiminde ve özel işletme altında üretim yapılıyordu. Tabgaçlar'da tuz endüstrisi devletin finans durumu ve sosyal hayatla yakından bağlantılıydı. Siyasi olaylar, sosyal inançlar ve yer isimleri daima bu endüstri bölgesinden etkilenmiştir. Makaleye göre; bu durum tuz endüstrisinin kültürel şartlar üzerinde çok etkili olduğunun bir kanıtıdır.

6.4.5. Ulaşım

1. Hsüeh Jui Tze 薛瑞泽, "Pei-wei te Nei-ho Hang-yün", 北魏的内河航运, "Tabgaçlar'da Nehir Taşımacılığı", *Shan-hsi Eğitim Bilimleri Üniversitesi Dergisi 山西师大学报*, C. 28, S. 3, 2001, s. 28-32.

Tabgaçlar'da nehir taşımacılığının gelişimi gemi yapımı endüstrisinin durumu ve kuzey bölgeleri ile merkezi topraklarda yaşayan insanların birbirleri ile olan bağlantısı ile yakından alakalıdır. Tabgaç Devleti döneminde, genellikle Sarı Irmak üzerinde yapılan nehir taşımacılığını güvenli hale getirmek için çeşitli tedbirler alınmıştır. Esasında Tabgaçlar'da nehir taşımacılığı, İmparator Hsiao Wen-ti'nin başkenti Luo-yang'a taşınmasından sonra büyük gelişim göstermiştir. Fakat ondan önce de

Tabgaçlar'da nehir taşımacılığının belli bir seviyeye geldiği yadsınamaz bir gerçektir. Bu dönemde nehir taşımacılığı, özellikle hububat transferi ile diğer stratejik malzemelerin Luo-yang'dan güneye taşınmasında kullanılmaktaydı.

6.5. Tarihi Coğrafya

1. Hou Yung-chien 侯甬坚, Chou Chieh 周杰, Wang Yen-hsin 王燕新, "Pei-wei (AD 386-534) E'er tuo-sse Kao-yüan te Tze-jan - Jen-wen Ching-kuan", 北魏(AD 386-534)鄂尔多斯高原的自然一人文景观, "Tabgaçlar'ın (M.S. 386-534) Ordos Bölgesi Doğası: Kültürel Miras", *Çin Çöl Araştırmaları 中国沙漠*, C. 21, S. 2, 2001, s. 189-194.

Makalede, Tabgaç Devleti döneminde Ordos Bölgesi'nin durumu tarihi bibliyografyalar, güvenilir jeolojik kayıtlarla bağlantılı olarak incelenmiştir.

2. Jen Shih-fang 任世芳, Chao Shu-chen 赵淑贞, Jen Pu-p'ing 任伯平, "Tzai Lun Pei-wei Ch'i Wu te Chen-shih Ti-li Wei-chih Wen-t'i", 再论北魏契吴的真实地理位置问题, "Tabgaçlar'ın Ch'i Wu Bölgesi'nin Gerçek Yerini Yeniden Münazara", *Shan-hsi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi 山西大学师范学院学报*, S. 1, 2002, s. 41-43.

Makalede Tabgaç Devleti'nin Ch'i Wu Bölgesi'nin konumu üzerinde durulmaktadır.

6.6. Din

1. Chu Ho-p'ing 朱和平, "Pei-wei Shih-ch'i Luo-yang Sse-yüan te Chih Ke Wen-t'i", 北魏时期洛阳寺院的几个问题, "Tabgaçlar Döneminde

Tapınakların Çeşitli Sorunları”, *Luo-yang Teknoloji Fakültesi Dergisi 洛阳工学院学报*, C. 19, S. 2, 2001, s. 11-13.

Tabgaç Devleti döneminde Luo-yang tüm ülke çapında tapınakların en geniş alana yayıldığı bir yerdi. Burada bulunan tapınakların şartları, diğer yerlerde bulunanlardan farklı idi. Makalede Luo-yang’da bulunan tapınakların kendine özgü siyasi, ekonomik ve sosyo-kültürel niteliklerinden bahsedilmektedir.

2. Hsü Chi-yin 许智银, “Lun Pei-wei Nü-hsing Ch’u-chia Wei Chien-hsiang”, 论北魏女性出家为尼现象, “Tabgaç Kadınlarının Budhist Rahibe Olabilmek İçin Evden Ayrılmaları Hadisesi”, *Hsü-ch’ang Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi 许昌师专学报*, C. 20, S. 6, 2001, s. 42-46.

Budhist rahibe olabilmek için evden ayrılma hadisesi Tabgaçlar döneminde genellikle üst sınıfa mensup hanımlarda görülmekteydi. Bununla birlikte bazen duygusal boşluk yaşayan ve vergi yükümlülüğünden kaçmak isteyen bazı fakir hanımların da rahibe olmak için evden ayrılması görülmekteydi.

3. Hsüeh Jui-tze 薛瑞泽, “Tu “Luo-yang Ch’ie-lan Chih” Lun Pei-wei Luo-yang te Sse-yüan Yüan-lin”, 读《洛阳伽蓝记》论北魏洛阳的寺院园林, “Luo-yang Ch’ie-lan Kayıtları’na Göre Tabgaçlar’ın Luo-yang Şehri Tapınakları ve Bahçeleri”, *Çin Tarihi Coğrafyası Makale Koleksiyonu 中国历史地理论丛*, C. 16, S. 2, 2001, s. 31-36.

Tabgaçlar döneminde Luo-yang tapınak ve bahçeleri Çin bahçelerinin önemli bir parçasını oluşturmaktadır. Bu tapınaklarda iki türlü yapı özelliği görülmekteydi: birincisinde tapınak ve bahçe iç içe

bulunmaktaydı, ikincisi ise Budhist azizleri için yapılan ayrı bahçelerden oluşmaktaydı.

4. Yang Yung-chün 杨永俊, “Lun Pei-wei te Hsi-chiao Chih T’ien Chih-tu”, 论北魏的西郊祭天制度, “Tabgaçlar’ın Hsi-chiao Bölgesi’nde Göğe Tapınma Gelenekleri”, *Lan-chou Üniversitesi Dergisi 兰州大学学报*, C. 30, S. 2, 2002, s. 56-62.

Hsi-chiao Bölgesi’ndeki göğe tapınma gelenekleri T’o-pa boyunun buraya hakim olduğu dönemde ortaya çıkmıştır. Hsien-pi ve Hsiung-nu dini inançlarına dayanan bu gelenekler, Han kültürü ile karışarak bölgede Tabgaçlar’ın dini sistemini oluşturmuştur. Esasında bölgenin bu dini kültürü, Tabgaç dönemi P’ing-ch’eng toplumunun dini gelenekleri ile örtüşmekteydi.

5. Tsukamoto Zenryu 塚本善隆, Shih P’ing-t’ing 施萍婷, Chao Sheng-liang 赵声良, “Tsunng Shih-chia, Mi-le Tao E-mi T’uo-fu, Tsung Wu-liang Shou Tao E-mi T’uo-fu- Pei-wei Chih T’ang te Pien-hua”, 从释迦、弥勒到阿弥陀,从无量寿到阿弥陀——北魏至唐的变化, “Sakyamuni ve Maitreya’dan Amitābha Buddha’ya, Amitāyus’dan Amitābha’ya: Tabgaçlar’dan T’ang Hanedanlığı’na Yaşanan Değişimler”, *Tun-huang Araştırmaları 敦煌研究*, S. 5, 2004, s. 36-39.

“Amitāyus” ve “Amitābha” Amitābha Budha’nın iki ismidir. Amitāyus ile Budha’nın sonsuz yaşamı, Amitābha ile ise Budha’nın sonsuz ışığı kastedilmektedir. Söz konusu bu isimlerin kullanımı Tabgaçlar, Güney Hanedanlıkları, Sui ve T’ang Hanedanlıkları döneminde zaman zaman farklılıklar göstermiştir. Yaşanan bu farklılıklar ise Lung-men Bin Budha Mağaraları’ndaki Buddha tasvirlerine yansımıştır. Makalede, söz konusu bu farklılıklar ile yansımaları üzerinde durulmaktadır.

6. Huang Hsia-nien 黄夏年, “Pei-wei Ju Shih Tao San Chiao Kuan-hsi Ch’u-yi”, 北魏儒释道三教关系刍议, “Tabgaçlar’da Konfüçyanizm, Budhizm ve Taoizm’in İlişkilerine Dair Nacizane Görüşüm”, *Chin-yang Akademik Dergisi* 晋阳学刊, S. 5, 2005, s. 46-52.

Konfüçyanizm, Taoizm ve Budhizm arasındaki ilişki Kuzey Çin’in değişen ve gelişen ideojik tablosunu ortaya koymaktadır. Makaleye göre; Tabgaçlar bilinçli ya da bilinçsiz olarak Han kültürünün etkisi altına girmişlerdir. Yine makalenin yazarına göre; bu durum az nitelikli bir kültürün, yüksek bir kültür tarafından bastırılması hususundaki tarihsel bir gerçeğin kanıtıdır. Bu dönemde Konfüçyanizm’in baskın nitelikleri nedeniyle, Taoizm ve Budhizm direk olarak uygulamaya konulamadıysa da, zaman zaman Konfüçyanizm’in yanında görülmektedir.

7. Wang Tuo 王铎, “Pei-wei Luo-yang te Fu Sse Yüen-lin”, 北魏洛阳的佛寺园林, “Tabgaçlar Döneminde Luo-yang Tapınakları ve Bahçeleri”, *Hua-chung Mimari* 华中建筑, S. 1, 2005, s. 138-140.

Makalede, Tabgaç Devleti döneminde Luo-yang’da bulunan Budhist tapınaklarının tarihi geçmişleri, sosyal fonksiyonları, bahçe tip ve şekilleri ile buralarda ortaya çıkan sanatsal yapının nitelikleri üzerinde durulmaktadır.

8. Ting Chi-chün 丁志军, ““Hua-yüeh Yüeh-miao Chih” İ Wei Pei-wei Wen”, 《修华岳庙记》疑为北魏文, “Hua-yüeh Tapınak Kayıtları’nın Tabgaç Dönemi’nde Yazılıp Yazılmadığına Dair Olan Şaibeler Üzerine”, *Yi-pin Üniversitesi Dergisi* 宜宾学院学报, S. 4, 2007, s. 45-47.

Birçok müfessirin Hua-yüeh Tapınak Kayıtları’nın Li Shang-yin tarafından yazılmadığına dair şüpheleri olmuş fakat bu şüpheler tarihi materyaller ile kanıtlanamamıştır. Makalede, söz konusu kayıtlarda bulunan

tarihler, isimler ve diğer bazı sözcükler karşılaştırılmalı olarak incelenerek, bu kayıtların Li Shang-yin tarafından yazılmadığı fakat Tabgaç Devleti döneminde yazıldığı sonucuna varılmıştır.

6.6.1. Konfüçyanizm

1. Pai Hsien 白贤, “Pei-wei Ju Feng yü Ho-hsi Wen-hua Chih Tung Chien”, 北魏儒风与河西文化之东渐, Tabgaçlar’da Konfüçyanizm ile Ho-hsi Kültürü ve Doğuya Yayılması”, *Ho-hsi Üniversitesi Dergisi 河西学院学报*, C. 22, S. 1, 2006, s. 31-34.

Liang-chou, Ho-hsi Kültürü’nün merkezidir. Konfüçyanizm’in Tabgaçlar’da gelişimi ile birlikte adım adım doğuya yayılmıştır. Daha sonra bu kültür Chung-yüan ve Chiang-tzuo kültürleri ile birleşerek, Konfüçyanizmin özünü oluşturduğu karma bir kültür haline gelmiştir. Bu kültür T’ang Hanedanlığı döneminde de varlığını korumuştur.

6.6.2. Budhizm

1. Tsao Sung-Chin 曹颂今, “Pei-wei Tu Luo Sse-shih Nien Luo-yang Fu-sse te Pien-ch’ien”, 北魏都洛四十年洛阳佛寺的变迁, “Luo-yang’ın Tabgaç Başkenti Oluşunun Kırkıncı Yılında Budhist Tapınaklarının Değişimi”, *Luo-yang Teknoloji Fakültesi Dergisi 洛阳工业高等专科学校学报*, C. 10, S. 4, 2000, s. 38-40.

Tabgaç Devleti döneminde Budhist tapınaklar önemli bir yere sahip idi. Makalede, dönemin farklı etnik unsurlarının etkisi ile ortaya çıkmış karma kültürün etkileri üzerinde durulmaktadır. Sosyo-kültürel ve siyasi olayların ışığında, Luo-yang’ın Tabgaç başkenti olmasından sonra neden

Budhizm'in bu kadar önemli hale geldiği hususu incelenmiştir. Ayrıca din ile toplum ve devlet arasındaki ilişkiler üzerinde de durulmaktadır.

2. Li Ch'un-hsiang 李春祥, "Pei-wei T'ai Wu-ti yü Chou Wu-ti Mie Fu Chih İ-t'ung", 北魏太武帝与周武帝灭佛之异同, "T'ai Wu-ti ve Chou Wu-ti'nin Budhizm'e Getirdiği Yasaklar Arasındaki Benzerlik ve Farklar", *T'ung-hua Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi 通化师范学院学报*, C. 22, S. 3, 2001, s. 34-38.

Makalede, Tabgaç İmparatorları T'ai Wu-ti ve Chou Wu-ti dönemlerinde Budhizm'e getirilen yasaklar arasındaki benzerlik ve farklar incelenerek bu yasakların sebep, gelişim şartları ve sonuçları üzerinde karşılaştırmalı bir çalışma yapılmıştır.

3. Tseng Shih 曾史, "Pei-wei Chin Fu te Pu-shih "Tao Wu-ti", 北魏禁佛的不是“道武帝”, "Budhizm'i Yasaklayan "Tao Wu-ti" Değildir", *Yao-wen Chiao-tze 咬文嚼字*, S. 6, 2002, s. 22.

Makalede Tabgaç döneminde, Budhizm'in esasen bilenin tam tersi olarak Tao Wu-ti tarafından yasaklanmadığı belirtilerek, bunun gerekçeleri dile getirilmektedir.

4. Li Yü-fang 李玉芳, "Pei-wei T'ai Wu-ti Mie Fu Yüan-yin Ch'ien-hsi", 北魏太武帝灭佛原因浅析, "Tabgaç İmparatoru T'ai Wu-ti'nin Budhizm'i Yasaklama Nedenlerinin Analizi", *İ-pin Fakültesi Dergisi 宜宾学院学报*, S. 1, 2004, s. 59-61.

Tabgaç İmparatoru T'ai Wu-ti, Budhizm'i yok etme faaliyetlerinin en önemli timsalidir. Bu faaliyetinin en önemli nedeni ise Budhizm ile

Konfüçyanizm ve Taoizm arasında kutuplaşmaların bulunması ve Budhizm ile saray arasındaki zıtlıktır.

5. Ch'en Yen 陈燕, "Pei-wei T'ai Wu-ti Ch'ung T'ao Í Fu te Hui-ku yü Fan-sse", 北魏太武帝崇道抑佛的回顾与反思, "Tabgaç İmparatoru T'ai Wu-ti'nin Taoizm'e Meylederek Budhizm'i Yasaklamasının Nedenleri", *Yün-nan Etnik Bilimler Üniversitesi Dergisi* 云南民族大学学报, C. 22, S. 4, 2005, s. 113-116.

Wei, Chin ve Kuzey-Güney Hanedanlıkları dönemi kargaşa ve ihtilafların yaşandığı bir dönemdir. Makalede bu dönemin önemli hadiselerinden biri olan, T'ao Wu-ti'nin Budhizm'i yasaklayarak, Taoizm'e yönelmesi ve bunun nedenleri incelenmiştir.

6. Wang Yung 王勇, "Pei-wei Ch'ien-ch'i Fu-chiao Wen-hua Ch'u-t'an", 北魏前期佛教文化初探, "Tabgaçlar'ın Erken Döneminde Budhist Kültürün İncelemesi", *Chin-chung Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi* 晋中师院学报, C. 22, S. 2, 2005, s. 25-26.

Makalede Tabgaçlar'ın ilk dönemlerinde Budhizm'in devlet içerisinde sahip olduğu pozisyon üzerinde durulmaktadır.

7. Lien Fei 连飞, "Pei-wei P'ing-ch'eng Shih-ch'i Fu-chiao Fu-hsing Yüan-yin Ch'u-t'an", 北魏平城时期佛教复兴原因初探, "P'ing-ch'eng'in Tabgaç Başkenti Olduğu Dönemde Budhizm'in Yeniden Canlanmasının İncelemesi", *Chang Chia-k'ou Mesleki Teknik Eğitim Fakültesi Dergisi* 张家口职业技术学院学报, C. 19, S. 4, 2006, s. 60-61.

Budhizm'in P'ing-ch'eng'da canlanması esasen dönemin saray alimleri ile yakından alakalıdır. Bu alimler hanedanlığı Budhizm'in

merkezine yerleştirerek Budhizm'in dirilişini meşru hale getirmişlerdir. Dolayısıyla Budhizm'in P'ing-ch'eng döneminde canlanmasının perde arkasında bu alimler bulunmaktadır.

8. Ma Na 马娜, "Tsong "Luo-yang Ch'ie-lan Chih" Lun Pei-wei Ch'eng-shih Fu-Sse Yüan-lin", 从《洛阳伽蓝记》论北魏洛阳城市佛寺园林, "Luo-yang Ch'ie-lan Kayıtları'na Göre Luo-yang'da Bulunan Budhist Tapınakları ve Bahçeleri", *Hua-chung Mimari 华中建筑*, S. 11, 2006, S. 172-173, 182.

Tabgaçlar döneminde Luo-yang tapınakları, kayıtlarda detaylı biçimde anlatılmıştır. Makale bu kayıtlara dayanarak, Luo-yang'da bulunan tapınak ve bahçelerin gelişiminin ardındaki tarihsel nedenler, biçim, sistem ve kültürel nitelikleri ile daha sonraki dönemlere olan etkileri incelenmiştir.

6.6.3. Taoizm

1. Chang Te-shou 张德寿, "Tsong Min-tzu Kuan-hsi Chiao-tu K'an Tao-chiao yü Pei-wei Cheng-chih Chie-ho", 从民族关系角度看道教与北魏的政治结合, "Etnik Milletler Yönünden Taoizm ve Tabgaç Siyasetinin İçine Yerleşmesi", *Yün-nan Sosyal Bilimler 云南社会科学*, S. 3, 2002, s. 56-59.

Taoizm, İmparator Ming Yüan-ti ve T'ai Wu-ti dönemlerinde, T'o-palar ile Hanlar'ın üst sınıfı arasındaki kombinasyonun bir yansıması halinde ortaya çıkmış ve Tabgaçlar ile bütünleşerek, oldukça güçlenmiştir. Makaleye göre; Taoizm sadece devlet içinde gelişmekle kalmamış, aynı zamanda T'o-pa kültürünü, Han kültürü içine sokmaya çalışmıştır.

2. Chang Tze-hung 张泽洪, "Pei-wei Tao-shih K'ou-ch'ien Chih te Hsin Tao-chiao Lun Hsi", 北魏道士寇谦之的新道教论析, "Tabgaç Taoist Rahip

K'ou-Ch'ien'in Ortaya Koyduğu Yeni Taoizmin Analizi”, *Sse-chou Üniversitesi Dergisi 四川大学学报*, S. 3, 2006, s. 41-47.

K'ou-Ch'ien Yeni Taoizm'i ortaya koyarak, onun halk dininden resmi dine dönüşmesi hususunda kilit bir rol oynamıştır. Ortaya koyduğu reform ile Konfüçyanizm ve Budhizm'i, Taoist ritüeller içinde eriterek, Taoizm'in resmi din haline gelmesini sağlamıştır.

6.7. Dil

1. P'an Yün-kuang 潘云广, Yin Ch'ing-sung 尹青松, “Pei-wei You Chien Han-tze”, 北魏已有简化字, “Tabgaçlar'da Basit Çin Yazısı”, *Chiao-shi Pu-lan 教师博览*, S. 4, 1997, s. 39. 465

Makalede Tabgaç döneminde kullanılan Çince'nin özellikleri üzerinde durulmaktadır.

2. Wei P'ing 魏萍, “Pei-wei Mu Chi-ming You-kuan “Fen-mu” İ te Fu Yin-tse K'ao-shih”, 北魏墓志铭有关“坟墓”义的复音词考释, “Tabgaç Mezar Kitabesinde Bulunan Çok Heceli Sözcüğün Analizi”, *Yi-pin Fakültesi Dergisi 宜宾学院学报*, S. 5, 2002, s. 75-79.

Makalede Tabgaç dönemine ait mezar kitabesinde bulunan çok heceli sözcüğün analizi yapılmaktadır.

3. Luo Hsin 罗新, “Pei-wei T'ai Wu-ti te Hsien-pei Pen-ming”, 北魏太武帝的鲜卑本名, “T'ai Wu-ti'nin Orijinal İsminin Hsien-pi Dilindeki Anlamı”, *Etnik Milletler Araştırmaları 民族研究*, S. 4, 2006, s. 71-74.

Güney Hanedanlıkları resmi tarih kayıtlarına göre; Hsien-pi dilinde Tabgaç İmparatoru T'ai Wu-ti'nin orijinal ismi Fulifa 佛狸伐, yani "böri bag" dır. Makalenin yazarına göre; "Böri" ünvanı Altay kökenli dil ailesine mensup Hsien-pi ve Türkler ile dilleri Altay kökenli olmayan Wu-sunlar ve dillerinin kökeni bilinmeyen Hunlar arasında yaygın olarak kullanılmaktaydı. Her ne kadar T'o-palar'a ait tarihi kayıtlarda kurttan türeme ile ilgili efsaneye henüz rastlanmadıysa da, "kurt" figürünün tıpkı Hsiung-nu ve Türkler'de olduğu gibi T'o-palar'da da önemli politik ve manevi bir simge olduğu gerçektir.

4. Wei P'ing 魏平, "Pei-wei Mu-chih Tse-yü Tui "Han-yü Ta Tse-tien" Chih Pu-yi", 北魏墓志词语对《汉语大词典》之补益, " Tabgaç Kitabelerinde Geçen Terimlerin Büyük Çince Sözlüğü'ne Sağladığı Faydalar", *Ch'unch'ing Bilim ve Sanat Fakültesi Dergisi*, 重庆文理学院学报, C. 26, S. 4, 2007, s. 76-79.

Büyük Çince Sözlüğü 汉语大词典 son yıllardaki en güvenilir Çince referans kitabı olmasına rağmen bazı hataları mevcuttur. Makalede Tabgaç kitabelerinde bulunup sözlükte yer almayan Hsiu "泉", Ch'üen "秀", Hsüen "玄" kelimeleri üzerinde durulmaktadır.

6.8. Edebiyat

1. Kao Chao-ming 高照明, "Tsung Kuo-shih Chih Yü K'an Pei-wei Shih-ch'i Min-tzu Jung-he Chung te Wen-hua Ch'ung-t'u", 从国史之狱看北魏时期民族融合中的文化冲突, "Edebi Sorgulama Perspektifinden Tabgaç Devleti Dönemi Etnik Milletler Kaynaşması Sürecinde Ortaya Çıkan Kültür İhtilafları", *Yang-chou Üniversitesi Dergisi 扬州大学学报*, C. 5, S. 3, 2001, s. 56-59.

Makalede Tabgaç Devleti döneminde T'o-pa kültürü ile Han kültürünün karışması ile ortaya çıkan kültür ihtilafları edebiyat perspektifinden ele alınmaktadır.

2. T'ien Yü-ch'ing 田余庆, ““Tai Ke”, “Tai Chih” ho Pei-wei Kuo-shih- Kuo-shih Chih Yü te Shih-hsüe Shih K'ao-ch'a”, 《代歌》、《代记》和北魏国史——国史之狱的史学史考察, ““Tai Şarkıları”, “Tai Kayıtları” ve Tabgaç Devleti Tarihi: Tabgaç Devleti Tarihi Kapsamında Edebi Araştırma”, *Tarih Araştırmaları 历史研究*, S. 1, 2001, s. 51-64.

“Tai Şarkıları” Hsien-pi aristokratları arasında çok popüler olan bir ulusal destandır. İmparator Tao Wu-ti döneminde bu destan temel alınarak “Tai Kayıtları” oluşturulmuştur. Bu kayıtlar bir giriş ve “Wei Tarihi” bölümlerinden oluşmaktadır. Tarih Kayıtları'nın derleyicisi ve şef editörü Teng Yüan'dir. Bu kayıtların giriş kısmından anlaşıldığına göre; T'o-palar ilk dönemlerinde büyük acılar çekmiş bir toplumdur.

3. Chang Ch'üen 张泉, “Pei-wei Hsing-jen te Wen-hsüeh Piao-hsien”, 北魏行人的文学表现, “Tabgaç Aydınlarının Edebi Performansları”, *Fu-chien Forum 福建论坛*, S. 3, 2002, s. 82-84.

Makalede Tabgaç entelektüellerinin edebi faaliyetleri üzerinde durulmaktadır.

4. Wang Yung 王勇, “Pei-wei Wen-hsüeh yü Fu-chiao Wen-hua te Kuan-hsi Chi-ch'i Tui Sui-T'ang Wen-hsüeh te Ying-hsiang”, 北魏文学与佛教文化的关系及其对隋唐文学的影响, “Tabgaç Edebiyatının Buddhist Kültürü İle Olan İlişkisi ve Sui, T'ang Hanedanlıkları Edebiyatına Olan Etkileri”, *Yan-pei Eğitim Bilimleri Üniversitesi Dergisi 雁北师范学院学报*, C. 19, S. 4, 2003, s. 35-37.

Makaleye göre; T'o-palar'ın edebiyatı Han kültürü etkisi altında gelişme göstermiş ve Budhist kültürün derin izlerini taşımaya başlamıştır. Sui ve T'ang Hanedanlıkları döneminde de Tabgaç edebiyatının bu etkileri görülmektedir.

5. Chin Ch'ien-wen 金前文, “Lun Pei-wei Hou-ch'i Ju Shih Tao San Chiao te Fa-cheng Chi-ch'i Tui Wen-hsue te Ying-hsiang”, 论北魏后期儒释道三教的发展及其对文学的影响, “Tabgaçlar'ın Son Döneminde Konfüçyanizm, Buddhism ve Taoizmin Gelişimi ve Edebiyata Olan Etkileri”, *Ch'ung-ch'ing Eğitim Bilimleri Üniversitesi Dergisi 重庆文理学院学报*, C. 4, S. 6, 2005, s. 11-13.

Makalede Konfüçyanizm, Budhizm ve Taoizm ile bu dinlerin Tabgaçlar'ın son döneminde edebiyata olan etkileri üzerinde durulmaktadır. Bu üç dinin etkisiyle özellikle İmparator Hsiao Wen-ti döneminden itibaren Tabgaç edebiyatı sosyal hayata, retorik çalışmalara ve yazı sanatına daha çok eğilmiştir.

6. Chin Ch'ien-wen 金前文, “Hsiao Wen-ti yü Pei-wei Hou-ch'i te Wen-hsüeh Fa-cheng”, 孝文帝与北魏后期的文学发展, “Hsiao Wen-ti ve Tabgaçlar'ın Son Döneminde Edebiyatın Gelişimi”, *Hu-pei Eğitim Bilimleri Üniversitesi Dergisi 湖北师范学院学报*, C. 26, S. 1, 2006, s. 78-81.

Makalede İmparator Hsiao Wen-ti ile Tabgaçlar'ın son döneminde edebiyatın gelişimi arasındaki ilişki üzerinde durulmaktadır. Hsiao Wen-ti başa geçtikten sonra eğitim ve kültürü geliştirmek için büyük çaba harcamış, aydınları bir araya toplamış, edebi faaliyetleri desteklemiştir. Bütün bu girişimler üst sınıfın özellikle T'o-pa asilzadelerinin edebiyata olan ilgilerini arttırmış, edebi varlığın zenginleşmesini ve kuzey edebiyatının gelişimini sağlamıştır.

7. Tai Wei-hung 戴卫红, “Pei-wei Tao Wen-ti Yin Wen-jen Tsan-cheng Wen-t’i K’ao Shih”, 北魏道武帝引文人参政问题考实, “Tabgaç İmparatoru Tao Wu-ti’nin Edebiyatçıları Politikaya Katılmaya Teşvik Etmesi Üzerine”, *Çin Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi 中国社会科学院研究生院学报*, S. 3, 2006, s. 55-60.

Tao Wu-ti’nin saltanattaki ilk yılında gerçekleştirdiği politik faaliyetlere dair Wei Shu, Pei Shih ve Tzu-Chih Tung-Chien’de üç farklı kayıt bulunmaktadır. Bu faaliyetler ile ilgili kayıtlar incelendiğinde, bu tarihte siyasi düzenin oluşturulduğu ve asilzade ile generallere çeşitli rütbelere verildiği görülmektedir. Makaleye göre; bu dönemde generaller Konfüçyanist aydın ve edebiyatçılara göre daha yüksek mertebelerde bulunuyorlardı. Ayrıca makalede, Wei Shu ve Pei Shih’daki dönemle ilgili kayıtların Tzu-Chih Tung-Chien’dekinden daha doğru olduğu belirtilmektedir.

8. Lin Sha 林莎, Wang Tien-ch’un 王佃春, “Hsiao Wen-ti Tzai Pei-wei Wen-hsüeh Chin-ch’eng Chung te Tzuo-yung”, 孝文帝在北魏文学进程中的作用, “Hsiao Wen-ti’nin Tabgaç Edebiyatının Gelişimindeki Rolü”, *T’ai-an Eğitim Bilimleri Üniversitesi Akademik Dergisi 泰安教育学院学报岱宗学刊*, C. 10, S. 3, 2006, s. 11-12.

Makalede Tabgaç İmparatoru Hsiao Wen-ti’nin Tabgaç edebiyatının gelişimine olan katkılarından bahsedilmektedir.

9. Sung Ping 宋冰, “Pei-wei Chao-ch’i Han-tzu Shih-jen te Wen-hsüeh Kuan-nien yü San-wen Ch’uan-t’ung Hsing-ch’eng Chih Kuan-hsi”, 北魏早期汉族士人的文学观念与散文传统形成之关系, “Tabgaçlar’ın Erken Döneminde Han Entelektüellerinin Edebi Bakış Açılımları ve Düz Yazı

Geleneği Arasındaki İlişki”, *Chin-yang Akademik Dergisi 晋阳学刊*, S. 1, 2006, s. 99-102.

Han aydınlarının başlangıçta Tabgaç Devleti içindeki pozisyonları, mevcut bulunan etnik ve kültür fakları nedeniyle Hsien-piler’in onlara karşı beslediği şüpheler yüzünden oldukça zor gelişmiştir. Bu dönemde Han edebiyatçıları lirik tarzını bırakarak, “aile kültürü” etkisinde edebi tarzlarını oluşturmuşlardır. Ayrıca dönem şartları gereği devlet askeri çalışmaları teşvik ettiğinden, edebi çalışmalar sekteye uğramıştır. Makalede söz konusu bu dönemde mevcut bulunan edebi vaziyetten ve Han aydınlarının durumundan bahsedilmektedir.

10. Chang Chien-k’un 张建坤, “Pei-wei Mu Chih-ming Yung Yün Yen-chiu”, 北魏墓志铭用韵研究, “Tabgaç Kitabesinde Geçen Şiir Üzerine Araştırma”, *Kuan-tung Radyo-Tv Üniversitesi Dergisi 广东广播电视大学学报*, C. 16, S. 4, 2007, s. 83-86.

Makalede bulunan Tabgaç kitabesindeki şiir üzerine bir araştırma yapılmıştır. Makalenin yazarı, son yıllarda bulunan kitabeleri inceleyerek, Tabgaç şiirini sınıflandırmıştır.

11. Ch’en Wei-p’eng 陈未鹏, “Lun Pei-wei Wen-hsüeh Tui Nan-ch’ao Wen-hsüeh te Chie-shou”, 论北魏文学对南朝文学的接受, “Tabgaç Edebiyatının Güney Hanedanlıkları Edebiyatına Olan Etkileri”, *İç Moğolistan Sosyal Bilimler 内蒙古社会科学*, C. 28, S. 1, 2007, s. 135-138

Makalede Tabgaç edebiyatının nitelikleri ve Güney Hanedanlıkları edebiyatına etkileri üzerinde durulmaktadır.

6.9. Eğitim

1. Mu Lan 穆嵐, “Pei-wei Shih-ch’i Chung-yüan (Ho-nan) Chiao-yü Kuan-k’ui”, 北魏时期中原(河南)教育管窥, “Tabgaçlar’ın Merkezi Bölgesindeki (Ho-nan) Eğitim Üzerine Özet Bir çalışma”, *Ho-nan Eğitim Bilimleri Üniversitesi Dergisi 河南教育学院学报*, C. 20, S.2, 2001, s. 26-29.

İmparator Hsiao Wen-ti başkenti Luo-yang’a taşıdıktan sonra Honan resmi eğitimi oldukça gelişme göstermiştir. Devletin desteğiyle okullarda çeşitli düzenlemeler yapılmıştır. Eğitim konusunda sağlanan bu gelişim Sui ve T’ang Hanedanlıkları dönemine de aktarılmıştır.

2. Yao Hung-chie 姚宏杰, “Pei-wei Chung Shu-hsüeh Hsin T’an”, 北魏中书学新探, “Tabgaçlar’da Lise Seviyesindeki Eğitim”, *Doğu Çin Eğitim Bilimleri Üniversitesi 华东师范大学学报*, S. 3, 2006, s. 73-80.

Makalede Tabgaç Devleti döneminde lise seviyesinde olan eğitimin özellikleri ve gelişimi incelenmektedir.

3. Ch’ang Ch’ien 常倩, “Pei-wei Hsüeh-hsiao Chiao-yü yü Hsien-pei Tzu te Han-hua”, 北魏学校教育与鲜卑族的汉化, “Tabgaçlar’da Eğitim ve Hsien-piler’in Han Kültürü”, *Ch’ing-hai Etnik Milletler Üniversitesi Dergisi 青海民族学院学报*, C. 29, S. 3, 2003, s. 53-55, 99.

Makalede Han kültürünün Hsien-piler üzerindeki etkileri ve bu kültürün eğitime olan yansımaları üzerinde durulmaktadır.

4. Fu Í-han 傅义汉, “Pei-wei Chiao-yü T’an-hsi”, 北魏教育探析, “Tabgaçlar’da Eğitimin Analizi”, *Yen-pei Eğitim Bilimleri Üniversitesi Dergisi 雁北师范学院学报*, C. 19, S. 3, 2003, s. 19-20.

Tabgaç Devleti eğitim sistemi merkezde inşa edilmiş resmi okullar ile özel okulları kapsamaktadır. Bu okullarda sürdürülen eğitim sistemi karmaşıklığından uzak bir eğitim sistemi idi. Makalenin yazarına göre; Tabgaçlar'ın başlangıçta kültür seviyeleri düşüktü fakat daha sonra medeniyetlerini oluşturarak, yarım yüz yıl boyunca kuzey topraklarına hakim olmuşlardır. Medeniyetin teşekkülünde, Tabgaç İmparatorları'nın ve devlet adamlarının eğitime verdikleri önem önemli bir paya sahiptir.

5. Wu Chün-p'ing 吴俊平, “Pei-wei Shih-ch'i te Kuan-hsüeh Chiao-yü Chih-ch'i Wen-hua Ying-hsiang”, 北魏时期的官学教育及其文化影响, “Tabgaçlar Döneminde Saray Okullarının Eğitimi ve Kültüre Olan Etkileri”, *Bilimsel Gelişmeler 科技信息*, S. 24, 2007, s. 120-121.

Makalede Tabgaç Devleti'nin Saray okullarının eğitim nitelikleri ve bu okulların sosyo-kültürel anlamdaki etkileri üzerinde durulmaktadır.

6.10. Kültür ve Sanat

6.10.1. Kültür

1. Kuo Shu-lan 郭书兰, “Tung Hsi-fang Wen-hua Chiao-liao te Li-shih Chien-cheng- Lun Pei-wei Lung-men Shih-k'u İ-shu”, 东西方文化交流的历史见证——论北魏龙门石窟艺术, “Doğu-Batı Bölgeleri Arasındaki Kültürel Değişimin Tarihi İspatları: Tabgaçlar'ın Lung-men Mağara Tapınağı Sanatı”, Hsü-ch'ang Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi 许昌师专学报, C. 19, S. 3, 2000, s. 105-109.

Budhist mağara sanatı Hindistan'da doğmuş, daha sonra doğuya doğru yayılarak Çin kültürü tarafından geliştirilmiştir. Luo-yang'daki

Tabgaç dönemi Lung-men Bin Budha Mağaraları, biçim, içerik, oyma tekniği ve sanatsal orjinallik bakımından Çin kültürü tarafından şekillendirilmiş Doğu Budhist sanatının en güzel örneklerindedir. Aynı zamanda doğu ve batı arasındaki kültürel iletişimin de en önemli delillerinden bir tanesidir.

2. Wang Yung-p'ing 王永平, "Pei-wei Shih-ch'i Chih Nan-ch'ao Liu Wang Jen-shih Hsing-chih K'ao Shu: Tsung I Ke Tse-mien K'an Nan-pei Ch'ao Chi-chien te Wen-hua Chiao-tung",北魏时期之南朝流亡人士行迹考述——从一个侧面看南北朝之间的文化交流, "Tabgaçlar Döneminde Merkezi Çin Topraklarından Uzaklaştırılan Güney Hanedanlıklarının İzleri: Gayri-resmi Bakış Açısı İle Güney-Kuzey Hanedanlıkları Kültür ve Medeniyeti", *Lin-yi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi 临沂师范学院学报*, C. 24, S. 1, 2002, s. 67-72.

Sürgün edilen Doğu Çin ve Güney Hanedanlıkları'na mensup hanedan üyeleri, Güney Hanedanlığı'na mensup aristokrat aileler ile yüksek rütbeli bürokratlar Tabgaç Devleti'ne sığınmışlardı. Tabgaç Devleti bu kimselere güvenmemekle birlikte onlara çeşitli rütbeler vererek devlet içinde görevlendirmişlerdir. Bu kişiler güney-kuzey arasındaki kültür iletişimini sağlayarak, güney kültürünü kuzeye taşıma hususunda faydalı olmuşlardır.

3. Wang Yen-wu 王延武, "Pei-wei Mu te Wen-hua Mu-shih yü Er Chu-jung te Pai-wang", 北魏末的文化模式与尔朱荣的败亡, "Tabgaçlar'ın Son Dönemindeki Kültürel Vaziyet ve Er Chu-jung'un Hatası", *Merkezi Güney Etnik Milletler Üniversitesi Dergisi 中南民族大学学报*, C. 23, S. 6, 2003, s. 105-109.

Tabgaçlar'ın son döneminde Kuzey Çin'de Hsien-pi-Han karışımı feodal kültürel yapı hakimdi. Bu yapı ile boy kültürü arasındaki farklar,

Chie boyu lideri Er Chu-jung'un gücünün zirvesinde iken ölümüne neden olmuş ve askeri birlikleri Hsien-pi-Han milletleri tarafından tasfiye edilmiştir.

4. Ch'en Te-ti 陈德弟, "Pei-wei Kuan-fu Tsang-shu Huo-tung K'ao Shu", 北魏官府藏书活动考述, "Tabgaçlar'da Feodal Otoritelerin Kütüphane Hizmetleri", *Kütüphane Dergisi 图书馆杂志*, C. 22, S. 7, 2003, s. 72-75.

Güney-Kuzey Hanedanlıkları dönemi kaoslarla dolu tarihi bir dönemdir. Özellikle Batı Chin Hanedanlığı döneminde kuzeyde yaşanan karışıklıklar zirveye çıkarak, resmi kütüphane hizmetleri durdurulmuştur. Ancak Tabgaçlar döneminde bu hizmet yeniden hayata geçirilerek, çok önemli başarılar elde etmiştir. Makalede söz konusu bu başarılar detaylı bir biçimde anlatılmaktadır.

5. Chung K'un-chie 钟坤杰, "Pei-wei Shih-ch'i te She-hui Pien-ke – Chung-hua Ch'uan-t'ung Wen-hua te Kui-yi yü Jung-t'ung", 北魏时期的社会变革——中华传统文化的皈依与融通, "Tabgaçlar Döneminde Toplumsal Değişim: Çin Kültürünün Yerleşmesi ve Karışması", *Ch'u-ching Eğitim Bilimleri Üniversitesi Dergisi 曲靖师范学院学报*, C. 24, S. 1, 2005, s. 99-103.

T'o-pa Hsien-piler güneye doğru hareketleri esnasında P'ing-ch'eng'ı başkent yapmadan önce çok sıkıntılı zamanlar yaşamış, daha sonra da başkenti Luo-yang'a taşımışlardır. Makaleye göre; Hsien-piler esasında buraya yerleşmeden önce kendilerini tarımsal ekonomiye adapte etmişlerdi. Luo-yang'a taşındıktan sonra da geleneksel Çin kültürünü benimsemişlerdir.

6. Sung Ping 宋冰, "Pei-wei Wen-hua Fa-cheng Shih-shang te Tsui-hao Shih-tai", 北魏文化发展史上的崔浩时代, "Tabgaçlar Döneminde Tsui-hao'nun

Neden Olduğu Kültürel Gelişim”, *Kui-chou Üniversitesi Dergisi 贵州大学学报*, C. 23, S. 5, 2005, s. 94-97, 108.

Tsui Hao Tabgaç tarihindeki üstün yeteneği ve mükemmel stratejileri ile ünlü idarecilerindendir. İmparator T'ai Wu-ti döneminde devlet içinde Han kültürünün yerleşmesini sağlayacak idari politikaları ile yeni bir çağ başlatmıştır.

7. Jen Chung 任重; Chin Ta-chen 金大珍, “Pei-wei Ch'eng-shih Kui-hua yü Chien-chu Wen-hua Tzai Ch'ao-hsien Pan-tao te Ch'uan-pu”, 北魏城市规划与建筑文化在朝鲜半岛的传播, “Kuzey Kore Yarımadası'nda Tabgaç Şehri Planları ve Mimari Kültürünün Yayılımı”, *Güncel Kore 当代韩国*, S. 1, 2006, s. 81-84.

Makalede Tabgaç mimarisinin Kuzey Kore Yarımadası'na olan etkilerinden bahsedilmektedir.

8. Teng Le-ch'ün 邓乐群, “Pei-wei T'ung- Chung Yüen-ch'ien Shih-liu Kuo Cheng-ch'üen te Han-hua Hsien-sheng”, 北魏统一中原前十六国政权的汉化先声, “On Altı Devlet ve Tabgaç Devleti Döneminde Han Kültürünün Tesisi ve Bu Kültürün Tabgaçlar Dönemindeki İzleri”, *Ch'ing-hua Üniversitesi Dergisi 清华大学学报*, C. 21, S. 2, 2006, s. 55-62.

Makaleye göre; Wei, Chin ve Güney-Kuzey Hanedanlıkları döneminde etnik milletlerin hayatında “Çinlileşme” çok önemli bir yer tutmuştur. Söz konusu 135 yıl boyunca, Hun, Chie, Hsien-pi gibi boylar kendilerini tarımsal kültüre adapte ederek ve Konfüçyanizm'den faydalanarak idari yapılarını oluşturmuşlardır. On Altı Devlet döneminden itibaren Çin kültürü ile etnik milletler kültürünün karışımı ortaya çıkan

başarılı yapı Sui ve T'ang Hanedanlıkları döneminde de etkilerini göstermektedir.

9. Sung Ping 宋冰, “Lun Liang-chou Shih-jen Tzai Pei-wei te Wen-hua Hsüeh-shu Huo-tung Chih-ch'i Ying-hsiang”, 论凉州士人在北魏的文化学术活动及其影响, “Tabgaçlar Döneminde Liang-chou Aydınlarının Akademik Faaliyetleri ve Tesirleri”, *Kültürel Değişim 学术交流*, S. 2, 2006, s. 153-157.

Liang-chou aydınları Tabgaç Devleti içinde kanunları düzenleme, resmi tarihi derleme, okullar açma ve ders verme gibi çeşitli kültürel ve akademik faaliyetlerde bulunmuşlardır. Ayrıca hanedanlık üzerinde de önemli etkileri olmuştur. Makalede bu aydınların faaliyetlerinden bahsedilmektedir.

10. Chu Fei-fang 朱飞芳, “Kuan-yü Pei-wei ‘Tse Yen’ te Wen-t'i”, 关于北魏“赐宴”的问题, “Tabgaçlar'da Saray Ziyafet Kültürü”, *Lin-yi Eğitim Bilimleri Üniversitesi Dergisi 临沂师范学院学报*, C. 28, S. 1, 2006, s. 82-85.

Tabgaçlar'da ziyafet kültürü daima önemli olmuştur. Makalede sarayın ziyafet kültür tarzı anlatılmaktadır.

11. Feng Fan 冯帆, “Ch'ing-ch'i Shih-jen Tzai Pei-wei Han-hua Chung te Tzuo-yung”, 青齐士人在北魏汉化中的作用, “Ch'ing-ch'i Aydınlarının Tabgaçlar'da Han Kültürünün Teşkilindeki Rolü”, *Shan-tung Ziraat Fakültesi Dergisi 山东省农业管理干部学院学报*, S. 6, 2006, s. 140-141.

Makalede Ch'ing-ch'i entelektüellerinin Tabgaç Devleti'nde Han kültürünün yerleşmesi ve yayılması hususunda olan etkilerinden bahsedilmektedir.

12. Yüe Hsüe-lien 岳雪莲, "Tsong Pei-wei Hsiao Wen-t'i Kai-ke K'an T'o-pa Hsien-pei te Wen-hua Pien-ch'ien", 从北魏孝文帝改革看拓跋鲜卑的文化变迁, "Tabgaç İmparatoru Hsiao Wen-ti Reformu Perspektifi İle T'o-pa Hsien-pi Kültürel Değişiminin Değerlendirmesi", *Hu-pei Ekonomi Üniversitesi Dergisi 湖北经济学院学报*, C. 4, S. 3, 2007, s. 80, 110-111.

Makalede İmparator Hsiao Wen-ti reformunun nitelikleri ışığında Han kültürü Hsien-pi kültürünün karışması ve Han kültürünün yayılımı üzerinde durulmaktadır.

6.10.2. Sanat ve Arkeoloji

6.10.2.1. Resim

1. Yang Ming 杨明, "Lun Ku-yüan Pei-wei Mu Ch'i-hua Kuan-kai Hui-hua te Nei-jung ho Yüan-yüan", 论固原北魏墓漆画棺盖绘画的内容和渊源, "Ku-yüan'deki Tabgaç Mezarında Bulunan Lake Tabut Üzerindeki Resmin İçerik ve Kaynağı", *Ning-hsia Üniversitesi Dergisi 宁夏大学学报*, S. 6, 2001, s. 81-83.

Makalede Ku-yüan'deki Tabgaç dönemine ait mezarda bulunan tabut üzerindeki resmin sanatsal nitelikleri üzerinde durulmaktadır.

2. Chang Hsüeh-fen 张雪芬, "Ho-nan Pu-ai Ch'ing-t'ien Hsien Ho Hsia-ku Hsin Fa-hsien Pei-wei Mu-ya Hsiang", 河南博爱县青天河峡谷新发现北魏摩崖观世音像, "Ho-nan Pu-ai Bölgesi'ndeki Ch'ing-t'ien Nehri

Vadisi'nde Yeni Keşfedilen Tabgaç Dönemi'ne Ait Kaya Resminde Bulunan Avalokitesvara Tasviri”, *Hua-hsia Arkeoloji 华夏考古*, S. 1, 2005, s. 89-95.

Makalede son yıllarda Ch'ing-tien Nehri Vadisi'nde keşfedilen kaya resmi üzerindeki Avalokitesvara tasviri ile Tabgaç dönemi Lung-men Bin Budha Mağaraları arasındaki ilişki üzerinde durulmaktadır.

3. Chang Li 张丽, “Pei-wei Sse-ma Chin-lung Mu P'ing-feng C'hi-hua Yen-chiu”, 北魏司马金龙墓屏风漆画研究, “Tabgaç Sse-ma Chin-lung Tapınağı'ndaki Resim Sanatı”, *Ho-nan Teknoloji Üniversitesi Dergisi 河南科技大学学报*, C. 23, S. 3, 2005, s. 14-16.

Tabgaç dönemi Sse-ma Chin-lung Tapınağı kazılarında bulunan ahşap üzerindeki resimler hem anafikir, hem de tarz olarak merkezi Çin topraklarının geleneksel kültürünü yansıtmaktadır.

4. Chih Che 记者, Yang Jung 杨荣, T'e -yüe Chih-che 特约记者, Li Chien-pin 李建斌, “Ta-tung Fa-hsien Pei-wei Ching-mei Mu-tzang Pi-hua”, 大同发现北魏精美墓葬壁画, “Ta-tung'da Keşfedilen Tabgaç Dönemi'ne Ait Mezarların Duvar Resimleri”, *Aydınlık Gazetesi 光明日报*, S. 004, 2006, s. 1-2.

Makalede Ta-tung'da bulunan Tabgaç mezarlarındaki duvar resimlerinin sanatsal nitelikleri üzerinde durulmaktadır.

5. Lü Han-fu 吕汉富, “Pei-wei Pi-hua Mu Hsien T'ien-chi, Min-Tzu Ta Jung-ho You Shih-cheng”, 北魏壁画墓现天日, 民族大融合有实证, “Etnik Milletlerin Karışmasının Örnekleri Olan Tabgaç Dönemi Duvar Resimleri”, *Çin Etnik Milletler Gazetesi 中国民族报*, S. 007, 2006, s. 1-2.

Makalede Han kültürü ile Hsien-pi kültürünün karışmasının Tabgaç dönemine ait duvar resimleri üzerindeki etkileri incelenmektedir.

6. Tzou Ch'ing-ch'üen 邹清泉, ““Tze Kui Mu Sse” yü Pei-wei Chung-wan-ch'i Hsiao Feng Chou Sheng Chi Hsiao Tze T'u te K'e-hua”, “子贵母死”与北魏中晚期孝风骤盛及孝子图的刻画, “Annesi Ölmüş Erkek Çocuğun Değeri” ve Tabgaçlar'ın Orta ve Son Dönemlerinde Gelişen İyi Evlat Kavramı ile Bunların Resimlere Yansıması”, *Edebiyat ve Sanat Çalışmaları 文艺研究*, S. 10, 2006, s. 131-138.

İyi evlat kavramının yansıtıldığı tabut resimleri Tabgaçlar'ın orta ve son dönemlerinde yaygın olarak kullanılmaktaydı. Makalede söz konusu bu resimler üzerinde durulmaktadır.

7. Tzou Ch'ing-ch'üan 邹清泉, “Pei-wei Mu-shih Suo-chien Hsiao Tze Hua-hsiang yü “Tung Yüan” T'an K'ao, 北魏墓室所见孝子画像与“东园”探考, “Tabgaç Mezarlarında Bulunan İyi Evlat Kavramı ve “Doğu Bahçesi” İle İlgili Olan Resimler Üzerine”, *İmparatorluk Sarayı Müzesi Dergisi 故宫博物院院刊*, S. 3, 2007, s. 16-39.

Makalede Tabgaç dönemine ait mezarlardaki, iyi evlat kavramı ve Doğu Bahçesi ile ilgili resimlerin sanatsal nitelikleri üzerinde durulmaktadır.

6.10.2.2. Müzik

1. Li Chien-tung 李建栋, “Hsi-yü Hu-jung Yüeh Tzai Pei-wei te Ch'uan-po yü Pei Chieh-shou”, 西域胡戎乐在北魏的传播与被接受, “Batı Bölgeleri Yabancıları Müziğinin Tabgaçlar'da Yayılması”, *Aylık Akademi Dergisi 学术月刊*, S. 5, 2007, s.113-118.

Makalede Tabgaçlar'ın erken döneminde uyarlanan saray müziği üzerinde durulmaktadır.

6.10.2.3. Heykel

1. Wei Wen-pin 魏文斌, Wu Hung 吴荭, “Kan-ssu Chen-yüan Hsien Pu-wu-kuan Tsang Pei-wei Ch'ing-t'ung Tzao-hsiang chih You-kuan Wen-t'i”, 甘肃镇原县博物馆藏北魏青铜造像及有关问题, “Kan-ssu Chen-yüan Müzesi'nde Bulunan Tabgaç Dönemi'ne Ait Bronz Heykeller ve Bunlarla İlgili Bazı Sorular”, *Tun-huang Araştırmaları 敦煌研究*, S. 3, 2003, s. 16-21.

Makalede, Chen-yüan Müzesi'nde bulunan Tabgaç dönemi bronz heykellerdeki Sakyamuni, Prabhūtaratna, Maitreya ve Bin Budha tasvirlerinin tarihi ve kaynağı hususları analiz edilmiştir. Neticede, bu tasvirlerin 5-6. yüzyıllarda On Altı Devlet Dönemi sanatında hakim olduğu sonucuna varılmıştır. Bu tasvirlerin en eskisi Ping-ling Bin Budha Mağaraları'nda 148 nolu mağarada bulunmaktadır. Daha sonra bu tasvirler Yüng-kang Bin Budha Mağaraları ile Ho-hsi Bölgesi ile, Kan-ssu'daki Lung-tung Bölgesi'ndeki Bin Budha Mağaraları'nda kullanılmıştır.

2. Ch'en Hsiao-ming 陈小鸣, “Yün-kang Er-shih K'u Fu Tzao-hsiang te Hun ho Mei- Hsien-ch'in Mei-hsüeh Tzai Pei-wei te Ch'eng-shu”, 云冈第二十窟佛造像的浑和美——先秦美学在北魏的成熟, “Yün-kang Bin Budha Mağaraları'nın Yirmi Numaralı Mağarası'nda Bulunan Budhist Heykeller: Antik Dönemin Güzel Sanatlarının Tabgaçlar'da Olgunlaşması”, *Nan-ching Güzel Sanatlar Fakültesi Dergisi 南京艺术学院学报*, S. 2, 2004, s. 130-132, 135.

Tabgaçlar'da görülen Budha heykelleri Hindistan Budha heykellerinden etkilenmiştir. Yün-kang Bin Budha Mağaraları'nın yirmi numaralı mağarasında bulunan heykeller canlı tasviri ile Tabgaç dönemi Budha tasvirlerinin en güzel örneklerindedir.

3. Li Chung-hsüeh 李中雪, Sung Jung-hsin 宋荣欣, "Pei-wei Luo-yang Hsiao Shih-k'u Ch'ün Tzao-hsiang Í-shu Fen-hsi", 北魏洛阳小石窟群造像艺术分析, "Tabgaç Dönemi Luo-yang'da Bulunan Küçük Bin Budha Mağarası'ndaki Heykel Sanatının Analizi", *Luo-yang Eğitim Bilimleri Üniversitesi Dergisi 洛阳师范学院学报*, S. 1, 2004, s. 10-11.

Makalede Tabgaç dönemine ait Luo-yang'daki küçük Bin Budha Mağarası'nın heykel sanatı açısından nitelikleri üzerinde durulmaktadır.

4. Shen T'ien-ying 沈天鹰, "Tseng-ching Hui-huang Chung Í-chen-Pei-wei Yung-ning Sse Chi-ch'i Ni-ssu Tzao-hsiang Í-shu", 曾经辉煌终遗珍——北魏永宁寺及其泥塑造像艺术, "Tabgaç Yung-ning Tapınağı ve Oradaki Kilden Heykel Sanatı", *Wen-pu 文博*, S. 6, 2004, s. 92-95.

Makalede Tabgaçlar'ın Yung-ning Tapınağı'ndaki heykeller sanatsal açıdan incelenmektedir.

5. Wang Ching-ch'üen 王景荃, "Ch'i-hsien Shih-fu Sse Pei-wei Tzao-hsiang Yen-chiu", 淇县石佛寺北魏造像研究, "Ch'i-hsien Bölgesi'ndeki Shi-fu Tapınağı'nda Bulunan Tabgaç Dönemi'ne Ait Heykellerin İncelemesi", *Merkezi Çin Kültür Mirası 中原文物*, S. 6, 2004, s. 66-74.

Makalede, Ch'i Bölgesi'ndeki Shi-fu Tapınağı'nda bulunan heykellerin Tabgaç döneminde Ho-nan Bölgesi'nde yaygın olarak kullanılan sanat stili incelenmiştir.

6. İ-feng 项一峰, “Mai-chih Shan Pei-wei 115 K’u Tzao-hsiang Pi-hua Nei-jung K’ao-shih”, 麦积山北魏 115 窟造像壁画内容考释, “Mai-chih Dağı Bin Budha Mağaraları 115 Numaralı Mağarada Bulunan Tabgaç Dönemi Heykel ve Fresklerin Nitelikleri”, *Tun-huang Araştırmaları 敦煌学辑刊*, S. 1, 2004, s. 147-152.

Makalede Mai-chih Dağı’ndaki Bin Budha Mağaraları’nın 115 numaralı mağarasında bulunan heykel ve duvar resimleri sanatsal açıdan ele alınmaktadır.

7. Chang Ya-ching 张雅静, “Pei-wei Yü-pei Fu-chiao Tzao-hsiang Pei te Yang-shih T’e-cheng yü Feng-ke Yen-pien (Shang)”, 北魏豫北佛教造像碑的样式特征与风格演变(上), “Yü-pei’de Bulunan Tabgaç Dönemi’ne Ait Budhist Heykellerin Stil Nitelikleri ve Karakteristik Özelliklerinin Gelişimi I”, *Hua-ch’iao Üniversitesi Dergisi 华侨大学学报*, S. 3, 2005, s. 11-120.

Kuzey Ho-nan’da bulunan budhist heykeller Güney Hanedanlığı’na ait az sayıda arkeolojik kalıntıya örnek oluşturmaktadır. Bu heykeller ile Lung-men Bin Budha Mağaraları’nın büyük kısmının aynı döneme ait olan kazı sonuçları, Yün-kang sanat stiline merkezi Çin topraklarına yayılışının en önemli göstergesidir. Makalenin yazarı, konuyla ilgili materyalleri toplayarak bu sanat stilini yorumlamıştır.

8. Chang Ya-ching 张雅静, “Pei-wei Yü-pei Fu-chiao Tzao-hsiang Pei te Yang-shih T’e-cheng yü Feng-ke Yen-pien (Hsia)”, 北魏豫北佛教造像碑的样式特征与风格演变(下), “Yü-pei’de Bulunan Tabgaç Dönemi’ne Ait Budhist Taş Heykellerin Karakteristik Özellikleri ve Stilllerinin Gelişimi II”, *Hua-ch’iao Üniversitesi Dergisi 华侨大学学报*, S. 3, 2006, s. 122-126.

Bir önceki makalenin devamı olan bu makalede yazar Kuzey Honan'ın tarihi kroniklerinde Tabgaç heykellerinin karakter ve stilleri ile alakalı bilgileri toplayarak yorumlamıştır.

9. Chin Shen 金申, “Liu Tsan Hai-wai te Pei-wei Tzao-ch'i Shih Fu Tzao-hsiang”, 流散海外的北魏早期石佛造像, “Yurtdışına Kaçırılmış Olan Tabgaçlar'ın Erken Dönemi'ne Ait Budhist Taş Heykeller”, *Kolleksiyonerler 收藏家*, S. 2, 2006, s. 69-74.

Makalede, yurt dışına kaçırılmış olan Tabgaçlar'ın erken dönemine ait Budhist heykellerin akademik değerleri ve özelliklerinden bahsedilmektedir.

10. Lung Hung 龙红, “Pei-wei Lung-men Shih-k'u Tzao-hsiang ho Shu Chih Yi-shu Yen-chiu”, 北魏龙门石窟造像和书迹艺术研究, “Lung-men Bin Budha Mağaraları'nda Tabgaç Dönemi'ne Ait Heykeller ve Yazı Sanatı”, *Güneydoğu Üniversitesi Dergisi 东南大学学报*, C. 8, S. 5, 2006, s. 110-113, 120.

Lung-men Bin Budha Mağaraları sanatı uzmanlar ve akademisyenler için daima çok önemli olmuştur. Bu alanda yapılan son araştırmalar iki gruba ayrılabilir: güzel sanatlar hususunda heykeller ve kaligrafi hususunda yazılar üzerinde yapılan araştırmalar. Makalede bu araştırmalar üzerinde durulmaktadır.

11. Liu Shuang-chi 刘双智, “Shaan-hsi Ch'ang-wu Chu-t'u İ-p'i Pei-wei Fuchiao Shih Tzao-hsiang”, 陕西长武出土一批北魏佛教石造像, “Shaan-hsi Ch'ang-wu'da Bulunan Tabgaç Dönemi'ne Ait Budhist Taş Heykeller”, *Kültür Mirası 文物*, S. 1, 2006, S. 65-81.

1996 yılında, Shaan-hsi Ch'ang-wu'da Budhist taş heykeller bulunmuştur. Bunlardan 24 tanesi kumtaşından yapılmıştır. Bu heykellerin neredeyse yarısı kroniklerde de kaydedilmiştir. T'ai-ho, Chin-ming, Yan-ch'ang gibi kitabelerden anlaşıldığına göre; bu heykellerin birçoğu Tabgaçlar'a aittir. Heykeller üstün rölyef tekniği ile yapılmışlardır. En yaygın olan tarz bir Budha ve iki Bodhisattva figürünün birlikte kullanılmasıdır. Yan-ch'ang döneminin ikinci yılına (513) ait olan bir heykelde oturan Maitreya figürü çeşitli renklerle tasvir edilmiştir. Söz konusu bu heykeller, Shaan-hsi Budhist sanatının en önemli arkeolojik buluntularını meydana getirmektedir ve gelişmiş Budhist sanat niteliklerinin Tabgaçlar'dan Sui Hanedanlığı'na geçişi hususundaki araştırmalar açısından oldukça yüksek değere sahiptir.

12. Li Yü-fang 李玉芳, Han You-ch'eng 韩有成, “Ku-yüan Pei-wei Chih T'ang-tai Shih-tiao, Chin Tung Fu-chiao Tzao-hsiang te Fa-hsien yü Chia-chih”, 固原北魏及唐代石雕、金铜佛教造像的发现与价值, “Ku-yüan Şehri'ndeki Tabgaç ve T'ang Hanedanlığı Dönemi'ne Ait Taş Oymalar, Altın ve Bakır Budhist Heykellerin Keşfi ve Değerleri”, *Ku-yüan Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi 固原师专学报*, C. 27, S. 4, 2006, s. 84-86.

Makalede Ku-yüan şehrinde bulunan taş oymalar ile heykellerin sanatsal nitelikleri ele alınmaktadır

6.10.2.4. Seramik

1. Wang Yen-ch'ing 王雁卿, Liu Kui-pin 刘贵斌; Kao Feng 高峰, “Pei-wei T'ao-ch'i te Chuang-shih Wen-yang”, 北魏陶器的装饰纹样, “Tabgaç Seramik Sanatının Dekorasyon Niteliği”, *Kültür Dünyası 文物世界*, S. 3, 2003, s. 29-34.

Makalede Tabgaç seramik sanatının dekorasyon özellikleri üzerinde durulmaktadır.

6.10.2.5. Kaligrafi

1. Chao Keng-hua 赵耕华, “Pei-wei Shu-fa Chih-t’an”, 北魏书法摭谈, “Tabgaçlar’da Kaligrafi Sanatı”, *Liao-ning Teknoloji Fakültesi Dergisi 辽宁工学院学报*, C. 3, S. 4, 2001, s. 70-71.

Makalede Tabgaçlar’da kaligrafi sanatının kendine has özellikleri üzerinde durulmaktadır.

2. Yü Lan 喻兰, “Pei-wei Luo-yang Yüan Ti Mu-chih Chih-ch’i Shu-fa Yi-shu”, 北魏洛阳元氏墓志及其书法艺术, “Tabgaç İmparatoru Yüan Ti’nin Luo-yang’da Bulunan Mezarı ve Mezardaki Kaligrafi Sanatı”, *Kaligrafi Dünyası 书法世界*, S. 4, 2003, s. 12-14.

Makalede Tabgaç İmparatoru Yüan Ti’nin mezarında bulunan kaligrafi sanatı özellikleri üzerinde durulmaktadır.

3. Yang Hung 杨宏, “Pei-wei Shih-k’e K’ai-shu Tze-t’i Feng-ke Lun Hsi”, 北魏石刻楷书字体风格论析, “Tabgaç Dönemi Kabartmalarında Kullanılan Yazı Stili”, *Pekin Eğitim Bilimleri Enstitüsü Dergisi 北京教育学院学报*, C. 18, S. 2, 2004, s. 15-19.

Makale Tabgaç döneminde taş kitabelerde yaygın olarak kullanılan yazı stili konusunu ele almaktadır. Bu yazı stili dönemin yazı karakterini doğru şekilde anlamamız açısından çok değerlidir.

4. Ye Chien 叶剑, “Lun Luo-yang Pei-wei Shih-ch’i te Shu-fa I-shu”, 论洛阳北魏时期的书法艺术, “Tabgaç Döneminde Luo-yang’daki Kaligrafi Sanatı”, *Luo-yang Teknoloji Fakültesi Dergisi 洛阳工业高等专科学校学报*, C. 15, S. 3, 2005, s. 92-94.

Tabgaç kaligrafi stili, Çin kaligrafi tarihinde gözden kaçırılmayacak bir değere sahiptir. Bu stilin gelişimi Budhist heykellerin kitabelerinden ve mezar kitabelerinden kolaylıkla anlaşılmaktadır. Tabgaç kaligrafi sanatı Han ve Wei Hanedanlığı’ndan bazı özellikler barındırmakla birlikte, T’ang Hanedanlığı dönemi kaligrafi sanatına da önemli katkılarda bulunmuştur. Bu iki farklı stil arasında tabgaç kaligrafisi tarihi bir öneme sahiptir.

5. Liu Hun-yang 刘洪洋, “Pei-wei Shu-feng Lüeh Lun”, 北魏书风略论, “Tabgaçlar’da Yazı Stilleri”, *Genç Kaligrafi 青少年书法*, S. 16, 2006, s. 23-25.

Makalede Tabgaç Devleti döneminde kullanılan yazı çeşitleri ve bunların özellikleri üzerinde durulmaktadır.

6. Yin Hsien 殷宪, “Pei-wei P’ing-ch’eng Shu-fa Tzung-shu”, 北魏平城书法综述, “Tabgaç Dönemi P’ing-ch’eng Şehri Kaligrafisi”, *Doğu Sanatı 东方艺术*, S. 12, 2006.

Makalede Tabgaç başkenti P’ing-ch’eng’da kullanılan kaligrafinin nitelikleri üzerinde durulmaktadır.

6.10.2.6. Şarkı-Şiir Sanatı

1. Liu Huai-jung 刘怀荣, “Pei-wei te Han-hua Li-ch’eng yü Ke Shih I-shu K’ao Lun”, 北魏的汉化历程与歌诗艺术考论, “Tabgaçlar’da Han Kültürünün Gelişimi ve Şarkı-Şiir Sanatı”, *Çin Şarkı-Şiir Araştırmaları 中国诗歌研究*, S. 00, 2003, s. 95-110.

Tabgaçlar’ın şarkı-şiir sanatında Han kültürünün toplum içinde yayılmasının ardından gelişme görülmeyle birlikte, bu sanat Hu müziğinden oldukça etkilenmiştir. Başkent’in Luo-yang’a taşınmasından 30-40 yıl sonra Tabgaçlar’da oldukça yaygın hale gelen şarkı-şiir sanatı Çin şarkı-şiir sanatı tarihinde önemli bir yere gelmiştir.

6.10.2.7. Mezarlar

1. Liu Chün-hsi 刘俊喜, Kao Feng 高峰, “Ta-tung Chih Chia Pao Pei-wei Mu Kuan Pan-hua”, 大同智家堡北魏墓棺板画, “Ta-tung’da Bulunan Tabgaç Dönemi’ne Ait İçinde Resimli Bir Tabutun Bulunduğu Mezarın Kazısı”, *Kültür Mirası 文物*, S. 12, 2004, s. 35-47.

Eylül 1997’de Ta-tung Arkeoloji Enstitüsü’nden arkeologlar Tabgaçlar’a ait daha önce soyulan bir mezar bulmuşlardır. Mezarın yakınlarında üç tane resimli tabut parçası bulunmuştur. Canlı renkler kullanılmış olan resimde, kaplanın avlanma sahnesi tasvir edilmiştir. Ayrıca resimde müzisyen, dansçı ve akrobatlar bulunmaktadır.

2. Yen Hui 严辉, Chu Liang 朱亮, “Pei-wei Hsiao Wen-ti Ch’ang-ling te Tiao-ch’a ho Tzuan-t’an- “Luo-yang Mang Shan Ling-mu Ch’ün K’ao-ku Tiao-ch’a yü Kan-tse” Hsiang-mu Kung-tzuo Pao-kao”, 北魏孝文帝长陵的调查和钻探——“洛阳邙山陵墓群考古调查与勘测”项目工作报告, “Tabgaç

İmparatoru Hsiao Wen-ti'nin Kurganı Ch'ang-ling'in Keşfi: "Luo-yang Mang Dağı'nda Bulunan Kurganların Kazısı, Tetkiki ve Materyallerin Yayınlanması", *Kültür Mirası 文物*, S. 7, 2005, s. 50-62.

Şubat-Mayıs 2004 tarihinde Luo-yang arkeoloji gurubu Tabgaç İmparatoru Hsiao Wen-ti'nin kurganını bulmuş ve çok önemli sonuçlar elde etmişlerdir. Chang-ling Mang Dağı'nın kuzey eteklerinde, Meng-chin Bölgesi'nin Chao-yang Kasabası'nda bulunmaktadır. Bulunan kurgan Tabgaçlar başkentlerini Luo-yang'a taşıdıktan sonra inşa edilen ilk imparator kurganıdır. Burada Hsiao Wen-ti ile İmparatoriçe Wen-chao'nun mezarları yer almaktadır.

3. Chao Jui-min 赵瑞民, Liu Chün-hsi 刘俊喜, "Ta-tung Sha-ling Pei-wei Pi-hua Mu Ch'u-t'u Ch'i-p'i Wen-tze K'ao", 大同沙岭北魏壁画墓出土漆皮文字考, "Ta-tung Sha-ling'de Bulunan Tabgaç Dönemi'ne Ait Resimli Mezardan Çıkarılan Lake Parça Üzerinde Bulunan Yazılar Hakkında", *Kültür Mirası 文物*, S. 10, 2006, s. 78-81.

Ta-tung şehrinde bulunan resimli mezardan geniş bir lake parçası bulunmuştur. Sarı renkli lake parçanın üzerinde siyah fırça boyası ile yazılmış üç sıra halinde Li-shu kitabesi bulunmaktadır. Kitabeden anlaşıldığına göre; mezarın sahibi 435 yılında ölen ve muhtemelen 435 yılında P'ing-ch'eng'a yerleşen Hsien-piler'den Pu-tuo-luo boyuna mensup bir hanımdır.

4. Kao Feng 高峰, Li Ye 李晔, Chang Hai-yan 张海雁, Yüan Hsin-hua 员新华, Chiang Wei-wei 江伟伟, Liu Chün-hsi 刘俊喜, "Shan-hsi Ta-tung Sha-ling Pei-wei Pi-hua Mu Fa-chüe Chien-pao", 山西大同沙岭北魏壁画墓发掘简报, "Ta-tung Sha-ling'deki Tabgaç Dönemi'ne Ait Resimli Mezar", *Kültür Mirası 文物*, S. 10, 2006, s. 4-24.

2005 yılında bulunan mezar Tabgaç mezarları arasındaki tek tuğla mezardır. Duvar resimlerine Tabgaçlar'ın P'ing-ch'eng döneminde çok az rastlanmaktadır. Bu keşif son yıllarda yapılanların en önemlileri arasında sayılmaktadır.

5. Liu Hang-yü 刘航宇, “Hsiu Ku Ch'ing Hsiang Pei-wei Yang-chih Mu Ch'u-t'u Wen-wu Shang Chieh”, 秀骨清像北魏杨机墓出土文物赏介, “Tabgaç Dönemi Yang-chih Mezarı'na Ait Buluntular”, *Kolleksiyonerler 收藏家*, S. 11, 2006, s. 23-28.

Luo-yang Müzesi'nde, Yang-chi kurganına ait bazı kalıntılar bulunmaktadır. Bunlar arasında Yang-chi ve karısına ait kitabeler, taştan yapılmış eşyalar, mavi porselen ile renkli seramik figürler yer almaktadır. Bu figürler dönemin dans ve müzik tarzından sahneler yansıtmakla birlikte, sanatsal anlamda da çok estetikdir.

4.10.2.8. Dini Yapılar

1. Chao Shu-chen 赵淑贞, Jen Pu-p'ing 任伯平, “Pei-wei Fang-shan Shih-k'u Chih Liang Huang Ling Ku-chi te T'an-hsün”, 北魏方山石窟及两皇陵故址的探寻, “Fang Dağı'nda Bulunan Tabgaç Dönemi'ne Ait Bin Budha Mağaraları ve İki İmparatora Ait Kurganların Analizi”, *Shan-hsi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi 山西大学师范学院学报*, S. 3, 2001, s. 35-37.

Makale, Fang-shan ve Fang-ling'de bulunan iki site hakkındadır. Makalenin yazarına göre; bu iki yer Ta-tung Ku-shan'da bulunmaktadır.

2. Chin Wei-nuo 金维诺, “Pei-wei Yün-kang yü Lung-men Teng Shih-k’u”, 北魏云冈与龙门等石窟, “Tabgaç Dönemi’ne Ait Yün-kang ve Lung-men Bin Budha Mağaraları”, *Heykel Dergisi 雕塑*, S. 1, 2004, s. 42-45.

Makalede Tabgaç dönemine ait Yün-kang ve Lung-men Bin Budha Mağaraları’nın buldukları yer ve mağaraların sanatsal özellikleri hakkında bilgiler verilmektedir.

3. Yen Hui 严辉, “Pei-wei Yung-ning Sse Chien Chu-shih Kuo An-hsing Shih-chih te Hsin Fa-hsien chih Hsiang-kuan Wen-t’i”, 北魏永宁寺建筑师郭安兴事迹的新发现及相关问题, “Tabgaç Dönemi’ne Ait Yeni Keşfedilen Yung-ning Tapınağı Mimarı Kuo An-hsing’in Başarısı Hakkında”, *Merkezi Çin Kültür Mirası 中原文物*, S. 5, 2004, s. 40-42, 88.

2001 yılında Luo-yang’da bulunan Kuo Ting-hsing Kitabesi’nde, Luo-yang Yung-ning Tapınağı’nın ünlü mimarı Kuo An-hsing’in hikayesi anlatılmaktadır. Makalede bu kitabeden faydalanılarak bu önemli şahısdan bahsedilmektedir.

4. Han You-ch’eng 韩有成, “Shih-lun Hsü-mi Shan Pei-wei Tung-k’u Chung te “Yün-kang Yin-ssu”, 试论须弥山北魏洞窟中的“云冈因素”, “Hsü-mi Dağı’ndaki Tabgaç Dönemine Ait Mağaradaki “Yün-kang Stili”, *Ku-yüan Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi 固原师专学报*, C. 26, S. 4, 2005, s. 44-46.

Makalede Hsü-mi Dağı’ndaki Tabgaç dönemine ait mağaradaki Yün-kang Bin Budha Mağaraları’nın yansımaları ele alınmaktadır.

5. Yagi Haruo 八木春生, Ting Shu-chün 丁淑君, “Lung-men Shih-k’u Pei-wei Hou-ch’i Tung-k’u Hsiao K’ao- İ 520-530 Nien Ch’i-chien K’ai-tzao te

Shih-k'u Wei Chung-hsin", 龙门石窟北魏后期洞窟小考——以 520-530 年期间开凿的石窟为中心, "Lung-men Bin Budha Mağaraları'nda Tabgaçlar'ın Son Dönemine Ait Mağaralar: 520-530 Yıllarına Ait Tabgaç Dönemi Bin Budha Mağaralarını Merkez Alarak", *Tun-huang Araştırmaları 敦煌研究*, S. 2, 2007, s. 14-26.

Makalede Lung-men Bin Budha Mağaraları'nın 520-530 yıllarına ait olanları detaylı olarak anlatılarak, burada yer alan heykellerin sanat tarzları incelenmiştir.

4.10.2.9. Kitabeler

1. Chao Ch'ao 赵超, "Shih T'an Pei-wei Mu-chih te Teng-chih Chih-tu", 试谈北魏墓志的等级制度, "Tabgaçlar'da Kitabeleri Derecelendirme Sistemi Üzerine", *Merkezi Çin Kültür Mirası 中原文物*, S. 1, 2002, s. 56-63, 67.

Makalede Tabgaç döneminde kitabelerin hiyerarşik sistemi üzerinde durulmaktadır. Buna göre; kitabeler üç değişik şekilde sınıflandırılmaktaydı. Tabgaçlar'dan sonra Sui Hanedanlığı'nda da aynı sistemden yararlanılmıştır.

2. Yen Yung 阎勇, Tsui T'ien-yung 崔天勇, "Hsin Fa-hsien te Pei-wei Cheng Tao-chao Shih-k'e chih Hsiang-kuan Wen-t'i T'an-t'ao", 新发现的北魏郑道昭刻石及相关问题探讨, "Yeni Keşfedilen Tabgaç Cheng Tao-chao Kitabesi İle İlgili Problemin İncelemesi", *Yan-t'ai Eğitim Bilimleri Üniversitesi Dergisi 烟台师范学院学报*, C. 19, S. 2, 2002, s. 35-39.

Makalede Tabgaç dönemine ait Cheng Tao-chao Kitabesi'nin nitelikleri ele alınmaktadır.

3. Chao Chen-hua 赵振华, “Chao Hsüan Mu-chih yü Tu Luo Pei-wei Ch’ao-t’ing te Tao-chiao Cheng-chih Yin-ssu”, 赵暄墓志与都洛北魏朝廷的道教政治因素, “Chao Hsüen Kitabesi ve Tabgaç Başkenti Luo-yang İmparatorluk Sarayı’nda Taoizmin Politik Rolü”, *Ho-nan Teknoloji Enstitüsü 河南科技大学学报*, C. 22, S. 3, 2004, s.30-33.

Chao Hsüen Tabgaç Devleti’nin yüksek rütbeli bir idarecisi olarak, Hsien-yang Sarayı’nda yirmi sene yaşamış, Tabgaç İmparatorları Hsüen-wu, Hsiao-ming ve Hsiao-chuang’ın emrinde çalışmıştır. Chao Hsüen Kitabesi’ne göre; Tabgaç başkenti Luo-yang’a taşındıktan sonra Taoizm sarayda çok önemli bir seviyeye yükselmiştir.

4. Ch’en Hsiao-ch’ing 陈小青, ““Pei-wei Yang-pu Mu-chih” K’ao-shih”, 《北魏杨播墓志》考释, “Tabgaç Dönemi’ne Ait “Yang-pu Kitabesi”nin Analizi”, *Antik Kitaplar Koleksiyonu 古籍整理研究学刊*, S.1, 2005, s. 51-53.

Makalede Yang-pu Kitabesi iki yönden incelenmiştir. İlki, kitabenin Chao-ch’ao tarafından kopyalanan kısmındaki bazı hatalı sözcüklerin tespiti üzerinedir. Ayrıca kitabeden faydalanılarak tarihi kayıtların analizinin yapılması üzerinde durulmuştur.

5. Chang Nai-chu 张乃翥, “Lü Pu-sheng Mu-chih Suo-chien te Pei-wei Jou-jan”, 闾伯昇墓志所见的北魏柔然, “Lü Pu-sheng Kitabesi’ne Göre Tabgaçlar ile Jou-jan İlişkileri”, *Ho-nan Bilim ve Teknoloji Üniversitesi Dergisi 河南科技大学学报*, C. 24, S. 3, 2006, s. 11-14.

An-yang’da bulunan kitabe T’o-palar ile Juan-juan ilişkisini ortaya koyması açısından çok önemlidir. Buna göre; Tabgaçlar Juan-juanlar

asilzadelerini yüksek maaş ve rütbe verme, siyasi evlilikler yapma gibi politikalar ile denetim altında tutmaya çalışmışlardır.

6. Wu Wei-min 吴为民, “Pei-wei Pei-k’e “Chiang-chün” Lei Chih-kuan Ch’u-t’an”, 北魏碑刻“将军”类职官初探, “Tabgaç Dönemine Ait Kitabelerde Geçen General Bürokratlar Üzerine”, *Yün-yang Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi 南阳师范高等专科学校学报*, C. 27, S. 1, 2007, s. 25-28.

Makalenin yazarı Tabgaç kitabelerinden yararlanarak, general bürokratlar üzerinde bir araştırma yapmıştır. Kitabelerde adı geçen tüm bu bürokratlar belirlenmiş ve Tabgaç idari sistemi hakkındaki bilgilerden yararlanarak bunların ünvanları, rütbeleri ve imparator tarafından atanma zamanları belirlenmiştir.

6.10.2.10. Şehir Buluntuları

1. Liu Chuang 刘壮, Chang Chih-hung 张志红, “Luo-yang Pei-wei Ta-shih İ-chih Ch’u-t’u Pu-li Chu Ch’eng-fen Fen-hsi”, 洛阳北魏大市遗址出土玻璃珠成分分析, “Tabgaç Başkenti Luo-yang’ın Kalıntıları Arasında Bulunan Cam Boncukların Niteliği”, *Spektroskop Laboratuvarı Dergisi 光谱实验室*, C. 16, S. 1, 1999, s. 74-78.

Makalede, Luo-yang’da bulunan cam boncukların üzerinde yapılan çeşitli bilimsel tetkikler sonucunda ortaya çıkan sonuçlar üzerinde durulmaktadır. Elde edilen sonuçlara göre cam boncukların kaynağı ve stili incelenmiştir.

2. Han Sheng-tsun 韩生存, “Pei-wei P’ing-ch’eng Ming-t’ang İ-chih te Fa-hsien Chih-ch’i İ-yi”, 北魏平城明堂遗址的发现及其意义, “P’ing-ch’eng Şehri’ndeki Ming-t’ang Site Kalıntılarının Keşfi ve Önemi”, *Ta-tung*

Mesleki ve Teknik Eğitim Fakültesi Dergisi 大同职业技术学院学报, C. 19, S. 1, 2005, s. 37, 43.

Makalede, arkeolojik kazılarda keşfedilen sitenin yerine, tarihi kalıntılara ve belgelere dayanarak buranın Ming-t'ang olduğu belirtilmektedir. Bu şehir kaynaklarda coğrafi koordinatları ile belirtilen ilk yerdir ve Tabgaçlar'ın P'ing-ch'eng kültürü açısından çok önemlidir.

3. Hu P'ing 胡平, “Ta-tung Pei-wei Fang-shan Sse-yüan Fu-Sse İ-chih Fa-chüeh Pao-kao”, 大同北魏方山思远佛寺遗址发掘报告, “Ta-tung Şehri Fang Dağı'nda Bulunan Tabgaç Dönemi'ne Ait Sse-yüan Budhist Tapınağı'nın Kazı Raporu”, *Kültür Mirası* 文物, S. 4, 2007, s. 4-26.

Ta-tung'daki Fang Dağı'nın güneyinde yer alan Tabgaç dönemine ait Sse-yüan Tapınağı'nda İmparatoriçe Wen-ming'in kurganı bulunmaktadır. Makalede, 1981 yılında Ta-tung Müzesi tarafından kazısı yapılan kurganda bulunan eserler anlatılmaktadır.

6.10.2.11. Taş Eserler

1. Ishimatsu Hinako 石松日奈子, Liu Yung-tzung 刘永增, “Pei-wei Ho-nan Shih-tiao San Tzun Hsiang”, 北魏河南石雕三尊像, “Ho-nan'da Bulunan Tabgaçlar'a Ait Üçlü Taş Figürler”, *Merkezi Çin Kültür Mirası* 中原文物, S. 4, 2000, s. 48-60.

Makalede, Kuzey Ho-nan Bölgesi'ne ait Tabgaç dönemi üçlü taş figürlerin dönemini tespit için faydalı olan karakteristik özellikleri, kendilerine özgü sanatsal nitelikleri ve işçilikleri üzerinde durulmaktadır. Ayrıca bu figürler ile Lung-men ve Ho-pei buluntuları arasındaki ilişki incelenmiştir.

2. Chang Li 张丽, “Pei-wei Shih-tiao Chu-ch’u Kao Lüeh”, 北魏石雕柱础考略, “Tabgaç Dönemi’ne Ait Sütun Kaideleri”, *Merkezi Çin Kültür Mirası 中原文物*, S. 4, 2000, s. 61-63.

P’ing-ch’eng şehri kalıntıları arasında birçok sütun kaidesi bulunmuştur. Makalede bunların sanatsal tarzı hakkında bilgiler verilmektedir.

3. Wang Yin-t’ien 王银田, Tsao Ch’en-min 曹臣民, “Pei-wei Shih-tiao San P’in”, 北魏石雕三品, “Tabgaç Taş Oymacılığının Üç Özelliği”, *Kültür Mirası 文物*, S. 6, 2004, s. 89-93.

Makalede Tabgaç dönemi taş oymacılığının sanatsal nitelikleri üzerinde durulmaktadır.

4. Tsao Yen-ling 曹彦玲, “Pei-wei P’ing-ch’eng Shih-tiao İ-shu Shu-p’in”, 北魏平城石雕艺术品赏析, “P’ing-ch’eng Şehri’nde Bulunan Tabgaç Dönemi Taş Oymacılığı Stil Örnekleri”, *Kültür Dünyası 文物世界*, S. 5, 2005, s. 101-102.

Makalede Tabgaç döneminde P’ing-ch’eng şehrinin taş oymacılık sanatının nitelikleri üzerinde durulmaktadır.

6.10.2.12. Madeni Eserler

1. Tseng Chia 曾佳, “Kuan-yü Pei-wei Chin T’ung Fu Fa-cheng Yüan-liu chih Feng-ke T’e-tien te Chih Ke Wen-t’i”, 关于北魏金铜佛发展源流及风格特点的几个问题, “Tabgaçlar’da Altın ve Bronz Budhist Figürlerin Kaynağı,

Gelişimi ve Karakteristik Özellikleri Hakkında”, *Güneydoğu Kültürü 东南文化*, S. 3, 2004, s. 86-88.

Makalenin yazarına göre; Tabgaç dönemine ait bakır ve altın budhist figürlerde Han kültürünün yoğun izleri görülmektedir. Makalede Han kültürü etkisiyle yapılan bu figürlerin sanatsal özellikleri anlatılmaktadır.

6.11. Kıyafet

1. Shang Ch'un-fang 商春芳, “Luo-yang Pei-wei Mu Nü-yung Fu Shih Ch'ien Lun”, 洛阳北魏墓女俑服饰浅论, “Luo-yang'daki Tabgaç Kurganlarında Bulunan Kadın Figürlerinin Kıyafet Süslemelerine Dair”, *Hua-hsia Arkeoloji 华夏考古*, S. 3, 2000, s. 71-76.

Makalede, Luo-yang'da bulunan figürlerin ışığında Tabgaç kadınlarının giyim stili incelenmektedir. Buna göre; Tabgaç kadınlarının giyim tarzı, Han stili ile kuzey halklarının rahat ve pratik giyim alışkanlıklarının kombinasyonundan oluşmaktadır.

2. Chin Ai-hsiu 金爱秀, “Pei-wei Sang-tzang Chih-t'u Ch'u-t'an”, 北魏丧葬制度初探, “Tabgaçlar'da Kullanılan Cenaze Kıyafetleri”, *Ho-nan Teknoloji Üniversitesi Dergisi 河南科技大学学报*, C. 22, S. 4, 2004, s. 15-18.

Tabgaç cenaze kıyafetleri, Han, Wei, Batı Chin, Doğu Chin ve Güney Hanedanlıkları'ndan izler taşımaktadır. Tabgaçlar'da cenaze kostümlerinin teşkili, Tabgaçlar'ın Çin kültürü etkisine girmeleri ile aynı süreçte gerçekleşmiştir. Söz konusu bu kostümler Sui ve T'ang Hanedanlıkları'na da aktarılmıştır.

3. Ch'in Ai-hsün 秦爱逊, "Lun Pei-wei Tao Ch'ing-tai Ch'u-ch'i Nan-tze Pien-ke", 论北魏到清代初期男子圆领袍衫 变革, "Tabgaç Devleti Döneminden Ch'ing Hanedanlığı'na Kadar Yuvarlak Yakalı Erkek Elbiseleri", *Ssu-chou Endüstri Sanatları Teknoloji Üniversitesi Dergisi 苏州工艺美术职业技术学院学报*, S. 1, 2006, s. 53-56.

Makalede Tabgaç döneminden Ch'ing Hanedanlığı dönemine kadar olan dönemde yuvarlak yakalı erkek elbiselerinin özellikleri üzerinde durulmaktadır.

4. Chu Hsiao-en 竺小恩, "Tsong Pei-wei Fu-shih Kai-ke K'an Hu Han Wen-hua Kuan-hsi", 从北魏服饰改革看胡汉文化关系, "Tabgaç Kıyafet Devrimi Açısından Bozkır ve Han Kültürü İlişkisi", *Ho-hsi Üniversitesi Dergisi 河西学院学报*, . 22, S. 4, 2006, s. 27-30, 35.

Makalede Tabgaç Devleti dönemindeki kültür sentezinin kıyafetler ve aksesuarlar üzerindeki etkileri ele alınmaktadır.

5. Jen Huai-ch'eng 任怀晟, "Pei-wei Ch'ien-ch'i Hsien Han Hu-tung te Yüan-yin chih Tui Fu-chang te Ying-hsiang", 北魏前期鲜汉互动的原因及对服装的影响, "Hsien-pi ile Han Kültürü Arasındaki Etkileşimin Kıyafetler Üzerindeki Yansımaları", *Yi-shu Pai-chia 艺术百家*, S. 1, 2006, s. 196-197.

Makalede Tabgaç dönemindeki kültür sentezinin kıyafetler üzerindeki etkileri anlatılmaktadır.

7.SONUÇ

Çin tarihinin en karmaşık dönemlerinden biri sayılan On Altı Devlet dönemini sonlandırarak, Merkezi Çin topraklarını tek bir siyasi güç altında birleştiren Kuzey Wei Tabgaç Devleti Çin topraklarında kuzeyli kabileler tarafından kurulmuş bir hanedanlık olması ile hem Eski Çin Tarihi'nin, hem de Geç Hun Devletleri ile Göktürk Devleti arasında siyasi ve kültürel anlamda köprü olması yönü ile İslamiyetten Önceki Türk Tarihi'nin en önemli devletlerinden birisidir.

Gerek ülkemizde, gerekse Çin Halk Cumhuriyeti dışındaki diğer yabancı ülkelerde üzerinde çok fazla çalışılmayan bu önemli devlet hakkında Çin Halk Cumhuriyeti'nde yapılmış çok değerli çalışmalar mevcuttur. Bu devlet tarihi araştırmalarında Çince'nin ve Çin coğrafyasının önemi büyüktür. Dolayısıyla ülkemizde bu alanda çalışacak Çince bilen ve yerinde araştırma yapabilecek bilim adamlarına ihtiyaç duyulmaktadır.

Çin Halk Cumhuriyeti'nde yapılmış araştırma eserleri bibliyografyasını hazırladığım bu tez çalışması, söz konusu devletin siyasi ve kültürel tarihi hakkında yazılmış kitap, tez ve makalelerin değerlendirmeli bibliyografyasını kapsamaktadır. Tez çalışmasını yürütürken, elimde bulunan materyallerin tasnif ve değerlendirme aşamasında Tabgaç Devleti ile ilgili özellikle makalelerde ele alınan konuların çok çeşitli olması benim için çok dikkat çekici idi. Zira Çin Halk Cumhuriyeti'nde, Tabgaç Devleti ile ilgili olarak hemen hemen her konuda, birbirinden farklı görüşleri dile getiren makale bulmak mümkün idi. Bu durum söz konusu ülkede bilimsel çalışma alanında eskiye nazaran artık

daha fazla özgürlüğün mevcut bulunduğunu göstermektedir. Makalelerde işlenen benzer veya aynı konularda ise, yazarların dile getirdiği görüşleri Çin coğrafi bölgeleri ile bağlantılı ele almak mümkün olmaktadır. Geçmişten bu yana Han kültürünün odak noktası sayılan Merkezi Çin topraklarında bulunan üniversite dergilerinde yayınlanan makalelerde dile getirilen görüşler ile daha ziyade azınlıkların yaşadıkları özellikle kuzey bölgelerinde bulunan üniversite dergilerinde yayınlanan makalelerde dile getirilen görüşler bariz farklılık göstermektedir. Örneğin; makalelerde sıklıkla işlenen bir konu olan Hsien-pi kültürünün, Han kültürü ile karışması, Merkezi Çin üniversite dergilerinde yayınlanan makalelerde “barbar bir toplumun kendisinden daha üstün kültür seviyesinde bulunan bir toplumun gelenekleri ile medenileşmesi” olarak değerlendirilirken, bozkır kültürünü yakından tanıyan, kuzey üniversitelerinin dergilerinde yayınlanan makalelerin yazarları aynı konuyu “asimilizasyon” olarak değerlendirmişlerdir. Bu örnekten de tarihi konuları yorumlamada, kişilerin sahip olduğu kültür farklılıklarının ne denli etkili olduğu anlaşılmaktadır.

Geçmişte, kültür ve medeniyet kavramı tariflerinin çoğunlukla “yerleşik” kültür odaklı yapılması, konar göçer bir hayat tarzına sahip olan içinde Türkler’in de bulunduğu kuzeyli kabilelerin genellikle kültür seviyeleri düşük, medenileşmemiş toplumlar olarak tanımlanmalarına yol açmaktadır. Halbuki bu durum, kendisine yabancı bir kültüre tarafı yaklaşan bir anlayışın sonucu gibi gözükmektedir. Dolayısıyla, her ne kadar sonradan değişime uğradıysa da başlangıçta kuzey kültürünün hakim olduğu bir devlet olan Kuzey Wei Tabgaç Devleti gibi diğer bozkır kökenli toplumların araştırmalarında, bu medeniyete çok yabancı olmayan veya tarafsız yaklaşacak bilim adamlarının çalışmalarına ihtiyaç duyulmaktadır.

KAYNAKÇA

An Chieh-sheng 安介生, “Pei-wei Tao Wu-ti Tzao-nien Ching-li K’ao Pien - yü Li-p’ing Hsien-sheng Shang-ch’üeh”, 北魏道武帝早年经历考辨——与李凭先生商榷, “Tabgaç İmparatoru Tao Wu-ti’nin Erken Dönem Yönetimi: Li P’ing İle Münazara”, *民族研究 Etnik Milletler Araştırmaları*, S. 4, 2002, s.73-81.

Baykuzu, Tilla, Deniz, *IV. yüzyılda Çin’de Kurulan İki Hun Devleti İlk Chao ve Sonraki Chao Devletleri*, Basılmamış Doktora Tezi, İstanbul, 2003.

Baykuzu, Tilla, Deniz, “Hunların Kayıp Kitapları ve Sutralar”, *Bilig*, Kış/2008, S. 44, s. 195-210.

Chai Kui-chin 翟桂金, *Pei-wei Kuo-chia Chien-min Chie-tseng Yen-chiu*, 北魏国家贱民阶层研究, *Tabgaç Devleti’nde Alt Tabakaya Dair*, Shaan-hsi 陕西, 2002.

Chai Kui-chin 翟桂金, “Pei-wei Chüeh-lu Chih-tu Yen-chiu”, 北魏爵禄制度研究, “Tabgaçlar’da Rütbelere Göre Maaş Sisteminin Analizi”, *Hsü-ch’ang Üniversitesi Dergisi 许昌学院学报*, C. 23, S. 6, 2004, s. 50-54.

Chai Kui-chin 翟桂金, “Lun Pei-wei Kuo-chia Chien-min Chih-tu Chih Yen-pien”, 论北魏国家贱民制度之演变, “Tabgaç Ülkesinde Alt

Tabaka Sisteminin Değişimi Hakkında”, *Hsi-ch’ang Üniversitesi Dergisi* 许昌学院学报, S. 1, 2006, s. 31-35.

Chang Chen-yü 张振玉, “Pei-wei Shou-tu Luo-yang Ch’eng-shih Ching-chih”, 北魏首都洛阳城市经济, “Tabgaç Başkenti Luo-yang Şehrinin Ekonomisi”, *Çin Kültürü* 华夏文化, S. 4, 1997, s. 18-19.

Chang Ch’eng-tzung 张承宗, Chu Tsi-en 朱慈恩, “Lun Pei-wei Ch’ien-ch’i te “Hsin-min”, 论北魏前期的“新民”, “Tabgaçlar’ın Erken Dönemindeki “Yeni Halkı””, *山西师范大学报 Shan-hsi Eğitim Bilimleri Üniversitesi Dergisi*, C. 28, S. 3, 2001, s. 23-27.

Chang Chiang 张强, “Chian Hsi Chün T’ien-chih Hsing-chi yü Pei-wei te Pi-yao Yao-hsing”, 浅析均田制兴起于北魏的必要性, “Toprak Reformunun Gelişimi ve Tabgaçlar’ın Gereksinimleri”, *Haftalık Akademi Dergisi* 周末文汇学术导刊, S. 1, 2006, s. 103-105.

Chang Chien 张箭, *San Wu İ Tzung Mie Fu Yen-chiu*, 三武一宗灭佛研究, *Budhizm’in Dört İmparator Tarafından Yok edilmesi*, Ch’eng-tu 成都, 2001.

Chang Chien-k’un 张建坤, “Pei-wei Mu-chih Ming Yung Yün Yen-chiu”, 北魏墓志铭用韵研究, “Tabgaç Kitabesinde Geçen Şiir Üzerine Araştırma”, *Kuan-tung Radyo-Tv Üniversitesi Dergisi* 广东广播电视大学学报, C. 16, S. 4, 2007, s. 83-86.

Chang Chin-lung 张金龙, “Pei-wei Luo-yang Li Fang Chih-tu T’an Wei”, 北魏洛阳里坊制度探微, “Tabgaçlar’ın Luo-yang Şehri Yol Sistemi”, *Tarih Araştırmaları* 历史研究, S. 6, 1999, s. 52-67.

Chang Chin-lung 张金龙, “Pei-wei Hou-ch’i Chin-wei Wu-kuan Chih-tu K’ao-lun”, 北魏后期禁卫武官制度考论, “Tabgaçlar’ın Son Döneminde İmparatorluk Muhafız Bürokrasisi Sistemi Üzerine”, *Lan-chou Üniversitesi Dergisi* 兰州大学学报, C. 29, S. 6, 2001, s. 37-44.

Chang Chin-lung 张金龙, “Pei-wei Hou-ch’i Chin-wei Wu-kuan Chih-tu K’ao-lun”, 北魏后期禁卫武官制度考论, “Tabgaçlar’ın Son Döneminde İmparatorluk Muhafız Bürokrasisi Sistemi Üzerine”, *Lan-chou Üniversitesi Dergisi* 兰州大学学报, C. 29, S. 6, 2001, s. 37-44.

Chang Chin-lung 张金龙, “Wen Ch’eng-ti “Nan Hsün Pei” Suo-chien Pei-wei Chien-ch’i Chin-wei Wu-kuan Chih-tu”, 文成帝《南巡碑》所见北魏前期禁卫武官制度, “İmparator Wen Ch’eng’in Nan Hsün Kitabesine Göre Tabgaçlar’ın Erken Dönem Saray Muhafız Ordusunun Askeri Sistemi”, *Etnik Milletler Araştırmaları* 民族研究, S. 4, 2003, s. 84-93.

Chang Chin-lung 张金龙, *Pei-wei Cheng-chi yü Chih-tu Lun Kao*, 北魏政治与制度论稿, *Tabgaç Devleti’nin Politik Sistemi*, Kan-ssu 甘肃, 2003.

Chang Chin-lung 张金龙, “Pei-wei Ch’ien-ch’i Chin-wei Wu-kuan Chih-tu Kao Lun – İ Shih-chih Chih-tzai Wei Chung-hsin”, 北魏前期禁卫武官制度考论——以史籍记载为中心, “Tabgaçlar’ın Erken Döneminde Saray Muhafız Memurları Sistemi: Tarih Kayıtlarına Dayalı Münazara”, *Tarih Araştırmaları* 历史研究, S. 3, 2003, s. 106-127.

Chang Chin-lung 张金龙, *Pei-wei Cheng-chih Shih* 北魏政治史, *Tabgaç Siyasi Tarihi*, Kan-ssu 甘肃, 2008.

Chang Chung-yin 张中印, *Tung-han- Pei-wei Shih-ch'i Luo-yang Ch'eng-shih Hsing-t'ai yü Nei-pu K'ung-chien Chie-kou Yen-pien*, 东汉-北魏时期洛阳城市形态与内部空间结构演变, *Doğu Han ve Tabgaç Devleti Döneminde Luo-yang Şehri Formunun ve İç Bölgelerin Kompozisyonunun Değişimi*, Shaan-hsi 陕西, 2003.

Chang Ch'üen 张泉, "Pei-wei Hsing-jen te Wen-hsüeh Piao-hsien", 北魏行人的文学表现, "Tabgaç Aydınlarının Edebi Performansları", *Fu-chien Forum* 福建论坛, S. 3, 2002, s. 82-84.

Chang Fu-hsiang 张富祥, "Pei-wei Hsiao Wen-ti te An-min Chih Tse", 北魏孝文帝的安民之策, "Tabgaç İmparatoru Hsiao Wen-ti'nin Toplum Refahını Sağlama Politikası", *Chi-nan Üniversitesi Dergisi* 济南大学学报, C. 11, S. 4, 2001, s. 6-10.

Chang Fu-jung 张甫荣, *Pei-wei Chung Ying Chi-ch'üan Kuo-ch'eng Yen-chiu*, 北魏中英集权过程研究, *Tabgaç Devleti'nde Gücün Merkezde Toplanmasının Geçirdiği Süreç Hakkında*, Pei-ching 北京, 2002.

Chang Ho-chüan 张鹤泉, "Pei-wei Cheng-t'ao Tu-tu K'ao-lüeh", 北魏征讨都督考略, "Tabgaçlar'ın Hücum Kumandanlığı", *Sosyal Bilimler Dergisi* 社会科学战线, S. 4, 2002, s. 135-142.

Chang Hsiao-hu 张小虎, "Lun Pei-wei Chuan-chih Huang-ch'üan te Hsing-ch'eng", 论北魏专制皇权的形成, "Tabgaçlar'da Merkezi Otoritenin Teşekkülüne Dair", *Kuzeybatı Eğitim Bilimleri Üniversitesi Dergisi* 西北师大学报, C. 39, S. 3, 2002, s. 80-85.

Chang Hsien 张鹏, *Pei-wei Ju-hsüe yü Wen-hsüe*, 北魏儒学与文学, *Tabgaçlar'da Konfüçyanizm ve Edebiyat*, Shaan-hsi 陕西, 2008.

Chang Hsüe-fen 张雪芬, “Ho-nan Pu-ai Ch’ing-t’ien Hsien Ho Hsia-ku Hsin Fa-hsien Pei-wei Mu-ya Hsiang”, 河南博爱县青天河峡谷新发现北魏摩崖观世音像, “Ho-nan Pu-ai Bölgesi’ndeki Ch’ing-t’ien Nehri Vadisi’nde Yeni Keşfedilen Tabgaç Dönemi’ne Ait Kaya Resminde Bulunan Avalokitesvara Tasviri”, *Hua-hsia Arkeoloji* 华夏考古, S. 1, 2005, s. 89-95.

Chang Hsü-hua 张旭华, “Pei-wei Chung-yang yü Ti-fang Chung-zheng Chu-chih te Fen Chang Chih-ch’i İ-i”, 北魏中央与地方中正组织的分张及其意义, “Tabgaçlar’da Merkezi Hükümet ve Yerel Bölgelerde Tarafsızlık Sisteminin Niteliği”, *Cheng-chou Üniversitesi Dergisi* 郑州大学学报, C. 37, S. 5, 2004, s. 19-24.

Chang Hung-hui 张宏慧, “Pei-wei Hsiao Wen-ti Fan-t’an Liang-cheng Shu Lun”, 北魏孝文帝反贪廉政述论, “Tabgaç İmparatoru Hsiao Wen-ti’nin Yolsuzluklara Karşı Yürüttüğü Politikanın Analizi”, *Hsü-ch’ang Üniversitesi Dergisi* 许昌学院学报, S. 4, 2005, s. 40-42.

Chang Hung-wang 张红方, “Pei-wei Cheng-ch’üan Fa-lü Sse-hsiang Pien-ch’ien Hsi”, 北魏政权法律思想变迁析, “Tabgaçlar’da Politik Hukuk Düşüncelerinin Değişiminin Analizi”, *Ch’iong-chou Üniversitesi Dergisi* 琼州大学学报, C. 11, S. 1, 2004, s. 57-59.

Chang Li 张丽, “Hsien-pei Chiao-tzi Hung-hu Chih Chih Kai-ke Jung-hui Li-ching T’u-chi”, 鲜卑骄子鸿鹄之志 改革融合励精图治,

“Hsien-pi Soylularının Notlarından Reform ve Entegrasyon İçin Yaptıkları”, *Shan-hsi CPPCC Gazetesi* 山西政协报, S. OOC, 2006, s. 1.

Chang Li 张丽, “Pei-wei Shih-tiao Chu-ch’u Kao Lüeh”, 北魏石雕柱础考略, “Tabgaç Dönemi’ne Ait Sütun Kaideleri”, *Merkezi Çin Kültür Mirası* 中原文物, S. 4, 2000, s. 61-63.

Chang Li 张丽, “Pei-wei Sse-ma Chin-lung Mu P’ing-feng C’hi-hua Yen-chiu”, 北魏司马金龙墓屏风漆画研究, “Tabgaç Sse-ma Chin-lung Tapınağı’ndaki Resim Sanatı”, *Ho-nan Teknoloji Üniversitesi Dergisi* 河南科技大学学报, C. 23, S. 3, 2005, s. 14-16.

Chang Lin 张丽, “Lun Pei-wei Chün T’ien-chih te Hsing-chih”, 论北魏均田制的性质, “Tabgaçlar’da Toprak Reformunun Niteliği Hakkında”, *Sınır Bölgeleri Ekonomi ve Kültürü* 边疆经济与文化, S. 3, 2007, s. 95-96.

Chang Min 张敏, *Tzi-jan Huan-ching Pien-ch’ien yü Pei-wei te Hsing-shuai- Chien Lun Shih-liu Kuo Ke-chü Chü-mien te Ch’u- hsien*, 自然环境变迁与北魏的兴衰-兼论十六国割据局面的出现, *Doğal Çevrenin Değişimi ve Tabgaçlar’ın Yükselişi ve Çöküşü- On Altı Devlet Döneminde Ortaya Çıkan Birbirinden Bağımsız Devletlerin Pozisyonu*, Pei-ching 北京, 2002.

Chang Min 张敏, “Shih-liu Kuo Pei-wei Chün-tui Tung-fu Pao-chang Chih-ch’i Tui Chan-cheng Chih Ying-hsiang”, 十六国北魏军队冬装保障及其对战争之影响, “On Altı Devlet Dönemi ve Tabgaçlar’da Ordunun Kışlık Kıyafetlerinin Koruyucu Özellikleri ve Savaşlara Etkisi”, *Hsü-ch’ang Üniversitesi Dergisi* 许昌学院学报, S. 4, 2003, s. 51-53.

Chang Min 张敏, “Lun Pei-wei Ch’ang-ch’eng Chün-chen Fang-yü Ti-hsi te Chien-li”, 论北魏长城—军镇防御体系的建立, “Tabgaçlar’ın Çin Seddi Muhafız Garnizonunun Savunma Sisteminin Niteliği”, *Çin Sınır Toprakları Tarih ve Coğrafya Araştırmaları 中国边疆史地研究* C. 13, S. 2, 2003, s. 13-18.

Chang Min 张敏, “Pei-wei Ch’ien-ch’i Nung-mu Kuan-hsi te Yen-pien”, 北魏前期农牧关系的演变, “Tabgaçlar’ın Erken Dönemlerinde Tarım ve Hayvancılık Arasındaki İlişkinin Gelişimi”, *Hsü-ch’ang Üniversitesi Dergisi 许昌学院学报*, S. 4, 2005, s. 36-39.

Chang Nai-chu 张乃翥, “Lü Pu-sheng Mu-chih Suo-chien te Pei-wei Jou-jan”, 闾伯昇墓志所见的北魏柔然, “Lü Pu-sheng Kitabesi’ne Göre Tabgaçlar ile Jou-jan İlişkileri”, *Ho-nan Bilim ve Teknoloji Üniversitesi Dergisi 河南科技大学学报*, C. 24, S. 3, 2006, s. 11-14.

Chang P’ing 张萍, “Pei-wei İ-lai Chün T’ien Ling te Yen-pien yü Hsiu-ting”, 北魏以来均田令的演变与修订, “Tabgaç Döneminden İtibaren Toprak Reform Sisteminin Gelişimi ve Revizyonu”, *Yün-nan Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi 云南民族学院学报*, C. 18, S. 5, 2001, s. 122-125.

Chang Te-shou 张德寿, “Pei-wei Tao Wu-ti Tui Han Shih-jen te Jen-yung” 北魏道武帝对汉士人的任用, “Tabgaç İmparatoru Tao Wu-ti’nin Çinli Görevlileri İstihdam Politikası”, *Yün-nan Sosyal Bilimler*, S. S1, 2001, s. 261-264.

Chang Te-shou 张德寿, “Pei-wei Tzao-ch’i Ch’ao-t’ing T’i-chih te Pien-tung yü Han-hua te Ch’ü-che T’ui-chin”, 北魏早期朝廷体制的变动与汉化的曲折推进, “Tabgaçlar’ın Erken Dönem Yönetim Sisteminin

Değişimi ve Çin Kültürünün Karmaşık İlerleyişi”, *学术探索 Akademik Araştırmalar*, S. 4, 2002, s. 98-99.

Chang Te-shou 张德寿, “Tsung Min-tzu Kuan-hsi Chiao-tu K’an Tao-chiao yü Pei-wei Cheng-chih Chie-ho”, 从民族关系角度看道教与北魏的政治结合, “Etnik Milletler Yönünden Taoizm ve Tabgaç Siyasetinin İçine Yerleşmesi”, *Yün-nan Sosyal Bilimler 云南社会科学*, S. 3, 2002, s. 56-59.

Chang Tze-hung 张泽洪, “Pei-wei Tao-shih K’ou-ch’ien Chih te Hsin Tao-chiao Lun Hsi”, 北魏道士寇谦之的新道教论析, “Tabgaç Taoist Rahip K’ou-Ch’ien’in Ortaya Koyduğu Yeni Taoizmin Analizi”, *Sse-chou Üniversitesi Dergisi 四川大学学报*, S. 3, 2006, s. 41-47.

Chang Ya-ching 张雅静, “Pei-wei Yü-pei Fu-chiao Tzao-hsiang Pei te Yang-shih T’e-cheng yü Feng-ke Yen-pien (Shang)”, 北魏豫北佛教造像碑的样式特征与风格演变(上), “Yü-pei’de Bulunan Tabgaç Dönemi’ne Ait Budhist Heykellerin Stil Nitelikleri ve Karakteristik Özelliklerinin Gelişimi I”, *Hua-ch’iao Üniversitesi Dergisi 华侨大学学报*, S. 3, 2005, s. 11-120.

Chang Ya-ching 张雅静, “Pei-wei Yü-pei Fu-chiao Tzao-hsiang Pei te Yang-shih T’e-cheng yü Feng-ke Yen-pien (Hsia)”, 北魏豫北佛教造像碑的样式特征与风格演变(下), “Yü-pei’de Bulunan Tabgaç Dönemi’ne Ait Budhist Taş Heykellerin Karakteristik Özellikleri ve Stilllerinin Gelişimi II”, *Hua-ch’iao Üniversitesi Dergisi 华侨大学学报*, S. 3, 2006, s. 122-126.

Ch’ang Ch’ien 常倩, “Pei-wei Hsüe-hsiao Chiao-yü yü Hsien-pei Tzu te Han-hua”, 北魏学校教育与鲜卑族的汉化, “Tabgaçlar’da Eğitim ve

Hsien-piler'in Han Kültürü”, *Ch'ing-hai Etnik Milletler Üniversitesi Dergisi* 青海民族学院学报, C. 29, S. 3, 2003, s. 53-55, 99.

Chao Ch'ao 赵超, “Shih T'an Pei-wei Mu-chih te Teng-chih Chih-tu”, 试谈北魏墓志的等级制度, “Tabgaçlar'da Kitabeleri Derecelendirme Sistemi Üzerine”, *Merkezi Çin Kültür Mirası* 中原文物, S. 1, 2002, s. 56-63, 67.

Chao Chen-hua 赵振华, “Chao Hsüan Mu-chih yü Tu Luo Pei-wei Ch'ao-t'ing te Tao-chiao Cheng-chih Yin-ssu”, 赵暄墓志与都洛北魏朝廷的道教政治因素, “Chao Hsüen Kitabesi ve Tabgaç Başkenti Luo-yang İmparatorluk Sarayı'nda Taoizmin Politik Rolü”, *Ho-nan Teknoloji Enstitüsü* 河南科技大学学报, C. 22, S. 3, 2004, s.30-33.

Chao Hai-li 赵海丽, “Tsung “Luo-yang Ch'ie-lan Chih” K'an Pei-wei Luo-yang Li Fang Hsing-chih”, 从《洛阳伽蓝记》看北魏洛阳里坊形制, “Luo-yang Ch'ie-lan Kayıtları'na Göre Tabgaçlar'ın Luo-yang Şehri Yollarının Yapısı”, *Chi-nan İletişim Fakültesi Dergisi* 济南交通高等专科学校学报, C. 9, S. 2, 2001, s. 49-53.

Chao Hsiang-chün 赵向群, “Pei-wei T'ai Wu-ti Shih-ch'i te Hsi-ch'eng Ching-chih Chan-lüeh”, 北魏太武帝时期的西域经济战略, “Tabgaç İmparatoru T'ai Wu-ti Dönemi Batı Bölgeleri Ekonomi Stratejisi”, *Edebiyat ve Tarih Dergisi* 文史哲, S. 3, 2002, s. 135-138.

Chao Hsin-jui 赵心瑞, “Pei-wei Cheng-chih Chia Tsui Hao Sse-yin Tzai T'an”, 北魏政治家崔浩死因再探, “Tabgaçlar'ın Politik Sınıfı Tsui Hao'nun Çöküş Nedenlerini Yeniden Münazara”, *Ta-t'ung Mesleki ve*

Teknik Eğitim Fakültesi Dergisi 大同职业技术学院学报, C. 17, S. 3, 2003, s. 31-34.

Chao Jui-min 赵瑞民, Liu Chün-hsi 刘俊喜, “Ta-tung Sha-ling Pei-wei Pi-hua Mu Ch’u-t’u Ch’i-p’i Wen-tze K’ao”, 大同沙岭北魏壁画墓出土漆皮文字考, “Ta-tung Sha-ling’de Bulunan Tabgaç Dönemi’ne Ait Resimli Mezardan Çıkarılan Lake Parça Üzerinde Bulunan Yazılar Hakkında”, *Kültür Mirası* 文物, S. 10, 2006, s. 78-81.

Chao Keng-hua 赵耕华, “Pei-wei Shu-fa Chih-t’an”, 北魏书法摭谈, “Tabgaçlar’da Kaligrafi Sanatı”, *Liao-ning Teknoloji Fakültesi Dergisi* 辽宁工学院学报, C. 3, S. 4, 2001, s. 70-71.

Chao Shu-chen 赵淑贞, Jen Pu-p’ing 任伯平, “Pei-wei Fang-shan Shih-k’u Chih Liang Huang Ling Ku-chi te T’an-hsün”, 北魏方山石窟及两皇陵故址的探寻, “Fang Dağı’nda Bulunan Tabgaç Dönemi’ne Ait Bin Budha Mağaraları ve İki İmparatora Ait Kurganların Analizi”, *Shan-hsi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi* 山西大学师范学院学报, S. 3, 2001, s. 35-37.

Chao Yeh-ch’ün 赵野春, “Hsien-pei Han-hua - Lun Pei-wei Hsiao Wen-ti Kai-ke Tui Min-tzu Kuan-hsi te T’iao-cheng” 鲜卑汉化——论北魏孝文帝改革对民族关系的调整, “Hsien-piler’in Çinlileşmesi: Tabgaç İmparatoru Hsiao Wen-ti Devriminin Etnik Milletleri Asimilizasyonu”, *Kuzeybatı Etnik Milletler Araştırmaları* 西北民族研究, C.2, 2003, s.32-40.

Chao Yü-chung 赵玉钟, Chang Yü-ch’in 张玉勤, “Lun Feng T’ai-hou Tzai Pei-wei T’ai-ho Kai-ke Chung te Chu-tao Tzuo-yung” 论冯太后在北魏太和改革中的主导作用, “Ana İmparatoriçe Feng’in Tabgaçlar’ın

T'ai-ho Reformundaki Baş Rolü”, *Shan-hsi Eğitim Bilimleri Üniversitesi Dergisi* 山西师范大学报, C. 29, S. 4, 2003, s. 110-113.

Cheng Hai-feng 郑海峰, “Pei-wei Hsiao Wen-ti Yin-ling Min-yi Tui Tang-tai te Ch'i-shih”, 北魏孝文帝引领民意对当代的启示, “Tabgaç İmparatoru Hsiao Wen-ti'nin Halka Liderlik Etmesinin Günümüzdeki Yansımaları”, *领导科学 Liderlik Bilimi*, S.16, 2006, s.48-49.

Cheng Hsin 郑欣, *Wei Chin Nan-pei Ch'ao Shih T'an-suo*, 魏晋南北朝史探索, *Wei, Chin, Güney-Kuzey Hanedanlıkları Tarihi Araştırması*, Shan-tung 山东, 1992.

Ch'en Chin-feng 陈金凤, Ch'iang Min 姜敏, “Nan-pei Ch'ao Shih-ch'i Pei-wei yü Chung-chien Ti-tai Man-tzu Ho-tzuo T'an Wei - İ Pei-wei ho Huan Tan, T'ien Yi-tzung Ho-tzuo Wei Chung-hsin”, 南北朝时期北魏与中间地带蛮族合作探微——以北魏和桓诞、田益宗合作为中心, “Güney Kuzey Hanedanlıkları Döneminde Tabgaçlar İle Mançular Arasındaki İşbirliği: Tabgaç Devleti İle Huan Tan ve T'ien İ-tzung Arasındaki İşbirliği”, *Merkezi Güney Etnik Milletler Üniversitesi Dergisi* 中南民族大学学报, C. 22, S. 6, 2002, s. 68-72.

Ch'en Hsiao-ch'ing 陈小青, ““Pei-wei Yang-pu Mu-chih” K'ao-shih”, 《北魏杨播墓志》考释, “Tabgaç Dönemi'ne Ait “Yang-pu Kitabesi”nin Analizi”, *Antik Kitaplar Koleksiyonu* 古籍整理研究学刊, S.1, 2005, s. 51-53.

Ch'en Hsien 陈羨, *You-you Nan-pei Ch'ao: Sung Ch'i Pei-wei te Fen-cheng Shih*, 悠悠南北朝: 宋齐北魏的纷争史, *Güney-Kuzey*

Hanedanlıkları Tarihi: Sung, Ch'i Hanedanlıkları ve Tabgaç Devleti'nin Tartışmalı Tarihi, Ch'ong-ch'ing 重庆, 2007.

Ch'en Li 陈丽, Chang Shih-huan 张士欢, "Pei-wei Fa-chen Nung-yeh Sheng-ch'an Tsuo-shih Shu-lun", 北魏发展农业生产措施述论, "Tabgaçlar'da Tarımın Gelişim Nitelikleri Üzerine", *Hsü-ch'ang Üniversitesi Dergisi* 许昌学院学报, S. 3, 2006, s. 29-32.

Ch'en Te-ti 陈德弟, "Pei-wei Kuan-fu Tsang-shu Huo-tung K'ao Shu", 北魏官府藏书活动考述, "Tabgaçlar'da Feodal Otoritelerin Kütüphane Hizmetleri", *Kütüphane Dergisi* 图书馆杂志, C. 22, S. 7, 2003, s. 72-75.

Ch'en Wei-p'eng 陈未鹏, "Lun Pei-wei Wen-hsüeh Tui Nan-ch'ao Wen-hsüeh te Chie-shou", 论北魏文学对南朝文学的接受, "Tabgaç Edebiyatının Güney Hanedanlıkları Edebiyatına Olan Etkileri", *İç Moğolistan Sosyal Bilimler* 内蒙古社会科学, C. 28, S. 1, 2007, s. 135-138.

Ch'en Yen 陈燕, "Pei-wei T'ai Wu-ti Ch'ung T'ao İ Fu te Hui-ku yü Fan-sse", 北魏太武帝崇道抑佛的回顾与反思, "Tabgaç İmparatoru T'ai Wu-ti'nin Taoizm'e Meylederek Budhizm'i Yasaklamasının Nedenleri", *Yün-nan Etnik Bilimler Üniversitesi Dergisi* 云南民族大学学报, C. 22, S. 4, 2005, s. 113-116.

Ch'en Ying 陈英, "Pei-wei Hsiao Wen-ti Ch'ien-tu Luo-yang chih Han-hua Hsin-li P'ou-hsi", 北魏孝文帝迁都洛阳及汉化心理剖析, "Tabgaç İmparatoru Hsiao Wen-ti'nin Başkenti Luo-yang'a Taşınması ve Burasının Han Kültürünün Merkezi Olmasının Analizi", *Kan-su Sosyal Bilimler* 甘肃社会科学, S. 2, 2005, s. 141-143, 146.

Ch'eng Chao 程钊, *Pei-wei Chün Chen Chih-tu Yan-chiu*, 北魏军镇制度探究, *Tabgaçlar'da Garnizon Şehirleri Hakkında*, Nan-ch'ang 南昌, 2009.

Chian Tzung-fan 钱宗范, "Pei-wei Tao Sui-T'ang Li-tai Chün T'ien Chih-tu te Pi-chiao Yen-chiu", 北魏至隋唐历代均田制度的比较研究, "Tabgaç Döneminden Sui-T'ang Dönemine Kadar Toprak Reform Sisteminin Karşılaştırmalı Çalışması", *Kuang-hsi You-chiang Etnik Milletler Eğitim Bilimleri Üniversitesi Dergisi* 广西右江民族师专学报, C. 14, S. 4, 2001, s. 53-56.

Chieh Chan Lu 解占录, "Shih-lun Pei-wei te Lüeh-tuo Ching-chih" 试论北魏的掠夺经济, "Tabgaçlar'ın Yağma Ekonomisi Üzerine", *Ching-hai Sosyal Bilimler* 青海社会科学, S. 4, s. 88-92, 2000.

Chih Che 记者, Yang Jung 杨荣, T'e -yüe Chih-che 特约记者, Li Chien-pin 李建斌, "Ta-tung Fa-hsien Pei-wei Ching-mei Mu-tzang Pi-hua", 大同发现北魏精美墓葬壁画, "Ta-tung'da Keşfedilen Tabgaç Dönemi'ne Ait Mezarların Duvar Resimleri", *Aydınlık Gazetesi* 光明日报, S. 004, 2006, s. 1-2.

Chih Hung-chien 纪红建, *Chung-kuo Ch'eng Pao-wei Chan*, 中国都城保卫战, *Çin Şehir Savunma Sistemi*, Pei-ching 北京, 2009.

Chin Ai-hsiu 金爱秀, "Pei-wei Sang-tzang Chih-t'u Ch'u-t'an", 北魏丧葬制度初探, "Tabgaçlar'da Kullanılan Cenaze Kıyafetleri", *Ho-nan Teknoloji Üniversitesi Dergisi* 河南科技大学学报, C. 22, S. 4, 2004, s. 15-18.

Chin Ai-hsiu 金爱秀, *Pei-wei Sang-tzang Chih-tu T'an-t'ao*, 北魏丧葬制度探讨, *Tabgaçlar'da Ölü Gömme Geleneklerine Dair*, Hsi-an 西安, 2005.

Chin Ch'ien-wen 金前文, Sui Liang 隋亮, “Kuan-yü Pei-wei Wei Shou Hang T'ai Chih-kou Chih-ch'i Nei-pu Chu-yao Chih-kuan te K'ao-ch'a”, 关于北魏委授行台机构及其内部主要职官的考察, “Tabgaçlar'da Taşra Teşkilatı ve İçerdeki Önemli Bürokratlar Üzerindeki Etkisi Hakkında”, *Tsang-chou Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi 沧州师范专科学校学报*, C. 18, S. 1, 2002, s. 33-35.

Chin Ch'ien-wen 金前文, “Lun Pei-wei Hou-ch'i Ju Shih Tao San Chiao te Fa-cheng Chih-ch'i Tui Wen-hsüe te Ying-hsiang”, 论北魏后期儒释道三教的发展及其对文学的影响, “Tabgaçlar'ın Son Döneminde Konfüçyanizm, Buddhism ve Taoizmin Gelişimi ve Edebiyata Olan Etkileri”, *Ch'ung-ch'ing Eğitim Bilimleri Üniversitesi Dergisi 重庆文理学院学报*, C. 4, S. 6, 2005, s. 11-13.

Chin Ch'ien-wen 金前文, “Hsiao Wen-ti yü Pei-wei Hou-ch'i te Wen-hsüeh Fa-cheng”, 孝文帝与北魏后期的文学发展, “Hsiao Wen-ti ve Tabgaçlar'ın Son Döneminde Edebiyatın Gelişimi”, *Hu-pei Eğitim Bilimleri Üniversitesi Dergisi 湖北师范学院学报*, C. 26, S. 1, 2006, s. 78-81.

Chin Chin-tzi 金锦子, “Lun Pai-chi yü Pei-wei Te Kuan-hsi- İ Pai-chi te Shang-piao Wen Wei Chung-hsin”, 论百济与北魏的关系——以百济的上表文为中心, “Paekche Krallığı ve Tabgaç Devleti İlişkileri: Paekche Krallığı'nın Tabgaçlar'dan Bulunduğu İstek”, *东疆学刊 Tung-Chiang Akademik Dergisi*, C. 23, S. 4, 2006, s.49-53.

Chin Shen 金申, “Liu Tsan Hai-wai te Pei-wei Tzao-ch’i Shih Fu Tzao-hsiang”, 流散海外的北魏早期石佛造像, “Yurtdışına Kaçırılmış Olan Tabgaçlar’ın Erken Dönemi’ne Ait Budhist Taş Heykeller”, *Kolleksiyonerler 收藏家*, S. 2, 2006, s. 69-74.

Chin Ta-chen 金大珍, “Pei-wei Tu-ch’eng Luo-yang Tzai Chung-kuo Li-shih Wen-hua Shang te Ti-wei- “Luo-yang Ch’ie-lan Chih” Yen-chiu Chih-yi”, 北魏都城洛阳在中国历史文化上的地位——《洛阳伽蓝记》研究之一, “Tabgaç Başkenti Luo-yang’ın Çin Tarih ve Kültüründeki Yeri: “Luo-yang Ch’ien-lan Kayıtları” Araştırmalarından Bir Örnek”, *Ta-t’ung Teknik ve Mesleki Eğitim Fakültesi Dergisi*, 大同职业技术学院学报, C. 17, S. 3, 2003, s. 37-39.

Chin Ta-chen 金大珍, “Shih-lun Pei-wei Luo-yang Ch’eng-chien Kui-mu chih T’e-tien”, 试论北魏洛阳城建规模及特点, “Luo-yang’ın İnşasının Kapsamı ve Nitelikleri”, *Yang-chou Üniversitesi Dergisi 扬州大学学报*, C. 8, S. 6, 2004, s. 90-94.

Chin Wei-nuo 金维诺, “Pei-wei Yün-kang yü Lung-men Teng Shih-k’u”, 北魏云冈与龙门等石窟, “Tabgaç Dönemi’ne Ait Yün-kang ve Lung-men Bin Budha Mağaraları”, *Heykel Dergisi 雕塑*, S. 1, 2004, s. 42-45.

Ch’i Liang 齐亮, *Tsung Wen-hsien Chi-tzai K’an Pei-wei Kung-chu te Hun-yin T’e-tien*, 从文献记载看北魏公主的婚姻, *Tarihi Kayıtlar Perspektifinden Tabgaçlar’da Prenseslerin Yaptığı Evlilikler*, Shen-yang 沈阳, 2009.

Ch’ien Hsiao-ming 陈小鸣, “Yün-kang Er-shih K’u Fu Tzao-hsiang te Hun ho Mei- Hsien-ch’in Mei-hsüeh Tzai Pei-wei te Ch’eng-shu”, 云冈

第二十窟佛造像的浑和美——先秦美学在北魏的成熟, “Yün-kang Bin Budha Mağaraları'nın Yirmi Numaralı Mağarası'nda Bulunan Budhist Heykeller: Antik Dönemin Güzel Sanatlarının Tabgaçlar'da Olgunlaşması”, *Nan-ching Güzel Sanatlar Fakültesi Dergisi* 南京艺术学院学报, S. 2, 2004, s. 130-132, 135.

Ch'in Ai-hsün 秦爱逊, “Lun Pei-wei Tao Ch'ing-tai Ch'u-ch'i Nan-tze Pien-ke”, 论北魏到清代初期男子圆领袍衫 变革, “Tabgaç Devleti Döneminden Ch'ing Hanedanlığı'na Kadar Yuvarlak Yakalı Erkek Elbiseleri”, *Ssu-chou Endüstri Sanatları Teknoloji Üniversitesi Dergisi* 苏州工艺美术职业技术学院学报, S. 1, 2006, s. 53-56.

Ch'in Hung-wei 秦红卫, “Pei-wei Tui Hsi-yü te Chin-ying Chih-ch'i T'e-tien”, 北魏对 西域的经营及其特点, “Tabgaçlar'ın Batı Bölgeleri İdaresi ve Özellikleri”, *İ-li Eğitim Fakültesi Dergisi* 伊犁教育学院学报, S. 2, 2005, s. 13-16.

Ch'in Niao-niao 秦萋萋, *Pei-wei Yü-wai Kuan-yüan te Liu-tung*, 北魏域外官员的流动, *Tabgaçlar'da Dış İşleri Faaliyetleri*, Shan-hsi 山西, 2008.

Chou Chao-wang 周兆望, “Pei-wei “San Tu Ta Kuan” Juo-kan Wen-t'i Kao-pien”, 北魏“三都大官”若干问题考辨, “Tabgaçlar'da “San-tu Ta-kuan” Sistemi Hakkındaki Çeşitli Problemlerin Analizi”, *Edebiyat ve Tarih Dergisi* 文史哲, S. 1, 2002, s. 118-123.

Chou İ-liang 周一良, *Pei-wei Nan-pei Ch'ao Shih Tza-chi*, 魏晋南北朝史札记, *Tabgaç Devleti ve Güney-Kuzey Hanedanlıkları Tarihi*, Shang-hai 上海, 1985.

Chou Í-liang 周一良, *Wei Chin Nan-pei Ch'ao Shih-lun Chih*, 魏晉南北朝史論集, *Wei, Chin, Güney-Kuzey Hanedanlıkları Tarih Antolojisi*, Pei-ching 北京, 1997.

Chou Sheng-hua 周升華, *Pei-ch'ao Tza Hu Yen-chiu*, 北朝雜戶研究, *Kuzey Hanedanlıkları Hane Halklarına Dair*, Nan-ch'ang 南昌, 2007.

Chou Ssu-yüan 周思源, “Pei-wei Hsien Wen-ti Sse-yin K'ao- Wei Wen-ming T'ai-hou Pien Wu”, 北魏獻文帝死因考——為文明太后辨誣, “Tabgaç İmparatoru Hsien Wen-ti'nin Ölüm Sebebi Araştırması: İmparatoriçe Wen-ming'in Büyü Yapması Hakkında”, *Çin Kültürü Araştırmaları 中国文化研究*, S. 3, 2005, s. 144-147.

Chou Wei-ming 周偉明, *Lun Pei-wei P'ing-liang Hu*, 論北魏平涼戶, *Tabgaçlar'ın P'ing-liang Bölgesi*, Hu-nan 湖南, 2005.

Chu Fei-fang 朱飛芳, “Kuan-yü Pei-wei “Tse Yen” te Wen-t'i”, 關於北魏“賜宴”的問題, “Tabgaçlar'da Saray Ziyafet Kültürü”, *Lin-yi Eğitim Bilimleri Üniversitesi Dergisi 临沂师范学院学报*, C. 28, S. 1, 2006, s. 82-85.

Chu Ho-p'ing 朱和平, “Pei-wei Shih-ch'i Luo-yang Sse-yüan te Chih Ke Wen-t'i”, 北魏時期洛陽寺院的幾個問題, “Tabgaçlar Döneminde Tapınakların Çeşitli Sorunları”, *Luo-yang Teknoloji Fakültesi Dergisi 洛陽工學院学报*, C. 19, S. 2, 2001, s. 11-13.

Chu Hsiao-en 竺小恩, “Tsong Pei-wei Fu-shih Kai-ke K'an Hu Han Wen-hua Kuan-hsi”, 從北魏服飾改革看胡漢文化關係, “Tabgaç Kıyafet

Devrimi Açısından Bozkır ve Han Kültürü İlişkisi”, *Ho-hsi Üniversitesi Dergisi 河西学院学报*, . 22, S. 4, 2006, s. 27-30, 35.

Chu Hsing-ho 朱兴和, “Lüeh-lun Pei-wei Hsiao Wen-ti Kai-ke Chung te Ch’ao I”, 略论北魏孝文帝改革中的朝议, “Tabgaç İmparatoru Hsiao Wen-ti Reformunu Münazara”, *Shang-hai Eğitim Bilimleri Üniversitesi Dergisi 上海师范大学学*, C. 33, S. 2, 2004, s. 128-132.

Chu Ling-fang 朱林芳, “T’ai-yüan Wang Shih Pei Lieh-wei Pei-wei Ssu Hsing te Yüan-yin”, 太原王氏被列为北魏四姓的原因, “T’ai-yüan Wang Boyunun Tabgaçlar’ın Dört Önemli Boyundan Biri Olmasının Sebepleri”, *Lan-chou Akademik Dergisi 兰州学刊*, S. 4, 2007, s.188-190.

Chu Pien 主编, Ku Hsien 股宪, Fu Chu Pien 副主编, Liu Ch’i 刘驰, *Pei-ch’ao Shih Yen-chiu, 北朝史研究, Kuzey Hanedanlıkları Tarihi*, Pei-ching 北京, 2005.

Chung Ch’eng 钟盛, “Tsunng “Luo-yang Ch’ie-lan Chih” K’an Pei-wei Shih-ch’i Luo-yang te Ching-chih Fa-chan Chuang-k’uang”, 从《洛阳伽蓝记》看北魏时期洛阳的经济发展状况, “Luo-yang Ch’ia Lan Kayıtları” na Göre Tabgaç Döneminde Luo-yang’ın Ekonomik Gelişim Durumu”, *Chia Mu-si Üniversitesi Dergisi 佳木斯大学社会科学学报*, C. 22, S. 1, 2004, s. 74-76.

Chung K’un-chie 钟坤杰, “Pei-wei Shih-ch’i te She-hui Pien-ke – Chung-hua Ch’uan-t’ung Wen-hua te Kui-yi yü Jung-t’ung”, 北魏时期的社会变革——中华传统文化的皈依与融通, “Tabgaçlar Döneminde Toplumsal Değişim: Çin Kültürünün Yerleşmesi ve Karışması”, *Ch’u-ching*

Eğitim Bilimleri Üniversitesi Dergisi 曲靖师范学院学报, C. 24, S. 1, 2005, s. 99-103.

Chung İ-wang 钟裔旺, *Pei-wei Ping-chih te Shan-pien Chih Ying-hsiang 北魏兵制的嬗变及影响*, *Tabgaçlar'da Askeri Sistemin Gelişimi ve Etkileri*, Nan-ch'ang 南昌, 2006.

Eberhard, Wolfram, “Eski Türk Devletlerinin Ekonomisi Hakkında İncelemeler: 2, Toba'larda Ziraat”, *Belleten*, C. X, S. 6

Eberhard, Wolfram, *Çin Tarihi*, Ankara, 1995.

Eberhard, Wolfram, *Çin'in Şimal Komşuları*, Ankara, 1996.

Eberhard, Wolfram, “Chin Devrindeki (M.S. 265-316) Beş Kavmin Tarihine Kronolojik Bir Bakış”, *DTCF Tarih Araştırmaları Tarih Enstitüsü Neşriyatı*, No:4, s. 157-235.

Fairbank, John King., Goldman, Merle, *China a New History*, London, 2006.

Feng Fan 冯帆, “Ch'ing-ch'i Shih-jen Tzai Pei-wei Han-hua Chung te Tzuo-yung”, 青齐士人在北魏汉化中的作用, “Ch'ing-ch'i Aydınlarının Tabgaçlar'da Han Kültürünün Teşkilindeki Rolü”, *Shan-tung Ziraat Fakültesi Dergisi 山东省农业管理干部学院学报*, S. 6, 2006, s. 140-141.

Fu İ-han 傅义汉, “Tsung T'ai-tzu Hsün Pei Sha K'an Pei-wei te Ch'ien-tu Tou-cheng”, 从太子恂被杀看北魏的迁都斗争, “Veliht Hsün'ün Öldürülmesi Açısından Tabgaçlar'ın Başkenti Değiştirme

Mücadelelerine Bakış”, *Ta-t’ung Mesleki ve Teknik Eğitim Fakültesi Dergisi* 大同职业技术学院学报, C. 17, S. 3, 2003, s. 35-42.

Fu İ-han 傅义汉, “Pei-wei Chiao-yü T’an-hsi”, 北魏教育探析, “Tabgaçlar’da Eğitimin Analizi”, *Yen-pei Eğitim Bilimleri Üniversitesi Dergisi* 雁北师范学院学报, C. 19, S. 3, 2003, s. 19-20.

Grousset, Rene, *The Rise and The Splendour of The Chinese Empire*, London, 1970.

Gumilev, L. N., *Hunlar*, İstanbul, 2002.

Han Hsüeh-sung 韩雪松, *Pei-wei Wai-chiao Chih-tu Yen-chiu*, 北魏外交制度研究, *Tabgaç Devleti’nde Diplomasi Sistemi Üzerine*, Chi-lin 吉林, 2009.

Han Sheng-tsun 韩生存, “Pei-wei P’ing-ch’eng Ming-t’ang İ-chih te Fa-hsien Chih-ch’i İ-yi”, 北魏平城明堂遗址的发现及其意义, “P’ing-ch’eng Şehri’ndeki Ming-t’ang Site Kalıntılarının Keşfi ve Önemi”, *Ta-tung Mesleki ve Teknik Eğitim Fakültesi Dergisi* 大同职业技术学院学报, C. 19, S. 1, 2005, s. 37, 43.

Han You-ch’eng 韩有成, “Shih-lun Hsü-mi Shan Pei-wei Tung-k’u Chung te “Yün-kang Yin-ssu”, 试论须弥山北魏洞窟中的“云冈因素”, “Hsü-mi Dağı’ndaki Tabgaç Dönemine Ait Mağaradaki “Yün-kang Stili”, *Ku-yüan Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi* 固原师专学报, C. 26, S. 4, 2005, s. 44-46.

Hao Sung-chih 郝松枝, “Ch’üen-p’an Han-hua yü Pei-wei Wang-ch’ao te Ssu Wang- Pei-wei Hsiao Wen-ti Kai-ke te Ching-yan yü Chiao-

hsün”, 全盘汉化与北魏王朝的速亡——北魏孝文帝改革的经验与教训, “Han Kültürünün Bütünüyle Yayılması ve Tabgaçlar’ın Hızla Çöküşü: Tabgaç İmparatoru Hsiao Wen-ti Reformundan Edinilen Tecrübe ve Çıkarılan Dersler”, *Shan-hsi Eğitim Bilimleri Üniversitesi Dergisi 陕西师范大学学报*, C. 32, S. 1, 2003, s. 73-77.

Ho Chien-kuo 何建国, *Pei-wei Chün Chen Yen-chiu 北魏军镇研究, Tabgaçlar’da Askeri Garnizon Sistemi*, Shan-hsi 山西, 2005.

Ho Shih-ting 何世鼎, Wang Wan-yin 王万盈, “Pei-wei Shih-ch’i te P’in-fu Fen-hua Chih-ch’i Ying-hsiang Tan-hsi”, 北魏时期的贫富分化及其影响探析, “Tabgaçlar Döneminde Zengin-Fakir Ayrılığı ve Bunun Etkilerinin Analizi”, *Kuzeybatı Eğitim Bilimleri Üniversitesi Dergisi 西北师范大学学报*, C. 42, S. 4, 2005, s. 104-108.

Hou Yung-chien 侯甬坚, Chou Chieh 周杰, Wang Yen-hsin 王燕新, “Pei-wei (AD 386-534) E’er tuo-si Kao-yüan te Tze-jan - Jen-wen Ching-kuan”, 北魏(AD 386-534)鄂尔多斯高原的自然—人文景观, “Tabgaçlar’ın (M.S. 386-534) Ordos Bölgesi Doğası: Kültürel Miras”, *Çin Çöl Araştırmaları 中国沙漠*, C. 21, S. 2, 2001, s. 189-194.

Hsiang İ-feng 项一峰, “Mai-chih Shan Pei-wei 115 K’u Tzao-hsiang Pi-hua Nei-jung K’ao-shih”, 麦积山北魏 115 窟造像壁画内容考释, “Mai-chih Dağı Bin Budha Mağaraları 115 Numaralı Mağarada Bulunan Tabgaç Dönemi Heykel ve Fresklerin Nitelikleri”, *Tun-huang Araştırmaları 敦煌学辑刊*, S. 1, 2004, s. 147-152.

Hsieh Mei-ching 谢美婧, *Pei-wei Luo-yang Ch'eng te Ying-chien*, 北魏洛阳城的营建, *Tabgaçlar'ın Luo-yang Şehri İmarı*, Ch'ang-ch'un 长春, 2009.

Hsieh Jui-tze 薛瑞泽, “Pei-wei Lin-li Kuan-hsi Yen-chiu”, 北魏邻里关系研究, “Tabgaçlar'ın Sınır Komşuları İle Olan İlişkileri Üzerine”, *Merkezi Güney Etnik Milletler Üniversitesi Dergisi* 中南民族大学学报, C. 22, S. 4, 2002, s. 85-88.

Hsin Yü-ho 辛宇鹤, “Hsiao” te Kuan-nien Tzai Pei-wei Fa-lü Chih-tu Chung te Fan-ying” “孝”的观念在北魏法律制度中的反映, “Hsiao Wen-ti'nin Politik Tavrının Tabgaç Kanun Sistemindeki Yansımaları”, *Yün-ch'eng Üniversitesi Dergisi* 运城学院学报, C. 24, S. 1, 2006, s. 50-52.

Hsü Chi-yin 许智银, “Lun Pei-wei Nü-hsing Ch'u-chia Wei Chien-hsiang”, 论北魏女性出家为尼现象, “Tabgaç Kadınlarının Budhist Rahibe Olabilmek İçin Evden Ayrılmaları Hadisesi”, *Hsü-ch'ang Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi* 许昌师专学报, C. 20, S. 6, 2001, s. 42-46.

Hsü Mei-li 徐美莉, “Shih-lun Pei-wei Ch'ien-Ch'i te Kuan-yüan Hsin-ch'ou Fen-p'ei Mu-shih”, 试论北魏前期的官员薪酬分配模式, “Tabgaçlar'ın Erken Döneminde Devlet Görevlilerini Mükafatlandırma Sistemine Dair”, *Etnik Milletler Araştırmaları* 民族研究, S. 6, 2003, s. 86-92.

Hsüeh Chen 薛振, “Lun Pei-wei Chün T'ien-chih Ch'ang-sheng te Shih-hui Yüan-yin”, 论北魏均田制产生的社会原因, “Tabgaçlar'da Toprak Reformunu Ortaya Çıkaran Sosyal Nedenler Üzerine”, *Pekin Lien-ho Üniversitesi Dergisi* 北京联合大学学报, C. 11, S. 2, 1997, s. 62-69.

Hsüeh Jui-tze 薛瑞泽, “Pei-wei te Nei-ho Hang-yün”, 北魏的内河航运, “Tabgaçlar’da Nehir Taşımacılığı”, *Shan-hsi Eğitim Bilimleri Üniversitesi Dergisi 山西师大学报*, C. 28, S. 3, 2001, s. 28-32.

Hsüeh Jui-tze 薛瑞泽, “Tu “Luo-yang Ch’ie-lan Chih” Lun Pei-wei Luo-yang te Sse-yüan Yüan-lin”, 读《洛阳伽蓝记》论北魏洛阳的寺院园林, “Luo-yang Ch’ie-lan Kayıtları’na Göre Tabgaçlar’ın Luo-yang Şehri Tapınakları ve Bahçeleri”, *Çin Tarihi Coğrafyası Makale Koleksiyonu 中国历史地理论丛*, C. 16, S. 2, 2001, s. 31-36.

Hsüeh Jui-tze 薛瑞泽, “Pei-wei te Nung-t’ien Shui-li Chien-she”, 北魏的农田水利建设, “Tabgaçlar’da Tarım Arazilerinde Sulama Sistemi İnşası”, *An-hui Tarih Dergisi 安徽史学*, S. 3, 2002, s. 15-18.

Hsüeh Jui-tze 薛瑞泽, “Pei-wei te Yen-ye Ching-ying chih Wen-hua İ-i”, 北魏的盐业经营及文化意义, “Tabgaçlar’da Tuz Endüstrisi ve Kültürünün Önemi”, *Pao-chih Sosyal Bilimler Fakültesi Dergisi 宝鸡文理学院学报*, C. 22, S. 2, 2002, s. 66-71.

Hsüeh Jui-Tze 薛瑞泽, *Ch’in Han Wei Chin Nan-pei Ch’ao Huang-ho Wen-ming yü Tsao-yüan Wen-hua te Chiao-jung*, 秦汉魏晋南北朝黄河文明与草原文化的交融, *Ch’in, Han, Wei, Chin ve Güney-Kuzey Hanedanlıkları Medeniyeti ve Bozkır Kültürünün Karışması*, Pei-ching 北京, 2010.

Hu P’ing 胡平, “Ta-tung Pei-wei Fang-shan Sse-yüan Fu-Sse İ-chih Fa-chüeh Pao-kao”, 大同北魏方山思远佛寺遗址发掘报告, “Ta-tung Şehri

Fang Dağı'nda Bulunan Tabgaç Dönemi'ne Ait Sse-yüan Budhist Tapınağı'nın Kazı Raporu”, *Kültür Mirası 文物*, S. 4, 2007, s. 4-26.

Huang Hsia-nien 黄夏年, “Pei-wei Ju Shih Tao San Chiao Kuan-hsi Ch'u-i”, 北魏儒释道三教关系刍议, “Tabgaçlar'da Konfüçyanizm, Budhizm ve Taoizm'in İlişkilerine Dair Nacizane Görüşüm”, *Chin-yang Akademik Dergisi 晋阳学刊*, S. 5, 2005, s. 46-52.

Huang, Ray, *Çin Tarihi, Bir Makro Tarih Yaklaşımı*, İstanbul, 2005.

Huang Tze-ch'un 黄泽纯, “Ch'ien Í Chiang Fu Pei-wei te Jou-jan Jen”, 浅议降附北魏的柔然人, “Tabgaç Devleti'ne Teslim Olan Juan-juanlar”, *Ch'iu Suo 求索*, S. 4, 2004, s. 228-229.

Huang Ying 黄英, *Shih-lun Pei-wei Feng T'ai-hou*, 试论北魏冯太后, *Tabgaç İmparatoriçesi Feng*, Ch'eng-tu 成都, 2005.

Hung Chih 洪吉, *Pei-wei Huang-ti te Hsün Hsing*, 北魏皇帝的巡幸, *Tabgaç İmparatorlarının Ülke İçinde Yaptığı Yolculuklar*, Shang-hai 上海, 2007.

Ishimatsu Hinako 石松日奈子, Liu Yung-tzung 刘永增, “Pei-wei Ho-nan Shih-tiao San Tzun Hsiang”, 北魏河南石雕三尊像, “Ho-nan'da Bulunan Tabgaçlar'a Ait Üçlü Taş Figürler”, *Merkezi Çin Kültür Mirası 中原文物*, S. 4, 2000, s. 48-60.

Jen Chung 任重; Chin Ta-chen 金大珍, “Pei-wei Ch'eng-shih Kui-hua yü Chien-chu Wen-hua Tzai Ch'ao-hsien Pan-tao te Ch'uan-pu”, 北魏城市规划与建筑文化在朝鲜半岛的传播, “Kuzey Kore Yarımadası'nda

Tabgaç Şehri Planları ve Mimari Kültürünün Yayılımı”, *Güncel Kore 当代韩国*, S. 1, 2006, s. 81-84.

Jen Huai-ch'eng 任怀晟, “Pei-wei Ch'ien-ch'i Hsien Han Hu-tung te Yüan-yin chih Tui Fu-chang te Ying-hsiang”, 北魏前期鲜汉互动的原因及对服装的影响, “Hsien-pi ile Han Kültürü Arasındaki Etkileşimin Kıyafetler Üzerindeki Yansımaları”, *Yi-shu Pai-chia* 艺术百家, S. 1, 2006, s. 196-197.

Jen Shih-fang 任世芳, Chao Shu-chen 赵淑贞, Jen Pu-p'ing 任伯平, “Tzai Lun Pei-wei Ch'i Wu te Chen-shih Ti-li Wei-chih Wen-t'i”, 再论北魏契吴的真实地理位置问题, “Tabgaçlar'ın Ch'i Wu Bölgesi'nin Gerçek Yerini Yeniden Münazara”, *Shan-hsi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi* 山西大学师范学院学报, S. 1, 2002, s. 41-43.

Juo Mu 若木, *Hui-wei Nan-pei Ch'ao*, 回味南北朝, *Güney-Kuzey Hanedanlıkları Tarihi*, Pei-ching 北京, 2008.

Kafesoğlu, İbrahim, *Türk Milli Kültürü*, İstanbul, 1986.

K'ang Hung-kan 康宏淦, “Pei-wei Chün-tui te Chih-yang Wen-t'i”, 北魏军队的给养问题, “Tabgaç Ordularının Levazım Sorununa Dair”, *Ching-kang Shan Üniversitesi Dergisi* 井冈山师范学院学报, S. 4, 2001, s. 32-36.

Kao Chao-ming 高照明, “Tsong Kuo-shih Chih Yü K'an Pei-wei Shih-ch'i Min-tzu Jung-ho Chung te Wen-hua Ch'ung-t'u”, 从国史之狱看北魏时期民族融合中的文化冲突, “Edebi Sorgulama Perspektifinden Tabgaç Devleti Dönemi Etnik Milletler Kaynaşması Sürecinde Ortaya

Çıkan Kültür İhtilafları”, *Yang-chou Üniversitesi Dergisi* 扬州大学学报, C. 5, S. 3, 2001, s. 56-59.

Kao Feng 高峰, Li Ye 李晔, Chang Hai-yan 张海雁, Yüan Hsin-hua 员新华, Chiang Wei-wei 江伟伟, Liu Chün-hsi 刘俊喜, “Shan-hsi Ta-tung Sha-ling Pei-wei Pi-hua Mu Fa-chüe Chien-pao”, 山西大同沙岭北魏壁画墓发掘简报, “Ta-tung Sha-ling’deki Tabgaç Dönemi’ne Ait Resimli Mezar”, *Kültür Mirası* 文物, S. 10, 2006, s. 4-24.

Kao Hsiao-fang 高晓凤, “Pei-wei Chien-tu P’ing-ch’eng Chih Wu-chien”, 北魏建都平城之我见, “P’ing-ch’eng’in Başkent Yapılma Nedenlerine Dair Görüşlerim”, *Ta-t’ong Mesleki ve Teknik Eğitim Fakültesi Dergisi* 大同职业技术学院学报, C. 20, S. 3, 2006, s. 28-29.

Kao Hsien-tung 高贤栋, “Pei-wei Hsiao Wen-ti Shih-ch’i te Li-chih Chien-shih”, 北魏孝文帝时期的礼制建设, “Tabgaç İmparatoru Hsiao Wen-ti Döneminde Sosyal Kurumların İnşası”, *Yen-t’ai Üniversitesi Dergisi* 烟台大学学报, C. 16, S. 4, 2003, s. 453-455.

Kao Hsien-tung 高贤栋, “Lun Hsiao-t’i Kuan-nien Tzai Pei-wei te Ch’üe-li”, 论孝悌观念在北魏的确立, “Evlat Görevlerinin Tabgaçlar’da İnşası”, *Liao-ning Üniversitesi Dergisi* 辽宁大学学报, C. 33, S. 4, 2005, s. 80-83.

Kao K’ai 高凯, “Tsun Hsing Pi-li Shih-T’iao K’an Pei-wei Shih-ch’i T’o-pa Hsien-p’i yü Han-tzu te Min-tzu Jung-ho”, 从性比例失调看北魏时期拓跋鲜卑与汉族的民族融合, “Cinsiyet Faktörü Göz Önünde Bulundurulmadan Tabgaç Devleti Döneminde Hsien-pi T’o-pa İle Çinli

Halkların Karışmasına Bakış”, *Tarihsel Teori Araştırmaları 史学理论研究*, S. 2, 2000, s. 51-61.

Kao Min 高敏, “Pei-wei “Tzung Chu Tu Hu” Chih Shih-hang Shih-chien Shih-t’an: Chien-lun “Tzung Chu Tu Hu” Chih te She-hui Ying-hsiang”, 北魏“宗主督护”制始行时间试探——兼论“宗主督护”制的社会影响, “Tabgaçlar’da “Tzung Chu Tu-hu” Sistemin Başlaması Üzerine: “Tzung Chu Tu-hu” Sisteminin Sosyal Etkileri”, *Kuang-chou Üniversitesi Dergisi 广州大学学报*, C. 1, S. 1, 2002, s. 1-7.

Kao Min 高敏, “You-kuan Pei-wei Ch’ien-ch’i Pai-kuan Wu Lu Chih te Liang Ke Wen-t’i”, 有关北魏前期百官无禄制的两个问题, “Tabgaçlar’ın Erken Döneminde Memurların Maaş Sisteminin İki Problemi Hakkında”, *Tarih Eğitimi Sorunları 历史教学问题*, S. 1, 2004, s. 4-8.

Kao Min 高敏, *Wei Chin Nan-pei Ch’ao Shih Fa-wei, 魏晋南北朝史发微, Wei, Chin, Güney-Kuzey Hanedanlıkları Tarihi İle İlgili Kayıtlar, Pei-ching 北京*, 2005.

Kao Sheng-chih 高生记, “Pei-wei Hsiao Wen-ti Ting Hsing Tzu Chih-tu San-lun”, 北魏孝文帝定姓族制度散论, “Tabgaç İmparatoru Hsiao Wen-ti’nin Devletin Kurucu Boyunu Düzenlemesi”, *T’ai-yüan Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi 太原师范学院学报*, C.2, S.2, 2003, s.73-75.

Kuan Ping 管萍, *Pei-wei P’ing-ch’eng Cheng-ch’üan te Hu-hua yü Han-hua, 北魏平成政权的胡化与汉化, Tabgaçlar’ın P’ing-ch’eng Şehri Bozkır ve Han Kültürü, Shan-hsi 山西*, 2006.

Kung Shu-tuo 龚书铎, Liu Te-lin 刘德麟, *T'u-shuo T'ien Hsia: San Kuo, Liang Chin, Nan-pei Ch'ao / Chung-kuo Li-shih Hsi-lieh*, 图说天下: 三国·两晋·南北朝/中国历史系列, *Resimli Dünya Tarihi: Üç Krallık, Doğu Chin, Batı Chin, Güney-Kuzey Hanedanlıkları- Çin Tarihi Serisi*, Chi-lin 吉林, 2007.

K'ung I 孔毅, “Pei-wei Ch'ien-ch'i Pei-fang Shih-tzu Tzai Cheng-ch'üan Chung te Ti-li Tzai Jen-shih”, 北魏前期北方世族在政权中的地位再认识, “Tabgaçlar'ın Erken Döneminde Kuzey Milletlerinin Politikadaki Pozisyonunun Yeniden Tanımlanması” *Ch'ung-ch'ing Eğitim Bilimleri Üniversitesi Dergisi 重庆师范大学学报*, S. 1, 2004, s. 13-22

Kuo P'eng 郭鹏, *Pei-wei Tu-tu Chih Lun K'ao* 北魏都督制论考, *Tabgaç Devleti'nde Tu-tu Sistemi*, Shan-hsi 山西, 2008.

Kuo Pu-nan 郭伯南, *Shang Hsia I Wan Nien T'u-shuo Chung-kuo T'ung-shih: Liu Ch'ao Feng-yün (San Kuo, Chin, Nan-pei Ch'ao) Shen-chou Ting-sheng (Sui, T'ang, Wu Tai Shi Kuo) Ch'ing Shao-nien Li-shih Hsiu-yang Shou-hsüen Shu*, 上下一万年 图说中国通史: 六朝风云 (三国、晋、南北朝) 神州鼎盛 (隋、唐、五代十国) 青少年历史修养首选书, *Bin Yıllık Resimli Çin Tarihi: Altı Hanedanlık Dönemi Kaosu (Üç Krallık, Chin, Güney-Kuzey Hanedanlıkları), Gelişme Dönemi (Sui, T'ang, Beş Hanedanlık)*, Shaan-hsi 陕西, 2008.

Kuo Shu-lan 郭书兰, “Tung-hsi Fang Wen-hua Chiao-liao te Li-shih Chien-cheng- Lun Pei-wei Lung-men Shih-k'u I-shu”, 东西方文化交流的历史见证——论北魏龙门石窟艺术, “Doğu-Batı Bölgeleri Arasındaki Kültürel Değişimin Tarihi İspatları: Tabgaçlar'ın Lung-men Shih-k'u

Sanatı”, Hsü-ch’ang Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi 许昌师专学报, C. 19, S. 3, 2000, s. 105-109.

Li Chien-tung 李建栋, ”Hsi-yü Hu-jung Yüeh Tzai Pei-wei te Ch’uan-po yü Pei Chieh-shou”, 西域胡戎乐在北魏的传播与被接受, “Batı Bölgeleri Yabancıları Müziğinin Tabgaçlar’a Yayılması ve”, *Aylık Akademi Dergisi 学术月刊*, S. 5, 2007, s.113-118.

Li Ching-li 李靖莉, “Tsung “Luo-yang Ch’ie-lan Chih” K’an Pei-wei Tu-ch’eng Kung-shang te Fan-jung”, 从《洛阳伽蓝记》看北魏都城工商业的繁荣, “Luo-yang Ch’ia-lan Kayıtları” na Dayanarak Tabgaç Başkenti Ticari Faaliyetlerinin Gelişimi”, *Shan-tung Ziraat Fakültesi Dergisi 山东省农业管理干部学院学报*, S. 4, 2001, s. 84-85.

Li Ch’ing-lin 李清霖, *Min-tzu Jung-he Shih-yü Hsia te Pei-wei Shih-ke*, 民族融合视阈下的北魏诗歌, *Etnik Milletlerin Karışması Perspektifinden Tabgaçlar’da Şiir Sanatı*, Kuang-hsi 广西, 2009.

Li Chiu-Ch’ang 李久昌, “Pei-wei Luo-yang Li Fang Chih-tu Chih-Ch’i T’e-tien”, 北魏洛阳里坊制度及其特点, “Tabgaçlar’ın Luo-yang Şehri Yol Sistemi Nitelikleri”, *Akademik Değişim 学术交流*, C. 160, S. 7, 2007, s. 172-175.

Li Chung-hsüeh 李中雪, Sung Jung-hsin 宋荣欣, “Pei-wei Luo-yang Hsiao Shih-k’u Ch’ün Tzao-hsiang İ-shu Fen-hsi”, 北魏洛阳小石窟群造像艺术分析, “Tabgaç Dönemi Luo-yang’da Bulunan Küçük Bin Budha Mağarası’ndaki Heykel Sanatının Analizi”, *Luo-yang Eğitim Bilimleri Üniversitesi Dergisi 洛阳师范学院学报*, S. 1, 2004, s. 10-11.

Li Ch'un-hsiang 李春祥, "Pei-wei T'ai Wu-ti yü Chou Wu-ti Mie Fu Chih Í-t'ung", 北魏太武帝与周武帝灭佛之异同, "T'ai Wu-ti ve Chou Wu-ti'nin Budhizm'e Getirdiği Yasaklar Arasındaki Benzerlik ve Farklar", *T'ung-hua Eğitim Bilimleri Fakóltesi Dergisi 通化师范学院学报*, C. 22, S. 3, 2001, s. 34-38.

Li Hu 黎虎, *Wei Chin Nan-pei Ch'ao Shih-lun, 魏晋南北朝史论, Wei, Chin, Güney-Kuzey Hanedanlıkları Tarihi*, Pei-ching 北京, 1999.

Li K'e-chien 李克建, Ch'en Yü-p'ing 陈玉屏, "Tzai Lun Pei-wei Hsiao Wen-ti Kai-ke- Chien T'an Kai-ke Tui Min-tzu Jung-he Kui-lü te Ch'i-shih", 再论北魏孝文帝改革——兼谈改革对民族融合规律的启示, "Tabgaç İmparatoru Hsiao Wen-ti Reformunu Yeniden Münazara: Reformun Farklı Milletlerin Entegrasyonuna Olan Etkileri", *Hei-lung Chiang Etnik Milletler Araştırmaları Dergisi 黑龙江民族丛刊*, S.2, 2007, s.79-86.

Li Pao-t'ung 李宝通, "Pei-wei T'ai-ho Shih-erh Nien (488) Li Piao T'un-t'ien Shih-shih Lüeh K'ao", 北魏太和十二年(488)李彪屯田史实略考, "Tabgaçlar'ın T'ai-ho On İkinci Yılında (488) Li Piao'un Garnizonunun Tarihi Gerçeği", *中国经济史研究 Çin Ekonomi Tarihi Araştırmaları*, S. 1, 1998, s. 87-92.

Li P'ing 李凭, "Wei Yen Chan-cheng Chien-hou Pei-wei yü Kao Jü-lin te Chiao-wang", 魏燕战争前后北魏与高句丽的交往, "Tabgaç-Yen Savaşından Önce ve Sonra Tabgaçlar ile Koguryo Krallığı Arasındaki İlişkiler", *Shang-hai Eğitim Bilimleri Üniversitesi Dergisi 上海师范大学学报*, C. 31, S. 6, 2002, s. 74-79.

Li P'ing 李凭, "Wei Yen Chan-cheng İ-hou te Pei-wei yü Kao-li", 魏燕战争以后的北魏与高丽, "Tabgaçlar ve Yan Devleti Arasındaki Savaştan Sonra Tabgaçlar'ın ve Koguryo Krallığı'nın Durumu", *Edebiyat ve Tarih Dergisi* 文史哲, S. 4, 2004, s. 42-46.

Li P'ing 李凭, "Tzai Lun Pei-wei Tao Wu-ti Tzao-nien Ching-li – Ta An Chieh-sheng Hsien-sheng", 再论北魏道武帝早年经历——答安介生先生, "Tabgaç İmparatoru Tao Wu-ti'nin Erken Dönem Yönetimi Konusunun Yeniden Ele Alınışı: Chieh-sheng Bey'e Cevap", *Etnik Milletler Araştırmaları* 民族研究, S.4, 2007, s. 59-64.

Li P'ing 李凭, "Pei-wei Ming Yüan-ti Liang Huang-hou Chih Ssu yü Pao Tai-hou Te-Shih" 北魏明元帝两皇后之死与保太后得势, "Tabgaç İmparatoru Ming Yüan-ti'nin İki İmparatoriçesi'nin Ölümü ve İmparatoriçe Pao'nun Gücü Ele Geçirmesi", *Tarih Bilimi Dergisi* 史学月刊, S.5, 2007, s. 21-25.

Li Pu-ch'in 李伯钦, Li Chao-hsiang 李肇翔, *Chung-kuo T'ung-shih (San Kuo, Liang Chin, Nan-pei Ch'ao)*, 中国通史 (三国·两晋南北朝), *Genel Çin Tarihi (Üç Krallık, Doğu Chin, Batı Chin, Güney-Kuzey Hanedanlıkları Dönemi)*, Shen-yang 沈阳, 2009.

Li San-mou 李三谋, Li Chu-lin 李竹林, "Pei-wei Chih Pei-chou Shih-ch'i te Ho-tung Yen-ye Ching-chih Huo-tung" 北魏至北周时期的河东盐业经济活动, "Tabgaç Döneminden Kuzey Chou Dönemine Kadar Ho-tung Tuz Endüstrisi Ekonomik Faaliyetleri", *Tuz Endüstrisi Tarihi Araştırmaları* 盐业史研究, S. 2, 2007, s. 20-27.

Li Shu-chih 李书吉, "Pei-wei Ch'ien-ch'i te Ching-chih Hsing-t'ai ho Shih-hui Hsing-chih - Chien Lun Pei-wei Mu-shih", 北魏前期的经济形

态和社会性质——兼论北魏模式, “Tabgaçlar’ın Erken Dönemindeki Ekonomik Durum ve Toplumun Karakteri Hakkında”, *Çin Ekonomi Tarihi Araştırmaları 中国经济史研究*, S. 2, s. 87-91, 2002.

Li Yü-fang 李玉芳, “Pei-wei T’ai Wu-ti Mie Fu Yüan-yin Ch’ien-hsi”, 北魏太武帝灭佛原因浅析, “Tabgaç İmparatoru T’ai Wu-ti’nin Budhizm’i Yasaklama Nedenlerinin Analizi”, *İ-pin Fakültesi Dergisi 宜宾学院学报*, S. 1, 2004, s. 59-61.

Li Yü-fang 李玉芳, Han You-ch’eng 韩有成, “Ku-yüan Pei-wei Chih T’ang-tai Shih-tiao, Chin Tung Fu-chiao Tzao-hsiang te Fa-hsien yü Chia-chih”, 固原北魏及唐代石雕、金铜佛教造像的发现与价值, “Ku-yüan Şehri’ndeki Tabgaç ve T’ang Hanedanlığı Dönemi’ne Ait Taş Oymalar, Altın ve Bakır Budhist Heykellerin Keşfi ve Değerleri”, *Ku-yüan Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi 固原师专学报*, C. 27, S. 4, 2006, s. 84-86.

Lien Fei 连飞, “Pei-wei P’ing-ch’eng Shih-ch’i Fu-chiao Fu-hsing Yüan-yin Ch’u-t’an”, 北魏平城时期佛教复兴原因初探, “P’ing-ch’eng’in Tabgaç Başkenti Olduğu Dönemde Budhizm’in Yeniden Canlanmasının İncelemesi”, *Chang Chia-k’ou Mesleki Teknik Eğitim Fakültesi Dergisi 张家口职业技术学院学报*, C. 19, S. 4, 2006, s. 60-61.

Lin Fan 林凡, “Pei-wei Hung-nung Yang Shih Chia-tzu Chih Cheng-feng, Chia Feng Tzai P’ing-tian”, 北魏弘农杨氏家族之政风、家风再评点, “Tabgaçlar’da Yang Ailesinin Devlet ve Aile Geleneği Üzerine Eleştirel Bir Yaklaşım”, *Bilim Eğitimi Makale Koleksiyonu 科教文汇*, S.8, 2007, s. 188.

Lin Sha 林莎, Wang Tien-ch'un 王佃春, "Hsiao Wen-ti Tzai Pei-wei Wen-hsüe Chin-ch'eng Chung te Tzuo-yung", 孝文帝在北魏文学进程中的作用, "Hsiao Wen-ti'nin Tabgaç Edebiyatının Gelişimindeki Rolü", *T'ai-an Eğitim Bilimleri Üniversitesi Akademik Dergisi 泰安教育学院学报岱宗学刊*, C. 10, S. 3, 2006, s. 11-12.

Liu Ch'ang- hsü 刘长旭, "Wu Shih T'u-ch'en yü Pei-wei Ch'ien-ch'i te Cheng-chih Tou-cheng", 巫筮图讖与北魏前期的政治斗争, "T'u-ch'en Kehaneti ve Tabgaçlar'ın Erken Dönem Politik Mücadeleri", *许昌师专学报 Hsü-ch'ang Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, C. 20, S. 4, 2001, s. 52-55.

Liu Ching-ch'eng 刘精诚, *Chung-kuo Li-shih Ta Chiang-t'ang: Liang Chin Nan-pei Ch'ao Shih-hua 中国历史大讲堂: 两晋南北朝史话, Çin Tarihi Dersleri: Doğu Chin, Batı Chin Güney-Kuzey Hanedanlıkları'nın Tarihi Hikayeleri*, Pei-ching 北京, 2007.

Liu Ching-ch'eng 刘精诚, *Liang Chin Nan-pei Ch'ao Shih-hua-Chung-kuo Tu-pen, 两晋南北朝史话——中国读本, Doğu Chin, Batı Chin, Güney-Kuzey Hanedanlıkları Tarihi Olayları: Çin Tarihi Kitabı*, Pei-ching 北京, 2009.

Liu Chuang 刘壮, Chang Chih-hung 张志红, "Luo-yang Pei-wei Ta-shih İ-chih Ch'u-t'u Pu-li Chu Ch'eng-fen Fen-hsi", 洛阳北魏大市遗址出土玻璃珠成分分析, "Tabgaç Başkenti Luo-yang'ın Kalıntıları Arasında Bulunan Cam Boncukların Niteliği", *Spektroskop Laboratuvarı Dergisi 光谱实验室*, C. 16, S. 1, 1999, s. 74-78.

Liu Chün 刘军, *Pei-wei Tzung-shih Chie-tseng Yen-chiu*, 北魏宗师阶层研究, *Tabgaç Hanedan Boyu*, Chih-lin 吉林, 2009.

Liu Chün-hsi 刘俊喜, Kao Feng 高峰, “Ta-tung Chih Chia Pao Pei-wei Mu Kuan Pan-hua”, 大同智家堡北魏墓棺板画, “Ta-tung’da Bulunan Tabgaç Dönemi’ne Ait İçinde Resimli Bir Tabutun Bulunduğu Mezarın Kazısı”, *Kültür Mirası 文物*, S. 12, 2004, s. 35-47.

Liu Hang-yü 刘航宇, “Hsiu Ku Ch’ing Hsiang Pei-wei Yang-chih Mu Ch’u-t’u Wen-wu Shang Chieh”, 秀骨清像北魏杨机墓出土文物赏介, “Tabgaç Dönemi Yang-chih Mezarı’na Ait Buluntular”, *Kolleksiyonerler 收藏家*, S. 11, 2006, s. 23-28.

Liu Heng 刘恒, *Pei-wei “Li Chan Mu-chih” Tung-wei “Lü Sheng Mu-chih”*, 北魏《李瞻墓志》东魏《吕盛墓志》, *Tabgaçlar’ın “Li Chan Mezar Kitabesi”*, *Doğu Wei Hanedanlığı “Lü Sheng Mezar Kitabesi”*, Jung Pao-chai Yayınları 荣宝斋出版社, 2003.

Liu Huai-jung 刘怀荣, “Pei-wei te Han-hua Li-ch’eng yü Ke Shih Í-shu K’ao Lun”, 北魏的汉化历程与歌诗艺术考论, “Tabgaçlar’da Han Kültürünün Gelişimi ve Şarkı-Şiir Sanatı”, *Çin Şarkı-Şiir Araştırmaları 中国诗歌研究*, S. 00, 2003, s. 95-110.

Liu Hun-yang 刘洪洋, “Pei-wei Shu-feng Lüeh Lun”, 北魏书法略论, “Tabgaçlar’da Yazı Stilleri”, *Genç Kaligrafi 青少年书法*, S. 16, 2006, s. 23-25.

Liu Mei-yün 刘美云, “Pei-wei Ch’ien-tu Ch’ien Hou P’ing-ch’eng te Kai-fa yü Chien-she”, 北魏迁都前后平城的开发与建设, “Tabgaç

Başkentinin Değişmesinden Önce ve Sonra P'ing-ch'eng'in Gelişimi ve İnşası”, Tsang-sang 沧桑, S. 4, 2007, s. 24-25.

Liu Shuang-chi 刘双智, “Shaan-hsi Ch'ang-wu Chu-t'u İ-p'i Pei-wei Fu-chiao Shih Tzao-hsiang”, 陕西长武出土一批北魏佛教石造像, “Shaan-hsi Ch'ang-wu'da Bulunan Tabgaç Dönemi'ne Ait Budhist Taş Heykeller”, *Kültür Mirası 文物*, S. 1, 2006, S. 65-81.

Liu Teng-feng 刘登峰, “Tsong Min-tzu Hsüeh te Chiao-tu K'an Pei-wei Hsiao Wen-ti Kai-ke te Tzuo-yung”, 从民族学的角度看北魏孝文帝改革的作用, “Etnolojik Açıdan Tabgaç İmparatoru Hsiao Wen-ti Reformunun Niteliği”, *İç Moğolistan Eğitim Bilimleri Üniversitesi Gazetesi 内蒙古师范大学学报*, S. 3, 1998, s. 101.

Liu Wen-chieh 刘文杰, “Lun Pei-wei Feng-chien Hua Chung te Fa-lü Yen-pien”, 论北魏封建化中的法律演变, “Tabgaçlar'ın Feodalleşme Sürecinde Hukukun Değişimine Dair”, *Hsin K'e-ch'eng 新课程*, S. 8, 2005, s. 47.

Lu Hsin 吕忻, “Chien Lun Pei-wei Huang-shih “Tze Chiang Wei Ch'u Er, Ch'i Mu Chie Tse Sse” Chih-tu”, 简论北魏皇室“子将为储贰,其母皆赐死”制度, “Tabgaç Sarayında Veliht İlan Edilen Çocuğun Annesinin Öldürülmesi Sistemi Üzerine”, *Ch'ing-hai Etnik Milletler Üniversitesi Dergisi 青海民族学院学报*, C. 29, S. 3, 2003, s. 44-47.

Lung Hung 龙红, “Pei-wei Lung-men Shih-k'u Tzao-hsiang ho Shu Chih Yi-shu Yen-chiu”, 北魏龙门石窟造像和书迹艺术研究, “Lung-men Bin Budha Mağaraları'nda Tabgaç Dönemi'ne Ait Heykeller ve Yazı

Sanatı”, *Güneydoğu Üniversitesi Dergisi* 东南大学学报, C. 8, S. 5, 2006, s. 110-113, 120.

Luo Hsin 罗新, “Pei-wei T’ai Wu-ti te Hsien-pei Pen-ming”, 北魏太武帝的鲜卑本名, “T’ai Wu-ti’nin Orijinal İsmnin Hsien-pi Dilindeki Anlamı”, *Etnik Milletler Araştırmaları* 民族研究, S. 4, 2006, s. 71-74.

Luo Hsin 罗新, “Pei-wei Chih-chi’in K’ao”, 北魏直勤考, “Tabgaçlar’da Chih-chi’in Sisteminin Analizi”, *Tarih Araştırmaları* 历史研究, S. 5, 2004, s. 124-138.

Luo Hsin 罗欣, *Pei-wei Hsüan Kuan Chih-tu te Pien-ch’ien*, 北魏选官制度的变迁, *Tabgaçlar’da İdari Sistemin Değişimi*, Nan-ch’ang 南昌, 2007.

Lü Han-fu 吕汉富, “Pei-wei Pi-hua Mu Hsien T’ien-chih, Min-Tzu Ta Jung-he You Shih-cheng”, 北魏壁画墓现天日, 民族大融合有实证, “Etnik Milletlerin Karışmasının Örnekleri Olan Tabgaç Dönemi Duvar Resimleri”, *Çin Etnik Milletler Gazetesi* 中国民族报, S. 007, 2006, s. 1-2.

Ma Chih-chiang 马志强, Chang Chuo 张焯, “Pei-wei P’ing-ch’eng Ching-chih Hsing-cheng Chü-hua te Yen-pien”, 北魏平城京畿行政区划的演变, “Tabgaç Başkenti P’ing-ch’eng’in İdari Taksimatının Değişimi”, *Luo-yang Üniversitesi Dergisi* 洛阳大学学报, C. 18, S. 1, 2003, s. 84-89.

Ma Na 马娜, “Tsong “Luo-yang Ch’ie-lan Chih” Lun Pei-wei Ch’eng-shi Fu-Sse Yüan-lin”, 从《洛阳伽蓝记》论北魏洛阳城市佛寺园林, “Luo-yang Ch’ie-lan Kayıtları’na Göre Luo-yang’da Bulunan Budhist

Tapınakları ve Bahçeleri”, *Hua-chung Mimari 华中建筑*, S. 11, 2006, S. 172-173, 182.

Mei İ 梅毅, *Hua-li Hsüe Shih-tai: Liang Chin Nan-pei Ch’ao te Ling-lei Li-shih, 华丽血时代: 两晋南北朝的另类历史*, *Göz Kamaştırıcı Tarihi Dönem: Doğu Chin, Batı Chin, Güney-Kuzey Hanedanlıkları’nın Sıra dışı Tarihi*, Hua-yi Yayınları 华艺出版社, 2008.

Meng Chih-wei 孟志伟, “Pei-wei Nei-kuan Chih-tu Tza K’ao”, 北魏内官制度杂考, “Tabgaçlar’da Gözdelik Sistemi Üzerine”, *Kuzey Forum Dergisi 北方论丛*, S. 2, 1997, s. 52-56.

Meng Sse-ming 蒙思明, *Wei Chin Nan-pei Ch’ao te Shih-hui, 魏晋南北朝的社会, Wei, Chin, Güney-Kuzey Hanedanlıkları Toplumu*, Shanghai 上海, 2007.

Miao Lin-lin 苗霖霖, *Pei-wei Hou-fei Chih-tu K’ao Shu 北魏后妃制度考述, Tabgaçlar’da İmparatoriçelik Müessesesi*, Chi-lin 吉林, 2008.

Mu Lan 穆岚, “Pei-wei Shih-ch’i Chung-yüan (Ho-nan) Chiao-yü Kuan-k’ui”, 北魏时期中原(河南)教育管窥, “Tabgaçlar’ın Merkezi Bölgesindeki (Ho-nan) Eğitim Üzerine Özet Bir çalışma”, *Ho-nan Eğitim Bilimleri Üniversitesi Dergisi 河南教育学院学报*, C. 20, S.2, 2001, s. 26-29.

Onat, Ayşe, *V. Asırda Çin’de Kurulan Hsia Hun Devleti (M.S. 407-431)*, Basılmamış Doçentlik Tezi, Ankara, 1977.

Orsoy, Sema, “Çin Resmi Hanedanlık Kayıtlarında Türk Kavimlerine Ait Monografiler”, *Türkler*, C. 1, Ankara, 2002, s. 554-572.

Orsoy, Sema, *Çin Kaynaklarına Göre M. S. V. Yüzyıl Başlarına Kadar Orta Asya'da Ti ve Ch'iang Kavimleri*, Basılmamış Doktora Tezi, Ankara, 2003.

Pai Hsien 白贤, "Pei-wei Ju Feng yü Ho-hsi Wen-hua Chih Tung Chien", 北魏儒风与河西文化之东渐, *Tabgaçlar'da Konfüçyanizm ile Ho-hsi Kültürü ve Doğuya Yayılması*, *Ho-hsi Üniversitesi Dergisi 河西学院学报*, C. 22, S. 1, 2006, s. 31-34.

P'an Yün-kuang 潘云广, Yin Ch'ing-sung 尹青松, "Pei-wei You Chien Han-tze", 北魏已有简化字, "Tabgaçlar'da Basit Çin Yazısı", *Chiao-shih Pu-lan 教师博览*, S. 4, 1997, s. 39. 465.

P'u Han-chih 朴汉济, Chu Liang 朱亮, "Pei-wei Luo-yang She-hui yü Huhhan Ti-chih", 北魏洛阳社会与胡汉体制, "Tabgaçlar'ın Luo-yang Şehri Toplumunu ve Bozkır-Han Sistemi", *Merkezi Çin Kültür Mirası 中原文物*, S. 4, 1998, s. 94-107

Roux, Jean Paul, *Orta Asya-Tarih ve Uygarlık*, İstanbul, 2001.

Shang Ch'un-fang 商春芳, "Luo-yang Pei-wei Mu Nü-yung Fu Shih Ch'ien Lun", 洛阳北魏墓女俑服饰浅论, "Luo-yang'daki Tabgaç Kurganlarında Bulunan Kadın Figürlerinin Kıyafet Süslemelerine Dair", *Hua-hsia Arkeoloji 华夏考古*, S. 3, 2000, s. 71-76.

Shen Ch'i-wei 沈起炜, *Hsi-shuo Liang Chin Nan-pei Ch'ao- Hsi-shuo Chung-kuo Li-shih Tsung-shu*, 细说两晋南北朝——细说中国历史丛书, *Doğu Chin, Batı Chin ve Güney-Kuzey Hanedanlıkları Analizi: Çin Tarihi Analizi*, Shang-hai 上海, 2002.

Shen Ch'i-wei 沈起炜, *Li Tung-fang Chiang Shih: Hsi-shuo Liang Chin Nan-pei Ch'ao* 黎东方讲史: 细说两晋南北朝, *Kuzey Toprakları Tarihi: Doğu Chin, Batı Chin, Güney-Kuzey Hanedanlıkları Tarihi*, Shang-hai 上海, 2007.

Shen T'ien-ying 沈天鹰, "Tseng-ching Hui-huang Chung I-chen-Pei-wei Yung-ning Sse Chih-ch'i Ni-ssu Tzao-hsiang I-shu", 曾经辉煌终遗珍——北魏永宁寺及其泥塑造像艺术, "Tabgaç Yung-ning Tapınağı ve Oradaki Kilden Heykel Sanatı", *Wen-pu* 文博, S. 6, 2004, s. 92-95.

Shih Hua 石华, *Pei-wei Fu-nü Fu-shih Yen-chiu* 北魏妇女服饰研究, *Tabgaçlar'da Kadın Kiyafetleri ve Aksesuarları*, Shan-tung 山东, 2008.

Shih Huan-ying 师焕英, *Tsung P'ing-ch'eng Tao Luo-yang*, 从平成到洛阳, *P'ing-ch'eng'dan Luo-yang'a*, Shan-tung 山东 2007.

Shih Hung-shuai 史红帅, "Luo-yang Ch'ie-lan Chih" Suo-chien Pei-wei Luo-yang Yin-shih Feng-mao", 《洛阳伽蓝记》所见北魏洛阳饮食风貌, "Luo-Yang Ch'ie-lan Kayıtları'na Göre Luo-yang'ın Yeme-İçme Kültürü", *Çin Tarihi Coğrafyası Makale Koleksiyonu* 中国历史地理论丛, S. 3, 1999, s. 176, 186

Shih Yün-t'ao 石云涛, "Pei-wei Chung-hsi Chiao-t'ung te K'ai-chan" 北魏中西交通的开展, "Tabgaçlar'ın Merkez ve Batı Topraklarının İlişkisinin Gelişimi", *Sosyal Bilimler Dergisi* 社会科学辑刊, S. 1, s. 145-152, 2007

Shih Wei 史卫, *Pei-wei P'ing-ch'eng Shih-tai te Tsai-cheng*, 北魏平成时代的财政, *Tabgaçlar'ın P'ing-ch'eng Dönemi Finansı*, Pei-ching 北京, 2001.

Shih Wei 史卫, “Pei-wei P’ing-ch’eng Cheng-ch’üan Tung-t’ai te Tsai-cheng P’ing-heng”, 北魏平城政权动态的财政平衡, “Tabgaçlar’ın P’ing-ch’eng Şehrinin Politik Gücünün Gelişiminde Finans Faktörü”, *Ch’ing-hai Eğitim Bilimleri Üniversitesi Dergisi 青海师范大学学报*, S. 3, 2004, s. 52-55.

Ssu Li-ch’ang 苏利嫦, “Shih-lun Pei-wei Wen-ch’eng Ti te Wen-chih Zheng-tse”, 试论北魏文成帝的文治政策, “Tabgaç İmparatoru Wen-ch’eng’in İzlediği İdari Politika”, *Ta-t’ung Mesleki ve Teknik Eğitim Fakültesi Dergisi 大同职业技术学院学报*, C. 17, S. 1, 2003, s. 28-32.

Ssu Wan-ch’ing, 苏万青, “Chien-kou Wen-t’i Kan-wu - “Pei-wei Hsiao Wen-ti Kai-ke” K’e-li Fen-hsi” 建构·问题·感悟——《北魏孝文帝改革》课例分析, “Kurgu, Sorgu, Anlama: Hsiao Wen-ti Reformunu Örneklerle Analiz”, *Pekin Eğitim 北京教育*, S. 12, 2003, s. 32-33.

Sung Ch’i-jui 宋其蕤, *Pei-wei Nü-chu Lun 北魏女主论*, *Tabgaçlar’da Kadın*, Pei-ching 北京, 2006.

Sung Ping 宋冰, “Pei-wei Wen-hua Fa-cheng Shih-shang te Tsui-hao Shih-tai”, 北魏文化发展史上的崔浩时代, “Tabgaçlar Döneminde Tsui-hao’nun Neden Olduğu Kültürel Gelişim”, *Kui-chou Üniversitesi Dergisi 贵州大学学报*, C. 23, S. 5, 2005, s. 94-97, 108.

Sung Ping 宋冰, “Pei-wei Chao-ch’i Han-tzu Shih-ren te Wen-hsü Kuan-nien yü San-wen Ch’uan-t’ung Hsing-ch’eng Chih Kuan-hsi”, 北魏早期汉族士人的文学观念与散文传统形成之关系, “Tabgaçlar’ın Erken Döneminde Han Entelektüellerinin Edebi Bakış Açılımları ve Düz Yazı

Geleneği Arasındaki İlişki”, *Chin-yang Akademik Dergisi 晋阳学刊*, S. 1, 2006, s. 99-102.

Sung Ping 宋冰, “Lun Liang-chou Shih-jen Tzai Pei-wei te Wen-hua Hsüeshu Huo-tung Chih-ch’i Ying-hsang”, 论凉州士人在北魏的文化学术活动及其影响, “Tabgaçlar Döneminde Liang-chou Aydınlarının Akademik Faaliyetleri ve Tesirleri”, *Kültürel Değişim 学术交流*, S. 2, 2006, s. 153-157.

Sung Yen-chüan 宋妍娟, *Pei-wei Chou-chün Yen-pien K’ao-lun*, 北魏州郡演变考论, *Tabgaç Devleti’nin Teşekkülüne Dair*, Shan-hsi 山西, 2005.

Sung Yen-juan 宋妍娟, “T’o-pa Shih yüan Chin yü Pei-wei Cheng-t’ung Wen-t’i”, 拓跋氏援晋与北魏正统问题, “T’o-pa Boyunun Chin Hanedanlığı’na Teslim Olması ve Tabgaç Birliğini Kurma Sorunu”, *Tsan Sang 沧桑*, S. Z1, 2004, s.58-59.

Sung Yen-mei 宋艳梅, *Pei-wei Fen-pu Ta-jen Chih te Li-shih K’ao-ch’a*, 北魏分部大人制的历史考察, *Tabgaç Devleti’nde Yüksek Tabakaya Dair*, Shan-hsi 山西, 2005.

Tai Wei-hung 戴卫红, *Pei-wei K’ao-k’e Chih-tu Yen-chiu*, 北魏考课制度研究, *Tabgaç Devleti’nde Memuriyet Sınavı Sistemi Üzerine*, Peiching 北京, 2006.

Tai Wei-hung 戴卫红, “Pei-wei Tao Wen-ti Yin Wen-jen Tsan-cheng Wen-t’i K’ao Shih”, 北魏道武帝引文人参政问题考实, “Tabgaç İmparatoru Tao Wu-ti’nin Edebiyatçıları Politikaya Katılmaya Teşvik

Etmesi Üzerine”, *Çin Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* 中国社会科学院研究生院学报, S. 3, 2006, s. 55-60.

Tai Yü-lin 戴雨林, “Pei-wei Hsiao Wen-ti Ch’ien-tu Luo-yang Wen-t’i Yen-chiu Tzung-shu”, 北魏孝文帝迁都洛阳问题研究综述, “Tabgaç İmparatoru Hsiao Wen-ti’nin Başkenti Luo-yang’a Taşıma Sorununun Araştırma Özeti”, *Luo-yang Üniversitesi Dergisi* 洛阳大学学报, C. 20, S. 1, 2005, s. 96-99.

T’an Hsin-lin 檀新林, “Feng T’ai-hou Tui Pei-wei Feng-chien Hua te Li-shih Tzuo-yung” 冯太后对北魏封建化的历史作用, “Ana İmparatoriçe Feng’in Tabgaçlar’ın Feodalleşmesindeki Tarihi Etkisi”, *Tarih Eğitimi* 历史教学, S. 7, 1997, s. 43-45.

T’ang, Chih, “Türk Tarihine Aid Çin Kaynakları”, *İ.Ü. Ed. Fak. Tarih Enstitüsü Dergisi*, 1971, S. 181-210, s. 181-210.

T’ang Tuo-hsien 汤夺先, “Pei-wei Hsiao Wen-ti Kai-ke Hsien-pei Tzu Sheng-huo Fang-shih”, 北魏孝文帝改革鲜卑族生活方式, “Tabgaç İmparatoru Hsiao Wen-ti’nin Hsien-piler’in Hayat Tarzını Reforme Etmesi”, *Etnik Milletler Eğitim Araştırmaları* 民族教育研究, C. 12, S. 2, 2001, s. 76-79.

T’ang Yung-t’ung 汤用彤, *Han-wei Liang Chin Nan-pei Ch’ao Fu-chiao Shih*, 汉魏两晋南北朝佛教史, *Han, Wei, Doğu Chin, Batı Chin ve Güney-Kuzey Hanedanlıkları Budhizm Tarihi*, K’un-lun Yayınları 昆仑出版社, 2006.

Tao Hsin-hua 陶新华, “Pei-wei Hsiao Wen-ti İ-hou Pei-ch’ao te Ch’ing-chuo Kuan, Liu Wai Kuan ho Li”, 北魏孝文帝以后北朝的清浊官、流外官和吏, “Tabgaç İmparatoru Hsiao Wen-ti’den İtibaren Kuzey Hanedanlıkları Ch’ing Chuo Bürokratları, Liu Dışında Yer Alan Bürokratlar ve Li Bürokratları”, *Sse-chou Üniversitesi Dergisi 四川大学学报*, S. 4, 2003, s. 102-110.

T’ao Hsin-hua 陶新华, “Pei-wei Ti-fang Tu-tu Chih Pu Lun”, 北魏地方都督制补论, “Tabgaçlar’da Askeri Eyalet Yönetimi Sistemi”, *Ch’iu-suo 求索*, S. 2, 2004, s. 222-225.

T’ao Hsin-hua 陶新华, *Pei-wei Hsiao Wen-ti İ-hou Pei Ch’ao Kuan-liao Kuan-li Chih-tu Yen-chiu*, 北魏孝文帝以后北朝官僚管理制度研究, *Tabgaç İmparatoru Hsiao Wen-ti’den Sonra Kuzey Hanedanlıkları’nda Bürokrat Sisteminin Analizi*, Ch’eng-tu 成都, 2004.

T’ao Hsin-hua 陶新华, “Pei-wei Hou-ch’i Kuan-liao Kuan-li Chih-tu te Liang Ke T’e-tien”, 北魏后期官僚管理制度的两个特点, “Tabgaçlar’ın Son Döneminde Bürokrat İdare Sisteminin İki Sınıfı”, *Fu-chien Eğitim Bilimleri Üniversitesi Dergisi 福建师范大学学报*, S. 4, 2006, s. 132-137.

Taşgıl, Ahmet, “Türk Tarihi İle İlgili Çin Kaynaklarının Türkçe Neşri Üzerine Düşünceler”, Türk Tarihinin Kaynakları Semineri, *İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Tarih Araştırma Merkezi Yayını*, İstanbul, 1997, s. 114-117.

Teng Le-ch’ün 邓乐群, “Pei-wei T’ung- Chung Yüen-ch’ien Shih-liu Kuo Cheng-ch’üen te Han-hua Hsien-sheng”, 北魏统一中原前十六国政权的汉化先声, “On Altı Devlet ve Tabgaç Devleti Döneminde Han

Kültürünün Tesisi ve Bu Kültürün Tabgaçlar Dönemindeki İzleri”, *Ch’ing-hua Üniversitesi Dergisi 清华大学学报*, C. 21, S. 2, 2006, s. 55-62.

T’ien Yü-ch’ing 田余庆, “Ho-lan Pu-luo Li-san Wen-t’i –Pei-wei Li-san Wen-t’i Ke An K’ao-ch’a Chih-i”, 贺兰部落离散问题——北魏“离散部落”个案考察之一, “Ho-lan Boyu’nun Ayrılığı Problemi- Tabgaçlar’da Kavimlerin Ayrılığı Meselesine Dair”, *Tarih Araştırmaları 历史研究*, S. 2, 1997, s. 31-39.

T’ien Yü-ch’ing 田余庆, ““Tai Ke”, “Tai Chih” ho Pei-wei Kuo-shih- Kuo-shih Chih Yü te Shih-hsüeh Shih K’ao-ch’a”, 《代歌》、《代记》和北魏国史——国史之狱的史学史考察, ““Tai Şarkıları”, “Tai Kayıtları” ve Tabgaç Devleti Tarihi: Tabgaç Devleti Tarihi Kapsamında Edebi Araştırma”, *Tarih Araştırmaları 历史研究*, S. 1, 2001, s. 51-64.

Ting Chi-chün 丁志军, ““Hua-yüe Yüe-miao Chih” İ Wei Pei-wei Wen”, 《修华岳庙记》疑为北魏文, “Hua-yüe Tapınak Kayıtları’nın Tabgaç Dönemi’nde Yazılıp Yazılmadığına Dair Olan Şaibeler Üzerine”, *İ-pin Üniversitesi Dergisi 宜宾学院学报*, S. 4, 2007, s. 45-47.

Tsai Tung-fan 蔡东藩, Wang Hung-lin 王洪林, *Nan-pei Ch’ao te Ku-shih/Tsai Tung Fan Li-shih Chiang-t’an*, 南北朝的故事/蔡东藩历史讲坛, *Güney-kuzey Hanedanlıkları’nın Hikayesi: Tarihi Forum*, Pei-ching 北京, 2008.

Tsao Hsiao-li 操晓理, “Pei-wei P’ing-ch’eng Ti-ch’ü te İ-min yü Chih-huang”, 北魏平城地区的移民与饥荒, “Tabgaçlar’ın P’ing-ch’eng Şehri Civarındaki Mülteciler Kıtık”, *Başkent Eğitim Bilimleri Üniversitesi Dergisi 首都师范大学学报*, S. 2, 2002, s. 19-23.

Tsao Kan-hua 曹刚华, “Pei-wei Nei-wai Mi-shu K’ao-lüeh”, 北魏内外秘书考略, “Tabgaçlar’da İç ve Dış İdari Birimlerin İncelenmesi”, *Etnik Milletler Araştırmaları 民族研究*, S. 2, 2003, s. 98-100.

Tsao Shu-p’ing 曹淑萍, “Lun Pei-wei ‘Hsiao-wen Kai-chih’ te Li-shih T’e-tien”, 论北魏“孝文改制”的历史特点, “Tabgaç İmparatoru Hsiao Wen Devriminin Tarihsel Özellikleri”, *Su-chou Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi 宿州师专学报*, C. 17, S. 3, 2002, s. 32, 64.

Tsao Sung-Chin 曹颂今, “Pei-wei Tu Luo Sse-shih Nien Luo-yang Fu-sse te Pien-ch’ien”, 北魏都洛四十年洛阳佛寺的变迁, “Luo-yang’ın Tabgaç Başkenti Oluşunun Kırkıncı Yılında Budhist Tapınaklarının Değişimi”, *Luo-yang Teknoloji Fakültesi 洛阳工业高等专科学校学报*, C. 10, S. 4, 2000, s. 38-40.

Tsao Yen-ling 曹彦玲, “Pei-wei P’ing-ch’eng Shih-tiao İ-shu Shu-p’in”, 北魏平城石雕艺术品赏析, “P’ing-ch’eng Şehri’nde Bulunan Tabgaç Dönemi Taş Oymacılığı Stil Örnekleri”, *Kültür Dünyası 文物世界*, S. 5, 2005, s. 101-102.

Tseng Chia 曾佳, “Kuan-yü Pei-wei Chin T’ung Fu Fa-cheng Yüan-liu chih Feng-ke T’e-tien te Chih Ke Wen-t’i”, 关于北魏金铜佛发展源流及风格特点的几个问题, “Tabgaçlar’da Altın ve Bronz Budhist Figürlerin Kaynağı, Gelişimi ve Karakteristik Özellikleri Hakkında”, *Güneydoğu Kültürü 东南文化*, S. 3, 2004, s. 86-88.

Tseng Shih 曾史, “Pei-wei Chin Fu te Pu-shih “Tao Wu-ti”, 北魏禁佛的不是“道武帝”, “Budhizm’i Yasaklayan “Tao Wu-ti” Değildir”, *Yao-wen Chiao-tze* 咬文嚼字, S. 6, 2002, s. 22.

Tsui Chih-yung 崔智勇, “Pei-wei Lü” Lun-li Sse-hsiang Yen-chiu, 《北魏律》伦理思想研究, *Tabgaç Kanunları Etiği*, Ch’ung-ch’ing 重庆, 2008.

Tsukamoto Zenryu 塚本善隆, Shih P’ing-t’ing 施萍婷, Chao Sheng-liang 赵声良, “Tsong Shih chia, Mi-le Tao E-mi T’uo-fu, Tsung Wu-liang Shou Tao E-mi T’uo-fu- Pei-wei Chih T’ang te Pien-hua”, 从释迦、弥勒到阿弥陀, 从无量寿到阿弥陀——北魏至唐的变化, “Sakyamuni ve Maitreya’dan Amitābha Buddha’ya, Amitāyus’dan Amitābha’ya: Tabgaçlar’dan T’ang Hanedanlığı’na Yaşanan Değişimler”, *Tun-huang Araştırmaları* 敦煌研究, S. 5, 2004, s. 36-39.

Tuan T’a-li 段塔丽, “Pei-wei Chih Sui T’ang Shih-ch’i Nü-hsing Tsan-cheng te Ti-yü Fen-pu Chih-ch’i T’e-cheng”, 北魏至隋唐时期女性参政的地域分布及其特征, “Tabgaçlar’dan Sui-T’ang Dönemine Kadar Kadınların Politikada Yer Almasının Bölgesel Yayılımı ve Karakteri”, *Çin Tarihi Coğrafyası Makale Koleksiyonu* 中国历史地理论丛, C. 16, S.1, 2001, s. 46-52.

Tzou Ch’ing-ch’üen 邹清泉, ““Tze Kui Mu Sse” yü Pei-wei Chung-wan Ch’i Hsiao Feng Chou Sheng Chih Hsiao Tze T’u te K’e-hua”, “子贵母死”与北魏中晚期孝风骤盛及孝子图的刻画, “Annesi Ölmüş Erkek Çocuğun Değeri” ve Tabgaçlar’ın Orta ve Son Dönemlerinde Gelişen İyi Evlat Kavramı ile Bunların Resimlere Yansımaları”, *Edebiyat ve Sanat Çalışmaları* 文艺研究, S. 10, 2006, s. 131-138.

Tzou Ch'ing-ch'üen 邹清泉, *Pei-wei Hsiao-tzi Hua-hsiang Yen-chiu*, 北魏孝子画像研究, *Tabgaçlar'da İyi Evlat Kavramı İle İlgili Resimler*, Pei-ching 北京, 2007.

Tzou Ch'ing-ch'üan 邹清泉, “Pei-wei Mu-shih Suo-chien Hsiao Tze Hua-hsiang yü “Tung Yüan” T'an K'ao, 北魏墓室所见孝子画像与“东园”探考, “Tabgaç Mezarlarında Bulunan İyi Evlat Kavramı ve “Doğu Bahçesi” İle İlgili Olan Resimler Üzerine”, *İmparatorluk Sarayı Müzesi Dergisi 故宫博物院院刊*, S. 3, 2007, s. 16-39.

Wa T'ien Ch'ing Wen 寇添庆文, “Kuan-yü Pei-wei te T'ai-tze Chien Kuo Chih-tu”, 关于北魏的太子监国制度, “Tabgaçlar'da Veliht Prensın Yönetimdeki Yeri Hakkında”, *Edebiyat ve Tarih Dergisi 文史哲*, S. 1, 2002, s. 124-129.

Wan Sheng-nan 万绳楠, *Ch'en Yin K'e- Wei Chin Nan-pei Ch'ao Shih Chiang Yen Lu*, 陈寅恪——魏晋南北朝史讲演录, *Ch'en Yin K'e'nin Wei, Chin, Güney-Kuzey Hanedanlıkları Tarihi Üzerine Verdiği Konferanstan Notlar*, Kui-chou 贵州, 2007.

Wang Ai-hua 王爱华, “Pei-wei Hou-ch'i Nan Lai Wu P'ei yü Ho-tung P'ei Shih Chih Pi-chiao”, 北魏后期南来吴裴与河东裴氏之比较, “Tabgaçlar'ın Son Döneminde Güneyden Gelen Wu P'ei Ailesi İle Ho-tung'daki Pei Ailesi Karşılaştırması”, *Hsü-ch'ang Üniversitesi Dergisi 许昌学院学报*, C. 22, S. 4, 2003, s. 58-61

Wang Chien-shun 王建舜, “P'ing-ch'eng Ch'i-shou yü Pei-wei Mie-wang- Tu “Tai-ho Shih-wu Nien- Pei-wei Cheng-chih Wen-hua Pien-ke Yen-chiu”, 平城弃守与北魏灭亡——读《太和十五年——北魏政治文化

变革研究》, “P’ing-ch’eng’in Terki ve Tabgaçlar’ın Yıkılışı: T’ai-ho Onbeşinci Yılı; Tabgaçlar’ın Siyasi ve Kültürel Değişimi Araştırması”, *Yenpei Eğitim Bilimleri Üniversitesi Dergisi 雁北师范学院学报*, C. 19, S. 4, 2003, s. 38-40.

Wang Ching-ch’üen 王景荃, “Ch’i-hsien Shih-fu Sse Pei-wei Tzao-hsiang Yen-chiu”, 淇县石佛寺北魏造像研究, “Ch’i-hsien Bölgesi’ndeki Shi-fu Tapınağı’nda Bulunan Tabgaç Dönemi’ne Ait Heykellerin İncelemesi”, *Merkezi Çin Kültür Mirası 中原文物*, S. 6, 2004, s. 66-74.

Wang Ching-hsien 王庆宪, “T’o-pa Tao te Yung-jen Chih-tao Chih-ch’i T’ung-chih Shi-ch’i Pei-wei Shih-hui Ching-chih te Fa-cheng”, 拓跋焘的用人之道及其统治时期北魏社会经济的发展, “T’o-pa Tao’nun İstihdam Politikası Doktrini ve Onun Döneminde Tabgaç Toplumunun Ekonomik Gelişimi”, *İç Moğolistan Üniversitesi Dergisi 内蒙古大学学报*, S. 3, 1998, s. 16-21.

Wang Ching-hsien 王庆宪, “T’o-pa Tao Kung-ku Pei-wei Cheng-ch’üan te Nei-wai Cheng-tse Tsuo-shih”, 拓跋焘巩固北魏政权的内外政策措施, “T’o-pa Tao’nun Tabgaç Devleti Gücünü Sağlamaştırmasının İç ve Dış Politikaya Etkileri”, *内蒙古大学学报 İç Moğolistan Üniversitesi Dergisi*, C. 32, S. 1, 2000.

Wang Ch’in-hung 王春红, *Shih-tzu Tzai Pei-wei Feng-chien Hua Chin-ch’eng Chung te Tzuo-yung*, 士族在北魏封建化进程中的作用, *Elit Tabakanın Tabgaç Feodalizminin Gelişimindeki Rolü*, Fu-chien 福建, 2005.

Wang Hsiao-wei 王晓卫, “Lun Pei-wei Wen-ming T’ai-hou te Tzu-shu chih Suo Shou Chiao-yü” 论北魏文明太后的族属及所受教育, “Ana

İmparatoriçe Wen-ming'in Kökeni ve Aldığı Eğitim”, *Tarih Eğitimi 历史教学*, S. 1, 1998, s. 11-15.

Wang Hui 王汇 , Wang Jen-lei 王仁磊, “Lüeh-lun Han-tzu Shih-jen yü Pei-wei Ho-tzuo Kuan-hsi te Chien-li”, 略论汉族士人与北魏合作关系的建立, “Han Menşekli Aydınlar İle Tabgaçlar Arasında Kurulan İşbirliği Hakkında”, *Chung-chou Üniversitesi Dergisi 中州大学学报*, C. 23, S. 3, 2006, s. 43-45.

Wang Hui-chüan 王慧涓, *Pei-wei Han-hua Tao-lu Shang te Shang-shu Chih-tu Yen-chiu*, 北魏汉化道路上的尚书制度研究, *Tabgaç Devleti'nde Han Kültürü Kapsamında Shang-shu Sistemi Üzerine* , Shan-hsi 山西, 2008.

Wang Jen-lei 王仁磊, “Hsien Wen-ti T'o-pa Hung yü Pei-wei Feng-chien Hua”, 献文帝拓跋弘与北魏封建化, “Hsien Wen-ti, Tuo-pa Hung ve Tabgaç Feodalizmi” *Ho-nan Bilim ve Teknoloji Üniversitesi Dergisi 河南科技大学学报*, C. 23, S. 1, 2005, s. 10-13.

Wang Jen-lei 王仁磊, *Shih-lun Ho-pei Ti-ch'ü Tzai Pei-wei Ch'ien-ch'i Cheng-chü Chung te Ti-wei yü Ying-hsiang*, 试论河北地区在北魏前期政局中的地位与影响, *Ho-pei Bölgesi'nin Tabgaç Devleti Siyasi Arenasındaki Yeri ve Etkileri*, Cheng-chou 郑州, 2006.

Wang Lei 王磊, Chang Fa-jui 张法瑞, Ch'ai Fu-chen 柴福珍, “Lun Pei-wei te Hsü Mu-ye”, 论北魏的畜牧业, “Tabgaçlar'da Hayvancılık”, *Antik ve Modern Tarım 古今农业*, S. 1, 2004, s. 38-44.

Wang Meng 王萌, *Pei-wei Shih-ch'i Huang-ti Tse Yen K'ao*, 北魏时期皇帝赐宴考, *Tabgaçlar'da İmparator Tarafından Verilen Ziyafetler*, Chi-lin 吉林, 2009.

Wang Ta-liang 王大良, *Pei-wei Kuan-li Shou-ju yü Chien-ch'a Chih-che*, 北魏官吏收入与监察机制, *Tabgaçlar'da Devlet Görevlilerinin Gelirleri ve Bunları Denetleme Mekanizması*, Pei-ching 北京, 2000.

Wang Ta-liang 王大良, “Shih-lun Pei-wei Ch'ien-ch'i te Kuan-shih Sheng-huo Pao-chang Chih-tu”, 试论北魏前期的官吏生活保障制度, “Tabgaçlar'ın Erken Döneminde Bürokratların Yaşam Şartlarının Güvence Altına Alınması Sistem Hakkında”, *Pekin Kimya Üniversitesi Dergisi* 北京化工大学学报, S. 2, 2002, s. 33-37.

Wang Tuo 王铎, “Pei-wei Luo-yang te Fu Sse Yüen-lin”, 北魏洛阳的佛寺园林, “Tabgaçlar Döneminde Luo-yang Tapınakları ve Bahçeleri”, *Hua-chung Mimari* 华中建筑, S. 1, 2005, s. 138-140.

Wang Wan-yin 王万盈, “Pei-wei Chih-tu Chuan-hsing Lun-hsi”, 北魏制度转型论析, “Tabgaçlar'da Sistem Değişiminin Analizi”, *Kuzeybatı Eğitim Bilimleri Üniversitesi Dergisi* 西北师大学报, C. 43, S. 5, 2006, s. 104-109.

Wang Yen-ch'ing 王雁卿, Liu Kui-pin 刘贵斌; Kao Feng 高峰, “Pei-wei T'ao-ch'i te Chuang-shih Wen-yang”, 北魏陶器的装饰纹样, “Tabgaç Seramik Sanatının Dekorasyon Niteliği”, *Kültür Dünyası* 文物世界, S. 3, 2003, s. 29-34.

Wang Yen-wu 王延武, “Pei-wei Mu te Wen-hua Mu-shih yü Er Chu-jung te Pai-wang”, 北魏末的文化模式与尔朱荣的败亡, “Tabgaçlar’ın Son Dönemindeki Kültürel Vaziyet ve Er Chu-jung’un Hatası”, *Merkezi Güney Etnik Milletler Üniversitesi Dergisi 中南民族大学学报*, C. 23, S. 6, 2003, s. 105-109.

Wang Yen-wu 王延武, “You “Wei-shu Hsing Luan Chuan” K’an Pei-wei Chün-shih Chih-tu Kai-ke te Chih-hou”, 由《魏书·邢峦传》看北魏军事制度改革的滞后, “Wei Shu Hsing Luan Biyografisi’ne Göre Tabgaçlar’da Askeri Sistem Reformu’nun Gecikmesi”, *Merkez Güney Etnik Milletler Üniversitesi 中南民族大学学报 Dergisi*, C. 25, S. 6, 2005, s. 109-112.

Wang Yin-t’ien 王银田, Tsao Ch’en-min 曹臣民, “Pei-wei Shih-tiao San P’in”, 北魏石雕三品, “Tabgaç Taş Oymacılığının Üç Özelliği”, *Kültür Mirası 文物*, S. 6, 2004, s. 89-93.

Wang Yin-t’ien 王银田, “Sa-shan Po-sse yü Pei-wei P’ing-ch’eng”, 萨珊波斯与北魏平城, “Sasani İnan’ı ve Tabgaçlar’ın P’ing-ch’eng Şehri”, *Tung-huang Araştırmaları 敦煌研究*, S. 2, 2005, s. 52-57.

Wang Yung 王勇, “Hsiao Í Jou-jan yü Pei-wei te Kuan-hsi”, 小议柔然与北魏的关系, “Juan-juan ve Tabgaç Devleti İlişkileri Hakkında Özel Bilgiler”, *Tsang-chou Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi 沧州师范专科学校学报*, C. 19, S. 1, 2003, s. 30-32.

Wang Yung 王勇, “Pei-wei Wen-hsüe yü Fu-chiao Wen-hua te Kuan-hsi Chih-ch’i Tui Sui-T’ang Wen-hsüe te Ying-hsiang”, 北魏文学与佛教文化的关系及其对隋唐文学的影响, “Tabgaç Edebiyatının Buddhist

Kültürü İle Olan İlişkisi ve Sui, T'ang Hanedanlıkları Edebiyatına Olan Etkileri”, *Yan-pei Eğitim Bilimleri Üniversitesi Dergisi 雁北师范学院学报*, C. 19, S. 4, 2003, s. 35-37.

Wang Yung 王勇, “Pei-wei Ch'ien-ch'i Fu-chiao Wen-hua Ch'u-t'an”, 北魏前期佛教文化初探, “Tabgaçlar'ın Erken Döneminde Budhist Kültürün İncelemesi”, *Chin-chung Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi 晋中师院学报*, C. 22, S. 2, 2005, s. 25-26.

Wang Yung-p'ing 王永平, “Pei-wei Shih-ch'i Chih Nan-ch'ao Liu Wang Jen-shih Hsing-chih K'ao Shu: Tsung I Ke Tse-mien K'an Nan-pei Ch'ao Chi-chien te Wen-hua Chiao-tung”, 北魏时期之南朝流亡人士行迹考述——从一个侧面看南北朝之间的文化交流, “Tabgaçlar Döneminde Merkezi Çin Topraklarından Uzaklaştırılan Güney Hanedanlıklarının İzleri: Gayri-resmi Bakış Açısı İle Güney-Kuzey Hanedanlıkları Kültür ve Medeniyeti”, *Lin-yi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi 临沂师范学院学报*, C. 24, S. 1, 2002, s. 67-72.

Wei Chih-ching 魏志静, “Pei-wei Hsiao Wen-ti Fa-lü Kai-ke Shu-p'ing”, 北魏孝文帝法律改革述评, “Tabgaç İmparatoru Hsiao Wen-ti'nin Hukuk Reformunun Analizi”, *Pao-ting Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi 保定师范专科学校学报*, S. 4, 2005, s. 3-6.

Wei P'ing 魏萍, “Pei-wei Mu Chih-ming You-kuan “Fen-mu” İ te Fu Yin-tse K'ao-shih”, 北魏墓志铭有关“坟墓”义的复音词考释, “Tabgaç Mezar Kitabesinde Bulunan Çok Heceli Sözcüğün Analizi”, *I-pin Fakültesi Dergisi 宜宾学院学报*, S. 5, 2002, s. 75-79.

Wei P'ing 魏平, "Pei-wei Mu-chih Tse-yü Tui "Han-yü Ta Tse-tien" Chih Pu-yi", 北魏墓志词语对《汉语大词典》之补益, "Tabgaç Kitabelerinde Geçen Terimlerin Büyük Çince Sözlüğüne Sağladığı Faydalar", *Ch'unch'ing Bilim ve Sanat Fakültesi Dergisi*, 重庆文理学院学报, C. 26, S. 4, 2007, s. 76-79.

Wei Shu-pao 威叔宝, Hsü Pao-hsün 许寶驯, Wang Chuang-hung 王壮弘, *Hsüen Chih 選輯, Pei-wei Mu-chih Pai Chung*, 北魏墓志百种, *Tabgaç Mezar Kitabeleri*, Shang-hai 上海, 1987.

Wei Wai 魏巍, "Pei-wei Fa-lü te Feng-chien Hua Chin-ch'eng", 北魏法律的封建化进程, "Tabgaç Kanunlarında Feodalizmin Gelişimi", *Edebiyat ve Tarih Dergisi 文史杂志*, S. 3, 2001, s. 70-71.

Wei Wen-chiang 卫文江, "Pei-wei te Huo-pi Liu-t'ung" 北魏的货币流通, "Tabgaçlar'da Para Sirkülasyonu", *Chin-yang Akademi Dergisi 晋阳学刊*, S. 1, , 2002, s. 106-107

Wei Wen-pin 魏文斌, Wu Hung 吴荭, "Kan-ssu Chen-yüan Hsien Po-wu-kuan Tsang Pei-wei Ch'ing-t'ung Tzao-hsiang chih You-kuan Wen-t'i", 甘肃镇原县博物馆藏北魏青铜造像及有关问题, "Kan-ssu Chen-yüan Müzesi'nde Bulunan Tabgaç Dönemi'ne Ait Bronz Heykeller ve Bunlarla İlgili Bazı Sorular", *Tun-huang Araştırmaları 敦煌研究*, S. 3, 2003, s. 16-21.

Woo, Duck, Chan, *Juan-Juan'lar*, Basılmamış Doktora Tezi, Ankara, 1995.

Wu Chün-p'ing 吴俊平, "Pei-wei Shih-ch'i te Kuan-hsüe Chiao-yü Chih-ch'i Wen-hua Ying-hsiang", 北魏时期的官学教育及其文化影响, "Tabgaçlar Döneminde Saray Okullarının Eğitimi ve Kültüre Olan Etkileri", *Bilimsel Gelişmeler 科技信息*, S. 24, 2007, s. 120-121.

Wu Shao-min 吴少珉, "Pei-wei Ching-shih Luo-yang i Ho-luo Wen-hua", 北魏京师洛阳与河洛文化, "Tabgaç Başkenti Luo-yang ve Ho-luo Kültürü", *Luo-yang Üniversitesi Dergisi 洛阳大学学报*, S. 12, S. 3, 1997, s. 8-14.

Wu Wei-min 吴为民, "Pei-wei Pei-k'e "Chiang-chün" Lei Chih-kuan Ch'u-t'an", 北魏碑刻“将军”类职官初探, "Tabgaç Dönemine Ait Kitabelerde Geçen General Bürokratlar Üzerine", *Yün-yang Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi 南阳师范高等专科学校学报*, C. 27, S. 1, 2007, s. 25-28.

Yagi Haruo 八木春生, Ting Shu-chün 丁淑君, "Lung-men Shih-k'u Pei-wei Hou-ch'i Tung-k'u Hsiao K'ao- İ 520-530 Nien Ch'i-chien K'ai-tzao te Shih-k'u Wei Chung-hsin", 龙门石窟北魏后期洞窟小考——以520-530年期间开凿的石窟为中心, "Lung-men Bin Budha Mağaraları'nda Tabgaçlar'ın Son Dönemine Ait Mağaralar: 520-530 Yıllarına Ait Tabgaç Dönemi Bin Budha Mağaralarını Merkez Alarak", *Tun-huang Araştırmaları 敦煌研究*, S. 2, 2007, s. 14-26.

Yang Chün 杨军, Lü Ching-che 吕净植, *Hsien-pei Ti-kuo Ch'uan-ch'i 鲜卑帝国传奇, Efsanevi Hsien-pi İmparatorluğu*, Pei-ching 北京, 2008.

Yang En-yü 杨恩玉, "Pei-wei Li-san Pu-luo yü Shih-hui Chuan-hsing – Chiu Li-an te Shih-chien, Nei-han Chih Mu te yü T'ang Ch'ang-chü,

Chou Í-liang, T'ien Yü-ch'ing Chu Ming-chia Shang-ch'üe”, 北魏离散部落与社会转型——就离散的时间、内涵及目的与唐长孺、周一良、田余庆诸名家商榷, “Tabgaçlar’ın Boyları Dağıtması ve Toplumun Değişimi: T’ang Ch’ang-chü, Chou Yi-liang, T’ian Yü-ch’in İle Münazara”, *文史哲 Edebiyat ve Tarih Dergisi*, S. 6, 2006, s. 105-11.

Yang Hung 杨宏, “Pei-wei Shih-k’e K’ai-shu Tze-t’i Feng-ke Lun Hsi”, 北魏石刻楷书字体风格论析, “Tabgaç Dönemi Kabartmalarında Kullanılan Yazı Stili”, *Pekin Eğitim Bilimleri Enstitüsü Dergisi 北京教育学院学报*, C. 18, S. 2, 2004, s. 15-19.

Yang Li 杨丽, “Pei-wei Chih T’ang Chung Ch’ien-ch’i Ho-shuo Ti-Ch’ü Han Jen “Hu Hua” T’an-wei”, 北魏至唐中前期河朔地区汉人“胡化”探微, “Tabgaç Döneminden T’ang Hanedanlığı’nın Ortalarına Kadar Olan Dönemde Ho-shuo Bölgesi’nde Bulunan Han Kökenli İnsanların Yabancılaşmaya Olan Temayülü”, *Huang-he Bilim ve Teknoloji Üniversitesi Dergisi 黄河科技大学学报*, C. 8, S. 4, 2006, s. 60-63.

Yang Ming 杨明, “Lun Ku-yüan Pei-wei Mu Ch’i-hua Kuan-kai Hui-hua te Nei-jung ho Yüan-yüan”, 论固原北魏墓漆画棺盖绘画的内容和渊源, “Ku-yüan’deki Tabgaç Mezarında Bulunan Lake Tabut Üzerindeki Resmin İçerik ve Kaynağı”, *Ning-hsia Üniversitesi Dergisi 宁夏大学学报*, S. 6, 2001, s. 81-83.

Yang T’ao 杨涛, “Pei-wei P’ing-ch’eng Kung-t’ing Ching-chih Hsing-shuai Chien-lun”, 北魏平城宫廷经济兴衰简论, “Tabgaçlar’ın P’ing-ch’eng Şehri Saray Ekonomisinin Yükseliş ve Düşüşü Hakkında Özet Bir Çalışma”, *Ta-t’ung Mesleki ve Teknik Eğitim Fakültesi Dergisi 大同职业技术学院学报*, C. 20, S. 1, 2006, s. 38-39, 80.

Yang Yung 杨勇, “Pei-wei Chün T’ien-chih Hsia Ch’an-chüan Chih-tu Pien-chien Fen-hsi”, 北魏均田制下产权制度变迁分析, “Tabgaçlar’da Toprak Reformunda Mülkiyet Hakları Sistemi Değişiminin Analizi”, *Tarih Dergisi* 史学月刊, S. 8, 2005, s. 25-30.

Yang Yung-chün 杨永俊, “Lun Pei-wei te Hsi-chiao Chih T’ien Chih-tu”, 论北魏的西郊祭天制度, “Tabgaçlar’ın Hsi-chiao Bölgesi’nde Göğe Tapınma Gelenekleri”, *Lan-chou Üniversitesi Dergisi* 兰州大学学报, C. 30, S. 2, 2002, s. 56-62.

Yang Yü-hsia 杨钰侠, “Pei-wei Ti-fang Kuan-li K’ao-k’e Chih-tu Shu Lun”, 北魏地方官吏考课制度述论, “Tabgaç Yerel İdarecileri Sınav Sistemi”, *Çin Renmin Üniversitesi Dergisi* 中国人民大学学报, S.6, 1997, s. 50-54.

Yao Hung-chieh 姚宏杰, “Pei-wei Chung-shu-hsüe Hsin T’an”, 北魏中书学新探, “Tabgaçlar’da Lise Seviyesindeki Eğitim”, *Doğu Çin Eğitim Bilimleri Üniversitesi* 华东师范大学学报, S. 3, 2006, s. 73-80.

Yao Hung-yen 姚红艳, “Hsiao Wen-ti Ke-hsing Hsin-li yü Pei-wei T’ai-ho Kai-ke”, 孝文帝个性心理与北魏太和改革, “Hsiao Wen-ti’nin Psikolojik Tahlili ve T’ai-ho Devrimi”, *Ning-hsia Eğitim Bilimleri Üniversitesi Dergisi* 宁夏师范学院学报, C. 28, S.4, 2007, s. 81-85.

Yao Jui-fen 要瑞芬, “Pei-wei Ch’ien-ch’i Fa-lü Chih-tu te T’e-cheng Chih-ch’i Shih-chih”, 北魏前期法律制度的特征及其实质, “Tabgaçlar Öncesi Hukuk Sisteminin Karakteri ve Önemi”, *Merkezi Etnik Milletler Üniversitesi Dergisi* 中央民族大学学报, S. 3, 1997, s. 45-50.

Ye Chien 叶剑, “Lun Luo-yang Pei-wei Shih-ch’i te Shu-fa I-shu”, 论洛阳北魏时期的书法艺术, “Tabgaç Döneminde Luo-yang’daki Kaligrafi Sanatı”, *Luo-yang Teknoloji Fakültesi Dergisi 洛阳工业高等专科学校学报*, C. 15, S. 3, 2005, s. 92-94.

Yen Chien-liang 闫廷亮, “Pei-wei Tui Ho-hsi te Ching-ying ho Kai-fa”, 北魏对河西的经营和开发, “Tabgaçlar’ın He-hsi Yönetiminin Gelişimi”, *He-hsi Ünivertesi Dergisi 河西学院学报*, C. 21, S. 4, s. 57-59, 2005.

Yen Hui 严辉, “Pei-wei Yung-ning Sse Chien Chu-shih Kuo An-hsing Shih-chih te Hsin Fa-hsien chih Hsiang-kuan Wen-t’i”, 北魏永宁寺建筑师郭安兴事迹的新发现及相关问题, “Tabgaç Dönemi’ne Ait Yeni Keşfedilen Yung-ning Tapınağı Mimarı Kuo An-hsing’in Başarısı Hakkında”, *Merkezi Çin Kültür Mirası 中原文物*, S. 5, 2004, s. 40-42, 88.

Yen Hui 严辉, Chu Liang 朱亮, “Pei-wei Hsiao Wen-ti Ch’ang-ling te Tiao-ch’a ho Tzuan-t’an- “Luo-yang Mang Shan Ling-mu Ch’ün K’ao-ku Tiao-ch’a yü Kan-tse” Hsiang-mu Kung-tzuo Pao-kao”, 北魏孝文帝长陵的调查和钻探——“洛阳邙山陵墓群考古调查与勘测”项目工作报告, “Tabgaç İmparatoru Hsiao Wen-ti’nin Kurganı Ch’ang-ling’in Keşfi: “Luo-yang Mang Dağı’nda Bulunan Kurganların Kazısı, Tetkiki ve Materyallerin Yayınlanması”, *Kültür Mirası 文物*, S. 7, 2005, s. 50-62.

Yen Yung 阎勇, Tsui T’ien-yung 崔天勇, “Hsin Fa-hsien te Pei-wei Cheng Tao-chao Shih-k’e chih Hsiang-kuan Wen-t’i T’an-t’ao”, 新发现的北魏郑道昭刻石及相关问题探讨, “Yeni Keşfedilen Tabgaç Cheng Tao-

chao Kitabesi İle İlgili Problemin İncelemesi”, *Yan-t'ai Eğitim Bilimleri Üniversitesi Dergisi* 烟台师范学院学报, C. 19, S. 2, 2002, s. 35-39.

Yin Chien-tung 尹建东, “Shih-lun Pei-wei İ-lai Kuan-tung Ta-tzu te ‘P’ang-chih”- İ Fan-yang Lu-shih, Pu-hai Kao-shih ho Chao-chün Li-shih Wei Chung-hsin”, 试论北魏以来关东大族的“旁支”——以范阳卢氏、渤海高氏和赵郡李氏为中心, “Tabgaçlar Döneminde Kuan-tung Bölgesi’ndeki Büyük Ailelerin Kolları Üzerine: Fang-yang Bölgesi’ndeki Lu Ailesi, Pu-hai Bölgesi’ndeki Kao Ailesi ve Chao-chün Bölgesi’ndeki Li Ailesi”, *T'ien-chin Üniversitesi Dergisi* 天津大学学报, C. 5, S. 3, 2003, s. 266-270.

Yin Hsien 殷宪, “Pei-wei P’ing-ch’eng Shu-fa Tzung-shu”, 北魏平城书法综述, “Tabgaç Dönemi P’ing-ch’eng Şehri Kaligrafisi”, *Doğu Sanatı* 东方艺术, S. 12, 2006.

Yü Ch’un-mei 于春梅, “Chung-kuo Wen-hua Ch’uan-t’ung yü Pei-wei Hsiao Wen-ti Kai-ke”, 中国传统文化与北魏孝文帝改革, “Çin Kültürü ve Hsiao Wen-ti Reformu”, *Ch’i Ch’i Ha-erh Üniversitesi Dergisi* 齐齐哈尔大学学报, S. 1, 2001, s. 38-40.

Yü Lan 喻兰, “Pei-wei Luo-yang Yüan Ti Mu-chih Chih-ch’i Shu-fa Yi-shu”, 北魏洛阳元氏墓志及其书法艺术, “Tabgaç İmparatoru Yüan Ti’nin Luo-yang’da Bulunan Mezarı ve Mezardaki Kaligrafi Sanatı”, *Kaligrafi Dünyası* 书法世界, S. 4, 2003, s. 12-14.

Yü Lu-nien 俞鹿年, *Pei-wei Chih-kuan Chih-tu K’ao*, 北魏职官制度考, *Tabgaçlar’da İdari Sistem*, Pei-ching 北京, 2008.

Yü Shao-hua 余少华, “Pei-wei Hsiao Wen-ti Kai-ke Shu-lun”, 北魏孝文帝改革述论, “Tabgaç İmparatoru Hsiao Wen-ti Reformu”, *Tarih Eğitimi Sorunları 历史教学问题*, S. 3, 2000, s. 59-61.

Yüan Fang 袁方, *Lüeh-lun Pei-wei Tzung-chu Cheng-tse*, 略论北魏宗主政策, *Tabgaçlar'da Hanedan Soyunun Gücünün Devamı İle İlgili Politikalar*, Cheng-chou 郑州, 2006.

Yüan Fang 袁方, “Lüeh Lun Pei-wei Ch'ien-ch'i Huang-ti Tui Tzung Wang te Hsien-chih ho Ta-chih”, 略论北魏前期皇帝对宗王的限制和打击, “Tabgaçlar'ın Erken Dönem İmparatorlarının Krallıklara Karşı Getirdiği Sınırlamalar ve Onlara Yaptıkları Saldırıları” *Chao-t'ung Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi 昭通师范高等专科学校学报*, C. 28, S. 4, 2006, s. 33-35.

Yüe Hsüe-lien 岳雪莲, “Tsun Pei-wei Hsiao Wen-ti Kai-ke K'an T'o-pa Hsien-pei te Wen-hua Pien-ch'ien”, 从北魏孝文帝改革看拓跋鲜卑的文化变迁, “Tabgaç İmparatoru Hsiao Wen-ti Reformu Perspektifi İle T'o-pa Hsien-pi Kültürel Değişiminin Değerlendirmesi”, *Hu-pei Ekonomi Üniversitesi Dergisi 湖北经济学院学报*, C. 4, S. 3, 2007, s. 80, 110-111.

Yün-hai Ku-yüe 云海孤月, *Nan-pei Ch'ao Na-hsie Shih-er*, 南北朝那些事儿, *Güney-Kuzey Hanedanlıkları Meseleleri*, Pei-ching 北京, 2009.

Zhung, T. G., *Çince Kaynaklara Göre Kuzey Liang Hun Devleti'nin Siyasi, Kültürel ve Ekonomik Tarihi*, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 1999.

İnternet Kaynakları

Baidu 百度, 冯皇后, http://baike.baidu.com/view/1084453.htm?fr=ala0_1 ,
(20.06.2010).

China Knowledge, Chinese History - Northern Wei 北魏 (386-534) Emperors
and Rulers, <http://www.chinaknowledge.de/History/Division/beiwei-rulers.html>,
(19.06.2010).

Nciku, 長安,
<http://www.nciku.com/search/zh/detail/%E9%95%BF%E5%AE%89/1322071>,
(26.06.2010).

Wikipedia, File:Asia500ad.jpg, [http://en.wikipedia.org/wiki/File:Asia_500ad.j](http://en.wikipedia.org/wiki/File:Asia_500ad.jpg)
[pg](http://en.wikipedia.org/wiki/File:Asia_500ad.jpg), (21.06.2010).

Wikipedia, Tuoba, <http://en.wikipedia.org/wiki/Tuoba>, (19.06.2010).

EK-1

M.S. 500 YILINDA TABGAÇ DEVLETİ⁷²

⁷²Wikipedia, File:Asia 500ad.jpg, http://en.wikipedia.org/wiki/File:Asia_500ad.jpg, (21.06.2010).

EK-2

TAI DEVLETİ 代国 (315-376) İMPARATOR LİSTESİ⁷³

T'o-pa Li-wei	拓拔力微	219-277
T'o-pa Hsi-lu	拓拔悉鹿	277-286
T'o-pa Ch'uo	拓拔綽	286-293
T'o-pa Fu	拓拔弗	293-294
T'o-pa Lu-kuan	拓拔祿官	294-307
T'o-pa I-lu	拓拔猗盧	295-316
T'o-pa P'u-ken	拓拔普根	316
T'o-pa ?	拓拔 ?	316
T'o-pa Yü-lü	拓跋鬱律	316-321
T'o-pa Hu-nu	拓拔賀儁	321-325
T'o-pa Hu-na	拓拔紇那	325-329 335-337
T'o-pa I-huai	拓拔翳槐	329-335 337-338
T'o-pa Shih-yü-chien	拓拔什翼健	338-376

⁷³ Wikipedia, Tuoba, <http://en.wikipedia.org/wiki/Tuoba>, (19.06.2010).

EK-3

**KUZEY WEİ 北魏 TABGAÇ DEVLETİ (385-550) İMPARATOR
LİSTESİ⁷⁴**

Pei-wei Tao Wu-ti 北魏道武帝 (T'ai-tzu 太祖) 386-408		
----- <i>Teng-kuo</i>	登國 386-395	T'o-pa Kui 拓跋珪
----- <i>Huang-shi</i>	皇始 396-397	
----- <i>T'ien-hsing</i>	天興 398-403	
----- <i>T'ien-tsi</i>	天賜 404-408	
Pei-wei Ming Yüan-ti 北魏明元帝 (T'ai-tzung 太宗) 409-423		
----- <i>Yung-hsing</i>	永興 409-413	T'o-pa Sse 拓跋嗣
----- <i>Shen-jui</i>	神瑞 414-415	
----- <i>T'ai-ch'ang</i>	泰常 416-423	
Pei-wei T'ai Wu-ti 北魏太武帝 (Shi-tzu 世祖) 423-451		
----- <i>Shi-kuang</i>	始光 424-427	T'o-pa T'ao 拓跋燾
----- <i>Shen-chia</i>	神[鹿/加] 428-431	
----- <i>Yan-ho</i>	延和 432-434	
----- <i>T'ai-yan</i>	太延 435-439	
----- <i>T'aip'ing chen-chiün</i>	太平真君 440-450	
----- <i>Cheng-p'ing</i>	正平 451	
Nan'an Kralı 南安王 452		
----- <i>Yung-p'ing</i> 永平 (<i>Ch'en-p'ing</i> 承平)	452	T'o-pa Yü 拓跋余

⁷⁴ China Knowledge, Chinese History - Northern Wei 北魏 (386-534) Emperors and Rulers, <http://www.chinaknowledge.de/History/Division/beiwei-rulers.html>, (19.06.2010).

<p>Pei-wei Wen Ch'eng-ti 北魏文成帝 (Kao-tzung 高宗) 452-465</p> <p>-----<i>Hsing-an</i> 興安 452-453</p> <p>-----<i>Hsing-kuang</i> 興光 454</p> <p>-----<i>T'ai-an</i> 太安 455-459</p> <p>-----<i>Ho-p'ing</i> 和平 460-465</p>	<p>T'o-pa Chün 拓跋濬</p>
<p>Pei-wei Hsien Wen-ti 北魏獻文帝 (Hsien-tzu 顯祖) 465-470</p> <p>-----<i>T'ien-an</i> 天安 466</p> <p>-----<i>Huang-hsing</i> 皇興 467-470</p>	<p>T'o-pa Hung 拓跋弘</p>
<p>Pei-wei Hsiao Wen-ti 北魏孝文帝 (Kao-tzung 高宗) 471-499</p> <p>-----<i>Yan-hsing</i> 延興 471-475</p> <p>-----<i>Ch'eng-ming</i> 承明 476</p> <p>-----<i>T'ai-ho</i> 太和 477-499</p>	<p>Yüan Hung 元宏</p>
<p>P'ei-wei Hsüan Wu-ti 北魏宣武帝 (Shi-tzung 世宗) 499-515</p> <p>-----<i>Ching-ming</i> 景明 500-503</p> <p>-----<i>Cheng-shi</i> 正始 504-507</p> <p>-----<i>Yung-p'ing</i> 永平 508-511</p> <p>-----<i>Yan-ch'ang</i> 延昌 512-515</p>	<p>YüanKe 元恪</p>
<p>Pei-wei Hsiao Ming-ti 北魏孝明帝 (Ssu-tzung 肅宗) 515-528</p> <p>-----<i>Hsi-p'ing</i> 熙平 516-517</p> <p>-----<i>Shen-kui</i> 神龜 518-519</p> <p>-----<i>Cheng-kuang</i> 正光 520-524</p> <p>-----<i>Hsiao-ch'ang</i> 孝昌 525-527</p> <p>-----<i>Wu-t'ai</i> 武泰 528</p>	<p>Yüan Hsü 元詡</p>
<p>Pei-wei Hsiao Chuang-ti 北魏孝莊帝 (Ching-tzung 敬宗) 528-529</p> <p>-----<i>Chien-yi</i> 建義 528</p> <p>-----<i>Yung-an</i> 永安 528-529</p>	<p>Yüan Tzi-you 元子攸</p>

Kral Chang-kuang 長廣王 530 ----- <i>Chien-ming</i>	Yüan Ye 元暉
Pei-wei Chieh-min Ti 北魏節閔帝 531 ----- <i>P'uT'ai</i>	Yüan Kung 元恭
Kral An-ting 安定王 531 ----- <i>Chung-hsing</i>	Yüan Lang 元朗
Pei-wei Hsiao Wu-ti 北魏孝武帝 532-534 ----- <i>T'ai-ch'ang</i> ----- <i>Yung-hsing</i> ----- <i>Yung-hsi</i>	Yüan Hsiu 元脩